

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

AMSTERDAM, November 1889.

Aan de Onderwijzers en Onderwijzeressen der Zondagsscholen en alle Christelijke Onderwijzers in Nederland.

Geliefden in onzen Heere Jezus Christus!

De ondergeteekenden, Bestuurders van „Capadose, Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers”, gevestigd te Amsterdam, wenschen uwe aandacht te bepalen bij de zaak der Zondagsscholen in het algemeen, en u te verzoeken uw steun en medewerking te verlenen aan een zaak van zoo groot belang.

De Zondagsschool toch is zulk eene saamvergadering van kinderen, waarvan alleen het doel is, om het dierbaar Woord des Heeren te brengen in het verstand van het opkomend geslacht, met de bede, dat de Heere dat Woord doe nederdalen in het hart. „Het geloof is uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods.”

Dit is de geopenbaarde wil en weg des Heeren. En in dezen weg den geest onzer vaderen, die goed en bloed over hadden voor het bezit en het vrije onderzoek van dat onfeilbaar Woord, te brengen in het jonge geslacht, is de heerlijke roeping en de heilige keus van den Onderwijzer der Zondagsschool.

Dit te mogen doen is een treffelijk werk. Ten eerste: omdat de Heere het gebod gegeven heeft: „Onderzoekt de Schriften, want deze zijn het, die van Mij getuigen;” ten andere: om daardoor ons jonge Holland te wapenen met de beste wapenen, door God zelve bereid, tegen den geest der revolutie, die al meer en meer een dreigende houding begint aan te nemen, en die listig, door den geest uit den afgrond aangevuurd, zich een toegang gaat banen tot de harten onzer kinderen. Tegenover dat bolwerk des Satans dient op Gods bevel ons jonge Holland gewapend te worden met de zuivere kennis van het onfeilbaar Woord des Heeren.

Maar ook ten derde: omdat laugs dezen weg onze kinderen gebracht worden onder den adem des Evangelies en aan den voet van het kruis onzes Heeren, om te leeren, dat *niet* in de verheffing des harten, *noch* in het leven naar den geest dezer wereld de ruste der ziele gevonden wordt, maar alleen bij en door Hem, die gezegd heeft: „Laat de kinderkens tot Mij komen, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen”; terwijl ook nog, ten laatste, door goed onderwijs in het Woord des levenden Gods verstand en hart geleid worden, om juist te kunnen oordeelen tusschen goed en kwaad, tusschen wat recht is en niet recht.

Niemand veroordeele derhalve de Zondagsschool, omdat in enkele gebreken gevonden worden; maar ieder, dien het gegeven is, trachte mede te arbeiden, dat het terrein der Zondagsscholen meer gezuiverd en op goeden grond gesteld worde.

Met deze gedachten vervuld, heeft de Bond de zaak der Zondagsscholen ernstig onderzocht en overwogen, en heeft gemeend, dat het zeer gewenscht ware, dat in dezen eenheid en samenwerking gevonden werd. Daarom komt de Bond ook tot u met het dringend verzoek: Vereenigt u in deze heilige zaak, sluit u bij den Bond aan en betuig dit door lid van dezen Bond te worden.

Deze Bond wenscht:

1°. Door een Maandblad uit te geven, alle Onderwijzers van Zondagsscholen in den lande in de gelegenheid te stellen, hunne gedachten kenbaar te maken, vragen en mededeelingen te doen, inlichtingen te geven en voorts de Zondagsschool in aard en wezen te behandelen.

2°. Eene beoordeeling te geven van zoo mogelijk alle lectuur, die voor de kinderen wordt uitgegeven. Dat hieraan behoefte bestaat, wordt door velen gevoeld. Bijzonder is dit merkbaar uit het begeerig gebruik, dat gemaakt wordt van den zoo gewaardeerden arbeid van de Gereformeerde Zondagsschool-Vereeniging „Jachin”, die telken jare zoo menig Onderwijzer tot een aangename en vertrouwbare gids blijkt te zijn.

3°. Goedkoope en degelijke werken en werkjes voor de Zondagsschool uit te geven.

4°. Een Zondagsschoolkalender te leveren, en

5°. Zoo mogelijk lijdende Zondagsscholen met raad en daad te ondersteunen.

In één woord, alles aan te wenden, wat in het belang der zaak kan worden noodig geoordeeld en alzoo eene vraagbaak te zijn voor allen, die in de zaak der Zondagsscholen betrokken zijn.

Om hierin nu met vrucht te kunnen dienstbaar zijn, heeft de Bond den steun van alle Zondagsschool-Onderwijzers en Onderwijzeressen noodig. Door een uitgebreid Ledental zal de Bond gemakkelijker en voordeliger kunnen handelen, welke voordeelen altijd den Leden ten goede komen, die dit zeker gewenscht zullen achten, omdat de Penningmeesters van de Zondagsscholen niet altijd over een ruime kas te beschikken hebben.

De contributie voor het Lidmaatschap bedraagt *minstens* één gulden per jaar, waarvoor den Leden gratis en franco het Maandblad wordt toegezonden. (Zie de Mededeelingen.)

Het beginsel, door den Bond aangenomen, is: dat het onderwijs aan de leerlingen moet gegeven worden in Gereformeerden geest, en derhalve alleen die Onderwijzers en Onderwijzeressen op de Zondagsscholen kunnen worden toegelaten, die de Heilige Schriften, in den Bijbel vervat, als het onfeilbaar Woord des Heeren erkennen en naar den geest van de Belijdenisschriften van de Gereformeerde kerken dezer landen de Heilige Schriften verklaren.

Beleefd verzoekt de Bond aan den lezer of de lezeres van deze circulaire, in zijne of hare omgeving van deze zaak kennis te geven aan ieder, die met de Zondagsschool in betrekking staat, en hun invloed aan te wenden tot medewerking met den Bond, terwijl de ondergeteekenden gaarne binnen 4 weken het ingesloten Inteekenbiljet ingevuld zullen ontvangen.

H. J. VAN VULPEN, *Voorz.*, Kerkstraat 190.

J. SCHAAFSMA, *Secr.*, Barendszstraat 72.

A. VOLKERS, *Penningm.*, Bergstraat 8.

G. J. BEERTHUIS, Spuistraat 195.

J. STIJGER, Swelincstraat 15.

Mededeelingen.

De uitgave van dit blad geschiedt voorloopig elke twee maanden en vangt aan op 1 Januari 1890. Dit eerste nummer voor Januari en Februari wordt reeds nu ter kennismaking toegezonden. N°. 2 zal, zoo de Heere wil, 15 Februari 1890 verschijnen.

Vragen en mededeelingen worden vóór 15 Januari 1890 ingewacht bij den heer H. J. van Vulpen, Kerkstraat 190, Amsterdam.

De redactie blijft geheel vrij over het al of niet plaatsen van hetgeen haar wordt toegezonden.

Het Lidmaatschap van den Bond wordt tweeërlei gesteld:

1°. Die voor één gulden per jaar Lid wordt, ont-

vangt daarvoor het blad gratis en franco, benevens 1 ex. van den Kalender voor de Zondagsschool, het extra Recensie-nummer in November en een stel bloemkaartjes.

2°. Die bovendien voor f 5.— per jaar Lid wordt, ontvangt van elk boekwerk, door den Bond uitgegeven, 1 exemplaar tegen den gewonen prijs en heeft het recht, om in den loop van het contributie-jaar, (dus vóór 31 Dec.) zooveel boekjes of kaartjes te kiezen en te ontvangen, dat hij in het geheel vóór f 10.— jaarlijks geniet, terwijl hij niet meer dan f 5.— contributie daarvoor betaalt.

De Zondagsschool.

Omstreeks het jaar 1820 wandelden twee jongelingen bijna dagelijks langs de buitenpaden van de stad Amsterdam. Zij ontvluchtten den woeligen straten en verkozen de meer stille wandelpaden, om tezamen te spreken over de dingen, die hunne harten zoozeer vervulden. Wanneer de uren van arbeid en studie voorbij waren, werd het overig gedeelte van den middag doorgebracht met tezamen te spreken over de dingen, die boven zijn, en die in de Heilige Schriften zoo duidelijk zijn geopenbaard.

Zij waren Israelieten van geboorte, doch zij hadden kennis gekregen aan de Heilige Schriften van het Oude en het Nieuwe Verbond, en door den Heiligen Geest voorgelicht en ingeleid, erkenden zij deze als het onfeilbaar Woord van den levenden God, waarin hun de weg der ontkoming aan den toekomenden toorn gepredikt werd.

Al voortgaande en sprekende werden zij op hunne wandelingen gebouwd en geleid, om in den Heere Jezus Christus het volmaakte Offerlam en den eeuwigen Hoogepriester te kennen, die voor hunne zielen een eeuwige gerechtigheid heeft aangebracht, en hand in hand verbonden zij zich plechtig, om hun leven te wijden aan de verkondiging van dien eenigen Naam, die onder de menschen gegeven is, door welchen wij moeten zalig worden.

De schellen vielen hun van de oogen en zij zagen Hem, die hunnen zielen dierbaar was geworden, en in volle overtuiging des harten begeerden zij den Heiligen Doop te ontvangen, om voortaan ook den heerlijken Christennaam te mogen dragen.

Deze Heilige Doop werd hun toegediend op den 20sten October 1822 in de Pieterskerk te Leiden.

Deze jongelingen nu waren de onvergetelijke getuigen der waarheid:

**ABRAHAM CAPADOSE en
ISAÄK DA COSTA.**

Van hunne wandelingen herinnert Dr. A. Capadose ons nog:

„o, Konden de Amsterdamsche Buitensingels spreken, zij zouden luide gewagen van de aandoening onzer zielen, toen wij, bij het eerste doorbreken van hooger licht, op onze dagelijksche wandelingen met kloppend hart over profetie en vervulling uren achtereen gewoon waren onze gewaarwordingen in elkander als over te storten.”

Bij het eerste nummer van ons blad, dat de wijde wereld ingaat, zij eene herinnering aan het bovenstaande niet overbodig; niet alleen om den naam „Capadose”, dien wij voor ons blad en den Bond begeerden, maar ook om den beslist toon van woord en daad, die bij deze krijgsknechten van onzen Heere Jezus Christus te bemerken viel. In dezen spreken zij nog, nadat zij gestorven zijn; en de sprake, die van hen uitgaat, getuigt ons van den diepen val des menschen, van de heerlijke verlossing, die in Jezus Christus is voor verlorenen; ook van de macht des ongeloofs, van den geest der duisternis, die rondgaat onder de kinderen onzes volks, en van de roeping van het volk des Heeren, om, als „ridders Gods, van Hem te spreken, onverschrokken te spreken, waar de wereld Hem miskent”.¹⁾

Zij waren mannen, dien de Heere een open oog en levend harte had gegeven voor de belangen van ons volk. Zij zagen den geest uit den afgrond, die ons opkomend geslacht, en daarin ons volk, wil vervreemden van het Woord des Heeren en daarmede van den geest onzer vaderen.

Geve de Heere ook ons zulk een geopend oog voor den geest der wereld, en merken wij dan op, dat alleen het Woord Gods een besliste richting geven kan aan de harten van de kinderen onzes volks.

Gedachtig aan het bevel des Heeren: „Laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert ze niet; want derzulken is het Koninkrijk der hemelen”, wenschen wij de zaak der Zondagsscholen te bevorderen, en ook door dit blad het goed recht dezer scholen te bewijzen.

De zaak der Zondagsschool is een heilige zaak. Het is de strijd tegen den geest der wereld, die den Heere, onzen Schepper en Onderhouder, wil terugdringen naar de stille oogenblikken, dat de mensch eigenlijk niets te doen heeft, om zich dan slechts even met „hooge gedachten” bezig te houden. Dien geest, die leert, dat men in het maatschappelijk leven zich met geen „Goddelijke zaken bemoeien kan”; dat men in handel en bedrijf „zijn geweten tehuis”, en „den godsdienst in de kerk moet laten”; en die gebroken heeft met het Woord des Heeren en de traditiën van ons volk. Deze geest wil ook onze kinderen vervreemd houden van den Heere onzen God en van den zuiveren weg der waarheid.

De Zondagsschool daarentegen bedoelt onze kinderen te leiden naar de Bron des levenden waters, om ze te leeren, „hunnen Schepper te zoeken in de dagen hunner jeugd,” omdat de Heere gezegd heeft: „Die Mij vroeg zoeken, zullen Mij vinden, en die Mij vindt, vindt het leven en trekt een welgevallen van den Heere,” opdat zij hun tijdelijk en eeuwig heil alleen bij den Heere mogen zoeken.

Het doel der Zondagsschool is niet, om des Zondags, wanneer de ouders eens rustig bij elkander kunnen zitten, de kinderen een uur „van de straat” te hebben; ook niet, om ze uit de kerk te houden, neen, en nog eens: neen! Het doel is, om in de jeugdige harten het zaad des Woords te leggen, met de bede,

of het den Heere behage, dat zaad te doen groeien en bloeien tot eere van zijn heerlijken Naam, en ze alzoo voor te bereiden tot goede leden der kerk, waarin zij het teeken des Verbonds ontvangen hebben.

Na dit een en ander aangestipt te hebben, zal het duidelijk zijn, dat dit blad zich tot taak stelt, het doel en het wezen der Zondagsschool en hare belangen te onderzoeken en te openbaren, opdat deze school geen zaak in kwestie zij, maar goed begrepen worde.

Naar de volgorde van den Kalender, door den Bond uitgegeven, zal dit blad eenige voorlichtingen geven, die den onderwijzers ten goede kunnen komen bij de behandeling der onderwerpen; terwijl in het najaar een afzonderlijk blad gratis aan de Leden gezonden zal worden, inhoudende eene recensie van de kinderwerkjes, die in den loop van het jaar het licht zien.

Voor mededeelingen van Zondagsscholen en Vereenigingen en alle zaken, de Zondagsscholen rakende, houdt dit blad zich zeer aanbevolen, opdat het steeds als een welkome bode moge verschijnen en dienstbaar zijn moge aan eene zaak, die zoo grooten omvang heeft genomen.

Zoo ga dan dit eerste nummer van de pers, met de bede, dat de Heere het zegene en tot een zegen stelle; opdat het bovenal de eere van zijn heerlijk Koninkrijk bedoele en bevordere, en het verwaardigd moge worden een klein plaatsje in veler huis en hart te vinden; en moge het dienstbaar zijn, dat het Woord des Heeren onder de kinderen onzes volks zijn vrijen loop hebbe en ons jonge Holland eens naar den Heere vrage als den Koning der heerlijkheid, dan is de bede van den Bond vervuld.

Ja, 't Woord is uit den mond des Heeren

Naar 's werelds einden uitgegaan;

't Zal nimmer tot Hem wederkeeren,

Tenzij voldragen en voldaan is:

„Mijn Koning! ziet, Hij zal regeeren!

„Hem zullen alle volkren eeren,

„Hem alle vorsten hulde biën.

„Hem, allen die zijn smaadheid droegen,

„Die om behoudnis naar Hem vroegen,

„In zijn aanbiddre schoonheid zien.”¹⁾

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

De onder de rubriek „Toelichtingen” gegeven handleiding behoort bij den Kalender, die door den Bond wordt uitgegeven. Deze handleiding of toelichtingen zijn gesteld ten behoeve van de Onderwijzers, die onzen Kalender gebruiken en niet altijd voldoende tijd en gelegenheid hebben, om het onderwerp te bestudeeren, zooals dat wel noodig is.

Voor de rechte kennis van het onderwerp is het niet voldoende, het slechts eens te lezen; neen, het moet overdacht worden, goede Schriftverklaarders moeten hierover geraadpleegd, het éene deel van de Heilige Schrift met het andere vergeleken worden enzovoort; vooral verzuime de Onderwijzer nooit,

¹⁾ Da Costa.

¹⁾ Da Costa.

om naar den sleutel te vragen van het onderwerp, dat hij te behandelen heeft. Hij moet altijd weten, waarom *dat* onderwerp (hetzij geschiedverhaal, gelijkis, rede, of wat ook) in de Heilige Schrift staat, en welke plaats het inneemt in de openbaring van de gedachten Gods. Heeft hij dezen sleutel, dan zal de verklaring van de deelen hem gemakkelijker zijn, en hij zal een helderen blik hebben in de betekenissen der zaak, die hij te behandelen heeft.

De aangegeven teksten in de toelichtingen moeten nauwkeurig worden nagelezen, daar zij bepaald dienen tot verklaring van de punten, waarbij zij vermeld staan.

Wij hopen, dat deze toelichtingen als goede handwijzers naar den goeden weg mogen zijn, en gebruikt worden.

Doctors en onderwijzers hebben dit gemeen, dat ieder verstand van zijn vak meent te hebben. Niemand zal die meening betwisten. Ze hebben gestudeerd, hebben veel uren van angst en benauwdheid doorgebracht, zijn door ijzingswekkende examens heengeworsteld, totdat ze eindelijk victorie konden roepen en hun hart mochten ontlasten van de saamgepakte zuchten, die daar verzameld waren.

Het jachtveld van den Zondagsschool-Onderwijzer is nog niet zoo moeilijk te betreden. Immers het is eenvoudig „wat uit den Bijbel vertellen”, en van den Bijbel weet iemand allicht zooveel, dat hij er een uurtje „over praten kan”, vooral als men het dan vooraf nog even „overziet”.

Deze wenken of toelichtingen, die we van maand tot maand in dit blad hopen te vervolgen, dienen vooral, om deze groote dwaling te bestrijden. Misschien vindt de ernstige onderwijzer hier en daar nog iets van zijn gading.

Wat is onderwijzen? Onderwijzen is leeren, aantoonen, aanwijzen het onderscheid, dat tusschen twee of meer zaken of begrippen bestaat. Voor sommige zaken ligt dit, naar het schijnt, voor de hand. Een kind b.v. ziet al spoedig eenig onderscheid tusschen eene koe en een paard; maar *het* onderscheid bemerkt het daarom nog niet. Nu moet de onderwijzer komen, om het het juiste onderscheid aan te wijzen.

Een onderwijzer is dus iemand, die zelf eerst den aard en het wezen der dingen moet kennen en ze daarna anderen aanwijst en verklaart.

Na het gezegde behoeft zeker niet meer vermeld, dat de onderwijzer niet klaar is, met het te behandelen onderwerp even over of in te zien.

De onderwijzer dient zijn onderwerp zelf goed te lezen en te onderzoeken en dan te bedenken, op welke manier hij dit het best, naar de bevatting der kinderen, hun verklaren en uitleggen kan.

Hier volgt een kleine handleiding voor de onderwerpen gedurende de eerste twee maanden van 1890.

5 Januari. *De Schepping.* Gen. 1.

De Bijbel is het Boek der boeken, het onfeilbaar Woord Gods. De Bijbel eischt geloof, omdat hij Gods

Woord is; is Goddelijk en daarom boven het menschelijk verstand verheven.

„*In den beginne schiep God*”; deze drie eerste woorden eischen geloof voor de geheele Heilige Schrift. „*In den beginne*”, wie zal dat begrijpen? Het wil zeggen: Toen de tijd aanving, om Gods welbehagen te openbaren. De tijd is een gedeelte in de eeuwigheid, voor ons wereldbestaan in jaren afgedeeld.

Schiep; scheppen (even onverklaarbaar) is: door het machtwoord des Heeren *a* iets uit niets voortbrengen, Gen. 1 : 1, en *b* iets voortbrengen uit andere dingen, die geschapen zijn, Gen. 1 : 21 en 27.

God, Elohim, is de groote, drieënige Schepper en Onderhouder aller dingen. — Hij is. — Ik zal zijn, die Ik zijn zal.

Vrs. 1. De hemel met de engelen; de aarde en al wat er op is. Ps. 33 : 6, 9. Ps. 136 : 5—8. Hebr. 11 : 3. Openb. 4 : 11.

God schiep; en op zijn machtwoord stond alles volwassen voor Hem.

1° dag: het licht; 2° dag: het uitspansel en de wolken; 3° dag: zeeën en rivieren, gras, boomen en planten; 4° dag: de zon (lichtdraagster), maan en sterren; 5° dag: visschen en vogelen; 6° dag: de dieren der aarde en de mensch.

12 Januari. *Adam en Eva.* Gen. 2.

Instelling van den Israelietischen Sabbat. Gen. 2 : 2, 3. Exod. 31 : 16, 17.

Onder het Verbond der werken eerst werken, daarna rust. Deut. 5 : 33. Deut. 4 : 39, 40.

Onder het Verbond der genade eerst rust in God, daarna het leven der dankbaarheid. Daarom is bij de opstanding van Jezus Christus de rustdag vervangen door den Dag des Heeren.

Vrs. 6. De eerste dauw; zinnebeeld van den dauw des Heiligen Geestes.

Vrs. 7. De mensch bestaat uit lichaam (stof, Gen. 3 : 17. Pred. 12 : 7) en geest (oneindig, Jes. 64 : 8. 1 Cor. 15 : 45—47).

Adam (aarde) was heer in de Schepping, daarom gaf hij den dieren namen.

De mensch geschapen naar Gods beeld; d. i. naar het wezen der ziel of van den geest: onzichtbaar, eenvoudig, eenig, begaafd met verstand, wil en geneigdheden. Naar de gaven der ziel: met kennis, ware heiligheid en gerechtigheid. Naar den vorm des lichaams niet naar Gods beeld.

Naar lichaam en ziel tezamen: ten aanzien van de heerschappij en uitnemendheid over al het geschapene, van de onsterfelijkheid en van de eeuwige gelukzaligheid. Col. 3 : 10. Efez. 4 : 23 en 24.

De hof van Eden. De Heere bepaalt ieders woning. De boom des levens: symbool van het eeuwige leven; sacrament van het Verbond der werken.

De boom der kennis des goeds en des kwaads de boom des Verbonds, Hosea 6 : 7.

De vrouw, manninne, d. i. uit den man genomen.

Eva (leven).

Zij kenden den Heere, zij leefden in reinheid, geen schaamte.

19 Januari. *De Zonde.* Gen. 3.

De slang is listig, onmerkbaar hare prooi bekruijpende; instrument van den Satan en beeld van hemzelf. Joh. 8:44. Openb. 12:9.

De leugen; een eigen werk des Satans. Heid. Catech. vr. 112. Joh. 8:44.

Verleiding. 1 Joh. 3:7, 8. Ps. 119:9, 10.

Zij hebben gegeten van de verboden vrucht. Rom. 5:12, 14, 15. Jer. 3:25.

Zij bedekten zich; de onschuld was geweken. Schaamte een gevolg der zonde. 's Heeren roepstem. Openb. 3:20.

De straf: lichamelijke dood, scheiding van lichaam en ziel. Rom. 6:23.

Geestelijke dood: scheiding tusschen God en menschen. Efez. 2:1. Rom. 8:13.

Eeuwige dood: scheiding tusschen hemel en hel. Luk. 16:23—26. Mark. 9:34.

De slang: kruipen en stof eten tot eeuwige schande.

De moederbelofte. Gen. 3:15. Joh. 3:8. Joh. 1:29. Jes. 9:5.

In het zweet uws aanschijns. — Arbeiden is plicht, de mensch wordt tot moeite geboren. De Heere wil allen last verlichten als vrucht van zijne Verbondsbeloften.

De mensch is geheel verloren. God is heilig en rechtvaardig.

In Jezus Christus als tweede Verbondshoofd is God barmhartig en genadig.

De kleeding is eene vrucht der zonde. Niemand verheffe zich daarop.

26 Januari. *Kaïn en Abel.* Gen. 4.

Kaïn (winst) landbouwer. Eva meende in dezen zoon den Verlosser te zien.

Abel (nietigheid) veehoeder.

Offeren. — Een reine gave voor den Heere brengen uit dankbaarheid, en om zijne gunst te erlangen.

De Heere zag Abels offer aan. Lev. 9:24. 1 Kon. 18:38.

Hij offerde in geloof. Hebr. 11:4.

Kaïns offer niet aangenomen. 1 Joh. 3:12. Jes. 1:10—19.

De zonde ligt voor de deur. Zoo was het altijd, zoo is het nu. Daarvoor waarschuwt de Heere. Jak. 4:6, 7. Kaïn sprak met zijn broeder. Wat en hoe sprak hij? Ook de Emmasgangers spraken samen op den weg.

Samenspreken over den Heere geeft vrede. Samenspreken met een boos hart werkt zonde.

De eerste doode op aarde. — Het eerste martelaarsbloed vergoten, hetwelk door een breeden stroom van martelaren is gevolgd.

Broederhaat is een vreeselijke zonde. Matth. 23:34, 35. 1 Joh. 3:15.

De Heere riep hem tot verantwoording. Hij toonde

geen berouw, maar wanhoop. Zijn geweten is verschrikt, daarom vreesst hij en vlucht.

Abels dood was hem gewin. Kaïns leven een gedurige smart.

De vreeze Gods geeft eeuwigen vrede. Die God verlaat, ontvangt eeuwige straf.

2 Februari. *De Zondvloed.* Gen. 6, 7, 8.

Na Abel werd Seth geboren als stamvader van de kinderen Gods, terwijl uit Kaïn de kinderen der menschen werden geboren. De kinderen Gods onderhielden den dienst des Heeren.

De macht der zonde begon zich krachtig te openbaren en de overhand te krijgen. Gods oordeel over de zonde. Gen. 6:1—7.

Noach (troost) vond genade. Hij predikte 120 jaar tevergeefs. Doch God laat zich niet bespotten.

De ark, middel des behouds; beeld van de Kerk des Heeren.

Noach geloofde en bouwde; het volk geloofde niet. Hebr. 11:7.

Van alle dieren der aarde twee, en van de reine dieren zeven paren kwamen tot Noach in de ark. De zondvloed (grootte vloed) bedekte de geheele aarde.

Op ongewone wijze stroomde het water toe, van den hemel en uit den afgrond. Het water kwam tot 15 ellen boven den 16,254 voet hoogen Ararat. Alles stierf om der zonden wil, behalve Noach en zijn gezin en alles wat in de ark was.

Noachs offer door God aangenomen. Gen. 8:21.

Waarschuwing. Luk. 17:26, 27.

Tegenbeeld van den zondvloed is de Doop. 1 Petr. 3:21.

9 Februari. *Het Verbond.* Gen. 9.

Het Noachietisch verbond. Symbool: de regenboog.

Dit is een onvoorwaardelijk verbond; het staat vast, omdat de Verbondmaker getrouw is. Het voorwaardelijk verbond met Adam was door den mensch verbroken. Het Verbond der genade heeft de Heere in zichzelf, met zijnen Zoon opgericht. Dit verbond, in Noach met alle menschen opgericht, strekt zich uit tot den tijd (verbond van dag en nacht). Het verbond in Christus, opgericht met de uitverkorenen, duurt eeuwig.

Vrs. 6. Het beeld Gods in den mensch werd met den zondvloed niet hersteld. Zie Ned. Geloofsbel. Art. 14.

Het Noachietisch verbond gaat over aardsche zaken. De zegeningen daarvan zijn: de heerschappij van den mensch over de dieren, vrs. 2—5; de verordening van de doodstraf, vrs. 6; de vermenigvuldiging van het menschelijk geslacht, vrs. 1, 7, en dat de aarde niet meer door water zal vergaan, vrs. 8—17.

Voor dit laatste is de regenboog het teeken.

De regenboog getuige van 's Heeren trouw; ook van zijne heerlijkheid. Ezech. 1:28. Openb. 3:4 en 10:1. Jes. 54:9, 10.

Noachs zonen, Sem (naam), uit wiens geslacht de Messias geboren werd. Cham (hitte), stamvader van

de inwoners van Kanaän, die door de Israelieten verbannen zijn. Jafeth (uitbreiding), uit wien de Europeesche volkeren voortkwamen.

Chams bespotting en zijn straf. Spreuk. 30 : 17. Exod. 20 : 12.

16 Februari. *De Verlosser.* Jes. 53.

Jesaja (heil van Jehova), zoon van Amos, ook genoemd: de Evangelist van het Oude Verbond, heeft geprofeteerd gedurende de jaren 760—695 vóór Christus, tijdens de regeering van Uzzia, Jotham, Achaz en Hizkia, koningen van Juda.

In zijne dagen profeteerden ook Hosea, Micha en Nahum.

Wie is de Verlosser? Gen. 3 : 15 en 49 : 10. Jes. 9 : 5. Col. 1 : 14, 20. Luk. 2 : 10—12.

Jezus (Zalmaker) zijn persoonlijke naam. Matth. 1 : 21.

Christus (Gezalfde) zijn ambtelijke naam. Hand. 10 : 8. Spreuk. 8 : 23.

Zijn drievoudig ambt als: Profeet (Openbaarder van den raad Gods). Deut. 18 : 15. Luk. 7 : 16. Joh. 4 : 19.

Priester, Hoogepriester, is een, die met offer en voorbede, tot verzoening, voor het aangezicht des Heeren nadert. Ps. 110 : 4. Zach. 6 : 12, 13. Hebr. 5 : 1 en 7 : 24—26 en 9 : 11, 12. Rom. 8 : 34.

Koning, over het Rijk Gods. Jes. 23 : 5, 6. Luk. 1 : 31—33. Joh. 18 : 33—37.

Hij ging in het lijden en in den dood, om te verlossen van de zonde en van den vloek en de macht derzelve. Hij is de Verlosser, door zijn leer en voorbeeld, door zijn lijden en sterven, door zijne opstanding en hemelvaart en door zijne wederkomst ten oordeel.

23 Februari. *Het laatste Avondmaal des Heeren.*

Matth. 26 : 17—30. Joh. 13—17.

De Heere vierde met zijne discipelen het Israëlietisch Pascha en stelde daarna het Avondmaal in.

Pascha (voorbijgaan) Exod. 12 : 3—20. Paaschlam: zinnebeeld van Jezus Christus; bittere kruiden: van de slavernij in Egypte; ongezuurde brooden (brood der ellende) beeld van de ellende in Egypte, maar ook van de heiliging van Israel. 1 Cor. 5 : 6—8.

's Heeren alwetendheid. Luk. 22 : 7—13.

Judas. Luk. 22 : 1—6. Matth. 26 : 21—25. Joh. 13 : 27—30.

Avondmaal: Sacrament, teeken en zegel van de weldaden des verbonds, door Christus' lijden en sterven verworven. Het brood beteekent zijn lichaam, en de wijn zijn bloed. Luk. 22 : 19, 20. 1 Cor. 11 : 23—35.

Het Avondmaal, verbondszegel voor de Kerk des Heeren, tot versterking en bevestiging in het geloof. Alleen de geloovigen mogen het gebruiken. Het misbruiken verwekt Gods oordeel over de zielen.

Twisting onder de discipelen. Luk. 22 : 21—27.

Rede van den Heere aan de tafel. Joh. 14. Rede

op den weg naar Gethsemané. Joh. 15, 16. Hoogepriesterlijk gebed. Joh. 17.

De voetwassching. Joh. 13 : 2—20. Gebod der liefde.

Leestafel.

De Bond is voornemens jaarlijks een Recensieblad aan de Leden te zenden. Niet om eens den *haan* te kraaien; ook niet om te critiseeren, och neen, daarin ligt niet veel eer. Ware dat het geval, we zouden zeggen: „Begin maar niet, want het is een ondankbaar werk.” Maar waar het te doen is om anderen voor te lichten, daar neemt de zaak een keer. Er zijn kinderwerkjes genoeg uitgegeven van den braven Hendrik, of de deugdzame Helena; werkjes, die op zijn best genomen het Farizeïsme kweken en de ongodisterij bevorderen. Ze hebben geen nut. Ons doel is alleen, om de nuttige werkjes aan te bevelen, en de anderen te laten liggen voor wat ze zijn.

Voor dit jaar zijn ons ter beoordeeling toegezonden een 16tal van de firma Höveker & Zoon, waarvan we gaarne de volgende mededeeling doen.

1. J. Witmond. „De laatste dag der week.” Een uitnemend boek, waardig om overal verspreid te worden. De schrijver teekent keurig en beslist het verschil tusschen gezinnen, waar de Dag des Heeren geheiligd wordt, en waar die in den dienst der wereld wordt doorgebracht; terwijl het doorspekt is met wenken, ter bevordering van Zondagsheiliging. De prijs is 40 Cent. 25 Ex. f 9.—; 50 f 17.—; 100 f 25.—

2. A. J. Hoogenbirk. „Een Nederlandsche daad.” Een boeiend verhaal, uit het jaar 1622, leerende, hoe de Heere ons verdrukt volk en den edelmoedigen Prins van Oranje heeft geholpen en onderhouden. Zeer aan te bevelen voor jongens. De prijs is f 0.12½, bij getallen merkelyk minder, zoodat de 100 Ex. f 9.—kosten.

3. A. J. Hoogenbirk. „De Koeherder van St. Anne.” In 52 bladzijden schetst de schrijver in levende kleuren, hoe lust tot leeren een Valentijn Duval van koeherdersknaap tot een vermaard geleerde deed opklimmen. De jeugd zal dit werkje met graagte lezen en den schrijver er voor danken. Het is zeer aanbevelenswaardig.

Prijs 25 Cent. 25 Ex. f 5.—; 50 Ex. f 9.—; 100 Ex. f 17.—

4. Van denzelfden schrijver: „Alleen, toch veilig.” Dit werkje, nog zeer nieuw, is, zooals wij van A. J. Hoogenbirk gewoon zijn, kernachtig en bondig en zeker waard door velen gelezen te worden. Het teekent nog uit het jaar 1889 en kan dus niet tot de afgesleten werken gerekend worden.

De prijs van 15 cent is waarlijk niet te duur, terwijl bij 100 ex. slechts 10 cent per ex. wordt betaald.

5. A. J. Hoogenbirk. „Vooruitgekomen.”

Dit boekje bevat 42 bladzijden en beschrijft in boeienden trant het leven van den Amerikaanschen spoorwegkoning Cornelis van der Bilt en diens zoon William, en is zeer leerzaam voor Hollandsche jongens, die door ijver en moed flinke mannen willen worden,

terwijl het ook doet zien, dat het geld den waren rijkdom niet aanbrengt, en dat het heilloos is, om „voor God het goud te verkiezen”.

Prijs 20 ct.; 25 ex. f 4.—; 50 ex. f 7.50; 100 ex. f 14.—.

6. E. Gerdes. „Het bangste jaar van Willem van Oranje.”

Evenals de meeste werken van dezen gevierden schrijver, is dit boekje zeer nuttig tot kennis van de Vaderlandsche geschiedenis, en wel bijzonder aantoonende die lichtpunten, die het nageslacht herinneren, dat de Heere, onze God, met alle recht de God van Nederland kan genoemd worden. Dat aan te wijzen uit onze Vaderlandsche historie, is een treffelijk werk, waarom wij dan ook gaarne, bij de ontkerstening van ons volk, zulke werken aanprijzen.

Dit nuttige boekje, 40 bladzijden groot, kost f 0.30; 25 Ex. f 6.—; 50 Ex. f 11.—; 100 Ex. f 20.—.

7. E. Gerdes. „De Hageprediker van Alkmaar.”

Dit boek, groot 47 bladzijden, is bijzonder geschikt voor kinderen van 12 jaar en daarboven, omdat het veel licht geeft over den tijd, toen de reformatie in ons vaderland door God gewerkt werd, en Hij vele harten bereidde, om zijn Naam te vermelden midden in den strijd.

Prijs: f 0.25; 50 Ex. f 9.—; 100 Ex. f 17.—.

8. P. J. Kloppers. „De Portier van 's-Hertogenbosch.”

Eene bijdrage tot de geschiedenis van ons vaderland, inzonderheid teekenende den listigen toleg van Balthazar Gerards tot het vermoorden van den geliefden Prins, en de inneming van Antwerpen en 's-Hertogenbosch. Hoewel aanbevelingswaardig om den inhoud, hadden wij het gaarne aangenamer gesteld gezien. Het is evenwel een gunstig werk en gaarne geven wij het onze aanbeveling mede.

De prijs is: f 0.25; 25 Ex. f 5.—; 50 Ex. f 9.—; 100 Ex. f 17.—.

9. A. Vollmar. „Zondagskinderen.”

Dit boekje verhaalt in 44 bladzijden de geschiedenis van eenige kinderen uit twee huisgezinnen, die, op verschillende manieren opgevoed, elkander tot zegen zijn; de kindertoon, die er in spreekt, is wel wat hoog, en gaarne zouden wij den schrijver bezig zien, dit boekje te herzien, en dan b.v. de woorden: „Goddank!” in den mond van een booze vrouw, als uitdrukking van zelfvoldoening, en „Goede God!” als uitroep van angstige verwachting, eenvoudig weg te nemen. De moraal van dit werkje is zeer goed en kan in vele gevallen zeer nuttig zijn.

10. Eduard. „Rijk gezegend.”

Een allerliefst boekje (23 bladzijden) en als Kerstboekje voor jongere leerlingen bijzonder geschikt. De lezing ervan zal aan kinderen een duidelijke voorstelling van de Kerstgeschiedenis geven, terwijl de betekenis van de komst des Heeren op aarde kinderlijk wordt uiteengezet. De spreekster in dit boekje is eene ster, die aan den hemel schitterde. De schrijver had, dunkt ons, beter gedaan, dezen dichterlijken vorm weg te laten, dan ware het voor kinderen nog duidelijker.

De prijs van dit lieve boekje is: f 0.15; 25 Ex. f 3.—; 50 Ex. f 5.50; 100 Ex. f 10.

11. Eduard. „De Held der Hugenoten.”

Een tafereel uit den Bartholomeüsnacht. Sterk wordt in dit boekje geteekend de sluwheid der Roomschegezinden, maar ook de standvastigheid der Hugenoten; de rechtvaardigheid Gods in 't bezoeken der goddeloozen, maar ook de krachtige ondersteuning van zijn volk.

Dit zeer aanbevelenswaardige boekje behoort ruim verspreid te worden en is om den inhoud niet duur. 1 Ex. f 0.15; 25 Ex. f 3.—, 50 Ex. f 5.50; 100 Ex. f 10.—.

12. Hesba Stretton. „Michael Lorio, of de Kerstnacht van den ketter.” Van een Kerstfeest is in dit boekje niets te vinden; wel van het verdrinken van een jongeling, die den Heere vreest, in den Kerstnacht. Het is een verhaal van dezen jongeling, die veel te lijden had van het bijgeloofige volk van Normandië, en door hen voor den duivel werd aangezien. Hij heeft zijn leven opgeofferd voor een klein meisje; doch het boekje meldt niet, of deze edele daad een goeden invloed op het volk heeft uitgeoefend.

Het boekje ziet er keurig uit, daarom is de prijs van f 0.15 niet duur; 25 Ex. f 3.—; 50 Ex. f 5.50; 100 Ex. f 10.—.

13. A. de Vlieger. „De hut op de heide.” Een allerliefst en aanbevelenswaardig boekje van 20 bladzijden.

Prijs f 0.15; 25 Ex. f 3.—; 50 Ex. f 5.50; 100 Ex. f 10.—.

14. „De Deensche Edelman, of: God laat zich niet bespotten.” Een boeiend, treffend en leerzaam verhaal, waarin wordt voorgesteld, hoe een kind, dat de lessen van een godvruchtige moeder niet ter harte neemt, maar zich moedwillig verhardt, van kwaad tot erger komt, ja, zelfs in de gevangenis als een zelfmoordenaar sterft.

Dit leerzaam boekje, dat een waar verhaal of gebeurtenis geeft, kost slechts f 0.12½; 25 Ex. f 2.50; 50 Ex. f 4.75; 100 Ex. f 9.—.

15. J. de Liefde. „Laat de kinderen tot Mij komen”, en: „De jeugdige martelaar”. Wel waardig om met dit boekje in kennis te komen, opdat de jeugd wete, dat Jezus Christus in genade op kinderen nederziet; het tweede gedeelte meldt ons de standvastigheid van een kleinen jongen, om liever zijn leven te verliezen, dan het gebod des Heeren te overtreden.

Dit boekje, keurig uitgevoerd, uitnemend en leerzaam van inhoud, is zeer aanbevelenswaardig en kost f 0.12½; 25 Ex. f 2.50; 50 Ex. f 4.75; 100 Ex. f 9.—.

16. J. de Liefde. „Miliczia van Praag, of de Bohemers in Londen.” Evenals alle verhalen van J. de Liefde is ook dit verhaal gezellig en levendig, en teekent ons klaar den strijd en het lijden van de getuigen der waarheid. Voor grootere leerlingen is dit een gewenscht boekje, dat hun onder den zegen des Heeren nuttig kan zijn.

Al deze werkjes zijn voorzien van een keurig uitgevoerd omslag en eene plaat, beide in kleuren-

druk, welke getuigen van de helderheid en bekwaamheid van den teekenaar en drukker beiden.

Bijzonder bevelen wij aan een 20-tal geïllustreerde Kerstliederen op liefelijke wijzen en verstaanbaar voor kinderen. Door deze illustratie zullen zij door de kinderen beter bewaard worden, en daar de teekening boven ieder lied de inhoud van het lied kangenoomd worden, kunnen deze liederen een meer blijvend indruk bij de kinderen achterlaten.

De prijs is per 25 Ex. f 0.50; 100 f 1.—; 250 f 2.25; 500 f 4.—; 1000 f 7.50.

De Kalender en de Rooster van den Bond zullen aanvangen met Genesis 1 en achtereenvolgens het Oude en daarna het Nieuwe Testament behandelen.

De Passieweken, of de zeven weken, die het Paascheest voorafgaan, zullen elk jaar bestemd zijn, om het lijden en sterven en de opstanding des Heeren te behandelen, en in de maand December zullen eenige onderwerpen te behandelen zijn, de geboorte des Heeren voorafgaande.

De prijs van den Kalender is f 0.02.

De Rooster met 52 geperforeerde kaartjes: f 0.04.

17. De uitgever J. J. de Die te Amsterdam zond ons: Whilet. *De Gulden en de Sneeuwballen*. Dit werkje verdient bijzondere aanbeveling. In 40 bladzijden verhaalt de schrijver een voorval uit het kinderleven. De gezonde, natuurlijke kindertoon hierin is opmerkenswaardig. Geen kinderen met reuzenverstand, noch reuzen met kinderverstand, maar kinderen, zooals ze werkelijk zijn, worden hier geteekend. De kindersonden en de gevolgen daarvan, alsmede de beste wijze van bestraffing, zijn hier meesterlijk geschetst. Voor kleine kinderen allerliefst om te lezen, en voor groote kinderen uitmuntend tot leering. De correctie laat wel wat te wenschen over.

18. Van den uitgever J. M. Bredée, te Rotterdam, ontvingen wij een flink en degelijk werk, getiteld:

Werken der duisternis, door P. J. Kloppers (127 bladzijden). Met vollen nadruk kan hiervan getuigd worden: Een nuttig en leerzaam boek voor jongelieden, omdat het den lezer vele merkwaardige zaken leert kennen, en de grootheid van geest van Prins Willem I duidelijk in het licht stelt tegenover den list en het bedrog van de Spaanschgezinde geestelijkheid, alsmede de Jezufetenijver, waardoor Juan Jauregui zich overgaf als moordenaar van den Prins.

Dit treffelijk werk is eene van de goede vruchten van: „Bredée's Bibliotheek voor school en huis”, en kost, keurig gebonden met 4 platen, bij in teekening 85 cent, terwijl het buiten in teekening f 1.— kost.

19. Door de uitgevers J. H. Knierum & F. Duijm, te Gorinchem, worden uitgegeven 4 allerliefste Prentenboekjes voor kleinere leerlingen, inhoudende de geschiedenissen van *Jozef*, *Filippus en de Kamerling*, *Thabita* of *Dorkas* en *Luther*. Gaarne getuigen wij, dat door zulke boekjes het beste middel is gevonden, om jonge kinderen door beeld en schrift te onderwijzen, en bevelen ze daarom gaarne aan.

De Zondagsschool-Onderwijzer.

„Wat is het geheim der ware, boeiende welsprekendheid?” werd eens gevraagd aan een geleerde; en het antwoord was tot drie malen: „Dat ge gelooft, wat ge zegt.” Het zal, dunkt mij, niet overbodig zijn, dit gezegde, dat zoo rijk is, eens nader onder de oogen te zien; of beter gezegd, in verband te brengen met het Zondagsschoolonderwijs. Het valt toch niet te ontkennen, dat de onderwijzer zeer vele vijanden heeft. Eén daarvan willen wij slechts noemen. En dan denken wij aan dat woordje, slechts uit vijf letters bestaande, zoo klein in schijn, doch zoo groot in werkelijkheid. Wij bedoelen het woordje: „sleur”, dien ongelukkigen sleur, die alles krachteloos maakt en bederft. Het is een kind van „gewoonte” en heeft zeer vele nabestaande familiebetrekkingen, te veel om te noemen. Als grootste vijand heeft het: voorbereidend onderzoek, gepaard met gebed in de afzondering, en gesproten uit het beginsel. — Hier hebben wij niet het oog op het beginsel, gebouwd op de schoonschijnende theorieën van het door de zonde verduisterd verstand, maar op *dat* beginsel, dat gebouwd is op Gods onveranderlijk Woord. Is het eerste weifelend en veranderlijk, het laatste is zichzelf altijd gelijk, omdat de bron, waaruit men put, geen tweeërlei water geeft.

Laat ons eens nader kennis maken met een onderwijzer in de Zondagsschool. Het is Zondagmiddag. De kinderen zijn reeds in school. Vóór ze binnenkwamen, was de onderwijzer reeds aanwezig. Dit is niet een man van *gewoonte*, niet een man, die op den sleur dreef en toch altijd op zijn post was. Nimmer heeft de geschiedenis melding gemaakt van zulke eenen. De groote mannen waren mannen van beginsel, al stonden soms deze beginselen vlak tegenover elkaër; nimmer is een man van beginsel als slaaf der gewoonte ter markt gevoerd. Dit ook willen en mogen wij niet.

Onze onderwijzer dient de Zondagsschool uit beginsel. Hij weet wat hij doet. De Heere heeft het werk hem op de hand gezet. Geen liefhebberijwerkje dus, wat men van de hand doet, als men er genoeg van heeft; maar dienende zijn Heere ook in dezen. Kinderen bekend maken met het Woord zijns Gods. Plaatsbekleeder gevoelt hij zich van de ouders, die in gebreke blijven, hunne kinderen op te voeden in de leer der waarheid, die naar de godzaligheid is.

Indien zulk een onderwijzer getrouw zal zijn, dan heeft hij, toen wij hem ontmoetten in de school, reeds les gehad. Niet alleen heeft hij het onderwerp bestudeerd, maar hij heeft ook gebeden. Het gebed, die machtige factor van het geestelijk leven, — die ademtocht der ziele! Wie zal kunnen zeggen, wat het is? Neen, het is te groot. Dat woord laat zich niet omzetten. Wil men zeggen, wat het is, — tevergeefs; want telkens keeren wij terug tot het woord zelf: *bidden*.

Deze onderwijzer ontvangt zijne kinderen, en na een vers met hen gezongen te hebben, hetwelk in

verband staat met het onderwerp, of liever hetwelk het te bespreken onderwerp in zich besluit, gaat hij voor in het gebed met de kinderen. Nog leeft hij onder den indruk van het onderwerp, dat hem door het gezang weder levendig voor den geest treedt; en zich bewust zijnde, dat hij met kinderen is, — neen, waarlijk niet, dan behoeft men niet te vragen: *Hoe* zal deze onderwijzer bidden? Voorzeker zal dit gebed *eenvoudig* zijn, dat de kinderen van gansch harte mede kunnen bidden. Het wordt vanzelf een vurig gebed. Hij weet, indien de kinderen hem geregeld zullen volgen, dan moet het *kort* zijn. Hij weet, dat het gebed veel verliest van zijn invloed, wanneer de kinderen niet medebidden; want van het gebed hangt zooveel af, in welke stemming zij de lessen zullen bijwonen. Ja, zelfs zouden wij zeggen: de woorden van iemand, die een hartelijk gebed doet, kunnen onmogelijk andere menschen koud laten. Hij weet, dat hij vraagt om Gods zegen op zijn werk, de vervulling van den wensch zijns harten. Hij vraagt voor de kinderen "oplettendheid, leerzaamheid, geloof, in één woord, om die genade, welke alleen in staat is, het onderwijs aan hunne zielen te zegenen.

Aan zulke onderwijzers heeft de Zondagsschool behoefte, zal het haar welgaan. Dat alzoo dit eenvoudige woord steeds velen doe verstaan, dat wij behoefte hebben aan kinderlijke, eenvoudige gemeenschapsoefening met den Heere, die zijn Woord niet ledig zal doen wederkeeren.

S.

Eere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde, in de menschen een welbehagen.

Eere zij God! Ziedaar het heerlijk lied van den Kerstnacht.

Gezongen door de boden des hemels.

Gehoord door de herders van Bethlehem Efrata.

Het weerklonk in hunne ziel; ze hebben het verstaan, en met heilige geestdrift haastten zij zich, om de oorzaak van dat lied te zien met de oogen en er hun smachtende zielen aan te verzadigen.

Zij vonden Hem, de oorzaak van de vreugde des hemels, in doeken gewonden en liggende in de kribbe. Door deze vernedering bracht Hij ook de vreugde en den vrede op aarde.

Dat lied getuigt er van, hoe diep wij zijn gevallen; zelfs zoo diep, dat opklimming uit deze diepte gansch onmogelijk is.

Het getuigt van den eeuwigen raad des vredes; van 's Heeren welbehagen; van zijn vrijmachtige liefde; ook van het opheffen van den vloek der zonde voor de schapen zijner weide.

Het voorspel van dat lied was reeds klinkende in de ziel van Jesaja den profeet; daarom profeteerde hij, ruim 700 jaar vóór de komst des Heeren op aarde: „Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, de heerschappij is op zijnen schouder; en men noemt

zijnen naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vrededorst” (Jes. 9 : 5).

En de nagalm zal tot in eeuwigheid ruischen: „Hal-
leluja; want de Heere, de almachtige God, heeft als Koning geheerscht. Laat ons blijde zijn en vreugde bedrijven, en Hem de heerlijkheid geven; want de bruiloft des Lams is gekomen, en zijne vrouw heeft zichzelf bereid. En haar is gegeven dat zij bekleed worde met rein en blinkend fijn lijnwaad!” (Openb. 19 : 6—8).

Eere zij God! zoo zongen de engelen; zoo zingt ook de gemeente des Heeren op aarde, verlangende om ontbonden te zijn van het lichaam der zonde, om dat lied in volmaaktheid te mogen zingen, daarboven voor Gods troon.

En gij, Zondagsschool-onderwijzer en onderwijzeres! zingt ook gij dat lied reeds mede? Hebt gij Hem gevonden, in doeken gewonden, die het zoo zielroerend uitriep: „Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven”?

o, Werpt weg alle windselen en doeken, waarmede gij uzelf poogt te bedekken, en valt als een naakte en geheel melaatsche zondaar neder aan zijne voeten, opdat Hij u den mantel der gerechtigheid omsla, en u bekleede met de kleederen des heils!

En zegt het dan aan de kinderen, die aan uw geestelijke zorg zijn toevertrouwd, dat ook zij Gode de eere geven voor de zending van zijn lieven Zoon, om wien en door wien alle zegeningen zijn in den hemel en op de aarde.

Beluistert en overdenkt met hen het lied der engelen en zegt het hun, dat zoo één van deze kleinen zich tot den Heere bekeert en tot Hem om genade roept, daar wederom blijdschap zal zijn in den hemel onder de engelen Gods!

Bidt met uwe kinderen, of het den Heere behage, om ook voor het aanstaande Kerstfeest een rijken zegen des Heiligen Geestes te doen nederdalen, opdat alsdan niet alleen vele monden, maar ook vele harten mogen instemmen met de engelen:

Eere zij God in de hoogste hemelen! Vrede op aarde, in de menschen een welbehagen.

Allerlei.

De opgeraapte naald.

In de nabijheid der stad D. woonde op een dorp in een armzalige hut het huisgezin van den schaapherder Daantjes, die een kommervol stukje brood te eten had. Vlijtig was de man altijd geweest en zijne kinderen had hij opgevoed in de leer en vermaning des Heeren; maar door zware ziekte geplaagd, had hij maandenlang niet kunnen arbeiden; daarna was er brand ontstaan in zijne woning, die binnen enkele uren in de asch werd gelegd. Het was hem onmogelijk zijn huis weer op te bouwen; de lange ziekte had al zijne hulpmiddelen uitgeput, en daarom was onze Daantjes blijde, dat zijn buurman, een rijke maar gierige boer, hem als schaapherder in dienst nam, en daarbij de schaapherdershut tot eene woning gaf. Het wilde echter niet meer goed met hem worden.

Hij had te veel geleden, en kon nu niet op zijn verhaal komen bij roggebrood en aardappelen. Weder stortte hij in, en alle aangewende middelen bleven nutteloos. Hij verzwakte met den dag, en riep de zijnen aan zijn leger, om van hen afscheid te nemen, en herinnerde hun de woorden van den 37sten Psalm: „De Heere zal hen helpen en hen bevrijden; Hij zal ze bevrijden van de goddeloozen en zal ze behouden, want zij betrouwen op Hem.” Hij zegende zijne vier kinderen en kuste hen; ook zijne vrouw omhelsde hij hartelijk, en vermaande haar op God te blijven hopen. Onder vele tranen der zijnen ging hij de eeuwige ruste in, en was daar van alle zorg en kommer ontslagen. Maar ach, voor de zijnen brak nog een treurige toekomst aan. Pas was vader begraven, of de boer berichtte de weduwe, dat zij het herdershutje moest verlaten, want de nieuwe herder zou er wonen. Waar moest zij heen? Zij had geen dak of schuilplaats, en de eerste dagen brachten geene verandering. 't Was of de hemel koper was en de aarde ijzer, of God en menschen haar hadden verlaten.

Ook de krachten der moeder schoten tekort om dit leed te dragen, en zij werd ziek. Nu huilden de kinderen om brood, maar het was er niet. In haar diepe smart dit gejammer van haar hongerig kroost niet langer kunnende aanhooren, riep zij haar oudste, den tienjarigen Fried, die zijn kleine broertje op den arm droeg, aan haar bed, en sprak: „Fried, mijn jongen! gij moet door een zuren appel heenbijten; er is niets anders op. Bedelen is zonde en schande, als men anders kan; maar ik weet geen uitweg meer. Ga van huis tot huis en vraag een stuk brood voor u en ons. God geve, dat gij wat thuis brengt voor den honger van uwe broertjes en zusjes!” En Fried ging; sidderend en schreiend begaf hij zich op weg, maar hij vatte moed en klopte bij de boeren aan om een stuk brood voor zijn honger en van de familie thuis. Het was er evenwel verre vandaan, dat hij geholpen werd. Schier overal zond men hem weg zonder hem iets te geven. Slechts één boer was zoo goed, hem een korst brood toe te werpen, die hij gretig opat, en daar bleef het bij. Toch had hij zich voorgenomen, niet zonder iets bij moeder thuis te komen. Zoo dwaalde hij dan al verder van zijn dorp af, en had telkens minder kans iets te ontvangen; want die vreemde menschen geloofden hem in het geheel niet. Ook zag hij er gelukkig nog niet geheel verhongerd uit. Tegen den nacht zag hij de poorten der stad D. in het verschiep; maar hij vreesde daar in te gaan en verschool zich in een hooiberg tot den morgen. De arme jongen smeekte zoo innig tot den Vader in den hemel om hulp en uitredding, dat hij moed vatte, om weder voort te gaan en het eens te wagen, die groote stad binnen te treden, waar hij nog nooit geweest was. Met verwondering bekeek hij al die hoge huizen, die breede straten en prachtige winkels, waarin de schoonste en kostbaarste waren stonden uitgestald. Maar wat gaf hij om dit alles? Een versch brood ware hem meer waard geweest; hij zag er ook zooveel bij de bakkers, maar moest hongerig verder gaan. Alle menschen liepen hem

voorbij, en niemand keek hem zelfs aan, om te vragen of hij honger had. Hij sloop voorzichtig voort en zuchtte: Wat zou die arme moeder met de kleinen thuis beginnen, als hij ook heden niets medebracht? Eindelijk blijft hij stilstaan voor een groot huis, waarboven met gouden letters de naam „Samuel Richter” stond te lezen. In het voorhuis waren vele kisten, balen en tonnen opgestapeld en allerlei bedienden liepen heen en weer. Zonder recht te weten, wat hij deed, trad Fried binnen en kwam in een ruime kamer, het kantoor; de oude boekhouder, met een pen achter het oor, telde de groote sommen op, die op een papier stonden. Fried zag een oogenblik verwonderd rond en waagde het toen, den boekhouder bij de jas te trekken. — „Wat wilt gij?” vroeg hij barsch. — „Ach, een stukje brood, ik heb zoo'n honger!” — „Hier wordt niets gegeven,” was weder het brommend antwoord, „en pak u maar gauw weg!” Toen begon de arme Fried te schreien en sloop langzaam naar de deur, om het huis te verlaten, waar zooveel goederen waren, maar geen stukje brood voor hem.

Op ditzelfde oogenblik kwam de heer Richter binnen, zag den weenenden knaap, en vroeg: „Wat is dat?” — „Een lastige bedelknaap,” antwoordde de boekhouder en telde maar voort. Maar de koopman kreeg medelijden met dat ventje, en zag hem na, terwijl hij zich juist bukde, om iets op te rapen. „Hé, mannetje! wat raapt gij daar op?” riep hij. Verschrikt keerde Fried zich om en sprak: „Wilt u die terug hebben? Ik vind een naald!” — „o, Neen, houd die maar,” zeide de koopman, en het deed hem genoeg, dat de jongen zoo zorgvuldig was; „zeg mij echter, wat gij er mede doen wilt.” — „Dit gat in mijn huis toesteken, mijnheer! en als ik nog een draadje vind, het er meê toenaaien.” — En nog meer beviel Fried den koopman, die aan dezen kleinen trek zijn gansche karakter herkende. Hij zette daarom het gesprek met hem voort: „Maar schaamt gij u niet, dat gij zoo loopt te bedelen, jongen?” — „Wat zal ik anders doen, mijnheer? Werken kan ik niet, en wij hebben allen honger, daar moeder ziek is.” — „En wat doet uw vader?” — „Die is sedert drie weken dood,” en de arme jongen begon te schreien. „Nooit heb ik nog gebedeld,” ging hij voort; „'t is de eerste keer, dat moeder mij uitzond; maar och, ik kreeg niets dan een korst brood, en veel scheldwoorden en harde bestraffing.”

De koopman vertrouwde het eerlijk gezicht van den knaap en had medelijden met hem; maar de boekhouder dacht bij zichzelf: „Hij is een bestudeerde bedelaar en speelt zijn rol uitmuntend.” De koopman haalde nu een gulden uit zijn beurs, en zeide: „Zie hier, knaap! haal voor dat geld bij den bakker een brood en breng mij terug, wat hij u teruggeeft!” Fried greep gretig naar het geld en spoedde er zich mede weg; maar de boekhouder sprak tot zijn patroon: „Nu, dien gulden hebt gij voor het laatst gezien, mijnheer! Die jongen komt nooit weerom.” — „'t Is mogelijk,” antwoordde de heer Richter; „maar 't zou mij toch verwonderen, als ik dien jongen zoo slecht bekeken had!” Weinige

oogenblikken later keerde Fried even snel weer terug, als hij gegaan was, met het brood in de eene hand en het weergegeven geld in de andere. Nu was ook de boekhouder voor hem gewonnen, en leende hem zijn mes, om het brood te snijden. Intusschen kwam er een boer binnen, die met Richter handel dreef en van het naburige dorp afkomstig was. Hij verwonderde zich zeer, daar Fried te vinden, maar bevestigde tevens van ganscher harte al wat de jongen vertelde, als waarheid. — Dit oogenblik was het groote keerpunt in het leven der ongelukkige familie. De heer Richter trok zich harer aan, liet Fried schoolgaan, nam hem daarna op zijn kantoor, en op zijn ouden dag werd de bekwame en oppassende jongeling deelgenoot in de zaak, en was zijn pleegvader meer dan een eigen zoon hem wezen kon. Ook in diens langdurige krankheid paste hij hem op met groote zorgvuldigheid. Hij bleef getrouw in het kleine, nooit liet hij een speld of een naald verloren gaan; maar behartigde toch zijne en anderer eeuwige belangen nog beter en hartelijker dan de uitwendige. Ook ging zijne moeder in hoogen ouderdom in tot de ruste des Heeren.

De vervallen mijnspleet.

In Saksen ligt de stad Saalfeld, met vitriool- en kopermijnen, waarin evenwel in vroeger jaren meer te doen viel dan tegenwoordig. Wanneer zulk een mijnspleet regelrecht naar omlaag afdaald, noemen de werklieden het een schacht of koker. In genoemde stad vindt men thans nog zulke vervallen mijnen, en menig huis aldaar is daarboven gebouwd, zoodat er als vanzelf een kelder onder is, dieper dan een toren hoogte. Zulk een mijnkoker was ook in den kelder van een huis, waarin eene weduwe met haar zevenjarig dochtertje woonde. De opening der schacht was met planken toegemaakt en niemand dacht aan eenig gevaar.

Op een Zondagmiddag zond de moeder het meisje in den kelder, om een kruik appeldrank te halen. Daar het kind in den donkeren kelder wel wat bang was, sprong zij haastig naar omlaag, maar daardoor brak dan ook plotseling een der planken, die over den koker lagen, en met een luiden gil viel zij met de kruik in de hand in den diepen afgrond. De moeder, die in de keuken werkte, vermoedde, dat zij haar kind hoorde schreien, en ijde daarom met een licht naar den kelder. Daar miste zij dadelijk haar dochtertje, maar de gebroken plank en de opening bemerkend, begreep zij even spoedig, wat er had plaats gevonden, en kon nauwelijks op haar bevende voeten blijven staan. 't Scheelde weinig, of ook zij was in den afgrond neergetuimd. Zij spoedde zich evenwel naar boven, en riep om hulp; maar daar het oogsttijd was, waren bijna allen buiten op het veld bezig. Eindelijk kwamen eenige buurvrouwen toeloopen; zij keken handenwringend in de diepte; maar wisten geen raad. Op eenmaal hoorde men het kind roepen: „Om Gods wil, helpt mij toch, maar gauw, gauw!” Een haak in den wand, waaraan in vroeger tijd een ladder was

vastgemaakt, had het kind in haar val tegengehouden; zij was daarin met haar kleederen blijven haken. Dit laatste wist men daarboven wel niet; maar toen men hoorde, dat het ongelukkige kind nog leefde, werd de jammer nog grooter, daar men toch geen raad wist, om bij haar te komen, om het even of zij boven of onder in de mijnschacht was. De moeder geraakte bijna tot wanhoop. Intusschen kwamen altijd meer lieden toesnellen; maar niemand wist raad te schaffen, tot eindelijk een oude bergwerker van de ellende hoorde. Deze snelde toe, begon de opening voorzichtig wat te vergrooten en haalde toen een windas voor den dag, waaraan hij een bakje bevestigde. Hoe spoedig dit alles ook in zijn werk ging, zoo verliep er toch nog heel wat tijd mede. Velen der omstanders zonden overluid hunne gebeden op, en ook uit de diepte hoorde men van tijd tot tijd woorden opstijgen, die aan liederen of gebeden ontleend waren, en bezeugden, dat het kind niet minder met gedachten aan God en de eeuwigheid was bezield.

De oude bergwerker sprak weinig, maar toen hij alles gereed had, bad ook hij halflied de volgende treffende woorden: „Lieve Vader in den hemel! Gij hebt mij zoo menig jaar tot in mijn hoogen ouderdom voor zoovele gevaren behoed, die mij in de mijnspleten dreigden, als ik mijn aardsch beroep heb uitgeoefend. Zooveel aardsche schatten, die toch enkel ijdel en vergankelijk zijn, heb ik met uwe hulp aan het licht gebracht. Ik weet het, Gij zult mij ook nu met uwe almacht en liefde beschutten en mijn oude handen sterken, om dit ongelukkige kind uit dit duister graf te redden, en het aan de troosteloze moeder weder te geven. Ja, ik ben er zeker van, Gij zult mij nog deze vreugde verschaffen. Vader in den hemel! uw wil geschiede!” Zoo beval de vrome grijsaard zich geloovig in Gods handen, en daalde met de mijnspleet in het bakje neer. Langzaam en voorzichtig vierde men het touw en hij ging omlaag. Als een ster door God gezonden, zag het kind in de diepte dat licht nader komen. Zij strekte hare handjes uit en eerst nu ontviel haar de kruik, die zij al dien tijd krampachtig had vastgehouden, en met een ontzettend geluid stortte dat aarden vat van afgrond tot afgrond. Zij, die daar boven den kelder stonden, verbleekten, en het was zoo stil als het graf zelf. Men dacht eerst, dat het kind omlaag stortte. Maar neen, de oude bergwerker was het meisje nu zoo nabij, dat zij hem kon zien. Hij sprak haar moed in, en zeide, dat zij zich stil moest houden, dan hoopte hij haar met Gods hulp te redden.

De schacht werd echter hoe langer hoe nauwer, en de oude vreesde, dat hij het kind niet zou kunnen voorbijkomen, zonder het aan te raken; en als zij maar het minste stootje kreeg, kon zij in de diepte neerploffen en door de rotsen worden verpletterd. Dit gevaar was zeer groot; daarom gaf hij een teeken, dat men hem niet dieper moest laten afzakken, en reikte het kind een touw met een strik toe. Het meisje greep dien onmiddellijk vast, en kon nu ook met de eene hand het zwevende bakje aanvatten en daarna ook met de andere. Maar door die beweging brak

de haak, waaraan het kind zoo wonderbaar was blijven hangen, en viel met een deel der muurkalk naar omlaag. De Heere gaf echter den ouden man kracht, dat hij het kind aan den strik vasthield; hij beurde het tot zich op in het bakje en riep luide: „Dankt allen God daarboven, ik heb het kind!”

Ware die haak een oogenblik vroeger losgeraakt of afgebroken, zoo ware het kind zonder op redding te kunnen hopen, in den afgrond gestort. Nu kwam het al hooger en hooger, naarmate men den bak ophaalde; de goede grijsaard hield het met oogen, die van vreugde schitterden, omhoog, en gaf het eindelijk aan de moeder zelve over, die het vooreerst niet meer uit haar armen wilde loslaten. Wie kan gevoelen, wat er in haar hart omging? Had zij eertijds dit kind liefgehad, nu was het haar dubbel dierbaar, daar Gods vader oog op zulk een buitengewone wijze over haar gewaakt had.

En het kind zelf kon haar leven lang evenmin vergeten, welke groote redding de Heere dezen dag aan haar had bewezen, en het werd haar een spoorslag, om haar hart en leven niet aan de wereld te wijden, maar aan dien God, in wiens oogen haar leven dierbaar was geweest.

Later vertelde die moeder menigmaal: „De vreugdekreet van den ouden man, toen hij mijn kind in de armen had, voer mij eerst als een groote schrik door de ziel; want ik kon het in het geheel niet meer mogelijk vinden, dat mijn kind gered worden zou. Daarom viel ik ter aarde, en kon slechts weenen. Toen evenwel het licht altijd meer in de hoogte steeg, en ik met de oogen mijn dierbaar kind kon waarnemen, en zien, dat het leefde, toen was het mij, of de hemel met al zijne heerlijkheid zich voor mij opende. Nooit zal ik deze zalige oogenblikken vergeten, en deze dag van schrik, wanhoop en redding heeft mij eerst recht overtuigd van Gods vaderliefde jegens mij en mijn kind.”

Zoo moet het zijn, lezer! De ontvangen weldaden moeten ons aan de voeten van den Christus brengen, onszelven klein maken in eigen oog en God voor onzen geloofsblik vergrooten.

Ik zal den Heere loven te allen tijd; zijn lof zal gedurig in mijn mond zijn. Maakt den Heere met mij groot en laat ons zijnen naam samen verhoogen. Ik heb den Heere gezocht, en Hij heeft mij geantwoord en mij uit al mijne vreeze gered. Deze ellendige riep, en de Heere hoorde, en Hij verloorde hem uit al zijne benauwdheden (Ps. 34 : 2, 4, 5, 7).

Psalm 8 : 3.

In de dagen der Hervorming was ook te Torgau een Evangelische gemeente gesticht, die evenwel zeer vervolgd en met gevaren bedreigd werd. Luther, Melancton en eenige vrienden waren met hunne vrouwen en kinderen naar deze gemeente gekomen, om tegen de vervolging de beste plannen te beramen. Lang en breed hadden zij overlegd, maar door de vele moeielijkheden konden zij niet tot een besluit komen.

Melancton werd moedeloos, en liep bedroefd de kamer op en neêr. Al zuchtende verliet hij het vertrek en kwam in de kamer, waar hunne vrouwen en kinderen zaten; de vrouwen waren aan hare huiseelijke werkzaamheden bezig, terwijl een harer de kinderen om zich had doen knielen en hun leerde bidden voor hunne vaders, hun voorzeggende: „Och, lieve Heere! geef den leeraars toch wijsheid en uitkomst in den nood!”

Geheel opgebeurd keert hij terug en riep zijnen vrienden toe: „Laat ons niet vreezen, want onze kinderen strijden voor ons in den gebede. De Heere zal hen verhooren.” En de Heere heeft hen verhoord, gezegend en verlost.

„Recht voor allen.”

Ja, dat willen ook wij, mits deze spreuk maar zuiver toegepast wordt.

Zoo is het recht voor den koning, dat hij geëerd wordt.

Recht voor den hooggeplaatste, dat hij erkend wordt; recht is het, dat het kapitaal van den rijke goed verzekerd zij, dat de rechtvaardige gerechtvaardigd, de schuldige gestraft, de patroon gewaardeerd, de knecht goed behandeld, de kerk onderhouden, de eeredienst zuiver waargenomen, de vader als macht boven het kind erkend en het kind gehoorzaamheid aan de ouders geleerd wordt.

Recht is het, dat ieder in den stand blijft, waarin de Heere hem stelt; dat de Staat naar Goddelijke ordinantiën geconstitueerd zij, en dat de Heere van hemel en aarde, als de hoogste macht en het hoogste gezag hebbende, aller eere ontvangende en dat Hem aller onderwerping betoond worde.

Artikel één van „Recht voor allen” moet zijn: „Hoe komt de Heere God tot zijn recht?”

Dan zal al wat er volgt, wel gelukken.

De middenweg.

„Ik houd niet van de ultra's,” zei eens een heer, „ik kies den middenweg, dan ben ik altijd veilig.”

„Dan is uw positie onmogelijk,” was het antwoord.

De mensch heeft tweeërlei stand: ten eerste, als wereldburger, wandelende van de wieg naar het graf, en ten tweede: als schepsel Gods, komende uit zijne hand en gaande tot God. In den eersten stand moet gij getrouw of ontrouw, eerlijk of niet eerlijk, recht of niet recht zijn; in den tweeden moet gij goddeloos of godvreezend, den Heere dienend, of uzelf zoeken, God kennende of God hatende zijn, wandelende naar den hemel of wandelende naar de hel. Een middenweg te kiezen, is: den kwaden weg te gaan. Er is voor uw maatschappelijk en geestelijk leven een breede weg des verderfs en een smalle weg des heils. Zijt of koud of heet! Lauw te zijn is altijd verwerpelijk. Die den middenweg wil gaan, raakt met zichzelf verlegen; moet

zich dan eens rechts, dan weder links wenden; moet zich schikken en richten, al naar de omstandigheden zijn, en verdient geen anderen naam dan: het haantje van den toren.

Raven.

De raaf is een eigenaardig beest; het best zou zij te rangschikken zijn bij de kraai en de ekster. Zij bewoont niet een enkel land, maar is over heel de wereld thuis. Zij is onrein, omdat zij alle vleesch en ook dood aas eet. Daarom kon zij ook, bij onderscheiding van de duif, wel op aarde leven, toen zij door Noach uit de ark werd gelaten. Het zwart harer vederen wordt in Hoogl. 5 : 11 als bijzondere schoonheid aangemerkt. De raven hebben de gewoonte, hetzij bij vechten, of ook bij het vinden van dood aas, elkander of dat aas eerst de oogen uit te pikken. Daarop doelt ook Salomo in Spreuken 30 : 17, waar hij denkt aan de kinderen, die hunne ouders verachten. Zij zouden tot straf hebben, niet te worden begraven, maar weggeworpen te worden, opdat hun spottende oogen den raven ter prooi worden. Raven worden veelal als onnutte dieren aangezien; de Heere evenwel wilde die onnutte dieren toch bij Elia gebruiken, en wil ze ook, tot vertroosting van Gods volk, onderhouden (Luk. 12 : 24). Ook vermaadt de Heere het ijzig krassen van de raven niet, zal Hij dan het eenvoudig gebed niet hooren? (Job 39:3.)

Jeruzalem.

Jeruzalem, eerst Salem, daarna Jebus genoemd, draagt tegenwoordig den naam El Kuds. De naam Jeruzalem komt het eerst voor in Joz. 10 : 1. De stad lag op vier bergen, als: Zion, Moria, Akra en Bezetha. Op Zion stond het paleis van den hoogepriester en de Davidsburcht; op Moria, hetwelk „de Heere zal het voorzien” beteekent, en waar Abraham zijn zoon moest offeren, werd de tempel gebouwd (zie 2 Kron. 3 : 1). Op Akra stond het paleis van Salomo, terwijl op Bezetha, waarop het nieuwe gedeelte der stad zich bevond, later het paleis van Herodes den Groote werd gebouwd. Drie sterke muren, waarin tien poorten waren, omgaven de stad, die ruim 150,000 inwoners telde. Jeruzalem, „stad des vredes”, had een betekenisvolle ligging. Geheel als door een ring van bergen omgeven (Ps. 125 : 2), niet aan groote handelswegen noch aan eene rivier gelegen, was zij als een eenzame, alleen gezien door den Heere, die haar verkozen had, om aldaar te wonen. Deze stad was de draagster van de heerlijkheid en het heil voor alle volken. Van Jeruzalem zou de Wet uitgaan, die heel de wereld de heerlijkheid des Almachtigen prediken zal.

De Sadduceën.

De Sadduceën ontleenen hun oorsprong aan Rabbi Sadok, die omstreeks 250 j. v. Chr. lid van den Hoogen

raad was. Hij leerde, dat er geen leven na dit leven was, maar dat met den dood des menschen bestaan eindigt. Men moest het goede niet doen, om loon te verwerven; maar de deugd moest om haars zelfs wil beoefend worden. Alle zegeningen Gods betreffen dit leven, en dergelijke stellingen meer. Zij erkenden de geheele geschreven wet, voorzooverre die met hunne zienswijze overeenkwam. Van voorbeschikking wilden zij niet weten, maar geloofden, dat de mensch geheel zijn eigen meester was. Zij waren stuursch en verdrietig en voor anderen gruwzaam en wreed.

Vragenbus.

- 1°. Wat is eene Zondagsschool?
- 2°. Is het goed, kinderen op de Zondagsschool uit den Heidelbergschen Catechismus te onderwijzen?
- 3°. Wat is er toe noodig, om een goed Zondagsschool-onderwijzer te zijn?

Zoo veel mogelijk zullen de vragen naar volgorde in dit blad beantwoord worden.

Leden, die lust mochten gevoelen een dezer vragen te beantwoorden, worden verzocht, hunne antwoorden in te zenden bij de Redactie, Kerkstraat 190, Amsterdam.

Bij geschikte plaatsruimte kunnen deze antwoorden in dit blad worden opgenomen.

Prijsvragen.

In het belang van de Zondagsschool in het algemeen heeft de Bond besloten, nu en dan eene prijsvraag uit te schrijven en alzoo de mannen en de vrouwen, die de zaak kennen, in de gelegenheid te stellen, van hunne kennis blijken te geven, en middelen te beramen, dat deze kennis ten nutte kome van het algemeen.

Het Bestuur is voornemens met zorg deze zaak te behartigen en den inzenders te bewijzen, dat alle pogingen, die aangewend worden, om de zaak der Zondagsscholen bevorderlijk te zijn in den goeden weg, met ernst gewaardeerd, en ten nutte gemaakt zullen worden.

Voor dezen keer stelt de Bond als Prijsvraag:

Wat leert Gods Woord omtrent het onderwijs aan kinderen?

Het antwoord hierop moet zijn een beredeneerde opgave aangaande al hetgeen de Heilige Schrift meldt van het onderwijs aan kinderen, in de waarheid en de wegen des Heeren.

De antwoorden moeten ingeleverd worden uiterlijk 15 Mei 1890, en ondertekend zijn met enkele letters of eene zinspreuk of iets dergelijks, terwijl afzonderlijk en gesloten de naam van den schrijver of de schrijfster, alsmede de woonplaats moet worden opgegeven, opdat de Jury onpartijdig kan oordeelen.

Als belooning voor het beste antwoord wordt gegeven:

1 Ex. T. M. LOOMAN. GIDS VOOR DEN BIJBEL-LEZER, in prachtband (waarde f 3.50).

Voor de twee antwoorden, die de naastbeste zijn, zal ook een boekwerk bepaald worden, dat in ieder geval den onderwijzer van dienst zal kunnen zijn.

Verder zullen vermeldingen geschieden in dit blad van de daarop volgende antwoorden.

Wij hopen, dat velen lust zullen gevoelen, zich hieraan te wijden, en wij als met antwoorden over-stroomd zullen worden.

Advertentiën.

J. B. REIJNDORP,
Martelaarsgracht 16,
AMSTERDAM,

heeft voorhanden een groote sorteering gebonden boeken van GERDES, DE ZWART, KLOPPERS, HOOGEWERF en anderen, tegen zeer billijke conditiën, een flinke sorteering Kerstboekjes, op dezelfde voorwaarden verkrijgbaar als bij de H.H. Uitgevers.

Vele artikelen zeer geschikt voor den Kerstboom.

Christelijke Boekhandel

VAN

G. AMSING, te Leeuwarden.

RUIMSTE SORTEERING Zondagsschoolkaartjes, Zondagsschoolroosters, Zondagsschoolboekjes van de voornaamste uitgevers in ons land, voor Kerstfeest, Paasch- en Pinksterfeest. Kerstliederen, Bijbels, Testamentjes en Psalmboekjes, Traktaatjes enz. enz.

Zendt op aanvraag franco ter inzage door het geheele land.

Leeuwarden.

G. AMSING.

Christelijke Boekhandel.

Bij den Uitgever K. LE COINTRE, te Middelburg, is verschenen de eerste serie van eene reeks

Geschiedkundige Kindertraktaatjes,

No. 1—4, getiteld: Het geloof geeft stervenskracht; Wat den menschen onmogelijk schijnt, dat geschiedt door God; God maakt armen rijk; God hoort het gebed.

Prijs gesorteerd per 100 stuks f 0.60, 250 ex. f 1.35, 500 ex. f 2.50.

Deze traktaatjes bevatten gebeurtenissen uit de Vaderl. Kerkgesch., die eenvoudig en kinderlijk worden verhaald. Zij verdienen vooral ook daarom aanbeveling, omdat ze degelijk zijn en men den kinderen waarheid leert.

Nog is bij mij verkrijgbaar, zeer geschikt ter uitdeeling: **Gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jeugd, of Drangredenen voor kinderen, om tot Christus te komen**, door ROB. M. M'CHEJNE.

Dit boekje, waarvan de prijs 10 cents is geweest, bied ik, zoover de voorraad strekt, aan per 10 ex. f 0.60, 25 ex. f 1.25, 50 ex. f 2.25.

Zondagsschoolkaartjes,

Bloemenkaarten,

MUURTEKSTEN.

Vraag op bezien den Geïllustreerden Catalogus van

HÖVEKER & ZOON, te Amsterdam.

Eene sorteering van meer dan zestig soorten in allerlei prijzen.

Uitgaven van HÖVEKER & ZOON,

te Amsterdam.

Christelijke Bibliotheek voor Jongelieden en Kinderen.

De Nederlandsche boeken voor jongelieden zijn nog steeds te duur, vooral die van Christelijke schrijvers. Wanneer een verhaal, met vier platen en gebonden, den ouden prijs van f 1.90 moet blijven kosten, wordt het voor vele Jongelingsverenigingen en Zondagsschoolbesturen te bezwarend, een bibliotheek aan te leggen of den leerlingen der hoogere klassen een boekgeschenk van eenigen omvang te geven.

We wenschen het Christelijk publiek tegemoet te komen door eene serie van verhalen voor de jeugd te openen, waarin de werken tot den laagst mogelijken prijs berekend worden. Een verhaal van 160 bladzijden, met vier platen in kleurendruk, mag ingenaaid niet meer dan f 0.90, en gebonden niet meer dan f 1.20 kosten.

Voor Besturen van CHRISTELIJKE SCHOLEN, ZONDAGSSCHOOLONDERWIJZERS en ONDERWIJZERESSEN en JONGELINGSVEREENIGINGEN bestaat daardoor gelegenheid, om goede en groote prijzen goedkoop uit te deelen, en de bibliotheken aan te vullen met het beste, wat op het gebied der Christelijke verhalen kan geleverd worden.

In 1889 verschijnen:

- A. J. HOOGENBIRK. **De Spaansche ridderszoon** of: Een jongeling vóór drie eeuwen. Een verhaal met vier platen in fijnen kleurendruk, 96 bladzijden, compres gedrukt. Ingenaaid f 0.60. In fraaien stempelband f 0.90.
- D. H. PIJSEL. **Kolen vuurs.** Een tafereel uit den Boerenkrijg in Duitschland in de zestiende eeuw. Met vier platen in fijnen kleurendruk. 200 bladzijden, compres gedrukt. Ingenaaid f 0.90. In fraaien stempelband f 1.20.
- J. TILLOTSON. **Het uitgescheurde bijbelblad.** Een tafereel uit de vervolgingen in Nederland in de zestiende eeuw. Nieuwe veel verbeterde druk met vier platen in fijnen kleurendruk. 160 bladzijden, compres gedrukt. Ingenaaid f 0.90. In fraaien stempelband f 1.20.
- A. C. DE ZWART. **Van de planken hut naar het witte huis.** Het leven van President Garfield aan de jeugd verhaald. Derde druk met portret en af-druk van den laatsten brief van Garfield en zes platen. 130 bladzijden, compres gedrukt. Ingenaaid f 0.90. In fraaien stempelband f 1.20.

Voor het volgende jaar zijn andere nieuwe verhalen ten behoeve dezer bibliotheek reeds ter perse.

Iets nieuws voor Zondagsscholen!

Onder den algemeenen titel:

„VERTELLINGEN VOOR HET KLEINE CHRISTENVOLKJE”,

verschijnen dezer dagen **ZES ALLERLIEFSTE PRENTENBOEKJES**. Elk boekje bevat een lief verhaal en niet minder dan zes fraaie, gekleurde plaatjes en kost slechts **10 cents**; bij 50 ex. **8½ cents**; bij 100 ex. **8 cents**.

Nimmer verschenen hier te lande in dien prijs fraaiere boekjes.

Te bekomen bij alle solide boekhandelaren. Op franco aanvraag wordt gaarne een boekje ter kennismaking toegezonden door de uitgevers

H. F. KNIERUM en F. DUYM te Gorinchem.

Zondagsschool-Belooningkaartjes.

Uit den schat van het			
Woord.....	25 geïll. kaartjes	40 Ct.	
Goede boodschap....	25 " "	30 "	
Geïllustreerde Tafereelen uit het leven van den Heere Jezus	16 " "	60 "	
Parelen uit de Schrift,			
No. 1.....	16 " "	45 "	
Idem, No. 2.....	20 " "	50 "	
Lofstemmen uit de natuur.....	15 " "	60 "	
Nieuwe Belooningkaartjes in twee soorten, 72 op een vel, voor 10 Cent, 50 ex. f 4.50, 100 ex. f 8.—			
KERSTPLAAT. Per stuk	20 Cent, 25 à 15, 50 à 13, 100 à 11 Cent.		

Uitgaven van J. M. BREDÉE, te Rotterdam.

Bij HÖVEKER & ZOON, te Amsterdam, verscheen:

Zondagsschoolrooster

voor 1890.

Uitgegeven door de Vereeniging

„CAPADOSE”.

Prijs geperforeerd f 0.04; 100 f 3.—

Deze Rooster dient tevens ter vervanging van den Gereformeerden Zondagsschoolrooster, vroeger uitgegeven door den heer G. Amsing te Leeuwarden, welke niet meer zal verschijnen.

De Chr. Scheurkalender van Ds. J. G. VERHOEFF en E. GERDES voor 1890. Prijs f 1.—. Bij flinke getallen ter uitdeeling veel minder.

Ieder koper ontvangt cadeau een boeiend verhaal van E. GERDES, getiteld: **Uit bange dagen**. Een verhaal tijdens Leidens beleg in 1574.

Franco toezending, na ontvangst van postwissel à f 1.—, door

A. VOLKERS,

Boekhandelaar, Amsterdam,

Bergstraat 8.

OOK ANDERE CHRISTELIJKE
SCHEURKALENDERS.

Uitgave van HÖVEKER & ZOON te Amsterdam.

CAPADOSE.

Vereeniging voor
goedkoopere Zondagsschool-uitgaven.

Lidmaatschap f 5.— jaarlijks.

Elk lid ontvangt van iedere nieuwe uitgave een ex. gratis, en heeft het recht, om in den loop van zijn contributiejaar (dus vóór den 31sten December) zooveel boekjes of kaartjes te kiezen en gratis te ontvangen, dat hij in 't geheel voor f 10 — jaarlijks uit het fonds geniet. Wat boven deze f 10.— wordt gedisponeerd, wordt tot den gewonen prijs bijbetaald.

Om de keuze voor de leden gemakkelijk te maken en te zorgen, dat die tijdig genoeg kan geschieden, wordt de laatste uitgave steeds vóór den 1sten November verzonden.

In den loop van dit jaar verscheen voor f 1.90. Men kan dus vóór den 31sten December bijkiezen voor f 8.10. Ieder kan voor zoovele malen lid zijn als hem behaagt.

Voor ZONDAGSSCHOLEN is dit dus de voordeligst mogelijke aanbieding. Men ontvangt splinternieuwe gelegenheidskaartjes en boekjes op deze wijs voor half-geld.

In 1889 gaf de Vereeniging „Capadose” uit:

God met ons. 72 Zondagsschoolkaartjes in enveloppe. f 0.60.

J. Witmond. De laatste dag der week. Een verhaal naar het Engelsch, met een plaat in kleurendruk en geïllustreerden omslag. f 0.40.

E. Gerdes. Het bangste jaar van Prins Willem van Oranje. Een verhaal met een plaat in kleurendruk en geïllustreerden omslag. f 0.30.

J. de Liefde. Miliczia van Praag, of: De Bohemers in Londen. Een verhaal met een plaat in kleurendruk en geïllustreerden omslag. f 0.30.

A. J. Hoogenbirk. Alleen, toch veilig. Een verhaal met een plaat in kleurendruk en geïllustreerden omslag. f 0.15.

Eduard. Rijk gezegend. Een Kerstverhaal met een plaat in kleurendruk en geïllustreerden omslag. f 0.15.

Ieder die voor 1889 lid wordt, ontvangt dus van elk dezer uitgaven een present-exemplaar en kan bovendien uit de in het fonds voorhanden boeken en kaartjes voor f 8.10 gratis kiezen.

In dat fonds zijn nog verscheidene kinderwerkjes opgenomen, teneinde de keuze ruim te maken.

De catalogus wordt op aanvraag franco gezonden.

KERSTLIEDEREN

VAN
HÖVEKER & ZOON,
TE
AMSTERDAM.

Duizenden en duizenden Kerstliederen worden jaarlijks op de Zondagsscholen gebruikt. Toch werd tot nog toe zoo goed als niets gedaan, om ze een waardig en voor de kinderen aantrekkelijk uiterlijk te geven. 't Blijf bij een stukje wit papier met zeer gewone zwarte lettertjes. Het Kerstlied is echter niet slechts een onderdeel, maar een zeer **belangrijk** gedeelte van de rechte Kerstfeestviering op de Zondagsschool. Het moet voor het kind van belang zijn het gezongen vers te bewaren.

We hebben daarom uit den ouden en nieuwen voorraad eene keuze van **twintig der beste Kerstliederen** gemaakt, en die laten uitvoeren op eene wijze, welke het enkele blaadje papier op zichzelf tot een klein geschenk maakt. We namen verscheidene uit de **oude**; wetende bij eigen ondervinding, hoe het oude lied oude, dierbare herinneringen aan vervlogen Kerstavonden kan opwekken. Menige Zondagsschoolonderwijzer en onderwijzeres zong eens als kind die liederen meê, en heeft er dus dubbel hart voor. We voegden er **nieuwe** bij, omdat alle stilstand achteruitgang is.

We bieden het Christelijk publiek thans de volgende liederen aan:

1. Een kind ons geboren.
2. Heil het kind!
3. E. Gerdos, Engelenzang.
4. Bij 's Heilands kribbe.
5. Naar Bethlehem.
6. U, lieve Heer, zij dank en eer.
7. Een nieuw Kerstlied.
8. De wijzen uit het Oosten.
9. Kerstlied van Paul Gerhard.
10. De engelen.
11. Vol van pracht.
12. In Efrata's velden.
13. Luthers Kerstlied.
14. Bethlehem.
15. Op Jezus' geboorte.
16. Het kind in de kribbe.
17. Het Christendom.
18. Het lied der engelen.
19. Kerstfeest.
20. De herders.

Deze Kerstliederen zijn allen, ieder soort op andere wijze, fraai en toepasselijk geïllustreerd, zoo noodig met muziek gedrukt, en in steendruk, op zwaar, fijn papier uitgevoerd. De prijs is evenwel nagenoeg dezelfde gebleven, welke men vroeger voor de smakelooze papiertjes betaalde, waarop de Kerstliederen werden gedrukt.

Ze kosten: 25 Ex. f 0.40; 50 Ex. f 0.75; 100 Ex. f 1; 250 Ex. f 2.25; 500 Ex. f 4; 1000 Ex. f 7.50.

Bij bestelling van 100 Ex. en daarboven kan men het noodige getal uit de verschillende liederen sorteeren.

Daar zal wel geen Zondagsschoolbestuur gevonden worden in ons land, dat nog de vorige Kerstliederen wenscht te gebruiken.

Boekhandel,

gevestigd te
LEEWARDEN,
tegenover de Kelders C 198 bij de Brol.
BIJBELS en KERKBOEKEN
in zeer ruime sorteering.

Catechisatieboeken,
de meeste dadelijk voorhanden
ZONDAGSSCHOOLROOSTERS,
Tekstkaarten,
BELOONINGKAARTJES.

Alle nieuwe uitgaven op Christelijk gebied worden geregeld voorhanden gehouden. De uitgaven van de firma's HÖVEKER & ZOON en WORMSER in zeer ruimen voorraad.

Oude en nieuwe Boekhandel.

M. O. JONGBLOED.

Ex. van Calvijn's Institutie tot verlaagden prijs in voorraad.

Alom is de Inteekening opengesteld op:

BREDÉE'S Bibliotheek voor SCHOOL en HUIS,

onder redactie van

onze beste schrijvers voor Jongelieden.

De eerste serie zal bevatten:

- I. P. J. Kloppers. Werken der duisternis, of Antwerpen in 1582—1583.
- II. P. de Mol Moncourt. In storm en drang, of het leven van Frederik Willem III.
- III. A. Verhorst. De Zeeuwsche vrijheidsheld, of het leven van Marnix van St. Aldegonde.
- IV. J. Keuning. De Zwerveling, of eenige bladzijden uit het begin van de geschiedenis der Hervorming in de Nederlanden.
- V. H. B. van Lummel. Voortgedreven. Eene levensschets van den Graaf van Zinzendorf.
- VI. Adelpha. De zoon der Alpen. Een verhaal uit de dagen van Zwingli.

Met het oog op een ruim debiet is de prijs dezer 1ste serie van zes deeltjes, *keurig gebonden in geïllustreerden omslag, en met platen van Wilm Steelink, bij inteekening 85 cent het deeltje.* Buiten inteekening is de prijs verhoogd en bedraagt één gulden het deeltje.

Deel I en II is bereids verschenen.

Men vrage het prospectus met de proeve van bewerking, alom verkrijgbaar.

Rotterdam.

J. M. BREDÉE.

NB. De Christelijke pers geeft van deze Bibliotheek een **gunstig getuigenis**. Men leze o. a. de beoordeelingen in het *Nijmeegsch Schoolblad*, de *Gereformeerde Kerk*, de *Nieuwe Sprokkelaar*, de *Hoop*, de *Vriend van Oud en Jong*, de *Rott. Kerkbode*, enz.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

De Zondagsschool.

I.

Het oude Hollandsche spreekwoord: „De kleeren maken den man”, is vele malen gebleken een *waar* spreekwoord te zijn. In den regel blijkt dit uit twee-erlei. Ten eerste uit den invloed van de kleeren op den persoon zelf; en ten tweede uit het oog, waarmede een aldus gekleede door anderen wordt aangezien.

Een man met militaire kleeding zal uit houding, blik en gebaren den krijgsman doen uitkomen, die spaarzaam met zijn glimlach, door een kort erforsch antwoord u de waardigheid doet bemerken, die zoo nauw aan zijn uniform verbonden is.

Voor zulke kleeding hebt ge respect, om den man die er inzit.

Hij vertoont wie hij is, of liever *wat* hij is.

Die zulk een gekleeden man ziet, erkent daarin geen zeeman, geen onderwijzer of advocaat, maar juist een krijgsman, omdat hij met de militaire kleeding en wapenrusting omhangen is.

Het welgeoefend oog kan evenwel opmerken, of er harmonie tusschen den persoon en zijne kleeding bestaat; d. w. z. of hij werkelijk krijgsman is, of dat hij de kleeding draagt om den krijgsman te *vertoonen*. Of de man zijn eigen kleeding draagt, of een masker. Hierin toch ligt verschil. In een honderdtal mannen, in den wapenhandel geoefend en tot den krijg gereed, zit kracht. Daar is wat mee aan te vangen, als de trom geroerd wordt, omdat een binnenlandsche opstand is uitgebroken. Maar als ge een honderdtal keurig gekleede mannen tot den strijd zoudt commanderen, dan zou het beter zijn, deze keurbende naar huis te zenden.

In dat geval maken de kleeren den man niet. Niet inderdaad en in waarheid, maar weder *wel* voor het oog.

Hieruit volgt tweeërlei: 1e dat de kleeding een machtigen invloed uitoefent op den persoon, die haar draagt; zoo zelfs, dat de drager bijna geheel in den aard van zijne kleeding opgaat, en dat daarin kracht

zit; en 2e dat er menschen zijn, die valsche kleederen dragen, en dat in deze noch pit, noch kracht zit voor datgene wat zij voorstellen.

Zoo ook is het gesteld met de Zondagsschool. In het kleed, waarin zij gestoken is, zal zij invloed uitoefenen, of inderdaad, of voor het oog, of beantwoordende aan haar levensdoel, en dan gaat er kracht van uit; of een verkeerde gedaante toonende, en dan is zij zonder pit en kracht.

De Zondagsschool is met de mode meêgegaan en vertoont zich in velerlei gewaad. 1. Wij vinden haar gekleed in het stemmig keurslijf van braafheid, en dan worden er gekweekt zoete, lieve, brave kindertjes, die, uit de geschiedenis van Jozef onderwezen, knappe en gehoorzame kinderen moeten zijn.

2. Vinden wij haar in losse kleederen, met de roode Jacobijnenmuts gekroond, en dan wordt de leer van vrijheid, gelijkheid en broederschap den kinderen ingeprent, om hen daardoor te vormen voor den revolutiegeest.

3. Vertoont zij zich in bonte kleederen, kleederen van den geest des tijds. Daar worden de kinderen onderwezen in alle hoffelijkheid en deftigheid, en een soort godsdienst wordt in hen gelegd, die den lof van den fatsoenlijken tijdgeest bezingt, hem offers brengt en die toch met de wereld zal voorbijgaan.

4. Zij wordt gezien in deftige kleeding, en in dat kleed wordt de moderne theologie in de jeugdige harten gezaaid. Het Woord des Heeren wordt voor hunne oogen weggesmeten en in plaats daarvan geleerd, dat, door het voorbeeld van Jezus na te volgen, zijzelven in den hemel (helaas een eigengemaakten) kunnen opklimmen.

5. Ook in het lange kleed der barmhartigheid wordt zij gestoken. En dan wordt de Zondagsschool gebruikt als een sleutel, om in de huisgezinnen der behoeftigen te komen, om aldaar barmhartigheid te bewijzen. Het oog is dan geheel open voor de aardsche behoeften; maar of het onderwijs op de Zondagsschool zelve gegeven wel zuiver is, daaraan wordt zoo weinig gedacht. Die dan lust tot arbeiden heeft op de Zondagsschool, vindt daar een arbeidsveld, zonder dat er aan gedacht wordt te onderzoeken, of het zaad wel op een goede manier in de aarde wordt geworpen.

Als zoovele mannen en vrouwen door dit kanaal maar barmhartigheid kunnen bewijzen, dan is het hun genoeg.

6. Ook kleedt men de Zondagsschool in het werkmanspak. Daar is het doel leden te vormen voor eene werklievenvereniging. De Heilige Schriften worden met de kinderen besproken van uit het sociale standpunt, de waarheid bekeken door den socialen bril, en het oog der kinderen in bijzondere mate gericht op de vraagstukken van den dag.

7. De Zondagsschool wordt ook veeltijds gekleed in reine witte kleertjes. Daar regeert de liefde. Daar worden de kinderen „tot den Heere Jezus gebracht”. Daar worden zij „bekeerd”. De onderwijzers zoeken daar naar de vrucht van het onderwijs. Daar jubelt men over „opwekkingen” onder de kinderen. Daar is begin, voortzetting en einde de vraag, of de kinderen den Heere Jezus liefhebben. Dat *moeten* zij doen. Hij (de Heere) is het waardig. Hij is zoo lief, zoo goed, Hij geeft zooveel, en de engelen in den hemel verblijden zich er over, als een kind den Heere Jezus liefheeft. Daar brengt de onderwijzer de waarheid niet *in* het verstand, en plaatst het niet *voor* het hart; maar hij bestrooit de oppervlakte van het gevoel met o, zooveel liefelijke bloemen van de liefde.

8. Verder vertoont zij zich in het kleed der matigheid of in den blauwen mantel der geheel-onthouding, en dan, ja, dan is het doel der Zondagsschool gelegen in de onthoudingsgeloften. Als dan de kinderen beloven geen jenever en andere sterke dranken te drinken, dan is er zooveel gewonnen, dan is er reden tot blijdschap en gejubel. Helaas, dat zoovelen tevreden zijn met eene bekeering van de zonde tot de deugd; zonder er in te leven, dat eene bekeering van de zonde tot God alleen eeuwige waarde heeft.

9. Evenwel vertoont zij zich ook in het kleed van eenvoudigheid en waarheid. Daar valt alle versiering weg. Daar worden de kinderen bekend gemaakt met den historischen inhoud der Heilige Schriften, en wordt hun de beteekenis dier historie duidelijk geleerd. Daar wordt hun gezegd, dat zij schepselen zijn van dien God, die den hemel en de aarde gemaakt heeft; dat zij tegen dien God gezondigd hebben en deswege gansch verloren zijn; dat zij alleen gered kunnen worden uit zijn vrije genade door de verlossing, die in Jezus Christus is. Dat zij gehoorzaamheid verschuldigd zijn aan alle machten, die over hen gesteld zijn. Dat zij in trouw en ijver, oprechtheid en gerechtigheid hebben te handelen en te wandelen, en dat allen eens voor den rechterstoel van Jezus Christus zullen geopenbaard worden, opdat een iegelijk wegdrage, hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed hetzij kwaad. Dit alles wordt hun uit de historie en de verklaring der Heilige Schriften duidelijk geleerd. In één woord: zij worden bekend gemaakt met de waarheid, die naar de godzaligheid is.

Ziehier u eenige van de kleederen getoond, waarin de Zondagsschool gestoken wordt. Daar zijn er gewis nog meer, maar deze zullen voldoende zijn, om eenige leiding aan de gedachten te geven. Ware het niet,

dat de Zondagsschool werkelijk een *beginsel* had, dan zouden wij met het oog op deze verschillende kleederdrachten zeggen: „Wij zullen de persoon maar uit de kleederen trekken en de kleederen opbergen, dat zou zeker het beste zijn.” Toch evenwel zal het beter zijn te onderzoeken, welke kleeding het meest met den persoon overeenkomt, om daarna al het overige overboord te werpen.

Dit nu is een moeilijk en gevoelig terrein, doch om der waarheid wille is de nood ons opgelegd.

We zullen allereerst trachten te onderzoeken, wat het *beginsel* is, waarop de Zondagsschool berust. Uitgaande van de stelling, dat de waarheid niet verborgen maar bedekt is, zullen wij ook hier bemerken, dat we niet diep hebben te graven, maar slechts den sluier hebben op te lichten en de zaak zal ons helder zijn.

Wij treden eene Zondagsschool binnen; daar zien wij kinderen, kinderen in een Christenland, die gedoopt zijn in den Naam van den Drieënen God des Verbonds. Kinderen, die, evenals de volwassenen, eenige jaren op deze aarde vertoeven, om daarna, voor de vierschaar des Heeren gesteld, te hooren wat hun eeuwig lot zal zijn. Vanwaar komen die kinderen? Uit huisgezinnen, waar zij vaders en moeders hebben. Wij gaan met die kinderen mede en bezoeken hunne ouders. Wij vragen aan die ouders, waarom zij hunne kinderen naar de Zondagsschool hebben gezonden. Een rechtgeaard vader of moeder, die de zaak in het hart aangrijpt, zal ons antwoorden: „Om mijn kinderen te doen onderwijzen in de leer der waarheid. Hen te onderwijzen in de „voorzegde leer”, heb ik bij den Heiligen Doop mijner kinderen voor God en zijne Gemeente beloofd. Door verschillende omstandigheden kan ik aan die heilige verplichting niet geheel voldoen; ik wil ze daarom *helpen* onderwijzen; en waar nu een gunstige gelegenheid daarvoor in de Zondagsschool bestaat, wil ik ze aldaar *doen* onderwijzen.”

Dat antwoord is juist, en hierin schuilt het *beginsel*, waarop de Zondagsschool berust.

Volgens Deut 4 : 9, Deut. 6 en 11 : 18, 19 zijn de ouders geroepen en verplicht hunne kinderen te onderwijzen in hetgeen de Heere gedaan en geboden heeft. Dit gebod is niet opgeheven, maar bij elke Doopsbediening worden de ouders aan deze ordinarie des Heeren herinnerd, en nemen zij bij elke Doopsbelofte met een heilig *ja* deze verplichting voor ieder kind weder op zich

De ouders zijn door den Heiligen Doop gebonden, hunne kinderen, als kinderen van geloovige ouders, op te voeden voor den hemel. Deze taak is niet gemakkelijk. Bij deze opvoeding door leiding, woord en voorbeeld is ook bepaald geboden het onderwijs in de Heilige Schriften. Opdat zij den Heere ook uit de historie zouden kennen, en omdat alles wat zij tot zaligheid noodig hebben te weten, in die Heilige Schriften geleerd wordt, moeten zij allereerst in de historie onderwezen worden, in het bijzonder, omdat die het meest voor hunne bevattingsgeschikt is. Zij moeten uit de geschiedenis kunnen vertellen, wat God gedaan heeft,

en den rijkdom van Gods genade uit de geschiedenis kunnen aanwijzen. Deze kennis zal in hun hart den grond leggen voor een juiste beschouwing, zoowel van de waarheid zelve, als van alle dingen, die zij in het leven zullen ontmoeten. Zoo worden zij allengs vatbaar en bekwaam gemaakt, om de leerstellige waarheid te kunnen verstaan, en in dezen weg bewaard voor omvoering van allerlei geesten.

Hoe het evenwel met dat onderwijs door de ouders zelve gesteld is, daarvan leert de droeve ervaring, dat zeker drie vierde der ouders aan deze hunne roeping niet of zeer weinig voldoen.

De vaders en moeders roepen nu de hulp in van mannen en vrouwen, die voldoende kennis van de waarheid hebben en geschiktheid bezitten om kinderen te onderwijzen. Deze mannen en vrouwen verzamelen elken Zondag de kinderen, en onderwijzen hen in datgene, wat de ouders beloofd hebben te zullen doen.

Zoo vertegenwoordigen de onderwijzers en onderwijzeressen de ouders der kinderen, en is de Zondagsschool geplaatst op het terrein der huisgezinnen.

II.

Wij spraken over de verschillende bedoelingen, die ten grondslag gelegd worden voor het houden van Zondagsschool. Men bedenke toch wel, dat bij het onderwijs voor de jeugd men wèl zal doen met te beginnen bij het begin. De grondgedachte bij het onderwijs moet zijn, om vast te houden, onomstootelijk vast te houden, dat het kind in betrekking staat allereerst tot God zijn Schepper, in de tweede plaats tot de ouders, in de derde plaats tot de kerk en in de vierde plaats tot de maatschappij. Deze volgorde moet steeds gevolgd worden. Een andere gang loopt altijd mis.

Het kind moet allereerst weten wie het is. Niet een materialistisch element in de natuur, waardoor het met den gang der natuur, sprekende naar het bedorven hart en denkende naar de regelen van het verduisterd verstand, heeft op te groeien.

Ook niet een eigenmachtig wezen, waardoor het alleen te rekenen zou hebben met het „eigen ik”; neen, het moet weten, dat er een God leeft, die het geschapen heeft, en voor Wien het eenmaal in het gericht zal komen, om rekenschap te geven van het leven, dat het van God ontvangen heeft. Ten tweede moet het weten en daarom geleerd worden, dat die God aan dat kind ouders heeft gegeven, aan wie Hij zijne macht van bestuur en leiding heeft opgedragen, en aan wie dat kind volgens Goddelijke ordinantie alle eer en onderwerping schuldig is.

Dan moet het weten, dat het lid is van de kerk, in die kerk heeft op te groeien, zich naar de regelen van de kerk heeft te gedragen, welke regelen overeenkomstig de Gereformeerde belijdenis moeten zijn; dat de kerk is eene saamvergadering van geloovigen, en dat het kind, door den Heiligen Doop daar een deel van uitmakende, geroepen is, God te dienen en te verheerlijken, zoowel *in* die kerk als *daarbuiten*.

Daarbij ook, dat het wetboek in Gods kerke, n.l. zijn heilig en onfeilbaar Woord, de basis moet zijn, waarop alle wijsheid en wetenschappen gebouwd worden.

En eindelijk, dat in het leven in de maatschappij het kind zich naar de drie hiervoor genoemde regelen heeft te gedragen. Zoodat ten slotte alles wat in het maatschappelijk leven in strijd is met de eere Gods, met de eerbiediging van de over ons gestelde machten, en met de eere en de belangen van de kerk des Heeren, moet vermeden en bestreden worden.

Deze grond nu eenmaal gelegd zijnde, bemerken wij, dat de Zondagsschool een zuiver geestelijke arbeid is, een arbeid voor verstand en hart; een vorming van het kind, om het te doen staan op de plaats, waartoe de Heere het geroepen heeft. Het is het planten van de kennis van den wille Gods in den akker van het hart, opdat het kind leere alle dingen, ook zichzelf, te beoordeelen niet naar de gril of willekeur van het bedorven hart, maar naar den maatstaf van den wil en de eere des Heeren.

Het kind ligt krachtens zijne geboorte midden in de zonde, midden in den dood, en zal bij zijn opgroeien niets doen dan den dood vruchten dragen, d. i. zich naar lichaam en ziel ontwikkelen in vijandschap tegen God en dies tot zijn eigen verderf.

In dezen staat moet het onderwezen worden in de waarheid Gods, opdat het kennis hebbe van zijn staat in Adam vóór den val en na den val; kennis hebbe van het werk der verlossing in Jezus Christus, en zich alsdan onder God leeren stellen en voor Hem eerbiedig buigen.

Dit onderwijs is de roeping der ouders en dus ook van den onderwijzer der Zondagsschool.

Bezien we nu uit dit gezichtspunt de in het eerste stuk genoemde kleederdrachten, dan is n°. 1, 2, 3 en 4 geheel te verwerpen en dient zulk Zondagsschoolhouden geoordeeld en bestreden.

Bij n°. 5 zie men toe, de *bijzaak* niet tot *hoofdzaak* te stellen; want dan dreigt het gevaar, dat het onderwijs in den geheelen Bijbel verdrongen wordt door de bijzondere bedoeling, n.l. het beoefenen van barmhartigheid, die men in de Zondagsschool op het oog heeft. Het is niet af te keuren, dat de barmhartigen door middel van de Zondagsschool barmhartigheid aan de huisgezinnen der behoeftigen bewijzen; neen, veeleer breide men dezen weg van mededeelzaamheid wijder uit, en deele een iegelijk mede van het zijne, naarmate hem de Heere gegeven heeft. En zelfs dient het kind aan de hand van het onderwijs tot barmhartigheid opgewekt te worden. Laat evenwel het onderwijs hoofdzaak zijn en zuiver gegeven worden, en laat in de tweede plaats de barmhartigheid beoefend worden.

Bij No. 6 late men nimmer een bijzonder gezichtspunt op den voorgrond staan. Zuiver, duidelijk en eenvoudig onderwijs in Gods heilig Woord zal vanzelf het kind den sleutel in de hand geven, om *alle* maatschappelijke vraagstukken te ontsluiten, en heeft de onderwijzer zich niet af te tobben, om het kinder-

verstand te vormen, opdat het de vragen van de *ontevredenen* kan weerleggen. Wij vreezen, dat, ook bij de beste bedoelingen en den meesten ijver van den onderwijzer, hij eenzijdigheid in de beschouwing der waarheid zal bevorderen.

Wat aangaat n°. 7, wij waardeeren zeer de liefde en de toewijding van zoovele mannen en vrouwen, die, gedreven door de liefde, in hunne liefdearmen, ware het mogelijk, allen willen omvatten. En juist omdat we hunne liefde waardeeren, wijzen wij op het gevaar, dat bij veler arbeid zoo stillekens rondsluipt. Het is n.l. de rust en de zelfvoldoening, die, zonder waarachtige vernieuwing des harten, in de leer der oppervlakkigheid gesmaakt wordt. De onderwijzer brenge de kinderen onder de wet, de Heilige Geest zal ze tot den Heere Jezus brengen. Niemand kan ze tot den Heere brengen; want „niemand kan tot Mij komen”, zegt de Heere, „tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke.” Leert hen Gods Woord kennen, en bidt dat de Heere dat zwaard des Geestes gebruike om hun harde hart te vergruizen, opdat ze met een gebroken en verslagen harte voor Hem nedervallen, opdat Hij zijne genade aan hunne zielen verheerlijke.

Bij n°. 8 zij opgemerkt, dat het gewis een zegen is, zoo de Heere ons een goeden en eerlijken wandel voor de menschen geeft. Evenwel keere men niet de orde Gods om. De Heere zegt: „Maakt den boom goed en zijne vrucht zal goed zijn.” Zeker is de sterke drank een machtig wapen in de hand des duivels, om den mensch naar lichaam en ziel te verwoesten, doch men bestrijde dien vijand *in de kracht Gods*. Wanneer de dronkaard zegt: „Ik wil den sterken drank niet meer drinken”, dan zal hij spoedig nog grooter dronkaard of werelddienaar worden; maar wanneer hij zegt: „God wil niet, dat ik ze drinken zal”, dan is er hope op behoud.

Leert de kinderen den wille Gods kennen, dan zullen zij vanzelf een afschuw van dezen vijand hebben.

Zoo zal dan ieder bemerken, dat in n°. 9 met enkele woorden is aangegeven, wat als eerste regel van onderwijs moet dienen. Voorop sta het onderwijs in de heilige historie, en aangezien in deze historie alles voorkomt, wat op *dit* en het volgende leven betrekking heeft, kunnen en moeten de zaken in n°. 5 tot 8 vermeld, bij *voorkomende gelegenheden*, d. i. wanneer zulks in het te behandelen onderwerp te pas komt, genoemd en aangewezen worden, en zoo scherp mogelijk aan de critiek van het Woord des Heeren onderworpen worden.

Dan zal het onderwijs nut hebben. Dan vormt ge geen napraters, maar denkers; dan zullen uw leerlingen u zegenen, en ge vervult waarlijk uwe roeping als vertegenwoordigers van de ouders, die tot zulk onderwijs geroepen zijn, en dat ook van u, den Zondagsschoolonderwijzer of onderwijzeres verwachten.

Aan de Christelijke pers.

Met genoegen hebben wij opgemerkt, dat de

Christelijke pers van ons eerste nummer nota nam. Een woord van welgemeenden dank vloeit ons deswege uit het hart. Wij waardeeren ten hoogste den moed en de beslistheid, waarmede de Christelijke pers in deze dagen hare stem laat hooren. Zij oefent kracht uit. Zij geeft leiding aan de gedachten. Zij doet een treffelijk werk. Ons volk is een Christen-volk in hart en nieren, en daarom heeft het behoefte aan een goede leiding door den machtigen arm van de pers. Wij beleven dagen, waarin de gedachten vermenigvuldigd worden en vele en velerlei geesten zich openbaren. Daarom ook is de heerlijke roeping van de pers, om aan het groote wetboek, het onfeilbaar Woord des Heeren, waarin de gedachten Gods geopenbaard worden, alle geesten te toetsen, ze in haar aard en wezen op te sporen en dan den volke te zeggen, hoe het in dezen de geesten te beoordeelen heeft.

Hemelsche wijsheid zij haar toegebeden, opdat zij altijd de juiste snaren moge aanroeren, en alzoo den volke een goede leidsvrouw moge zijn.

Wij, als nieuwelingen, bieden haar onze vriendschap aan en verzoeken wederkeerige waardeering; en mochten wij, mingeoefend, een misgreep doen, zij wijze er ons op, en dankbaar zullen wij elke terechtwijzing aannemen. Want:

Een vriend, die mij mijn feilen toont,
Die kan mijn vriend slechts zijn!

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

In N°. 3 en 4 worden alleen de Toelichtingen voor Maart gegeven; die voor April zullen afzonderlijk worden toegezonden.

Door den rijkdom van inhoud van de hier volgende onderwerpen, is er eigenlijk te veel plaats ingenomen; de volgende onderwerpen zullen eenigszins korter behandeld kunnen worden.

2 Maart. *Gethsemané*.

Matth. 26 : 36—46; Mark. 14 : 32—42;

Lukas 22 : 39—46; Joh. 18 : 1.

Te leeren: Ps. 69 : 4 (berijmd), Ps. 22 : 7 (onberijmd).

Over de beek Kedron gaat de Heere Jezus den hof Gethsemané in, om zich tot den dood voor te bereiden.

Kedron, een beek die slechts drie voet breed en negen maanden van het jaar droog is, loopt door het Kedron-dal of dal van Josafat, tusschen den tempelberg en Gethsemané. Zij was een vuile stroom, wegens de onreinheid, er in geworpen (2 Kron. 29 : 16). David trok er over (2 Sam. 15 : 23); voorbeeld van Christus op zijn lijdensweg (vgl. Ps. 110 : 7).

Gethsemané (*olijvenpers*; waarom zoo genaamd?) is een hof aan den voet of tegen de helling des Olijfbergs (vgl. Luk. 22 : 39). Nog worden er acht olijfboomen gevonden. In dien hof vertoefde de Heere meermalen (Joh. 18 : 2). Waarom en waarom dus ook nu?

Treffende overeenstemming tusschen de beteekenis van die plaats en 's Heeren lijden (Jes. 63 : 3, vgl. Openb. 19 : 15). Ook tusschen den hof van Eden, waarin de eerste Adam zonde werd en den hof Gethsemané, waarin de tweede Adam tot zonde wordt gemaakt (2 Cor. 5 : 21).

Acht discipelen moeten achterblijven; waarom en waartoe? Drie mogen den hof mede ingaan. Welke en waarom juist deze? (Zie ook Luk 8 : 51; 9 : 28). Oorzaak: vrije verkiezing des Heeren. Doel: opdat zij, getuigen van zijn Goddelijke macht en heerlijkheid, dit ook zijn zouden van zijn menschelijke vernedering (vgl. 2 Petr. 1 : 16—18; 1 Joh. 1 : 1—3).

[Thabor: berg der openbaring zijner Goddelijke heerlijkheid. Gethsemané: dal zijner diepe menschelijke vernedering. Olijfberg: berg zijner menschelijke verheerlijking.]

Ingaande in den hof begon Hij droefvig (verbaasd) en zeer beangst te worden. De droefheid en angst *overvielen* Hem in allerhevigste mate. Dit drukt Hij uit in zijne klacht: Mijne ziel is geheel (d. i. van alle zijden bedroefd) tot den dood toe (d. i. zoó, dat de dood er onvermijdelijk op volgen moet; alleen de Goddelijke kracht hield Hem staande).

's Heeren lijden in Gethsemané is een lijden in zijn heilige menschelijke *ziel* geleden, veroorzaakt: *a* door den ondragelijken last der *zonde*, die Hij in al haar omvang op zijn heilige ziel draagt (Jes. 53 : 4; Joh. 1 : 29; 2 Cor. 5 : 21); *b* door het vreeselijk gevoel van *Gods toorn*, die in al zijne zwaarte op Hem rust (Jes. 53 : 5; Gal. 3 : 13; Catech. vr. 37); *c*. door de aanvechtingen des Satans, die tracht zijn verlossingswerk te verijdelen en zijne verzenen te vermorzelen (Hebr. 4 : 15, vgl. Lukas 4 : 1—13, vooral vs. 13); *d*. door de verschrikkingen en angsten van dood en hel, waarvan Hij in die oogenblikken al het vreeselijke moet ervaren, om zijn volk er voor eeuwig van te verlossen. Daar is Hij in de hel nedergedaald (Catech. vs. 44). Geen smart als zijne smart (Klaagl. 1 : 12). Door Christus is ten volle doorleefd, wat we van de heiligen des Ouden Verbonds als voorbeelden lezen (Ps. 18 : 5 en 6; 22 : 2 en 3, 15 en 16; Ps. 38 : 9—12; 69 : 2 en 3; 88 : 2—10). Hij lijdt als Borg, tot vertroosting in en verlossing uit de zielsbenauwdheden der zijnen (Jes. 63 : 9; Hebr. 2 : 14, 15, 18; 4 : 15).

„*Blijft hier en waakt met Mij.*” De Heere, die al de zwakheid onzer menschelijke natuur gevoelt, heeft behoefte aan menschelijken bijstand en troost.

Zoover men met een steen werpen kan, verwijderd Hij zich, om geheel alleen te zijn en als Borg het lijden alleen te dragen (Jes. 63 : 3).

Hij valt op zijn aangezicht, gebogen onder den last onzer schuld, als een gansch onwaardige, die zich diep voor den heiligen en rechtvaardigen God vernedert, en bidt: „Mijn Vader! indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van Mij voorbijgaan; doch niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt.” In zijne verlatenheid noemt Hij God: *Mijn Vader*: blijk van zijn geloof; grond onzer verzoening. (*Abba, Vader*, zijn woorden van éene beteekenis, ter versterking samen-gevoegd.)

Door *drinkbeker* verstaan wij de *mate zijns lijdens* (vgl. Ps. 75 : 9; Jer. 25 : 15; Matth. 20 : 22); waarom Markus ook spreekt van deze *wre* des lijdens. [Waarmede kunnen wij dezen drinkbeker als gevuld beschouwen (Openb. 14 : 10), en waartoe moest Hij hem ledigen? (Ps 16 : 5)]

„*Indien het mogelijk is.*” Bij God is alleen mogelijk, wat met zijn *wezen* en zijn *wil* overeenstemt. Het voorbijgaan van den drinkbeker was onmogelijk, als in strijd met zijn heilige *rechtvaardigheid* en met zijn eeuwig *wilsbesluit* tot zaligheid zijner uitverkorenen.

„Niet *mijn* wil, maar de *wre* geschiede!” In Christus *twee willen*. [Het Monothelisme (de leer van één wil in Christus) door de kerk veroordeeld op het 6e concilie van Konstantinopel (680).] Is onze wil in strijd met den wille Gods, niet alzoó de zijne; maar de zwakheid des vleesches, dat dit lijden niet dragen kon, deed Hem aldus bidden. Doch zijn menschelijke wil is oogenblikkelijk aan den Goddelijken onderworpen. Hierin ligt de oorzaak tot verzoening (Hebr. 10 : 7—11). Zijn voorbeeld ons ter navolging gesteld (Matth. 6 : 10b).

Driemaal vruchteloos dezelfde bede opgezonden. De benauwdheid der ziel perst Hem het bloedzweet uit het lichaam. [Opmerkelijk wegens de koude (Joh. 18 : 18). Iets dergelijks meermalen waargenomen.] 's Vaders aangezicht blijft verborgen; een engel komt om Hem te versterken. [Der engelen Heer door zijn schepsel versterkt (vgl. Hebr. 2 : 7); niet voldoende (vgl. Exod. 32 : 34; 33 : 14, 15).] De verborging van 's Vaders aangezicht voor zijn Zoon noodig, om het in liefde tot zijn volk te wenden. De Heere Jezus wordt toch verhoord (Hebr. 5 : 7). Niet op zijn eerste, maar op zijn laatste bede. Hij ontvangt kracht tot volvoering van zijn taak. [De last wordt niet afgenomen, maar de schouder gesterkt (vgl. 2 Cor. 12 : 9).]

Bij de discipelen vindt Hij geen troost: zij slapen, door overspanning en droefheid. „Kunt gij niet één uur met Mij waken?” Ernstig verwijt (vgl. Matth. 26 : 33; Luk. 22 : 33). „Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt.” [Herhaling eener vroegere waarschuwing (Matth. 24 : 42; Luk. 22 : 31, 32).] „De *geest* is wel gewillig, maar het *vleesch* is zwak” (vgl. Gal. 5 : 17). Hun wil was goed en oprecht, maar zij stunden op eigen kracht; daarom gevallen. Zwaar hun schuld, treurig de gevolgen. Ter ernstige waarschuwing (1 Petr. 5 : 8).

De Heere had hen, zwakke, trouwelooze mensen, niet meer noodig: „Slaapt nu voort en rust.” Trefend verwijt. Hij zal hen niet meer in hun slaap storen: de *vijand* zou het doen: „Staat op, laat ons gaan, ziet, hij is nabij, die Mij verraadt!” Hij is ten volle bereid en bekwaam.

Vragen:

1. Waartoe ging de Heere Jezus in Gethsemané?
2. Waar lag de Kedron en hoedanig was zij?
3. Waar lag Gethsemané; wat beteekent de naam?
4. Wie nam de Heere mede; waarom en waartoe?

5. Welk lijden heeft de Heere in Gethsemané geleden en waardoor werd dit veroorzaakt?
6. Waartoe strekte dit lijden?
7. Waarom valt Hij op zijn aangezicht?
8. Wat verstaan wij door den drinkbeker?
9. Hoe verklaart gij Jezus' gebed?
10. Hoe zwaar werd zijn lijden en waardoor ontving Hij troost?
11. Is zijn gebed verhoord en in welk opzicht?
12. Hoe gedroegen zich de discipelen?
13. Welke waarschuwing geven zij ons?

9 Maart. *De Heere wordt gevangengenomen.*

Matth. 26 : 57—56; Mark. 14 : 43—52;

Luk. 22 : 47—54; Joh. 18 : 3—12.

Te leeren : Ps. 22 : 7 (ber.); Jes. 53 : 6.

De bende, met Judas aan het hoofd, komt in het holle van den nacht, voorzien van lantaarnen en fakkelen, gewapend met zwaarden en stokken, den hof binnen. Schrille aanblik! Openbaring van den vorst der duisternis (Luk. 22 : 53). Door het Sanhedrin, de hoogste kerkelijke rechtbank, (dus schijnbaar in Gods Naam) gezonden! Eerst wilde de raad Hem *nu* niet gevangennemen [waarom niet? (Matth. 26 : 5)]; door Judas' verraad worden zij er toe gebracht, het denzelfden nacht te doen, uit vrees voor het volk.

„Met stokken gewapend” waren de Joodsche handlangers, niet de krijgsknechten. Zij kwamen in zulk een menigte 1°. omdat zij allen (ook de hoofden des volks behoorden tot hen), als vijanden van Jezus, begeerig waren, Hem te dooden; 2°. om Hemzelf en den discipelen vrees aan te jagen; 3°. om aan Pilatus den indruk te geven, hoe gevaarlijk Hij was.

Gewillig, moedig, kalm treedt de Heere den vijanden tegemoet. [Wat blijkt hieruit? (Joh. 18 : 4).] Judas, aan het hoofd der bende, (hoe kon hij Jezus vinden?) maakt den Heere kenbaar, door Hem een *kus* te geven en uit te roepen: »Wees gegroet, Rabbi (d. i. mijn Meester)!” Hij veinst eerbied en liefde. De kus, teeken der *liefde*, hier teeken des *verraads*. Afschuwelijk! (vgl. 2 Sam. 20 : 9 en 10).

„Vriend! waartoe zijt gij hier?” Welk een trouwe genegenheid tegenover Judas' schandelijke ontrouw! Hij blijft vriend tegenover zijn vijand. (God niet vijandig tegenover den mensch; de mensch tegenover God). »Wat doet gij, mijn vriend! aan de zijde der vijanden, aan deze plaats, in deze ure?” Diep treffend is deze, zoowel als de volgende vraag: »Judas! verraadt gij den Zoon des menschen met een kus?” Judas, gij, mijn discipel, die Mij schijnbaar ten einde toe zooveel liefde en trouw hebt betoond, verraadt gij den Zoon des menschen, dien gij als den Messias hebt erkend (vgl. Dan. 7 : 13), van wien gij zooveel Goddelijke woorden en daden gehoord en gezien en zooveel weldaden genoten hebt, met een *kus*, alsof gij nog mijn vriend waart?” Dien kus ontvangt de Heere gewillig van zijn vijand, om hem in liefde zijn volk te geven (Hoogl. 1 : 1) en hun ten voorbeeld te strekken (Matth. 5 : 39).

Judas schijnt geheel vernederd te zijn (Joh. 18 : 5). Als ware Hij niet bekend gemaakt, vraagt de Heere kalm en moedig: »Wien zoekt gij?” Antwoord: »Jezus den Nazarener” (verachtelijke uitdrukking!). Op zijn besliste verklaring: »Ik ben het!” deinken allen achteruit en vallen ter aarde. [Jezus wil zich met *dien naam* overgeven; waarom? (Jes. 53 : 3)]. Zij vallen niet voor Hem *verootmoedigd* terneder, maar als *overwonnenen*. [Betooning van 's Heeren Goddelijke macht, profetie van het toekomstig lot zijner vijanden (Ps. 2 : 6; 72 : 9). Verg. Dagon voor de ark nedergevallen (1 Sam. 5).]

De Heere doet de neergevelde schare weer opstaan (betoon zijner lankmoedigheid en vrijwilligheid). Op dezelfde vraag geven zij hetzelfde antwoord. (Blijk hunner onbeschaamdheid en verharding!) Hij geeft zich over, op voorwaarde van vrijgeleide der zijnen. Daardoor toont Hij de goede Herder, de Borg en Voorspraak te zijn (vgl. Job 33 : 24; Joh. 18 : 9; 16 : 39; 10 : 28).

Petrus houdt Malchus het oor af. Vanwaar had hij een zwaard? Wat bedoelt de Heere met de uitdrukking in Luk. 22 : 36—38? Hoe goed ook bedoeld, de daad van Petrus spruit voort uit misplaatste ijver en drift, is onzinnig en wekt de boosheid op; mist geheel het doel en bederft de zaak van Jezus (waarom?). »Steek uw zwaard in de scheede, want allen, die het zwaard nemen, zullen door het zwaard vergaan.” Alle wraakzucht en doodslag veroordeeld (vgl. Matth. 5 : 44; Rom. 12 : 19; zie ook Gen. 9 : 6). Het zwaard past de overheid (Rom. 13 : 4). Oorlog is een noodzakelijk kwaad; bestaat in den volmaakten staat niet meer (Jes. 2 : 4).

De Heere behoeft geen menschelijke hulp; indien Hij wil, staan er meer dan twaalf legioenen engelen tot zijne beschikking (vgl. Ps. 91 : 11). Een legioen, of een afdeling krijgsknechten, bestond uit 6000 man, doch werd voor een ontelbare menigte genomen (Mark. 5 : 9). Het aantal engelen is ontelbaar (Dan. 7 : 10; Luk. 2 : 13 en a. pl.). Twaalf legioenen is een zinspeling op de twaalf discipelen, die zooveel minder in macht dan de engelen zijn. Hij *wil* geen hulp, want Hij *moet* lijden ter volvoering van Gods raad (Matth. 26 : 54, vgl. Ps. 22 : 13, 14; 69 : 10). Den drinkbeker, door den Vader Hem gegeven en niet weggenomen, *wil* Hij drinken.

»Laat hen tot hiertoe geworden!” kan beteekenen, als gezegd tot de discipelen: »Laat de vijanden eenvoudig met Mij alzoo handelen.” Of gezegd tot de schare, met bedoeling: »Wreekt u niet aan hen, mijne discipelen; Ik geef Mij aan u over.” Hij heelt daarop het oor van Malchus (blijk van zijn Goddelijke macht en liefde in dien vernederenden toestand, tegenover zijne vijanden).

Vóór de Heere zich overgeeft, wijst Hij, volgens Matth. 26 : 55, *vooreerst op de gruwzame onrechtvaardigheid* hunner handeling (in den tempel had Hij nooit anders dan goed gesproken en goed gedaan); *ten andere op de nutteloosheid en nietigheid* hunner gewelddadige poging. [Zoolang Hij niet wilde, baatte geen geweld (vgl. Joh. 7 : 44—46; 8 : 59). En wilde

Hij, dan was geen geweld noodig (Jes 53 : 7).] Hierop doelt de uitdrukking: „Dit is *uwe* ure en de macht der duisternis”, d. w. z., waarin het u *vergund* is, als slaven van den Vorst der duisternis, naar Gods raad, met Mij aldus te handelen (vgl. Joh. 8 : 20, 12 : 23, 27).

Toen zij Hem grepen (wijl Hij zich *liet* grijpen), vluchtten al de discipelen, Hem verlatende. Schandelijke ontrouw! Zij schijnen in dien oogenblik teleurgesteld, gegriefd, beangst. Waarom? IJdele groot-spraak. door den Heere reeds in 't licht gesteld (Matth. 26 : 31, v. v. Joh. 16 : 32; Zach. 13 : 7).

Een jongeling (misschien Johannes Markus, waarom?) ontvlucht naakt, d. w. z. de bovenkleederen afgeworpen hebbende.

Vragen.

1. Waarom kwamen zoovelen Jezus gevangen-nemen?
2. Waarin ligt het vreeselijke van Judas' daad? Verklaar wat Jezus tot hem zeide.
3. Welke beteekenis heeft het nedervallen der schare, ten opzichte van Jezus en zijne vijanden?
4. Op welke voorwaarde geeft de Heere zich over en welke beteekenis heeft dit?
5. Hoe verklaart gij de daad van Petrus; de vermaning van den Heere Jezus en zijne daad aan Malchus?
6. Wat blijkt er uit, dat de Heere de hulp van engelen kon verkrijgen, maar niet begeerde?
7. Hoe verklaart gij Matth. 26 : 55?
8. Hoe beoordeelt gij het gedrag der discipelen? Welke waarschuwing geven zij ons?

16 Maart. *De Heere voor Kajafas.*

Matth. 26 : 57—75; Mark. 14 : 53—72.

Lukas 22 : 54—71; Joh. 18 : 13—27.

Te leeren: Mark. 14 : 58; Ps. 109 : 2, 15.

Gevangen en gebonden [waartoe? (Jes. 61 : 1)], wordt de Heere naar Annas gebracht. Deze was de schoonvader van Kajafas, met wien hij, naar 't schijnt, om het andere jaar het hooge priesterambt bekleedde, (Luk. 3 : 2) geheel in strijd met de wet (Num. 3 : 3 en 4). In dat jaar bekleedde hij zijn ambt niet; toch wordt de Heere tot hem gezonden, uit eerbied en ter voldoening van zijn wraaklust. Het hooge priesterambt was geheel vervallen, toen de ware Hoogepriester kwam. Vaak werd het door de Romeinsche overheid aan den meestbiedende gegeven.

Van Annas wordt de Heere gezonden naar Kajafas, die als hooge priester het hoofd was van het *Sanhedrin*, de kerkelijke rechtbank, bestaande uit 72 personen, de voornaamsten en oudsten des volks. Slechts enkele leden van den raad [de *geheele* raad vergaderde in den morgenstond (Matth. 27 : 1)] waren in het huis van den hooge priester bijeengekomen. Het was een saamgezworen komplot, zonder recht van handelen.

Een der zalen van het tempelgebouw was de rechtszaal. Op de ondervraging van den hooge priester (waarnaar?), beroept de Heere zich op zijn openlijk optreden en verwijst hem naar de vele getuigen. Om

dit waardig antwoord wordt de Heere geslagen. Stil verdragen en treffend beantwoord (Jes. 50 : 6). Geen aanklacht kan ingebracht worden. Eindelijk twee valsche getuigen gevonden (vgl. 1 Kon. 21 : 13). Wat getuigen deze? (vgl. Joh. 2 : 19). Valschheid der aanklacht. Jezus had gezegd: „Breekt gij den tempel af, *Ik zal denzelfden* oprichten.” Zij verklaren: „*Ik* zal hem afbreken en een *anderen*, zonder handen gemaakt, opbouwen.” Zij doelen op het steenen gebouw, Jezus doelde op zijn lichaam. (Hun tempel was hun heilig, werd vergood; daarom werd de valsche verklaring als *heiligschennis* en *godslastering* beschouwd.) Jezus zwijgt stil, *vooreerst* omdat die aanklacht geen antwoord waard is (vgl. Spr. 26 : 4 en 5), *ten tweede* omdat Hij hun geen antwoord schuldig is (waarom niet?), *ten derde* omdat zij geen antwoord waardig zijn (Matth. 7 : 6), *ten vierde* omdat Hij als het Lam geduldig alles wil dragen (Jes. 53 : 7), opdat Hij voor zijn volk tot Voorspraak kon optreden en elken aanklager doen zwijgen (1 Joh. 2 : 1; Rom. 8 : 31; Openb. 12 : 10). Dit stilzwijgen is ons ten voorbeeld (1 Petr. 2 : 23).

Alle pogingen ter beschuldiging blijken ijdel. Nog een enkele doeltreffende poging gewaagd (welke?). Nu is spreken noodig, waar het de waardigheid van zijn persoon en de eer des Vaders geldt.

Hij geeft een besliste verklaring, daaraan dit verheven getuigenis, tot veroordeeling zijner vijanden, toevoegende: „Van nu aan (vgl. Joh. 13 : 31, 32) zult gij zien [uit de werkingen, die van Mij uitgaan, tot aan mijn zichtbare wederkomst (Matth. 24 : 39)] den Zoon des menschen [den waren Messias, God en mensch, naar de menschelijke natuur uit den mensch voortgesproten (Dan. 7 : 13, 11), wien het oordeel is gegeven (Joh. 5 : 27)] zittende ter rechterhand der kracht Gods [d. i. aan de krachtige rechterhand, in de hoogste eereplaats (vgl. 1 Kon. 2 : 19; Ps. 45 : 13; Ps. 110 : 1)] en komende op de wolken des hemels [ten gerichte (Dan. 7 : 13; Matth. 24 : 30; Openb. 1 : 7)]. De hooge priester scheurt zijne klederen [verontwaardiging en smart veinzende (Hand. 14 : 14)] en doet Hem (verheugd over zijn welgeslaagde poging) wegens *godslastering* „des doods schuldig” verklaren (de vraag is een ijdele vorm). Het vonnis is schijnbaar wettig (Lev. 24 : 16), maar juist daarom onrechtvaardig en godslasterlijk. Hij heeft zich niet Gods Zoon *gemaakt* (Jes. 9 : 5, Joh. 1 : 1, 1 Joh. 5 : 20); maar de *Zoon* Gods heeft zich tot *mensch* gemaakt (Fil. 2 : 7). De hooge priester lastert God door dit vonnis en dien eed. [Wij vinden hier den gewonen vorm van eedzwering. De Heere heeft werkelijk gezworen en daardoor den eed noodig verklaard (Hebr. 6 : 16).] De Heere wil wegens *godslastering* veroordeeld worden, om ons, daaraan schuldig en deswege doemwaardig, vrij te spreken. De aardsche hooge priester brengt door het doodvonnis, over den waren Hooge priester uitgesproken, het eenig geldend offer [dat volgens zijn eigen getuigenis met geheel tegenovergestelde bedoeling, maar door Goddelijke ingeving, uitgesproken (vgl. Num. 22 : 35), noodzakelijk is (Joh. 11 : 49—52)] en heft daardoor het hooge priesterschap op.

Toen het vonnis was geveld (dat niet kon voltrokken, omdat de Joden het recht over leven en dood hadden verloren), koelden zij hun vuige lust en woede tegen Jezus, met onteering van zijn profetische waardigheid (waardoor?). Alles liet de Heere zich aandoen, uit liefde en ten voorbeeld voor zijn volk (Ps. 50 : 6; Ps. 22 : 7 en 8; 69 : 8, 10; 1 Petr. 2 : 23).

Petrus' verloochening.

Petrus (waarschijnlijk door *Johannes* in de zaal des hooge priesters binnengeleid) wilde in 't verborgen den rechtshandel bijwonen. Daartoe schaart hij zich onder de dienaren (als een hunner), bij het vuur zich plaatsende. Dit is de eerste trede op den weg der verzoeking [waarom? (Matth. 26 : 41)]. Een dienstmaagd is de eerste steen des aanstoots, waardoor hij valt (vgl. Matth. 26 : 35). De haan kraait (eerste stem ter waarschuwing!), waardoor hij zich misschien heeft zoeken te verwijderen. Maar een bloedverwant van Malchus ziet hem en wijst hem aan. Tweede verloochening. Een uur kan hij zich ongestoord verbergen, maar daarna wegens den grooten toeloop des volks, wordt hij door meerderen opgemerkt, die hem wegens zijn Galileeschen tongval, als metgezel van den Heere Jezus herkennen (hij heeft dus met die vijanden *gesproken*, ons ter waarschuwing!). Nu verloochent hij den Heere met eedzwering en vervloeking van zichzelf. Vreeslijke misdaad. Niet alleen door Petrus begaan. Ieder verloochent *den Heere, die zegt of veinst Hem niet te kennen* (Matth. 10 : 33). Waarschuwing tegen zelfvertrouwen (Matth. 26 : 41). Het hanengekraai (beeld van de stem der wet in de conscientie) veroordeelt, de blik van Jezus, in liefde en ernst op hem gericht, beschaamt, maar behoudt Petrus (Luk. 22 : 31, 22; 2 Tim. 2 : 13, ter vertroosting!). Door dien blik getroffen, gaat hij naar buiten (in de eenzaamheid, de plaats des verderfs ontvliedende) en weent bitterlijk (oprecht berouw toonende en om ontferming smeekende). Voorbeeld voor ons (1 Joh. 1 : 9).

Judas' einde.

Petrus als een oprecht discipel (in zwakheid gevallen) heeft berouw en vindt genade; Judas als een huichelaar (met moedwil den Heere verradende) vindt geen plaats des berouws, maar vervalt tot wroeging en wanhoop (vgl. Hebr. 12 : 17). Uit spijt over zijn snoode misdaad brengt hij het verradersloon aan het Sanhedrin terug, de onschuld van zijn Meester verklarende. (Hoevele verklaringen van onschuld voor den Heere Jezus! Welke?) Hij vindt geen troost (welk antwoord ontving hij? — Verdient loon, door de wereld gegeven!) en uit wroeging en wanhoop verworpt hij zich. Misschien heeft hij zich opgehangen, is na zijn dood gevallen en in zijn val gebersten. Vreeselijk einde, ter waarschuwing! (Hand. 1 : 18, vgl. Matth. 27 : 5).

Het verradersgeld gebruikt tot den aankoop van den akker des pottenbakkers (waardelooze grond, waaruit het leem is uitgegraven), omdat de schijn-

heiligen het bloedgeld niet in de schatkist willen werpen. Die akker (Akeldama = akker des bloeds) wordt voor begrafenisplaats van vreemdelingen (onheilige heidenen) gebruikt. Dit moest alzoo geschieden (Zach. 11 : 12). Mattheüs schrijft deze Godspraak aan Jeremia toe, waarschijnlijk omdat Zacharia ook den naam van Jeremia droeg, als daarmede veel overeenkomende, (vergelijk Hosea en Josua; Ornan en Arauna; Uzzia en Azaria). Aan verkeerde overschrijving mogen wij niet denken (waarom niet?). Treffend bewijs van Jezus' Messiaschap in zijn diepe vernedering.

Vragen :

1. Wie was Annas? Hoe was 't toen met het hooge priesterschap gesteld?
2. Waarvoor moest de Heere terechtstaan?
3. Welke valsche aanklacht wordt tegen Hem ingebracht?
4. Waarom zweeg de Heere?
5. Welke getuigenis gaf Hij omtrent zichzelf?
6. Waarvan wordt de Heere nu aangeklaagd en waarom ter dood veroordeeld?
7. Welke mishandeling wordt Hem aangedaan?
8. Op hoedanige wijze heeft Petrus den Heere verloochend; wat was de oorzaak en de wijze van zijn berouw?
9. Wat deed Judas; wat verklaarde hij en welk was zijn einde?
10. Waartoe werd het verradersgeld besteed en waarom daartoe?

23 Maart. De Heere voor Pilatus en Herodes.

Matth. 27 : 1—31; Mark. 15 : 1—20.

Lukas 23 : 1—25; Joh. 18 : 21—40; 19 : 1—16.

Te leeren: Matth. 27 : 11; Ps. 33 : 6.

Door *al* de leden van het Sanhedrin veroordeeld zijnde, werd de Heere Jezus naar het rechthuis (paleis van justitie, in den burcht Antonia) gevoerd, waar de stadhouder of landvoogd (die in naam van den Romeinschen keizer voogd of bestuurder over het land was) rechtspraak hield. [Het geheele Joodsche land was in twee hoofddistricten verdeeld, Galilea en Perea onder Herodes Antipas, als viervorst of koning; Judea en Samaria onder Pontius Pilatus, als landvoogd. Deze was de vijfde landvoogd, sinds de overheersching (Luk. 3 : 1).] Tien jaar heeft Pilatus onrechtvaardig en wreedaardig geregeerd (vgl. Luk. 13 : 1), is toen teruggeroepen, naar Vienne verbannen en door zelfmoord om het leven gekomen (bewijs van Gods rechtvaardig oordeel).

De Joden gingen niet in het rechthuis. [Waarom niet? (vgl. Matth. 23 : 25).] Pilatus eischt een aanklacht tegen Jezus. De Joden worden teleurgesteld. Zij hoopten, dat Pilatus terstond hun vonnis zou bekrachtigen. Hij geeft een tergend bescheid. Het oordeel over leven en dood was hun ontnomen. De Heere moest voor de *hoogste wereldlijke rechtbank* onschuldig veroordeeld en den vloekdood overgegeven worden, tot vrijspraak van zijn schuldig volk voor

de *Goddelijke vierschaar* (Joh 18: 28—32; vgl. Matth. 20 : 19; Joh. 12 : 32; Hand. 2 : 23).

De Joden beschuldigen den Heere van *oproer* (waarom en waartoe?). De valsheid der aanklacht blijkt uit Matth. 17 : 24—27; 22 : 15—21; Joh. 6 : 15. Pilatus ondervraagt Jezus *afzonderlijk* over zijn koningschap. De Heere vraagt (vs. 34) of hij uit zichzelf Hem beschuldigt, dan of hij slechts de aanklacht der Joden overneemt (Pilatus kon van 's Heeren onschuld bewust zijn). Nadere verklaring van den Heere (vs. 36, 37), beteekenende: „Mijn koninkrijk is noch in oorsprong, noch in wezen, noch in strekking van deze wereld.” Hij behoeft en begeert geen hulp ter verdediging, als aardsche vorsten. Het is een geestelijk rijk, waarin de waarheid, in Hem geopenbaard, heerschappij voert over de onderdanen, die uit de waarheid zijn, of er door zijn levend gemaakt (vgl. Joh. 8 : 31—34). Pilatus begrijpt niets van deze verklaring en zegt uit ongelooft, spottend en onverschillig: „Wat is waarheid!” waarmede hij bedoelt: „Zoovele wijsgeeren hebben tevergeefs naar de waarheid gezocht en zouden gij die dan meenen te kennen?” Pilatus vindt geen reden tot beschuldiging. Dit doet de Joden de aanklacht verzwaren (Luk. 23 : 5). Hierin vindt Pilatus aanleiding zich van zijn lastige taak te ontdoen. Hij zendt Jezus naar Herodes. (Hoe is dit mogelijk, daar deze gewoonlijk te Cesarea verblijf hield?) Deze Herodes *Antipas* was een zoon van Herodes den Groote. Hij was een lichtzinnig, wispelturig, wellustig en wreedaardig mensch (vgl. Mark. 6 : 14—28). Hij was blijde, Jezus te zien; *ten eerste*, omdat daardoor zijn vrees werd ontnomen (vgl. Matth. 14 : 2), *ten andere* omdat hij, in zijn plan verrijdeld (vgl. Luk. 13 : 31), den Heere nu ter prooi van zijn wraaklust en spottend kon stellen. Daarom zweeg de Heere, waaruit zijne grootheid, wijsheid en liefde blijkt (vgl. Spr. 26 : 4 en 5; Jes. 53 : 7). Ook was Hij aan Herodes geen verantwoording schuldig (waarom niet?). Onderscheid tusschen den nietigen aardschen en den waren hemelschen Koning, uit Davids geslacht. (In welke opzichten?) Geen veroordeeling mogelijk. Als Koning bespot, (het blinkend kleed was waarschijnlijk een oud krijgsmanskleed) teruggezonden. De vijandschap tusschen Herodes en Pilatus [waaruit wellicht ontstaan? (vgl. Luk. 13:2)] door de zending van Jezus opgeheven. Herodes' ijdelheid was door die zending gestreeld. Gemeenschappelijke vijandschap tegen den Heere en zijn volk doet persoonlijke veeten vergeten en verzoent gezwoven vijanden (Hand. 4 : 27, vgl. Mark. 3 : 6).

Na de terugzending volgt zwaarder beschuldiging, waarop Jezus zwijgt, tot verwondering, maar ook tot verlegenheid van Pilatus. Hij beproeft Jezus' vrijlating door een beroep te doen op het volk [waarom? (Matth. 27 : 18)] en hun de keus te laten tusschen Jezus en Barabbas (Wie was deze en vanwaar die volkskeuze?) Intusschen vertelt Pilatus' vrouw een droom, naar aanleiding waarvan zij haar man waarschuwt Jezus te veroordeelen. (Wat blijkt hieruit?) Daardoor vinden de hoofden gelegenheid het volk

op te ruïen en Barabbas' vrijlating, maar Jezus' kruisdood te eischen (Barabbas misschien voorgesteld als een martelaar voor de vrijheid). Tegenstelling (Matth. 21 : 9). IJdelheid van gunst en eer van menschen! De onschuldige Zoon Gods, valschelijk van oproer aangeklaagd, in de plaats van een moordenaar ter dood verwezen! (Waarom en waartoe?) Pilatus, teleurgesteld, begeert redenen voor dien eisch. Er komt oproer. Ten einde raad, wast hij zijne handen (ten teken van onschuld), de schuld op het volk leggende. (Wat blijkt hieruit? Waarom baatte hem die zinnebeeldige verklaring niet?) Zij blijven Jezus' dood eischen en nemen alle gevolgen op zich. Hunne verwensching is op vreeselijke wijze bevestigd, waarvoor zij geheime vrees voeden (Hand. 5 : 28). Nu wordt de Heere gegeeseld (schandelijke en onrechtvaardige wreedheid van Pilatus! waarom?). Met een touw, doorgeloocht met scherpe punten, wordt Hem de ontbloote rug ontvleesd. [De Joden mochten niet meer dan veertig slagen (daarom 39) geven (waarom?)] Deze geeseling was veel wreeder. De Heere droeg alles geduldig (Jes. 50 : 6). Waartoe? (1 Petr. 2 : 24b.) Daarop wordt Hij als spottend wreedaardig gekleed en tentoongesteld. Waartoe droeg Hij een doornenkroon, een purperen mantel, (een oud kleed) en een rietstaf? (Vgl. 2 Tim. 4 : 8; Openb. 4 : 4; Jes. 61 : 10; Openb. 5 : 10.) Als Koning wordt Hij om onzentwil bespot, om zijn volk de koninklijke waardigheid terug te geven en zelf over alles te regeeren. Pilatus zoekt door die geeseling medelijden te verwekken en Hem los te laten (Luk. 23 : 20). Daarom stelt hij den Heere voor, op Hem wijzende met: „Ziet den mensch!” Onwetend wijst hij op Hem als het *Lam*, als den *Borg*, in onze plaats gesteld (Jes. 53 : 3—5; Ps. 22: 7 en 8; 69 : 8); op wien wij zien moeten (Joh. 1 29; 3 : 14, 15). De Joden blijven zijn dood eischen. Pilatus wil uit *toorn* en *spot* Hem door de Joden laten veroordeelen. Nu eischen zij, op grond hunner wetgeving, zijn dood (waarom?). Hoorende, dat de Heere Jezus voor den Zoon Gods wordt verklaard, wordt Pilatus meer bevreesd. [De indruk, dien de Heere op hem maakt, doet Hem voor een zoon der goden houden, waarom hij uit bijgeloovige vrees zich nu zoo spoedig mogelijk van Hem wil ontslaan (waarom?)] Daarom ondervraagt hij Hem omtrent zijn afkomst. Maar de Heere zwijgt (waarom?). Pilatus verbergt zijn vrees door ijdel machtsvertoon, (Wat zeide hij?) De Heere toont hem, dat hij slechts een instrument Gods is en speelbal van het Joodsche volk, dat zwaarder schuld heeft dan hij als heiden (zie Hand. 4 : 27, 28; 3 : 13; vgl. Matth. 11 : 23, 24). Uit conscientievrees en drang zoekt Pilatus nu Jezus los te laten. Maar een dreigement der Joden brengt al zijn betere inspraken tot zwijgen, n. l. het verlies van des keizers gunst. Aan zijn eigenbelang offert hij den Heere op, alle recht verkrachtende (Pilatus offert Jezus op, om zichzelf te redden; de Heere Jezus offert zichzelf op, om zijn volk te redden). Hij beklimt als rechter het rechtsgestoelte op de plaats *Lithostrotos* (met steenen geplaveid),

wijst den Heere Jezus uit spottèrnij en tot terging der Joden als hun Koning aan, dien zij nogmaals verachtelijk verwerpen, om den keizer als hun gebiedèr uit te roepen, en geeft Hem hun eindelijk ter kruisiging over. Dit geschiedde te 12 ure, het uur van voorbereiding voor het pascha, waarin het ware Paaschlam ten offer wordt gewijd (Jes. 53 : 7).

Vragen.

1. Wie en hoedanig een mensch was Pilatus?
2. Waarom moest de Heere voor zijne rechtbank gèoordeeld worden?
3. Waarvan werd de Heere aangeklaagd; waarom?
4. Welke verklaring geeft de Heere aangaande zijn Koninkrijk?
5. Waarom wordt de Heere naar Herodes gezonden; hoe gedroeg zich Herodes jegens Jezus en Jezus zich jegens hem?
6. Welke beteekenis heeft de vriendschap tusschen Herodes en Pilatus?
7. Wat beproeft Pilatus tot vrijlating van Jezus; wien kiest het volk en welke beteekenis heeft die keuze?
8. Wat beproefde Pilatus daarop tot vrijlating? Hoe geschiedde de geeseling en waartoe?
9. Hoedanig wordt Jezus tentoongesteld en welke beteekenis heeft dit?
10. Waardoor werd Pilatus nog meer tot vrijlating gedrongen, maar waardoor werd hij tot overgave geperst, en wat blijkt daaruit?
11. Als hoedanig is de Heere ter kruisiging overgegeven?

30 Maart. Golgotha.

Matth. 27 : 31—66; Mark. 15 : 20—47.

Luk. 23 : 26—56; Joh. 19 : 17—42.

Te leeren: Ps. 22 : 2 (onber.) Ps. 22 : 8 (berijmd).

Ter kruisdood veroordeeld, met het kruis op den doorwonden schouder, wordt de Heere naar Golgotha (de gewone strafplaats) geleid.

De kruisstraf, als de zwaarste straf, werd voltrokken aan slaven en misdadigers, vooral oproerlingen. [Waarom moest de Heere deze ondergaan? Deut. 21 : 23 Gol. 3 : 13] Het kruis was een paal, met een dwarsbalk bovenaan, waaraan de handen werden genageld, terwijl het hoofd vrij bleef. Daaraan bleven de veroordeelden soms dagen hangen, totdat zij van honger en uitputting bezweken. Zij moesten zelf het kruis dragen. Op den langen weg dreigde de Heere onder het kruis te bezwijken; daarom werd het kruis op Simon van Cyrene gelegd (geschiedde dit uit medelijden?). Waarschijnlijk was deze man een landbouwer, afkomstig uit Cyrene, die argeloos zijn weg ging. Of hij een discipel van Jezus geweest is? Mogelijk later wel (vgl. Mark. 15 : 21; Rom. 16 : 13). Hij *hielp* niet het kruis dragen, maar nam het over. Hij droeg het hout; Jezus den vloek. Hij droeg het *achter* Jezus, in *zijne* plaats; Jezus *voor* ons, in *onze* plaats. Hij *gedwongen*; Jezus *vrijwillig*. Simon ons ten voorbeeld, behalve daarin, dat het dragen niet

gedwongen, maar *vrijwillig* moet geschieden (Matth. 16 : 24; Hebr. 12 : 2).

Jezus *beklaagd* (uit wat oorzaak?). Ontzettend antwoord (Luk. 23 : 28—31). *Verklaring* van vs. 28. De Heere heeft geen medelijden noodig, waar Hij vrijwillig voor zijn volk lijdt (Hebr. 4 : 15). Vs. 29. De kinderlooze vrouwen gelukkig genoemd, omdat de moeders hare kinderen zouden zien vermoord, ja, zelve zouden vermoorden, tot stilling van haar honger. Vs. 30. Algemeene wanhoopskreet (Jes. 2 : 19; Openb. 6 : 16), door den schrik voor Gods oordeel. Vs. 31. Het *groene* hout is Christus; het *dorre* hout het Joodsche volk (vgl. 1 Petr. 4 : 16, 17).

Golgotha of *Hoofdschedelplaats*, aldus genoemd naar de hoofdschedels, die daar onbegraven bleven liggen (vgl. Jer. 22 : 19; 2 Sam. 21 : 10).

Gekruist: het kruis wordt op den grond gelegd; de kruiseling wordt ontkleed en met handen en voeten doornageld, aan het kruis gehecht [waartoe? (Ps. 22 : 17; Joh. 20 : 27; vgl. Jes. 49 : 16)]. Daarna wordt Hij tusschen twee moordenaren, als de grootste, voor aller oog tentoongesteld [waarom en waartoe? (Mark. 15 : 28; Jes. 53 : 12; Jes. 53 : 6b.; 2 Cor. 5 : 21; Joh. 3 : 14, 15)]. Zijne kleederen worden door de soldaten verdeeld, maar zijn rok, d. i. zijn opperkleed, moest geheel blijven, om de volmaaktheid van zijn Middelaarsambt, daarin geopenbaard, aan te duiden (Treffende vervulling van Ps. 22 : 19). Een bord, door Hem op de borst gedragen, wordt boven den schandpaal gehecht. Daarop staat zijne beschuldiging in drie talen, (Hebreeuwsch, Grieksch en Latijn), door allen gekend, opdat allen het zouden lezen, te hunner behoudenis of veroordeeling (vgl. Luk. 2 : 34). (Profetie van de kennis en de belijdenis van den Naam van Jezus in alle talen). In zijne beschuldiging wordt Jezus (verachtelijk *Nazarener* genoemd) verheerlijkt. Vandaar de begeerte der Joden (Joh. 19 : 21). Pilatus weigerde, misschien uit nijd en wraaklust, verandering aan te brengen, geheel volgens Gods wil.

Bij den aanvang der kruisiging wordt Hem ter bedwelmig edik met gal gemengd aangeboden, maar Hij weigerde dien, omdat Hij met volle bewustzijn wilde lijden.

Eerste kruiswoord (onder de kruisiging geuit).

Zij wisten niet welk gruwelstuk zij bedreven, door hun eigen Messias te kruisigen (Hand 3 : 17). Hun onwetendheid geen *drangreden*, maar *noodzaak* tot vergeving. Die bede geldt alleen den uitverkorenen (Joh. 17 : 9); is een blijk van Jezus' ondoorgroendelijke liefde en waarachtig hoogepriesterschap (Jes. 53 : 12) en strekt ons tot voorbeeld (Matth. 5 : 44; 6 : 12, 14, 15; Hand. 7 : 60). „*Vader*” drukt zijn innige liefde en vast vertrouwen op God uit (vgl. Matth. 27 : 46).

Tweede kruiswoord. Blijk van Jezus' liefde en zorg voor de zijnen; drang voor kinderen tot ouderliefde. In den naam „*vrouwe*” drukt de Heere zijn hooge achtting voor, maar ook zijne verhevenheid boven zijne moeder uit, die in gelijke betrekking als zijne andere discipelen tot Hem staat (vgl. Matth. 12 : 48,

50: Joh. 2 : 4). Simeons profetie wordt hier bevestigd (Luk. 2 : 35).

Derde kruiswoord. Mattheüs zegt in 't algemeen, dat de moordenaars Hem bespotten. Lukas beschrijft de bekeering van een hunner. (Treffende aanvulling van elkander!) Door alle voorbijgangers wordt de Heere bespot (Ps. 22 : 8 en 9). Die spottende uitdaging wilde en moest Jezus verdragen; krachtens zijn vrijen wil en zijn Goddelijke, onveranderlijke liefde was zijn afkomen van het kruis onmogelijk.

Zij zouden *niet* gelooven, want juist zijn kruis is voorwerp des geloofs (Joh. 3 : 14, 15; Joh. 12 : 32; vgl. ook Luk. 16 : 31). De eene moordenaar zocht in zijne spotternij zijn eigen belang. De andere bestraft hem en erkent daarin de Goddelijke grootheid en onschuld van den Heere, tegenover zijn eigen schuld en vloekwaardigheid. [Kenmerk der ware boetvaardigheid, tot vergeving noodig (Ps. 32 : 5; Spr. 28 : 13; Luk. 18 : 14).] Zijn bede, tot Jezus gericht, die een blijk is van zijn geloof, wordt genadig verhoord. In zijn antwoord toont de Heere zijn Goddelijk gezag en waarachtig Middelaarschap.

Het *Paradijs*, eens op aarde, is nu in den hemel (2 Cor. 12 : 4; Openb. 2 : 7), door Jezus ontsloten (Openb. 3 : 7). „*Heden*” dadelijke overgang uit dit in het eeuwig leven, in Jezus' gemeenschap (vgl. Ps. 73 : 23—26; Openb. 14 : 13). Geen vagevuur of louteringsplaats [Luk. 16 : 23 (wie gelooven daaraan?).] Jezus' ziel gaat bij zijn sterven terstond naar den hemel en wordt straks weer met zijn lichaam vereenigd. De bekeering van den moordenaar is een blijk van de grootheid en vrijmacht van 's Heeren genade. Zij mag voor onbekeerden geen grond tot uistel zijn (Hand. 24 : 25; Ps. 95 : 7), maar strekt voor heilbegeerigen tot troost (Matth. 20 : 5). Bekeering op het sterfbed is twijfelachtig (waarom?).

Vierde kruiswoord. Uiting der hevigste zielsbenauwdheid, temidden van drie-urige duisternis. (De duisternis duurde van de zesde tot de negende ure, toen ongeveer de Heere gestorven is: dus te drie ure in den namiddag.) Nu het waarachtig Licht ondergaat, verbergt zich het aardsche licht en zou voor altijd zijn verborgen gebleven, ware het ware Licht niet weer verrezen (vgl. Joh. 1 : 4 en 9). Gelijk in Gethsemané, daalt de Heere hier ter helle (Cat. vr. 45), is geheel in de macht van den Vorst der duisternis. Als mensch is Hij van God verlaten, om den gevallen mensch met God te verzoenen. Daarom zegt Hij „*Mijn God*”. Hij is niet van Godswege verlaten, maar waarachtig in zijn menschelijk bewustzijn. [Ps. 22 : 2. (Waarom kon Luther dezen uitroep niet verstaan?)] — Spotternij der Joden. Elias is gekomen gelijk voorspeld, maar verkeerd verwacht werd (Mal. 4 : 5; Luk. 1 : 17; Matth. 11 : 14; 16 : 14).

Vijfde kruiswoord. Lichaamsdorst gevolg en bewijs van zijn zielelijden. Om zijn dorst te lenigen, wordt Hem edik (zure wijn) aangeboden, waarmede een spons wordt doorweekt, die gestoken wordt op een rietstok met hysop omwonden (een soort van hennep, tegen den muur groeiende). (Vgl. Ps. 69 : 22). [Waar-toe dorstte Jezus? (Joh. 7 : 37; Openb. 22 : 17).]

Zesde kruiswoord. Alles is volbracht, wat in den raad der verlossing is bepaald (vgl. Joh. 17 : 4). Daardoor is Hij de Zaligmaker, in wiens volkomen genoegdoening de grond onzer zaligheid ligt. Door het *geloof* in Hem, zonder werken, wordt de zondaar alleen gerechtvaardigd (Hebr. 10 : 14; Rom. 4 : 5; Ef. 2 v : 8, 9).

Zevende kruiswoord, met groote stem uitgesproken, als bewijs voor de kracht zijns levens, dat Hij gewillig in den dood geeft. Dit blijkt ook uit het buigen van het hoofd, niet *na*, maar *vóór* zijn sterven (Jes. 53 : 12; Joh. 10 : 17, 18). Hij geeft zijn *menschelijken* geest (ziel) in 's Vaders handen, na alles te hebben volbracht (Joh. 17 : 4, 5), en geeft daarmede al de zijnen den Vader over, in wien zij voor eeuwig bewaard zijn (Joh. 17 : 9; Col. 3 : 3). Nu mogen de zijnen hun geest Hem overgeven (Hand. 7 : 59).

De *teekenen* bij zijn dood. Het *voorhangsel scheurt* van boven naar beneden (van Godswege), blijk van de volkomen verzoening. Voorheen eens in het jaar weggeschoven, nu voor eeuwig vernietigd, als niet meer noodig. (Waarom niet? Hebr. 9 : 8, 9, 11, 12; 10 : 19, 20).]

De *graven geopend*, bewijs van de overwinning op den dood. De dooden verschijnen *na* zijne opstanding levend in de heilige stad (Jeruzalem). Waarschijnlijk zijn zij niet weer gestorven, maar lichamelijk verheerlijkt. Deze opstanding profetie en afbeelding der laatste opstanding (Joh. 5 : 28, 29).

Bekeering van den hoofdman over honderd (soldaten), getroffen niet zoozeer door al wat hij aanschouwde, maar meer door de verhevenheid van Christus. Hij bekent diens Goddelijke natuur en menschelijke onschuld, te zijner rechtvaardiging en verlossing.

Velen slaan, terugkerende, op hunne borsten, vanwege ontroering en misschien ook vanwege spijt en berouw (vgl. Luk. 18 : 13).

Jezus' zijde wordt doorstoken, ten bewijze van zijn waarachtigen dood (waartoe is dit bewijs zoo noodig?). Het water is een bewijs, dat zijn hart (zijn *liefde*-hart) doorstoken is. Het *bloed* ter verzoening, het *water* ter reiniging vergoten [eerst *bloed* ter rechtvaardigmaking; daarna *water* tot heiligmaking (vgl. Joh. 19 : 34; 1 Joh. 5 : 6).] Die doorstoken zijde strekt tot verzekering van zijn waarachtig hoogepriesterschap; tot vertroosting der zijnen, tot veroordeeldeeling der vijanden (Joh. 20 : 27; Joh. 19 : 37; Zach 12 : 10; Openb. 1 : 7).

Zijne beenderen worden niet gebroken door Gods wonderdadige bestiering, ten bewijze dat Hij het ware Offerlam is (Exod. 12 : 46), wiens lichaam ongeschonden uit het graf is verrezen. (Geen leed mocht Hem na zijn volbracht lijden meer aangedaan.)

Begravenis. Nicodemus (vgl. Joh. 3 : 1; 7 : 50; wat blijkt daaruit?) en Jozef van Arimathea, mede een raadsheer, verzoeken Pilatus om het lichaam van Jezus. Pilatus is verwonderd, dat Jezus reeds gestorven is (waarom?) en staat hun verzoek toe. Het lichaam wordt door vriendenhanden afgenomen, gebalsemd (in haast) en in een nieuw graf gelegd in Jozefs

hof of buitenverblijf [waarom? (Jes. 53 : 9)]. Een nieuw graf was voor Jezus noodig, 1°. vanwege zijne heiligheid; 2°. ter beveiliging; 3°. ten bewijze zijner werkelijke opstanding (waarom?) Een wacht van Joden door Pilatus, ter bewaring des lichaams, bij het graf gesteld. Dwaze poging! (Matth. 28 : 4.) De steen, voor het graf geplaatst, dat in een rots was gehouwen, werd verzegeld met het keizerlijk zegel. (Waartoe?)

De vrouwen koopen vóór den sabbat, wat tot balseming van het lijk noodig is. (Die sabbat was groot, omdat het paascheest op sabbat viel), ten einde vroegtijdig op den eersten dag der week gereed te zijn, en rustten naar het gebod. (Ons ten voorbeeld.) De begrafenis dient ten bewijze van 's Heeren waarachtigen dood, waarin Hij zijn volk met zich voert, om hen met zich daaruit op te wekken. Hiervan is de doop het teeken en zegel (Rom. 6 : 3 en 4).

Vragen :

1. Waarom wordt de Heere ter kruisstraf veroordeeld?
2. Hoedanig was die straf; wie ondergingen haar?
3. Wat beteekent het kruisdragen van Simon van Cyrene?
4. Wat zeide Jezus tot de Hem beklagende vrouwen?
5. Waar werd Jezus gekruisigd en op hoedanige wijze?
6. Wat stond er boven het kruis en wat beteekent dit?
7. Welke beteekenis hebben de zeven kruiswoorden?
8. Welke teekenen hadden er bij zijn dood plaats?
9. Waarom werd zijne zijde doorstoken?
10. Waarom werden zijne beenderen niet gebroken?
11. Wie begroeven Hem en hoe geschiedde dit?
12. Waar werd Hij begraven en waarom alzoo en aldaar?
13. Wat deden de vrouwen en wat leeren zij u?

Wat is borg worden?

Jan en Frederik waren vriendjes; zij gingen samen op school en zaten gewoonlijk naast elkander in de klas. Jan kon moeilijk zoolang stilzitten, keek gedurig naar zijne kameraadjes, die achter hem zaten, en kwam daardoor nogal dikwijls te laat met zijn werk klaar. Frederik sprak niet veel, was ook wel eens ondeugend, maar zorgde, dat zijn schoolwerk altijd zoo gauw mogelijk af was.

Op zekeren middag was Jan te laat gekomen, en toen de onderwijzer hem vroeg hoe dat kwam, was hij zoo brutaal, dat de onderwijzer hem straffen moest. Nu werd hij koppig en wilde zijn strafwerk niet maken. De meester riep hem, en o wee, nu moest hij met een groot pak boeken op het hoofd voor de klas staan.

Frederik vond dit verdrietig; hij hield veel van Jan, en het smartte hem, dat hij zoo ondeugend was geweest en daarom die straf moest dragen. Eensklaps riep Frederik, terwijl de tranen hem langs de wangen rolden: „Lieve meester! ik weet wel, dat Jan kwaad gedaan heeft, maar och! laat mij de straf voor hem dragen, en rekent u, alsof ik ondeugend was geweest.” De meester zag Jan aan en zeide: „Gij kunt naar uw plaats gaan, want Frederik heeft uw boosheid van u overgenomen, nu zijt gij niet schuldig meer”; en zich daarop tot Frederik wendende, zeide hij: „Kom hier, ondeugende jongen, die te laat gekomen zijt, die brutaal en koppig zijt geweest, kom hier, gij moet een uur lang met dat pak boeken op uw hoofd voor de klas staan.” Jan ging naar zijne plaats en Frederik stond nu in de plaats van Jan en boette voor de zonde, die Jan bedreven had.

„Ziet nu, kinderen!” zeide de onderwijzer, „Frederik is borg geworden voor Jan; zoo is ook de Heere Jezus Borg geworden voor arme zondaren, die nooit in den hemel konden komen. Hij heeft hunne zonden op zich genomen en daarvoor de straf gedragen; die nu een nieuw hart van den Heere ontvangt, die mag zeggen: Lieve Heere Jezus! als Gij mijne schuld betaald hebt, dan heb ik geen schuld meer, dan zult Gij mij in den hemel brengen!”

Zeven getuigen van de onschuld des Heeren Jezus Christus :

Pilatus, Joh. 18 : 38.

Pilatus' huisvrouw, Matth. 27 : 19.

Judas Iskariot, Matth. 27 : 3, 4.

Herodes, Luk. 23 : 14, 15.

De moordenaar aan het kruis, Luk. 23 : 40, 41.

De hoofdman over honderd, Luk. 23 : 47.

Jozef van Arimathea, Luk. 23 : 50, 51.

Zeven getuigenissen, dat de Heere werkelijk gestorven is :

Er kwam bloed en water uit zijne zijde, Joh. 19 : 34.

Getuigenis van den hoofdman, Mark. 15 : 44, 45.

Zijne beenderen werden niet gebroken, Joh. 19 : 33.

Zijne discipelen begeerden Hem te begraven, Mark.

15 : 43.

Pilatus liet de begraving toe, Matth. 27 : 57, 58.

De terugkeerende schare, Luk. 23 : 48.

Vrees van de overpriesters en Farizeërs, Matth.

27 : 62—64.

Zeven getuigenissen voor de opstanding des Heeren :

Getuigenis van de engelen, Mark. 16 : 6.

Vlucht en getuigenis van de wachters, Matth.

28 : 11—15.

De verschijningen aan de discipelen.

De zichtbare hemelvaart, Hand. 1 : 9—11.

De openbaring aan Paulus, Hand. 9.

De vrijmoedige belijdenis der apostelen, Hand. 2

enz.

De uitbreiding van het Christendom.

De Heilige Schriften melden zevenmaal van een bijzondere wijding en viering van het Paaschfeest:

- 1e. Bij de instelling van het feest, Exod. 12.
- 2e. Een jaar na den uittocht uit Egypte, Num. 9.
- 3e. Bij de komst in Kanaän, Jozua 5 : 10, 11.
- 4e. Tijdens de regeering van Hizkia, 2 Kron. 30.
- 5e. Honderd jaar later onder koning Josia,
2 Kron. 35.
- 6e. Na de ballingschap in Babel, Ezra 6.
- 7e. In het Nieuwe Testament, waar de schaduw en de werkelijkheid elkander ontmoetten, Joh. 13.

Water van oude dagteekening.

't Was op 24 Augustus van 't jaar 79 onzer jaartelling, dat de stad Pompeji, in de nabijheid van den Vesuvius, getroffen werd door den ontzettenden ramp, dien de historie ons boekt als „de verwoesting van Herculanium en Pompeji”. De vuurspuwende berg wierp zijn gloeienden lavastroom uit, wolken van rook en asch sprongen naar boven, 't daglicht maakte plaats voor de schrikwekkende donkerheid van den nacht. De bewoners der stad vluchtten herwaarts en derwaarts, maar verreweg de meesten vonden den dood door verbranding, verstikking, instorting van muren of neervallende steenen. 't Werd alles begraven in den snel zich voortbewegenden stroom, die als een gloeiende slang, alles versteenend en verkolend, zich een weg baande.

De geheele omtrek van den vulkaan was in een woestenij herschapen. De steden Herculanium en Pompeji waren letterlijk begraven, alle werken van menschenhanden, alle voortbrengselen van kunst en nijverheid, alle wonderen der natuur waren bedolven onder de asch.

Nadat de berg tot zijn rust was wedergekeerd, gingen de weinigen die er 't leven hadden afgebracht, naar de nauwelijks te herkennen plekken terug, om zoo mogelijk door opgraving weer te vinden wat verloren was. Maar de plaatsen weder te gaan bewonen, daaraan viel niet te denken. Stof en aarde hoopen zich op boven de begraven steden, de regen viel neder en straks bood de verweerde lava een goeden bouwgrond. Voor planten en boomen kwam weer voedsel, alles schoot wortel en eeuwen na den verschrikkelijken dag verrezen boven Pompeji's graf weder lieflijke boschjes, ja ongeveer 100 voet boven den grond bouwde men straks de dorpen Portici en Resina.

Daar gingen eeuwen voorbij. De naam Pompeji werd vergeten. Bij 't opslaan der oude geschiedboeken herinnerde men zich nog alleen de begraven stad, maar de plaats der ligging kende men niet meer.

't Werd 1748. In de nabijheid van Napels was een tuinman bezig met het omwerken van zijn akker, toen hij op de muren van verwoeste huizen stiet. Dit gaf aanleiding tot nieuwe nasporingen en nu in onzen tijd de Italiaansche regeering de zaak der onderzoeking ter hand nam, is om zoo te spreken de schilderij ontbloot van een oude Romeinsche stad, waarin men nog steeds voortgaat bijzonderheden en merkwaardige zaken te vinden, die een blik doen

slaan in het doen en laten der voormalige bewoners.

Nog niet zeer lang geleden vonden de werklieden bij het opgraven een bronzen kruik. Deze was hermetisch gesloten en omgeven door een dikke gekristalliseerde korst. Zij openden haar met groote moeite en vonden haar gevuld met water. In 't eerst durfden zij daarvan niet drinken, maar toen enkelen hunner het toch waagden en ieder op zijne beurt eene teug er van nam, was er een eenparig getuigenis, dat het water niet alleen helder en frisch maar ook aangenaam van smaak was. En dat water was nagenoeg achttienhonderd jaar in die kruik besloten geweest. Deze gedachte vervulde de werklieden met verbazing; ja, 't was hun een wonder, dat het niets van zijn oorspronkelijken smaak in al dien tijd verloren had.

En waarlijk 't is wonderlijk. Maar wie door genade er kennis aan kreeg, weet van water te spreken, dat van nog vroegeren oorsprong is. Beluistert ge niet alreeds in het Paradijs, dadelijk na den zondeval, het ruischen van de stroomen des levenden waters, waarvan de Heere Jezus spreekt in Joh. 7 : 38 en dat Hij der Samaritaansche aanprijst in Joh. 4? Het water in Pompeji's ruïnen gevonden, werd slechts door enkelen gesmaakt, maar wie noemt het getal dergenen die, dorstende naar gerechtigheid, verzadiging vonden en nog vinden zullen in het water des levens?

In gindsche bronzen kruik was gedurende enkele eeuwen het water bewaard geworden en opgesloten geweest, terwijl de waterstroom der vrije genade haar oorsprong reeds vond vóór iets van onze aarde nog bestond.

Frisch en helder was achttien eeuwen lang Pompeji's water gebleven, maar 't haalt niet bij wat Johannes eenmaal zag en neerschreef in Openb. 22 : vs. 1 : „En Hij toonde mij eene zuivere rivier van het water des levens.” Zalig de ziele, die de roepstem van 't Goddelijk welbehagen vernam : „En die dorst heeft kome, en die wil neme het water des levens om niet” (Openb. 22 : 17).

JOHANNES.

De dag der kleine dingen.

Karel en Lena zaten op oom George's knie te keuvelen, toen Lena eensklaps vroeg : „Oom, wat bedoelde de dominee van middag in de kerk toch, toen hij zei dat de man, die den dag der kleine dingen veracht, gestadig achteruitgaat.”

„Wel, lieve kind! antwoordde oom George, „ik geloof dat gij die uitdrukking beter zult begrijpen, als ik u vertel, wat ik eens heb bijgewoond.

„Vele jaren geleden was ik te Panama. Gij zult dien naam op uw landkaart vinden als ge op 't westelijk half rond ten zuiden van Mexico zoekt. Ik vertoefde daar ettelijke maanden. Dicht bij mijn logement was een zeer groote aanlegplaats op houten palen in het water gebouwd, waar jaarlijks tal van schepen aankwamen om hunne lading te lossen. Ontzaglijke sommen gelds had de aanleg van dezen steiger gekost en iedereen was van meening, dat hij

hecht en sterk en duurzaam was. Balen en kisten, waarvan de inhoud duizenden bedroeg, werden er door de kooplieden en reeders onder behoorlijke bewaking opgeborgen in de loodsens. Iedere maand kwam de opzichter behoorlijk onderzoek doen, of de steiger met den onderbouw en toebehooren in goeden staat verkeerde. Juist in den tijd toen ik er was, verspreide zich het gerucht, dat eenige kleine insecten waren opgemerkt, die aan het hout van den steiger knaagden. De opzichter begafer zich dadelijk heen, onderzocht wat er van de zaak was, en verklaarde dat het niets te beduiden had, want dat die paar kleine diertjes aan dien grooten steiger zooveel kwaad niet zouden doen. De eene maand na de andere verliep, zonder dat men verder lette op de diertjes, die aan het hout knaagden. 't Waren er slechts enkelen en men was ze spoedig vergeten. „Maar nooit vergeet ik,” zoo ging oom voort, „dien morgen, toen ik, een donderend gekraak en geraas hoorende, mijn raam opschoof en den geheelen grooten steiger in elkaar gestort, in de zee verzinken zag. Zestig of zeventig menschen werden gedood en de kostbare eigendommen der kooplieden werden in het water bedolven — alleen door den onverstoorden arbeid van enkele nietige insecten. Een te laat ingesteld nauwkeurig onderzoek bewees, dat reeds jaren achtereen het insect zijn vernielingswerk in het hout had voortgezet. Ware men intijds op de verdelging dier diertjes bedacht geweest, dan zou zoo groote ramp voorkomen zijn; maar de opzichter meende, dat ze te klein waren om er zooveel drukte voor te maken; hij keek er met verachting naar, omdat ze hem te klein waren.”

„Kinderen!” zoo eindigde oom George, „moge, wat ik u verteld heb, u leeren den dag der kleine dingen niet te verachten. Vooral aan de deur van het kinderhart ligt de menschenmoorder van den beginne op de loer, om zoogenaamde „kleine zonden” binnen te brengen. En ongemerkt knagen die „kleine insecten” voort, totdat, hetgeen de Heere genadig verhoede, ook in 't eind de verwoesting over u komt. Zoekt eens in uw Psalmböekje het laatste vers van den 139sten Psalm op, en zij de bede daarin vervat, voortdurend uw wapen tegen de „kleine insecten”, die daarbinnen bij u woelen.”

JOHANNES.

„Ik heb er niets van onthouden.”

Een klein meisje was naar de Zondagsschool geweest. Tehuiskomende vroeg moeder haar wat ze op de school gedaan had en wat ze wist van hetgeen de juffrouw verteld had. „o, Lieve moeder!” zei het kind in den vollen eenvoud van het kinderhart, „ik geloof, dat ik eigenlijk *niets* heb uitgevoerd; *ik heb er niets van onthouden*. U moet weten, dat ik juist naast kleine Marietje zat. Zij vertelde mij, dat haar jongste broertje pas begraven was en ze was zoo bedroefd, dat ze aldoor zat te huilen, en toen werd ik ook zoo bedroefd, dat ik haar handje in de mijne nam en met haar meëhuilde, en ziet u, daardoor heb ik van de les *niets* onthouden. En achter mij zat kleine Saartje, dat arme kind, dat met

het opzeggen van haar tekst altijd ten achteren is. Juist van middag kende zij den tekst heel goed en dat maakte haar zoo blij, vooral omdat zij er een extra aantekening in het klasboek voor kreeg. En ofschoon zij er éen meer kreeg dan ik, heb ik haar vriendelijk toegeknikt en gezegd, dat ik voor en met haar zoo blij was.”

De moeder knorde niet op het kind, dat „niets onthouden had,” en zei alleen: „Den volgenden keer beter opletten, hoor, beste meid!” Maar in 't moederhart klonk als lieflijke muziek, toen ze nadacht over wat haar kind gedaan had, 't Apostolisch vermaan uit Rom. 12 vs. 15: „Verblijdt u met de blijden en weent met de weenenden”.

JOHANNES.

De sterren.

He Heere handelt naar zijn souvereine macht en heerlijkheid. Wie is de vermete, die Hem de manier zal voorschrijven, waarop Hij werken moet? „Mijne gedachten zijn hooger dan uwe gedachten, en mijne wegen zijn hooger dan uwe wegen,” zegt de Heere. Zalig is hij, die als bedelaar aan zijn genadetroon mag komen, als niets bezittende en daarom alles behoevende.

Dat ondervond ook een heiden, die in het land woonde, waar de sterren werden aanbeden. De sterren, geloofde hij, hadden de maan tot moeder en de zon tot vader. Er woonde ernst in zijn hart; hij zocht rust en vrede; hij gevoelde zich zoo ledig, en zocht in gemeenschap te komen met zijne goden. Elken avond, als de zon was ondergegaan en de sterren aan den hemel fonkelden, trad hij naar buiten, knielde neder en zag omhoog; dan riep hij tot de sterren, die hij geloofde zoovele geesten te zijn, die op hem zagen en zijn lot bestuurden; dan beled hij zijne zonden en smeekte om rust voor zijn hart. Dat hart was bezwaard, en telkenmale keerde hij met dat bezwaarde hart naar zijne woning terug. En als dan de lucht bewolkt was, dan meende hij, dat die geesten zich voor hem verborgen hielden om zijne zonden, of omdat hij niet goed gebeden had.

Eindelijk vroeg hij zich af, of die goden hem wel ooit werkelijk gehoord en geholpen hadden. Hij had het nog nimmer bemerkt. De fonkelende sterren hadden hem altijd doen heengaan met een even bezwaard gemoed. Maar zouden die sterren wel zoo machtig zijn? Hoe komen zij aan hare heerlijkheid? Er moet toch een geest zijn, die de sterren daarboven geplaatst heeft; en zoo de maan dat is, wie heeft dan die zilveren maan daar in het luchtruim opgehangen? En zoo dat wederom de gouden zon kan gedaan hebben, wie heeft dan die zon daar aan den hemel gezet?

Met deze gedachten vervuld, ging hij dag aan dag voort, en hoe langer hoe meer begon hij te twifelen, of zijne goden wel goden waren; want dit was een kenmerk voor hem, hij klom wel in den geest tot zijne goden op, maar zij daalden tot hem niet af. Dat kwelde hem; éene begeerte had hij, n. l. dat hij het in zijne ziel mocht ondervinden dat hij een God

had. Hij gevoelde zich zoo nietig, en zijne zonden en booze neigingen waren zooveel.

Toen hij naar zijne gewoonte weder op een avond op het veld nederknielde, kon hij tot de sterren niet meer bidden, en terwijl eene zucht zijne borst ont-snapte, riep hij uit: „o Grootte Geest, die de sterren gemaakt, de maan gesteld en de zon zoo hoog ver-heven hebt! leer mij u kennen, en zeg mij wie gij zijt!” Dat gebed gaf hem een weinig rust, en hoewel hij zich daarvan geen rekenschap kon geven, gevoelde hij toch, dat hij op den goeden weg was. Nu blon-ken de sterren zoo heerlijk niet meer voor hem, maar onwillekeurig werd hij gedurig gedrongen tot het gebed tot den Grooten Geest.

Enkele weken daarna hoorde hij voor het eerst een blanken man prediken over den Heere, die de zon, de maan en de sterren geschapen heeft en ze nog als zijne schepselen onderhoudt; maar die hooger dan die sterren staan, een plaats bereidt voor men-schen, die in Hem gelooven en Hem liefhebben.

Dat was een druppel water op deze dorstige ziel, en het duurde niet lang, of hij mocht zich in de stroomen des levenden waters verkwikken.

Nu leerde hij den Heere kennen, die zijn lieven Zoon, die God is gelijk de Vader, in de wereld ge-zonden heeft, om verzoening voor zijne zonden te-weeg te brengen, en met zalige blijdschap leerde hij het lied zingen:

„Massa Jezus is mijn God en Koning!”

Ziet, zoo roept de Heere de zijnen van verre! Zoo is de Heilige Geest de Levenswekker, de Levensgever en de Levensonderhouder, naar zijn vrijmachtig welbe-hagen.

De Vredevorst.

Dit lied kan gezongen worden op de wijs: *Mijn tocht voert naar 't oord, waar mij 't leven, het leven der zaligen wacht.*

Wat toch kan mij blijde doen leven,
Daar alles op aarde vergaat?
Wie zou mij een Vriend kunnen geven,
Wiens liefde mij nimmer verlaat?
Het goudschoon verliest eens zijn stralen,
Eens breekt toch mijn lievelingsstaf!
Geen vriend, die voor mij kan betalen,
En 'k daal met mijn schuld in het graf. —
Houd moed, gij die dorst! daar leeft de Vredevorst!
Die schatten heeft, die eeuwig leeft,
Die al uw schuld vergeeft;
U zeker leidt, u kroont na strijd,
Tot roem van zijn gena!
Geloofd zij God, Halleluja!

Wat toch kan mij zalig doen sterven,
Als d'engel des doods mij genaakt,
Daar ik door mijn zonden moet derven,
Wat eeuwig gelukkig mij maakt?
Ik vind in mijn deugden geen vrede.
Hoe zal ik bestaan in 't gericht?
Wie voert mij naar 't hemelsche Eden,
Naar 't oord van het eeuwige licht?
Houd moed, gij die dorst! daar leeft de Vredevorst!
Die schatten heeft, die eeuwig leeft,
Die al uw schuld vergeeft;
U zeker leidt, u kroont na strijd,
Tot roem van zijn gena!
Geloofd zij God, Halleluja!

De Olijfberg.

Deze berg, in de nabijheid van Jeruzalem gelegen, draagt zijn naam naar de vele olijfboomen, die hem vroeger versierden. Hij verheft zich ruim 2500 voet boven den spiegel der Middellandsche zee. Hij heeft drie toppen, waarvan eene de „berg der ergernis” ge-noemd wordt, naar de afgoderij, die aldaar door Salomo bedreven werd (zie 2 Kon. 23 : 13). De tweede top heet de Galileaberg, op welken een toren gestaan heeft, die Viri Galilei of Galileesche mannen heette; terwijl de middelste top wordt aangewezen als de plek, vanwaar de Heere ten hemel voer.

Op deze plek staat thans een Mahomedaansche moskee, en daarnaast de Hemelvaatskerk, die door vele pelgrims wordt bezocht, en waar in het ruim de voetstappen des Heeren worden aangewezen. Natuurlijk is dit aanwijzen van 's Heeren voetstappen klare onzin; evenwel is dit eene bron van inkomsten voor de Roomsche kerk.

Op dezen berg heeft David geweend, toen hij met zijn volk vluchtte voor zijn zoon Absalom (2 Sam. 15 : 30), en hij, als beeld van den lijdenden Heiland, smaadheid droeg.

Ingezonden.

Mijnheer de Redacteur!

Vergun mij een klein plaatsje in uw blad, dat zich toch ten doel stelt, niet alleen het onderwijs te be-spreken, maar dat ook zijne kolommen openstelt voor mededeelingen op het gebied van de Zondags-school.

Het Kerstfeest ligt weer achter ons. Ook den kin-deren der Zondagsschool was feest bereid. Mij dunkt, wij hooren nog den nagalm van dat feest. Want toch niet *alleen* de kinderen, maar ook de onderwijzer viert feest; ieder naar de mate der bevattelijkheid en naardat God de Heere het hem doet verstaan. Het is toch een aardig gezicht, die kleinen allen in één lokaal vereenigd op zulk een Kerstavond.

Ook onze Zondagsschool hield zulk eene bijeen-komst; 's avonds half zes uur was bepaald om de kin-deren te ontvangen. Het behoeft niet vermeld, dat allen aanwezig waren. Op de gewone les is onze school verdeeld in drie klassen en worden even zoo-vele lokalen daarvoor gebruikt. Dit vereischt natuur-lijk drie onderwijzers. Tevens zijn aan onze school een paar broeders verbonden, die de tehuisblijvende kinderen bezoeken. Maar op „het feest” worden ze wel in de gewone klassen ingedeeld, maar zijn toch in één lokaal bijeen, groot genoeg om ook de ouders te kunnen bevatten. 's Avonds te zes ure kon men de onderwijzers zien staan, ieder voor zijne klas, wachtende op het teeken, dat de leider, voor dien avond aangewezen, geven zou om te beginnen. Broeder S. opende met het opge-ven van een psalmvers, en weldra klonk het aan-genaam door de zaal: „Hij heeft gedacht aan zijn genade.” Na het gebed gaat deze br. met de kinderen de beloften, ziende op de komst des Heeren,

vrage bespreken, waarna br. v. d. K. een gedeelte van Luk. 2 leest, behelzende de geboorte des Heeren en verder het heuglijk feit bespreekt. Het deed het hart des onderwijzers goed de oplettendheid der kinderen te aanschouwen, en ook de antwoorden te hooren. Stil was het, toen een jongen van vijf jaren twingig verzen van het gelezen hoofdstuk zonder haperen opzeide. Het was een aardig gezicht, dezen kleine, op de bank staande, met al de vrijmoedigheid, sommigen kinderen van dien leeftijd eigen, goed verstaanbaar dit te hooren opzeggen. Vervolgens werden de prijzen (boekjes) uitgereikt en ontvingen alle kinderen nog een koek. Gij begrijpt, M. d. R., dat toen de blijdschap ten top steeg. Toch werd de orde niet verstoord en de onderwijzer bleef meester op het terrein. Bij afwisseling werden liederen gezongen, die, in den kindertoon gemaakt, aan hunne bevatting geëvenredigd waren. Daarna werd het woord gegeven aan br. S., die een boeiende geschiedenis vertelde. Hierbij behoef ik geen melding te maken van de stille aandacht der kinderen. Vervolgens hadden wij nog een bezoeker, br. W., die een hartelijk en opwekkend, doch kort woord sprak tot de ouders der kinderen. Kwart over acht uur werd deze bijeenkomst gesloten en het is de stille bede, dat de Heere zelf de vruchten van dit feest verzamele in zijne schuur.

U bij voorbaat dankende voor de opname, ben ik
UEd. dw. dienaar en broeder
 S.

[Den geachten inzender zij met veel genoegen een plaatsje gegund. Wij hopen bij gelegenheid de Kerstfeestviering met kinderen in dit blad ter sprake te brengen; dit „stuk” is dan ook alleen een pure mededeeling van dezen broeder.

Daar is zooveel variatie in de manier van Kerstfeest vieren, dat elke onderwijzer en onderwijzeres goed zal doen, de feestviering zoo nauw mogelijk in samenhang te brengen met het wezen der zaak. Bijzonder zal in dezen „eenvoudigheid des Christens sieraad” en „een kenmerk van het ware” zijn. Men vrage zich in dezen altijd ernstig af: Welken indruk heeft dat feest in het jeugdig hart nagelaten, en is het kind daardoor meer aan het Woord van den levenden God gebonden geworden, en daarin aan den Christus zelve?
 Red.]

Mededeelingen.

Met genoegen mogen wij vermelden, dat het ons gebleken is, dat de belangstelling inzake de Zondagsscholen niet gering is te achten.

Het eerste nummer van *Capadose* heeft een goede ontvangst genoten, gelijk blijkt uit de brieven en berichten, die wij uit alle oorden van het land ontvingen. Het deed ons goed daaruit te vernemen, dat door het geheele land heen mannen en vrouwen gevonden worden, die een hart hebben voor ons jonge Holland, en die zich beijveren, om de gaven en krachten, hun door den Heere gegeven, te wijden aan de geestelijke behoeften van het kind, dat aan een geestelijke leiding zoo groote behoefte heeft.

Daarom is er hope voor ons land en volk. Daar zit nog kracht in dat volk, wier geschiedenis zooveel gelijkenis heeft met de geschiedenis van het volk Israels. De Heere God heeft onze vaders en ook

ons wonderlijk geholpen en gezegend; daarom is in de wederkeering tot Hem de weg aangewezen, om zijne gunst in rijke mate te ervaren. En dat er nog brandende harten gevonden worden, om onze kinderen daarop te wijzen, is een reden van dank aan den Heere onzen God.

De deelname in ons blad was dan ook zeer verblijdend, doch nog niet geheel voldoende; evenwel hiervoor geen vrees.

Het is ons gebleken, dat velen niet duidelijk gevat hebben, welke de bedoeling van het lidmaatschap is, of liever, hoe de contributie berekend wordt. Velen meenen, dat onder de contributie van f5 per jaar ook de toezending van het Maandblad begrepen is; dat is niet zoo.

Die voor een gulden per jaar lid wordt ontvangt, het Maandblad enz., en wie *bovendien* voor vijf gulden lid wordt (dus voor zes gulden per jaar), kiest daarenboven voor tien gulden kinderwerkjes uit. Ook kan men voor vijf gulden intekenen, doch dan ontvangt men het Maandblad *niet*, zoo men n.l. voor de contributie tien gulden boekjes ontvangen wil.

Vele verslagen en mededeelingen over Zondagscholen werden ons toegezonden, doch daarover wenschen wij in een volgend nummer te handelen.

Van verschillende zijden is ons bericht, dat de toelichtingen bij den Kalender zeer welkom waren. Een paar vrienden hadden evenwel liever een geregelde vertelling van het onderwerp, in plaats van enkel aantekeningen met teksten ter verklaring. Het spijt ons eenerzijds, dat wij onzen vrienden in dezen niet ter wille kunnen zijn. Wij mogen dat niet doen. De onderwijzer moet geen naprater zijn. Een aandachtig hoorder moet niet kunnen zeggen: „Ge kunt wel hooren, dat die onderwijzer er Klinkenberg of Da Costa of Capadose op heeft nagelezen.” Dan staat de onderwijzer niet vrij, dan spreekt hij niet in zijn eigen taal, en zal voor de kinderen niet verstaanbaar zijn. De onderwijzer moet zelf denken, de aangegeven punten zelf nader formuleeren, de daarbij staande teksten in de Heilige Schrift zelf nalezen en daarmede de punten verklaren. Evenwel houde hij zich stipt aan de aangegeven leidraad. Een onzer geachte predikanten heeft de vriendelijkheid gehad, om zich bereid te verklaren, dit moeilijk werk op zich te nemen, en zal vervolgens meer uitgebreid, zooals in dit blad, de toelichtingen geven, waarvan Z. Eerw. een bijzondere studie maakt, opdat, voorzover dit bij menschen mogelijk is, de onderwijzers een vertrouwbaars gids in deze toelichtingen mogen hebben.

De onderwijzers zetten zich daarom ijverig aan den arbeid, en bedenken, dat zij een gewichtig werk verrichten; zien dus niet tegen de moeite op, want zijzelf zullen in de waarheid beter tehuis geraken.

De onderwijzer, die zich hieraan niet wil wijden, doet beter geen onderwijzer te zijn, en wachte liever zoolang, tot hij tot eigen onderzoek lust gevoelt.

Vragen, inlichtingen en mededeelingen moeten worden gezonden aan den Redacteur, H. J. van Vulpen, Kerkstraat 190, Amsterdam.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:

H. O. VEKER & ZOON.
 AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
 10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

6 April. *Paaschfeest.*

Matth. 28 : 1—15; Mark. 16 : 1—9.

Luk. 24 : 8—12; Joh. 20 : 1—18.

Te leeren: Joh. 20 : 17; Ps. 118 : 11.

Na twee nachten en één dag van smartelijke verlatenheid, gaan de vrouwen (welke?), volgens haar voornemen, op den eersten dag der week, terwijl het nog *duister* is, naar het graf, om het lichaam te zalven. (Bewijs voor de waarheid der opstanding, die zij niet verwachtten). Zij komen daar bij *schemerlicht* aan. Onderweg denken zij aan den zwaren steen, dien zij, zwakke vrouwen, niet kunnen afwentelen, en vragen: Wie het zal doen? (Blijk van ongelooft; waarin *nog* betoond?) Haar ongelooft is beschaamd: opziende, zien zij den steen afgewenteld en een hemelsche gedaante er op zitten. Jezus is na drie dagen opgestaan! (De drie dagen zijn berekend naar Joodsche tijdrekening, volgens welke een gedeelte van den dag voor een geheel etmaal gerekend wordt). De opstanding is door *niemand* aanschouwd. Geen mensch zou daartoe in staat geweest zijn.

De Zone Gods, zich weder met de door Hem afgelegde menschelijke natuur vereenigende, had zelf door eene aardbeving den steen losgemaakt. [De aarde, die voor Hem beeft (Ps. 104 : 32; 114 : 7), beefde, toen de Zoon Gods uit zijne volheid het leven aan dat lichaam (dat de aarde besloten hield) teruggaf.] De engelen [zijn gehoorzame dienaren (Ps. 103 : 20; Matth. 26 : 53)], gelijk zij zijn intreden in het leven aankondigden en verheerlijkten (Luk. 2 : 9—14), dat Hij in den dood had gegeven, snellen toe en wentelen den steen van het graf, daarop plaats nemende, om Hem als hun Levensvorst en Koning te verheerlijken en het graf te bewaren. De wachters vluchten, ten doode verschrikt, en zien Hem dus niet verrijzen. *Ijdele poging tot bewaking!* Zij gaan naar de stad, hun wedervaren mededeelende. Het Sanhedrin, bevreesd, koopt hen om (waartoe?).

De leugen doorzichtig genoeg: of *zijzelven*, of de *discipelen* hadden moeten gestraft worden. (Denk aan

het keizerlijk zegel!) De vrouwen, zeer bevreesd tot het graf naderende, worden terstond door een der engelen vertroost. „Vreest *gij*lieden niet,” [waar de wachters (de vijanden) moeten vreezen] want ik weet, dat *gij zoekt* Jezus, [voor wien de vijanden *vluchten* (vgl. Ps. 68 : 2—4). Hij is hier (in het graf) niet, maar Hij is opgestaan, gelijk Hij tot u gezegd heeft, toen Hij met u in Galilea was. [Daarin ligt een bestraffing over haar ongelooft (Matth. 16 : 2¹ : 17 : 23; 20 : 19).] (En om u te overtuigen van de *vaarheid* zijner opstanding): Ziet de plaats, waar de Heere gelegen heeft.” Verder draagt de engel haar op, aan zijne discipelen en aan Petrus (waarom juist aan hem?) te boodschappen, dat Hij hen voorgaat naar Galilea, waar zij *Hem* [naar zijne voorzegging (Matth. 26 : 32)] zien zouden. „Ziet (zoo voegt hij er bij), ik heb het u gezegd (gij kunt er verzekerd van zijn, want Godzelf getuigt het door mij). [Wanneer de verschijning in Galilea geschied is, is niet zeker; denkelijk aan de elven op een berg, misschien ook in vereniging met de 500 broeders op éénmaal (Matth. 28 : 16; 1 Cor. 15 : 6)]. Dat aan Petrus bijzonder die boodschap wordt gebracht, is een blijk van 's Heeren onwankelbare trouw, onbegrijpelijke liefde en nederbuigende genade!

Maria Magdalena (wie is zij?) schijnt reeds den vrouwen vooruitgesneld en op het eerste gezicht teruggesneld te zijn, om Petrus en Johannes (den anderen discipel) haar wedervaren mede te deelen (vgl. Joh. 20 : 1—10). Daarop kwamen ook de vrouwen al den discipelen de tijding mededeelen; doch zij geloofden niet. Petrus en Johannes gingen echter heen en kwamen bij het graf, maar zagen niet de engelen. [De engelen schijnen in gedaante van krachtige jongelingen (mannen, volg. Lukas) verschenen te zijn en zich te hebben vertoond aan wie zij wilden. Het oog moet voor hunne verschijning ontsloten worden (vgl. Num. 22 : 31). De eene engel schijnt zich op den steen, de ander zich in het graf gesteld te hebben]. Johannes ging niet, Petrus wel in het graf, om alles nauwkeurig te onderzoeken. (In welk een orde bevindt hij alles!) Maar hij vindt het overblijfsel, en niet den Heere zelf (ook wij moeten Jezus zelf zien). Johannes ziet niet Jezus met zijn

lichamelijk oog, maar met het oog des geloofs [eigenschap des geloofs (Joh. 20 : 29; 1 Petr. 1 : 8; Hebr. 11 : 1)]. Petrus bleef alleen verwonderd nadenken, (voorbeeld van twijfelmoedigheid).

Als de discipelen ook zijn heengegaan, blijft Maria Magdalena alleen achter en bukt, weenende, in het graf, waar zij twee gedaanten aanschouwt, die zij niet voor engelen aanziet. Wat vragen zij haar en welke klacht slaakt zij? (Voorbeeld van twijfelmoedige zielen, die Jezus missen en Hem zoeken). Jezus verschijnt haar als een gewoon mensch; zij ziet Hem aan voor den hovenier van Jozefs hof. Welke vraag richt Hij tot haar en wat begeert zij van Hem? (Jezus is bij haar en zij kent Hem niet (vgl. Ps. 145 : 18). Zij herkent Hem aan zijne stem, die haar naam uitspreekt [zoo herkennen de schapen Jezus, waar Hij hen bij name roept (Joh. 10 : 3, 4)] en noemt Hem „Rabbouni” (*Meester* in de hoogste beteekenis van het woord). Meer kon zij niet zeggen, als overstelpt van ontroering en blijdschap. Zeker wil zij den Heere, in overstelping van liefde, omvatten; maar Jezus zeide tot haar: „Raak Mij niet aan.” (Waarom niet?) Zij mocht zich niet aan zijn kortstondige lichamelijke tegenwoordigheid hechten, daar Hij niet voor de aarde, maar voor den hemel verreesen was; daar zou zij met al zijne geliefden eeuwig bij Hem zijn. (Troost voor alle geloovigen, die Jezus' gemeenschap zoo gedurig missen.) Hiervan moest zij (mocht zij) de eerste getuige zijn.

Treffend: De Heere noemt zijne discipelen hier *broeders*, en God zoowel *haren* als *zijn*en Vader; maar alleen *door* Hem (Joh. 1 : 12; Gal. 3 : 26; 4 : 6).

Aan den last haar opgedragen, voldoet zij gewillig, maar vindt geen geloof. (Maria's voorbeeld voor alle geloovigen, tot verkondiging der waarheid, door hen bij ervaring gekend; de discipelen voorbeeld van alle heilbegeerige zielen, die het wonder van genade te groot voor zich achten).

Ook de vrouwen hebben misschien den Heere mogen aanschouwen, toen zij van het graf zich naar de discipelen spoedden, en ook de heugelijke boodschap mededeelden, maar met even weinig vrucht (vgl. Matth. 28 : 9). Opmerkelijk dat zwakke vrouwen (die Jezus getrouw zijn gebleven) boven de zooveel hooger geplaatste en (in schijn) sterkere discipelen zijn gesteld (vgl. 1 Cor. 1 : 27).

God de Vader heeft den Heere *opgewekt* om Hem als den waren Middelaar te verheerlijken (vgl. Hand. 17 : 31). Jezus is *opgestaan* door zijn eigen Goddelijke kracht, waardoor Hij zich betoond heeft de Zoon Gods te zijn (Rom. 1 : 4), die zijn leven, door Hem afgelegd, vrijwillig weer aanneemt. Daardoor is Hij de ware Messias gebleken (Luk. 24 : 46; Joh. 10 : 18). De dood had geen macht over Hem (Hand. 2 : 24) en is door Hem overwonnen (Rom. 14 : 9; Openb. 1 : 11) voor al de zijnen (2 Tim. 1 : 10; Hebr. 1 : 14 en 15), die hem niet meer behoeven te vreezen (1 Cor. 15 : 55). Door zijne opstanding heeft Hij getoond niet voor *zijne*, maar voor *onze* zonden te zijn gestorven (Gen. 2 : 17; Rom. 7 : 23a), die nu, wat haar schuld en vloek betreft, van zijn volk zijn weggenomen, zoodat zijne

opstanding strekt tot *rechtvaardigmaking* (Rom. 4 : 25). Hij gaat voor zijn volk in den dood, dat met Hem in den dood wegzinkt, maar ook door Hem is opgewekt, waarvan de doop het teeken en zegel is (Rom. 6 : 4 en 5; Ef. 2 : 5, 6). Wij moeten sterven aan onszelven, om met Christus te leven (Rom. 6 : 8; 2 Tim. 2 : 11). Zijne opstanding strekt ten waarborg van de opstanding der geloovigen ter *verheerlijking* en van de ongeloovigen *ter verdoemenis* (Hand. 17 : 31; 1 Cor. 15 : 12, 13; 1 Cor. 6 : 14; Rom. 1 : 11). In de opstanding van Christus ligt de eenige grond van ons geloof (1 Cor. 15 : 14, 15, 17 en 18).

Vragen :

1. Waartoe gingen de vrouwen naar het graf en wat bewijst dit?
4. Op welke wijze is de Heere opgestaan?
3. Hoe gedroegen zich de wachters en wat vertelden zij, door omkoopng van wie?
4. Waarvoor vreesden de vrouwen en wat blijkt daaruit?
5. Wie zagen zij en wat werd hun gezegd?
6. Hoe heeft Maria Magdalena den Heere ontmoet?
7. Wie hebben zich ook naar het graf begeven en met welk gevolg?
8. Wie mochten den Heere misschien ook aanschouwen?
9. Waarvan geeft de opstanding van den Heere Jezus getuigenis; wat is haar vrucht en hare beteekenis voor ons?

13 April. De Emmausgangers.

Luk. 24 : 13-35; Mark. 16 : 12, 13.

Te leeren: Luk. 24 : 15; Ps. 119 : 1.

Op den dag van 's Heeren verrijzen gingen twee discipelen (niet van de twaalven) van Jeruzalem naar Emmaus, waarschijnlijk hunne woonplaats, een gering vlek, dat 60 stadiën (2 uren) van de hoofdstad gelegen was. (Een ander Emmaus lag in Galilea). Eén van hen was *Kleopas* of *Alfeüs*, de vader van Jakobus en Judas (Thaddeüs; Luk. 6 : 15, 16), de ander is onbekend. (Sommigen denken aan *Lukas*). Zij spraken met elkander over alles, wat in de laatste dagen met den Heere Jezus geschied was (ons ten voorbeeld). Onverhoeds komt de Heere Jezus als vreemdeling bij hen, *in een andere gedaante* (Mark. 16 : 12), [niet in een ander *lichaam* (vgl. vs. 31), maar in *zulk eene gestalte*, die hun vreemd was (vgl. Joh. 20 : 14, 15)]. Niet vanwege die gedaante, maar omdat hunne oogen daartoe gehouden werden, kenden zij Hem niet. (Zie vs. 16, vgl. vs. 31). Hij wilde zich vreemd voor hen houden, om te beter over zichzelf met hen te kunnen spreken. [Dat de Heere het oog moet openen, om zijne openbaring te doen aanschouwen, blijkt uit Gen. 20 : 19; Num. 22 : 31; 2 Kon. 17 : 18, 20. Ook *onze* oogen moeten in geestelijken zin voor de waarheid door den Heere worden ontsloten [(vgl. Matth. 11 : 25; 13 : 11; 2 Cor. 3 : 14); daarom bidden (Ps. 119 : 18)]. De Heere doet hun de vraag (vs. 17), om hen te beproeven en tot spreken te dringen. [De oorzaak hunner droefheid was wreed gekrenkte liefde

en bitter teleurgestelde verwachting (in welke opzichten?). Hun antwoord (vs. 18) bevat een onverdiend, maar schijnbaar billijk verwijt (waarom?). De Heere blijft zich van alles onkundig houden, om hun droevig hart geheel voor Hem te doen ontlasten. [De Heere wil, dat wij niets voor Hem verbergen, waar Hij alles weet (vgl. Ps. 32 : 5; Ps. 139 : 1—4)]. Hun antwoord (vs. 19—21a) sluit een mengeling van waar en valsch geloof in zich; zij erkennen Jezus als den Messias en verwachten van Hem (niet van een ander) een aardsche verlossing, tot stichting van een bovenaardsch koninkrijk op aarde. De teleurstelling dier verwachting maakt hen zoo bedroefd. Hun ongeloof spreken zij uit in vs. 21b—24; door den Heere ernstig in vs. 25 en 26 bestraft. Hun ongeloof sproot voort niet uit vijandschap, maar uit *onverstand* en *traagheid* in het onderzoek der waarheid. [Krachtige vermaning tot onderzoek der Schriften (Joh. 5 : 39; Luk. 16 : 29; Hand. 17 : 11; 2 Tim. 3 : 15, 16), niet te verstaan zonder gebed om den Heiligen Geest]. Christus moest door lijden tot zijne heerlijkheid ingaan: *vooreerst* omdat dit door Gods eeuwigen raad was vastgesteld (Hebr. 10 : 5—9; Openb. 13 : 8); *ten andere*, omdat er langs geen anderen weg verlossing mogelijk was (vgl. Hebr. 9 : 11—15; Hand. 13 : 38, 39 en andere pl.; daarom: Joh. 14 : 6); *ten derde*, omdat de profetieën, aangaande Hem geopenbaard, moesten vervuld worden. (Welke? Noem eenige). Op deze wees Hij hen, ze duidelijk verklarende (vs. 27). Na een vrij langen weg (waarom?) met hen bewandeld te hebben, kwamen zij samen te Emmaus, waar Hij scheen te willen doortrekken. Hij veinsde niet, maar uit zijn gang leidden zij zijn voornemen af. De Heere hield zich, alsof Hij verder wilde gaan, om hunne gehechtheid aan Hem en hunne gastvrijheid te beproeven. (Zoo verbergt zich de Heere vaak voor zijn volk, om hen tot krachtiger gebed te dringen). De Emmausgangers [hoewel vleeschelijk in hunne beschouwing van den Heere (vgl. vs. 20)], strekken ons ten voorbeeld *vooreerst* ter beoefening der gastvrijheid (zie Hebr. 13 : 2, vgl. Gen. 18 : 1); *ten andere* door hunne volharding in hun luisteren naar Jezus' woord; *ten derde* in hun dringende begeerte, den Heere bij zich te behouden. Kon de Heere die laatste begeerte niet voldoen, toch ging Hij met hen. [Op hun gebed *komt* de Heere wel tot, maar *blijft* niet bij zijn volk hierbeneden, om hen naar zijn blijvende gemeenschap hierboven te doen verlangen (1 Thess. 4 : 17b)]. Aan tafel is Hijzelf de Gastheer (dit moet Hij ook bij ons zijn). De maaltijd is niet het Avondmaal, als *sacrament*. Onder het eten werden hunne oogen geopend (door de werking des Heiligen Geestes), zoodat zij Hem, misschien aan de teekenen in zijne handen, bij het breken des broods, herkenden. (Eerst door eigen openbaring, vooral in de teekenen bij het Avondmaal, zien wij Hem). Mogelijk hebben zij Hem nu willen aanbidden; maar Hij verdween plotseling. [Niet voor de aarde, maar voor den hemel is Hij verheerlijkt; hier wandelen in *geloof*, daar in *aanschouwen* (vgl. Joh. 20 : 17; 2 Cor. 5 : 7)]. Uit zijn plotseling ver-

dwijnen leeren wij, dat Jezus' verheerlijkt lichaam niet aan de stof onderworpen is.

Hunne verklaring na zijn heengaan (vs. 32). Er was een *brandend*, heilbegeerig verlangen, een vurige genegenheid in hunne ziel opgewekt, onder 's Heeren uitlegging der Schriften. Een inwendig gevoel, door den Heiligen Geest in hunne ziel verwekt, wekte vermoedens bij hen op, waarvan zij nu eerst zichzelf rekenschap kunnen geven. (Zoo leeren Gods kinderen eerst bij het vinden van Jezus verstaan, dat Hij ook vroeger bij hen was, zonder dat zij het wisten. Ook in hen is dit brandend verlangen onder de verkondiging des Woords, dat bij het vinden van Jezus voldoening vindt).

Terstond gaan zij naar Jeruzalem terug (waartoe?). Geen moeite of tijd kan hen terughouden. (Ons ten voorbeeld). De discipelen roepen hun reeds toe, dat de Heere waarlijk opgestaan en van Cefas (Petrus) gezien is. (In den eersten tijd des Christendoms begroetten de geloovigen op Paaschmorgen elkander met dezen uitroep). Dat de Heere zoo spoedig aan Petrus verscheen (Mark. 16 : 7), is een bewijs van 's Heeren liefde, genade en trouw (ter vertroosting voor alle afgedwaalde Christenen).

Vragen.

1. Waar lag Emmaus?
2. Wie waren die wandelaars en waarover spraken zij?
3. Hoe verscheen de Heere aan hen en waarom alzoo?
4. Waardoor kenden zij Hem niet?
5. Waarom waren zij teleurgesteld en bedroefd?
6. Waarvan geven zij hierdoor blijk?
7. Waarom moest de Christus lijden?
8. Hoe verklaart gij de houding van Jezus en waartoe strekte zij?
9. Waarin strekken de Emmausgangers ten voorbeeld?
10. Waardoor werd de Heere hun bekend?
11. Waarom verdween de Heere plotseling en wat blijkt daaruit?
12. Hoe waren zij op weg reeds gestemd?
13. Wat deden zij vervolgens, ons ten voorbeeld?

20 April. *De verschijning aan de discipelen.*

Luk. 24 : 36—49; Joh. 20 : 19—23.

Te leeren: Joh. 20 : 21; Ps. 99 : 7.

De discipelen, in wier kring de Emmausgangers verschenen, waren des avonds vergaderd met gesloten deuren (waarom?). Plotseling verschijnt de Heere in hun midden met zijn vriendelijken vredegroet. Die groet is geen wensch, maar een *mededeeling* des vredes (Joh. 14 : 27). In hunne ontroering meenen zij een *geest* te zien. Vragenderwijze hen bestraffende over hunne bijgeloovigheid (Luk. 24 : 38), verzekert Hij hen van de werkelijkheid zijner lichamelijke verschijning (vs. 39). De Heere heeft niet een *geestelijk*, *onstoffelijk*, maar een verheerlijkt *stoffelijk* lichaam, zoodat Hij niet door de deuren is heengedrongen,

maar die door zijn Goddelijke wondermacht geopend heeft. (Luther leert de alomtegenwoordigheid van Jezus' lichaam). Niet alleen laat Hij hun de bewijzen voor de werkelijkheid zijns lichaams *zien*, maar ook *betasten* in de teekenen van de wonden, Hem vóór en na zijn dood toegebracht (1 Joh. 1 : 1). Ook strekken deze teekenen tot bewijzen van zijn waarachtig *Middelaarschap*. [Hij is het geslachte, verheerlijkte Godslam (Openb. 5 : 6.).]

Overstelt van blijdschap, konden zij nog niet gelooven (vs. 41); het is hun te groot, te heerlijk, om waar te kunnen zijn. (Voorbeeld van allen, die zich te groote zondaars gevoelen, om Jezus als hun Zaligmaker aan te nemen). Nog een krachtig bewijs geeft Hij dien zwakgeloovigen discipelen (vs. 41—43), als blijk van zijn nederbuigende liefde en onvermoeid geduld; niet aan vijandige ongeloovigen be-toond. Wat het *eten* door den Heere betreft: vóór zijn dood *moest* Hij eten, tot onderhoud van zijn zwak, vernederd lichaam; na zijne opstanding *kon* Hij eten, ten bewijze van zijn waarachtig verheerlijkt lichaam (voorheen uit *behoefte*, nu naar vrije *keuze*).

Treffende onderwijzing des Heeren in de Schriften, om de noodzakelijkheid van zijn lijden en sterven tot verheerlijking aan te toonen (vs. 44—47). [Onder de *wet* van Mozes hebben wij de eerste vijf boeken des Bijbels te verstaan (welke?). Tot de *profetische* geschriften behoorden met de eigenlijke profetische boeken, ook de *geschiedkundige* boeken van Jozua tot en met Esther. Onder de *psalmen* verstaan wij de *zedekundige* en *dichterlijke* boeken van Job tot en met het Hooglied, aan welker hoofd de psalmen zich bevonden]. De Heere *opende* hun het verstand, dat zij de profetieën (vooral de Messiaansche) verstonden. [Ook ons noodig (zie vorigen Zondag)].

Voorts deelt Hij, door op hen te blazen, hun den Heiligen Geest mede. De Geest (in den grondtekst: *blazen*) deelt zich als een *wind* mede (Joh. 3 : 8) en wordt als een wind gehoord (Hand. 2 : 4). Deze aanvankelijke mededeeling des Heiligen Geestes is hier een *waarborg* voor zijn volledige uitstorting en een zeker bewijs van de waarheid van Jezus' verheerlijking (Joh. 16 : 7) en zijn Goddelijke macht. Tot tweeërlei doel schenkt Hij hun den Heiligen Geest, n.l. om hen „in al de waarheid in te leiden” (Joh. 16 : 13) en op hen het *apostelambt* te leggen, waardoor Hij hen met *gezag* bekleedt. Zij ontvangen de sleutel-macht, reeds vroeger hun toegezegd (Matth. 16 : 19), om n.l. den hemel te openen of te sluiten, door in zijn Naam de zonden te vergeven of te laten blijven (vgl. Cat. vr. 80, 81). (Waar wordt die macht misbruikt en waar ongebruikt gelaten?). Over de bediening des Woords, hun opgedragen (Luk. 24 : 47—49), wordt bij de hemelvaart gehandeld.

Vragen.

1. Hoe waren de discipelen vergaderd en waarom?
2. Hoe verscheen de Heere bij hen en hoe verklaart gij dit?
3. Waarvoor houden zij die verschijning en waar-

door ontneemt de Heere hun dien dwazen waan?

4. Waarvan zijn de teekenen in zijn lichaam bewijzen?
5. Waardoor konden zij nog niet gelooven?
6. Welk bewijs geeft de Heere nog?
7. Waarop wees de Heere hen vervolgens?
8. Hoe werd Gods Woord onder Israel verdeeld?
9. Hoe deelt Hij hun den Heiligen Geest mede en waartoe?

27 April. *De verschijning aan Thomas.*

Joh. 20 : 24—29.

Te leeren : Joh. 1 : 1; Ps. 25 : 7.

Thomas (bijgenaamd Dydimus, tweeling) had zich na Jezus' dood aan den kring der discipelen onttrokken. Teleurgesteld (waarom?), bedroefd (waardoor?), verlaten (van wien?) dwaalde hij alleen rond, geen troost vindende. Thomas blijkt een zwaarmoedig man geweest te zijn, in zijn ongelooft bekommerd en twijfelzuchtig; maar toch waar, oprecht en trouw in betrekking tot den Heere Jezus (vgl. Joh. 11 : 16; 14 : 5.) Vandaar zijne traagheid om te gelooven wat voor anderen reeds zekerheid was.

Zijn antwoord op de heugelijke mededeeling der discipelen (vs. 25) is als getuigenis van zijn ongelooft alleszins te veroordeelen; *ten eerste*, omdat daarin een verachting en miskenning van zijne medediscipelen ligt opgesloten (waarom?); *ten tweede*, omdat hij de opstanding van Christus op 's Heeren eigen getuigenissen kon en moest verwachten; *ten derde*, omdat hij zijn eigen zinnelijke aanschouwing hooger stelde dan de getuigenissen van Christus en zijne discipelen.

Toch sproot zijn ongelooft niet uit moedwillige vijandschap, maar uit vleeschelijke zwakheid voort. Wilden de vijanden *niet*, hij wilde *gaarne* gelooven; maar door zelf te aanschouwen en te tasten wilde hij zich verzekeren, dat niet een *ander*, maar Jezus *zelf*, niet alleen voor *anderen*, maar ook voor *hem* was opgestaan. In zooverre strekt Thomas ons ten voorbeeld (vgl. Joh. 4 : 42).

Na acht dagen, in vrees en hoop doorgebracht, bevindt Thomas zich met zijne medediscipelen in de gewone vergaderzaal, waar de Heere weder plotseling verschijnt en terstond zich tot Thomas wendt, wien Hij de teekenen in zijn lichaam, als bewijzen voor de werkelijkheid zijner verschijning toont, ja, vergunt die aan te raken (gelijk Thomas had begeerd), en hem vermaant, niet ongelooft maar geloovig te zijn. Treffend blijk van 's Heeren onwankelbare trouw en nederbuigende genade (waardoor?). (Waarom zou de Heere niet eerder aan Thomas verschenen zijn, daar Hij toch zijn ongeloovigen toestand kende? De Heere wil zich aan de *vergaderde* geloovigen openbaren; daarom gemeenschappelijke godsdienstoefening noodig).

Door die *zelfopenbaring* van den Heere komt Thomas tot geloovige belijdenis, niet door vol ontroering en verrukking *uit te roepen*, maar *tot* Jezus te zeggen: „*Mijn Heere en mijn God!*” Hierin geeft hij een openlijke, blijmoedige erkenning van Jezus als Jeho-

vah God, in het vleesch geopenbaard tot *zijn* God en Zaligmaker. Daardoor openbaart hij zijn oprecht geloof. (Zie Cat. vr. 21 : „niet alleen anderen, maar ook *mij*.”)

Jezus' antwoord (vs. 29) is voor Thomas beschamend, voor de latere geloovigen vertroostend.

Het geloof staat tegenover het *zien*; het is een *geestelijk* zien; een vertrouwen op, een vasthouden aan God, gelijk Hij zich in zijn Woord door Christus geopenbaard heeft; wachtende op de aanschouwing van de voorwerpen des geloofs hiernamaals (Hebr. 11 : 1; 1 Petr. 1 : 8; 2 Cor. 5 : 7; Rom. 4 : 17, 18). Thomas *geloofde*, toen hij *zag*; de ongelooovigen gelooven *niet* door het *zien* (Luk. 16 : 31). Moeten wij Gods Woord gelooven (Luk. 16 : 29) zonder te zien, de zichtbare teekenen mogen voor de geloovigen tot zegelen der waarheid, ter *versterking* des geloofs strekken. Daartoe dienen nog de Sacramenten, als zichtbare waartekenen der onzichtbare genade (Cat. vr. 66).

Aangaande Thomas leert de overlevering, dat hij apostel der Indiërs geweest is en den marteldood is gestorven. Er bevinden zich op de kust van Malabar nog *Thomas-Christenen*, die geheel van het oorspronkelijk Christendom verbasterd zijn.

Vragen.

1. Wie en hoedanig een man was Thomas?
2. Waarom wilde hij niet gelooven?
3. Waarin is Thomas te veroordeelen?
4. Welke was de aard van zijn ongelooft?
5. Hoe openbaart de Heere zich aan hem; wat bewijst Hij daardoor en wat leert gij daaruit?
6. Wat zeide Thomas en wat blijkt daaruit?
7. Hoe verklaart gij Jezus' antwoord (vs. 29)?
8. Wat mogen de geloovigen nog zien en waartoe?
9. Wat is ons nog van Thomas verhaald?

4 Mei. *De verschijning aan de zee van Tiberias.*
Joh. XXI.

Te leeren: Joh. 21 : 16. Ps. 73 : 13.

De *zevende* verschijning valt ten deel aan *zeven* discipelen (welke?). De *zee van Tiberias*, ook genaamd *zee van Galilea* en *meer van Gennesaret* (*Cinnerôth*) is het middelste meer, waardoor de Jordaan stroomt. [In het noorden bevindt zich het meer (wateren) van *Merom*; in het zuiden: de *Doode Zee* (waardoor ontstaan?).] Het meer ligt in een vruchtbaar dal, omgeven door hooge bergen. Aan zijne oevers lagen de steden *Tiberias*, *Kapernaüm*, *Chorazin*, *Bethsaida*, *Magdala*, die door de *vischrijkeid* van het meer zich in groote welvaart verheugden.

Eenige discipelen, naar hunne woonplaatsen in Galilea teruggekeerd, hadden, ter voorziening in hunne levensbehoefte, hun gewoon bedrijf (de vischvangst) weer ter hand genomen. [Gedurende 's Heeren omwandeling schijnen de discipelen zich aan hun gewoon bedrijf te hebben onttrokken (vgl. Luk. 5 : 11; Mark. 10 : 28)]. Gebeurde het zelden, dat men niets *ring*, *evenals* bij hunne roeping (Luk. 5 : 5) deed de Heere hen ook nu vruchteloos arbeiden (vs. 3),

om zich op wonderdadige wijze aan hen te verheerlijken, en hun te toonen, dat al hun vlijt zonder zijn zegen niets baat. [Dit strekt ons ter leering en vermaning, om op Hem alleen te vertrouwen (Ps. 127: 1, 2)]. *Vs. 4.* Zij kennen den Heere bij zijne verschijning niet. [De Heere openbaart zich na zijne verschijning *waar* en aan *wie* Hij *wil* (vgl. Joh. 20 : 15; Luk. 24 : 16)]. *Vs. 5.* „Kinderkens! (liefelijke aanspraak ter bemoediging) „hebt gij niet eenige toespijs?” (eenig voedsel, van welken aard ook). Hoewel de Heere alles weet en reeds een maaltijd gereed maakt heeft (vs. 9), vraagt Hij hun dit, om door hun antwoord gelegenheid te vinden, zijn voornemen te volvoeren. *Vs. 6a.* Alleen op 's Heeren bevel bevond zich aan de rechterzijde zooveel visch. *Vs. 6b.* *Onbewust* gehoorzamen zij den Heere Jezus, dien zij nog niet kennen (anders: Luk. 5 : 5); ons ten voorbeeld (in welk opzicht?). *Vs. 7.* Door het licht zijns *geloofs* en het gevoel zijner *liefde* herkende Johannes den Heere het eerst. Johannes blijft stil wachten (blijk van een stil geloovig gemoed). Petrus (voorbeeld van een hartstochtelijk, hoewel geloovig gemoed) werpt zich terstond in de zee, om bij Jezus te komen. (Door opperkleed verstaan wij hier het gewone kleed, dat zij bij het visschen, als hinderlijk, aflegden). Zijn verlangen tot Jezus deed Petrus het aardsche vergeten. (Dit is in zooverre af te keuren, dat hij eerst met zijne medediscipelen 's Heeren bevel had moeten volvoeren. In hoeverre is het goed te keuren?) Alle vrees om Jezus te ontmoeten, was verdwenen [waardoor? (Luk. 24 : 34)]. *Vs. 8—13.* De Heere had zelf reeds den maaltijd bereid, waaraan Hij als Gastheer de zijnen noodigt. [Moet Hij altijd onze Gastheer zijn, bijzonder aan het Avondmaal, om ons straks aan zijn maaltijd in den hemel te noodigen (Openb. 19 : 7, 9.)]. De *153 groote vischen* zijn een beeld van de uitverkorenen, wier aantal juist bij God bekend is. Dat zij *groot* zijn, doet ons blijken, dat al wat God geeft en doet, *volkomen* is. Het net *scheurde niet*, als een nieuw wonderblijk (vgl. Luk. 5 : 6); beeld van de kerk, door God bewaard (Joh. 10 : 28).

Vs. 14. Dit was de *derde* maal, dat de Heere aan zijn *verzamelde* discipelen verscheen (welke waren de twee voorgaande malen?).

Vs. 15—17. *Openlijke herstelling van Petrus.* Hij had den Heere openlijk driemaal verloochend. Hij moest openlijk driemaal zijne liefde tot Jezus verklaren, om driemaal door den Heere openlijk als zijn apostel te worden hersteld. De Heere noemt hem *Simon*, tot zijne vernedering (waarom?), om hem eerst na zijn volledige herstelling weder *Petrus* (rotsman) te noemen (Matth. 16 : 18). Jezus' vraag: Hebt gij Mij liever dan *deze*? kan of beteekenen: Hebt gij Mij liever dan al die aardsche dingen, die gij om mijnentwil verlaten hebt? of beter: „dan deze uwe *medediscipelen*, boven wie gij u gesteld, maar beneden wie gij gezonken zijt?” (vgl. Matth. 26 : 33). Die vraag strekt dus tot zijn diepe beschaming en vernedering. De Heere laat dan ook in de volgende vragen de vergelijking weg. In de eerste twee vragen drukt liefhebben meer *algemeene*, in de laatste vraag

bijzondere, innige liefde uit. Op de derde vraag wordt Petrus bedroefd, omdat de Heere schijnbaar uit wantrouwen hem op zoo pijnlijke proef stelt. (Droefheid over gewantrouwde liefde is een blijk van *oprechte* wederliefde.) Daarom beroept hij zich op 's Heeren alwetendheid, (waarvan geeft dit mede blijk?) evenals hij gezwoeren (op Gods alwetendheid zich beroepen) heeft, dat hij Jezus niet kent. Die vraag, tot ieder onzer gericht, moet ook eveneens door ons beantwoord.

Op die drievoudige verklaring van Petrus geeft de Heere een drievoudige, steeds gewichtiger opdracht: „Weid mijne lammeren”, (*hoed de zwakke leden mijner Kerk*”). „Weid mijne schapen” (*voed de volwassen leden mijner kerk*). „Hoed mijne schapen” (voed niet alleen, maar *bestier* en *regeer* ook de *volwassen* leden mijner kerk).

Vs. 18, 19. Zijne liefde beproefd tot in den dood (vgl. Luk. 22: 33; Joh. 16: 37). Eerst had hij zich *eigenwillig* voor Jezus ten dood aangeboden, maar *verloochende* Hem; nu de Heere zich voor *hem* in den dood gegeven heeft, nu kan hij *naar 's Heeren wil* voor Hem sterven en in den dood Hem *verheerlijken*. Hoe volvaardig hij daartoe was, blijkt uit 2 Petr. 1: 14. Men verhaalt, dat hij gekruisigd is. (Door *gorden* verstaat men het opbinden der lange kleederen met een band of gordel, als men op reis ging. Petrus zou gebonden en in de gevangenis gezet worden).

Na zijn toekomstig lot gehoord te hebben, en weer door den Heere tot volgen geroepen te zijn, vraagt hij nieuwsgierig naar het lot van Johannes, die het meest door den Heere geliefd en Hem het meest getrouw gebleven was. Zijne nieuwsgierigheid wordt niet bevredigd (vs. 22). Door Jezus' *wederkomst* kan men verstaan zijn komst ten oordeel over *Jeruzalem*, welke Johannes overleefd heeft, daar hij alleen op honderdjarigen leeftijd in vrede, in den kring zijner geliefden, te Efeze is ontslapen. Ook kan de *laatste* wederkomst bedoeld zijn, in welk geval de Heere slechts zijn *vrijmacht* uitspreekt. De discipelen meenen, dat de Heere *uitdrukkelijk* wil, dat Johannes niet zal sterven.

Van nog andere verschijningen des Heeren lezen wij 1 Cor. 15: 6 en 7. Hoevele getuigen van de waarheid van Jezus' opstanding! Er zijn *tien* verschijningen medegedeeld. (Welke zijn zij?)

Niet alles is ons van den Heere Jezus beschreven, alleen wat, als zeker en waarachtig getuigenis des Heiligen Geestes, tot zaligheid der kerk noodig is (Joh. 20: 30, 31; 21: 24, 25).

Vragen.

1. Wat weet gij van de zee van Tiberias?
2. Aan hoevelen verscheen de Heere aldaar en de hoeveelste verschijning was deze? (Vgl. vs. 14.)
3. Waarmede hielden zij zich bezig en wat blijkt daaruit?
4. Waarom vingen zij niets?
5. Wat vraagt de Heere, wat beveelt Hij hun en wat is het gevolg daarvan?
6. Kennen zij den Heere en hoe verklaart gij hunne gehoorzaamheid?

7. Wie herkende den Heere en waardoor?
8. Wat deed Petrus en wat blijkt daaruit?
9. Waarvan zijn de visschen het beeld?
10. Waartoe wendt zich de Heere tot Petrus met die drie vragen?
11. Wat beteekenen die vragen; ook voor ons?
12. Welke opdracht gaf de Heere aan Petrus, hoe verklaart gij haar?
13. Welke profetie gaf de Heere aan Petrus en wat beteekent zij?
14. Wat zeide de Heere aangaande Johannes en hoe is deze verklaring bevestigd?
15. Welke verschijningen zijn ons nog vermeld?
16. Waarom en waartoe is juist zooveel aangaande den Heere Jezus geopenbaard, als wij weten?

Allerlei.

De boetvaardige.

De geschiedenis verhaalt van een vorst, die de gelukkige dag van zijne inhuldiging tot koning vierde. Het land was in feestdos getooid, het volk was verheugd, en ieder roemde den nieuwen koning als een man van recht en gerechtigheid. Daarvan had hij reeds vroeger blijken gegeven, en plechtig beloofde hij op den dag zijner kroning, in billijkheid te zullen regeeren. Ook was hij zeer milddadig van aard.

Daags na zijne inhuldiging maakte Z. M. bekend, dat hij aan een van de grootste boosdoeners genade zou schenken; maar aan wie, dat was nog zoo gemakkelijk niet uitgemaakt. In een groote gevangenis in de residentie zaten twaalf mannen, die, omdat zij zware misdrijven gepleegd hadden, tot langdurige straf veroordeeld waren.

De koning, vergezeld van zijne grooten en edelen, begaf zich naar de gevangenis. Op zijn bevel werden de twaalf groote misdadigers in eene zaal voor hem gebracht, en toen zij in hun boevenpak naast elkander voor hem stonden, had hij ze gaarne uit menschlievendheid allen de vrijheid weergegeven. Doch dat kon hij niet doen. Slechts aan een van deze twaalf zou het geluk tebeurt vallen. Maar wie zou de gelukkige zijn, die de droeve eel met de heerlijke vrijheid zou mogen verwisselen?

De keuze was moeilijk. Daar treedt de koning op den eerste van de rij toe:

„Zeg mij eens, gevangene!” zoo spreekt Z. M., „hoe komt gij hier in deze ellendige gevangenis?”

„Sire!” was het antwoord, terwijl het gelaat van den gevangene een woeste uitdrukking vertoonde, „k heb een booze vrouw, zij heeft mij geplaagd, gescholden en gesard; toen heb ik haar geslagen; zij riep om genade, maar het was te laat, zij had mij reeds te lang geplaagd, en ik heb haar doodgeslagen. o! Had ik niet zoo'n booze vrouw gehad, ik ware hier niet gekomen. Zij is de oorzaak van al mijn leed.”

„Arme man!” riep de vorst uit, „gij draagt dus eigenlijk onschuldig deze straf.”

Daarop wendde de koning zich tot den tweeden gevangene.

„En gij, hoe komt gij hier?” vroeg hij.

„Sire!” was het antwoord, „ik heb een broeder, mijn eenigen broeder; hij is ouder dan ik, maar hij kon mij niet verdragen. Hij zette mij altijd achteruit, en toen voor mijne rechten opkomende, heb ik hem afgeklopt, zoo afgeklopt, dat hij verminkt werd, en dat was rechtvaardig, want hij heeft het er naar gemaakt; — omdat ik voor mijn rechten opkwam, werd ik gestraft; doch hij moest hier zijn en ik in vrijheid, want hij draagt de schuld van alles!”

„Ach, hoe treurig,” zeide de vorst, „zulk een boezen broeder te hebben!”

„Maar gij,” vroeg de koning aan den derde, „waarom zijt gij in deze gevangenis?”

„Ach, Sire! ik ben een goed werkman, ijverig, en altijd was ik er bij, als er iets te verdienen was. Maar mijn patroon gaf mij geen loon genoeg. Hij werd rijk en ik moest altijd hard werken voor een karig loon. Ik vroeg hem om meer loon. Hij weigerde, en toen heb ik hem bestolen; maar hij heeft mij genoodzaakt, het is zijn eigen schuld; had hij mij meer loon gegeven, dan . . . maar nu heeft hij mij aangeklaagd wegens misbruik van vertrouwen en diefstal in dienstbaarheid. Hij heeft mij bestolen in mijn loon. Ik ben onschuldig. Hij heeft mij genoodzaakt!”

Zoo ging het met al de volgenden, ieder sprak zichzelf vrij; doch toen de koning bij den twaalfde kwam, werd het anders.

„o, Koning! ik ben een slecht jongmensch,” riep hij uit, „ik heb slecht gezelschap gezocht, ik kreeg vrienden, met wie ik de zonde diende; ik heb mij overgegeven aan dronkenschap; diefstal en roof heb ik gepleegd, daartoe heb ik ook anderen overgehaald! Ik heb mijn leven verwoest, anderen heb ik verleid en in het kwade meêgesleept! o, Koning! ik eer het recht, mijne straf is rechtvaardig, ik ben schuldig!” en luid schreiende viel hij op de knieën voor den koning neder, terwijl hij met beide handen zijn gelaat bedekte.

De koning was ontsteld, en twee passen achterwaarts tredende, sprak hij op gebiedenden toon: „Pak u weg, gij booswicht! ga van hier, gij die zelf bekent zooveel boosheden te hebben begaan, gij zoudt hier al die brave, onschuldige menschen bederven. Ik gebied u, ga weg van hier!” — en hem bij den arm grijpende, bracht hij hem bij de deur, en deze geopend hebbende, duwde hij hem de gevangenis uit en sloot de deur achter hem dicht.

Daarna wendde de koning zich tot de elf anderen en sprak: „Die zijne zonden belijdt, zal genade verkrijgen; maar die zich verhardt, zal het oordeel dragen tot het einde toe. Gaat weder naar uwe cellen, misschien komt ook eens voor u de dag, dat gij het recht eerbiedigt en uwe schuld erkennen zult.”

Zoo gaat het ook in het leven der menschen. Die in oprechtheid wandelt, zal gunst verwerven. Die na een misstap boetvaardigheid betoont, zal weder aangenomen worden, en die zijne schuld erkent, zal vergeving ontvangen; maar die zichzelf rechtvaardigt, wordt in de zonde verhard.

Zoo gaat het ook voor den Heere. Die oprecht zijne zonden belijdt en erkent, zal bij den Heere barmhartigheid verkrijgen. Zij alleen zullen de dierbaarheid van den Heere Jezus Christus kennen, die als arme zondaren voor Hem knielen en zijne genade afsmeeken. Den hoogmoedige ziet Hij van verre, maar den nederige geeft Hij genade.

Het Bijbeltje.

In een van de achterbuurten eener groote stad woonde ongeveer vijf à zes jaren geleden een jonge weduwe met twee kinderen.

Zij behoorde tot een zeker soort menschen, die hun vrije uren op de straat of bij de burens doorbrengen; niet ontwikkeld, ruw en vroolijk van aard als zij was, vond zij onder haars gelijken voldoende gelegenheden, om zooveel te verzamelen, als zij voor zich en hare kinderen aan dagelijksche behoeften noodig had. Bij buurvrouw Jans ging zij een halven dag uit wasschen; buurvrouw Leentje hielp zij eene kar groenten van de markt halen; buurvrouw Mie hielp zij een kelder schoonmaken en zoo had zij altijd wat te doen, genoeg om „voor haar doen” den kost te verdienen. Zij was Roomsch, ging op tijd ter biecht en nam zoo zuinig mogelijk haar „godsdienst waar”. Haar jongste kind van twee jaar kon zij zoo nu en dan bij deze of gene buur brengen, maar met haar meisje van vijf jaar zat zij wel eens verlegen. Doch hare vindingrijkheid wist ook hier raad op.

In de smalle straat, waarin zij woonde, was een nog smallere gang, zoo nauw zelfs, dat een breedgeschouderd mensch onmogelijk daardoor kon. Aan het eind van deze gang bevond zich eene plaats en daarop een zeer oud gebouw. In dat oude gebouw kon men iederen dag eene vrouw vinden, gekleed in een grove, donkere japon, een gehaakt doekje omgeslagen, een paar groote sloffen aan en een wollen kapje op het hoofd, — juist een exemplaar voor deze buurt. Deze vrouw echter vreesde den Heere en zij gevoelde zich geroepen, om de jonge kinderen uit deze buurt voor een of twee centen per dag bij zich te verzamelen en hun eenige opleiding te geven. Zij sprak iederen dag met hen uit Gods heilig Woord, leerde hun lieve versjes, speelde met hen en leerde hun kleine handwerken.

Onze jonge weduwe bracht haar oudste meisje daar ook, zonder haar biechtvader daarover gesproken te hebben; die zou het zeker verboden hebben; maar — zij was van den last af, en wij lezen hier tusschen de regels in: De Heere bestuurde het zoo.

Na eenigen tijd kwam als naar gewoonte het meisje op een middag tehuis. Ditmaal echter vol opgetogenheid over het mooie versje, dat zij geleerd had. „Moel!” riep zij, „dat moet u eens hooren: „Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.”

„Wel, kind!” sprak de moeder, „wat is dat mooi, zeg mij dat nog eens op.”

Zij voldeed hieraan en de moeder werd hierdoor zoo getroffen, dat zij het ook bijna van buiten kende. Den volgenden morgen bracht zij zelve haar kind naar de juffrouw om haar te bedanken, dat zij haar kind zulke mooie versjes leerde. Den dag daarna bracht het kind een boekje mede, zeggende: „Moe! hier is een boekje, waar dat versje in staat, de juffrouw heeft er een vouwtje bij gelegen.” Het was een Nieuw Testament. De moeder, die niet goed lezen kon, las nochtans dat versje, las wat er voor stond en wat er volgde, en werd er zoo door geboeid, dat zij gedurig het boekje opnam en er zich in verdiepte. Dat boekje werd haar dierbaar, en in haar geest geleek de heele Roomsche kerk een poppenkraam, de heiligenbeelden hadden voor haar dat heilige niet meer, en de Heere Jezus werd haar alles. Zij zag in, dat zij haar leven buiten God had doorgebracht, en dat in Jezus Christus alleen verzoening was te vinden. Zij viel op de knieën, smeekte om genade, en mocht spoedig dien vrede kennen, die alle verstand teboven gaat. Toen begaf zij zich naar de juffrouw, om haar te zeggen, hoe de Heere haar als het middel had willen gebruiken, om haar den weg des levens te doen kennen, en haar te danken voor de goede leiding, die zij haar kind had gegeven.

Zondags reizen.

Een in eigen oog zeer vrome vrouw zou gaarne eens een jong predikant gaan hooren, die in een naburige gemeente een vacaturebeurt zou vervullen. Zij had hem zoo jong gekend, hij was altijd zoo'n aardige jongen geweest, en nu was hij predikant en kwam zoo dichtbij den dienst waarnemen.

Maar op Zondag reizen!... Het was wel niet ver, maar... Nadat zij met haar echtgenoot er over gesproken had, besloot zij om het „Vader te vragen”. Zij gaat naar haar kamertje en knielt vromelijk neer. Teruggekeerd, zegt zij tot haar echtgenoot: „Ik kreeg eene stem in mijn hart, die sprak: „Het is goed, gij kunt wel gaan.” Ziet ge, lievel! dat is het antwoord van den Heere.”

De Zondag komt en zonder eenig bezwaar in het hart gaan beiden naar het spoor, stappen in, komen aan de plaats hunner bestemming, treden de kerk binnen en nemen zeer vromelijk plaats.

Nauwelijks zijn zij gezeten en is het gebruikelijk gebed gedaan, of de voorlezer deelt de gemeente mede, dat de predikant wegens ongesteldheid verhinderd is te komen, en verzoekt aandacht en eerbied voor het voorlezen van de preek.

Beschaamd.

Een man, die den Heere vreesde en eenvoudig genoeg was om Gods Woord als geheel betrouwbaar te erkennen, bezocht eens een metselaar, die niet alleen de waarheid van Gods Woord verwierp, maar ook de goddelooze gewoonte had, om met de uit-

spraken der Heilige Schrift zoogenaamde aardigheden te maken. Bij deze gelegenheid zocht onze metselaar een redetwist met zijn bezoeker over sommige waarheden, waarbij ook over het bestaan van den duivel. „Dat was maar bangmakerij, zooals men de kinderen met een „boeman” in bedwang houdt.” Onder veel gelach en plezier hield hij een betoog, dat niemand ooit een duivel gezien had, en dat men beter zou doen, om al die Bijbelsprookjes, met dien Bijbel er bij, maar van de hand te doen, en besloot zijn gerekte rede met de onomwonden vraag: „Maar zeg mij nu eens beslist, hebt ge wel eens een duivel gezien?” „Ja,” antwoordde de gevraagde, die alles bedaard had aangehoord, „ik heb eens een duivel gezien in de gedaante van een... metselaar.”

En onze metselaar was beschaamd.

Achter de deur praten.

Een aandachtig toeschouwer kan bij het afloopen van eene vergadering in den regel bemerken, wie in de vergadering het meest en wie het minst het woord heeft gevoerd. Zij die niet of weinig spraken, hebben buiten de deur zeer veel te zeggen en aan te merken, zijn zelfs levendig in hunne gebaren, en stellen zich aan, alsof zij aan de zaken met veel inspanning den goeden loop hebben gegeven; of is een besluit niet naar hun zin uitgevallen, dan weten zij alles zoo goed en kan men uit hunne opmerkingen duidelijk opmaken, dat zij de zaak wel beter hadden doen loopen.

Dit „achter de deur praten” is een groot gebrek in onze dagen; velen doen het uit schroomvalligheid, anderen omdat zij niet zoo schoone spreekmanieren hebben, weer anderen omdat er „aandachtige hoorders” ook moeten zijn, en zoo heeft de een dit en de ander dat.

Beter ware het, zoo ieder op zijn beurt zijne gedachten eenvoudig uitsprak, en, gedachtig aan de spreuk, dat „ieder vogeltje zingt, zooals het gebekt is,” naar zijn eigen gaven sprak wat hem op het hart lag.

Bij eenvoudige lieden kan ook dikwijls een goede gedachte zijn, en dan is het jammer, dat een verborgen schat meê in het graf gaat.

Als men wat minder „achter de deur” en wat meer ten aanhooren van allen sprak, zou het zeker beter gaan.

In de samenspreking zit leiding en leering, en daarom hebben wij onze kolommen opengesteld voor iederen belangstellende inzake de Zondagsschool, om zijne gedachten kenbaar te maken, en hebben wij zelf het voorbeeld gegeven, door te zeggen wat ons op het hart ligt.

Op deze wijze kan ons blad ook tot zegen voor den onderwijzer der Zondagsschool wezen, temeer daar wij geen „hoogvliegers” wenschen te zijn, maar in eenvoudigheid willen voortgaan in den weg, waarin ons de Heere geroepen heeft.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

De Zondagsschool.

III.

Een overzicht over het voorgaande geeft aanleiding tot de volgende besluiten:

1. De Zondagsschool is eene vergadering van kinderen, die onderwezen worden in de Heilige Schriften.
2. De onderwijzers der Zondagsschool vertegenwoordigen de ouders.
3. Doel is om de geestelijke opleiding der kinderen op zuiver terrein te bevorderen.
4. Het onderwijs geschiedt:
 - a. ingevolge de doopbeloften der ouders, waarbij zij zich verbonden hebben, om hunne kinderen in de leer der waarheid te onderwijzen, te doen en te helpen onderwijzen;
 - b. omdat de ouders, *niet geheel of geheel niet* die doopbeloften vervullen, en daarom de hulp van anderen in der Kerk inroepen;
 - c. op verzoek van de ouders met bewilliging der ouders, zoodat het onderwijs in hun naam gegeven wordt;
 - d. omdat de kinderen leden der Kerk zijn, en daarom bekend gemaakt moeten worden met al de waarheid Gods.

Mocht er evenwel iemand zijn, die principieele bezwaren tegen de Zondagsschool heeft, dan zouden wij willen vragen: Welke bezwaren kunnen er tegen zijn, zoo een vader, die zijn kinderen liefheeft, doch ze niet voldoende onderwijzen kan uit Gods heilig Woord, dat aan een anderen vader vraagt, die zulks wel kan doen? En verder: Waarom is het af te wezen, zoo een vader zijne kinderen in de „voorvaderlijke leer” onderwijzen gaat, dat hij er dan eenige andere kinderen bijneemt, wier ouders dat niet doen? En zoo daar niets tegen is, wat verkeerd steekt er dan in, zoo er tien, twintig of meer kinderen bijeengebracht worden, om ze naar den eisch van 's Heeren Woord te onderwijzen, daar zij anders van dat onderwijs verstoken blijven?

Nu komen wij tot de vraag: Welke is de verhouding van de Zondagsschool tot de Kerk.

Met beslistheid verwerpen wij de bewering, als zou

de Zondagsschool eene kerk *in* of *naast* de Kerk zijn; eene kerk voor *kinderen*, in of naast de kerk voor *volwassenen*. Evenzeer is zonder beteekeñis de bewering, dat de Zondagsschool met de Kerk niets gemeen heeft en geheel daarbuiten staat.

Voorop sta eene toelichting over de Kerk zelve. De Kerk is niet het *gebouw* waarin de bediening des Woords en der Sacramenten plaats heeft; ook niet de *kerkeraad*, of de mannen die geroepen zijn de belangen der Kerk te behartigen en over haar te waken, neen, dat is de Kerk niet. De Kerk is het lichaam van Christus, zich vertoonende in de vergadering der geloovigen, die door Doop en Belijdenis het voor de wereld openbaren, dat Jezus Christus haar Hoofd en zijn Woord Jaar wet is.

In deze wereld der zonde en ellende vertoonen zij zich op verschillende manieren, zuiver en onzuiver, in waarheid en onder een deksel, georganiseerd naar den wille Gods en georganiseerd naar eigen goedvinden.

Eén uit die alle te zoeken, en die voor de alleenzaligmakende kerk te proclameeren, zou ons naar Rome terugbrengen; maar gelijk de Heere tot de Joden sprak: „Het Koninkrijk Gods is binnen ulieden,” zoo ook gelooven wij: De Kerk des Heeren vertoont zich binnen die verschillende gedaanten. Wat dan? De Koning der Kerk eischt, dat al zijne verbondelingen vereenigd en georganiseerd zullen zijn naar zijn hoog bevel. Dat zij verbonden zijn in liefde en geloof; gebonden aan zijne ordinantiën en daarvan niet afwijken; zijn Woord onderzoeken en naar de regelen daarvan zich gedragen; en alzoo vertoonen zullen, *niet* tot het rijk des Satans, *maar* tot het Koninkrijk van Jezus Christus te behooren, zijn Naam tot heerlijkheid.

Doch hoe treurig is het in dit strijdperk met het heerlijk lichaam van Christus gesteld! Geen wonder dan ook, dat een levendgemaakte ziel uitroept: „Ik wenschte wel ontbonden en met Christus te zijn, en met de triomfeerende Kerk daarboven den lof te bezingen van mijn Koning!”

Zoo is dan de Kerk des Heeren de vergadering der geloovigen, die door den heiligen Doop in het Verbond zijn opgenomen, en die den Drieëenigen God, Vader,

Zoon en Heiligen Geest belijden; Jezus als den Christus, den in het vleesch gekomen Zoon van God en Zaligmaker erkennen; die de heilige Historie in het Oude en Nieuwe Testament bezitten en eerbiedigen en de instellingen van Christus onderhouden, en die bestuurd worden door een raad van ambtsdragers, die de ordinantiën van Jezus Christus zuiver moeten onderhouden.

Dat is de Kerk. In de Kerk heeft ieder lid de roeping om over eigen erf te waken. De opzieners en armverzorgers over de geheele kudde. De onderwijzer over zijn leerlingen; hij is voor God verplicht en verantwoordelijk, om de kinderen niet alleen tot goede leden van de maatschappij, maar bovenal tot oprechte leden der Kerk te onderwijzen en op te leiden; de ouders over de kinderen, zoo zelfs, dat de vader als priester gesteld is om zijn gezin voor te gaan, te leiden en te verzorgen. Zoo moet ieder in zijn eigen omgeving, in welken stand of welke roeping hij of zij ook geplaatst is, zich vertoonen als lid van de Kerk van Christus. Zelfs de godvreezende dienstknecht en de geloovige dienstmaagd zullen, in getrouwen en eerlijken wandel voor de menschen, de kracht van Christus openbaren en zijne eer bevorderen.

Waar zoo gearbeid wordt, daar is de Kerk zelve werkzaam. Niet alsof ieder lid der Kerk een kerkje in het klein ware, maar zóo, dat ieder lid een deel van de Kerk uitmaakt, en dat de geheele Goddelijke waarheid, die voor alle leden tezamen geldt, ook voor ieder lid in het bijzonder van dezelfde waarde en van dezelfde kracht is.

Hieruit volgt in het bijzonder, dat alle arbeid of geestelijk terrein het werk der Kerk zelve is.

Waar is dan de Kerk? *Daar* waar de gaarne getrouwe dienstknecht des Heeren de gemeente sticht. Maar ook *daar* waar de onderwijzer met voorzichtigheid en getrouwheid de eerste zaden van godsvrucht in het jeugdige hart inplant; maar ook *daar* waar de vaders of moeders hunne kinderen onderwijzen in de heerlijke waarheid, „dat Jezus Christus gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren was”.

Zoo is dan ook in de Zondagsschool, waar die zuiver is, de Kerk werkzaam.

De Zondagsschool staat dus gelijk met de geestelijke verzorging van de kinderen in de huisgezinnen, en ook met het werk van den onderwijzer der Christelijke school, waar hij bezig is de ware Godskennis ten grondslag te leggen van alle maatschappelijke wetenschap.

Deze beide hebben ten doel, om met alle middelen, die de Heere in zijn gunst daartoe gegeven heeft, de kinderen tot goede en getrouwe leden der Kerk te vormen, opdat zij, groot geworden zijnde, en zelfs reeds in hunne jeugd, den Heere zullen kennen, zijn Woord liefhebben, de ordinantiën des Heeren zullen eerbiedigen, en alle zegen en gelukzaligheid, voor dit leven en voor de eeuwigheid, niet uit zichzelf putten, maar van den Heere der heirscharen verwachten.

Dat doel heeft ook de Zondagsschool, en alzoo is zij werkzaam tot opbouw van de Kerk des Heeren.

De verhouding van de Zondagsschool tot de Kerk is dus alzoo, *gelijk de kinderkamer staat in verhouding tot het huisgezin.*

In de kinderkamer toch worden de kinderen geoefend, en met alle teedere en zachte middelen gevoed; al spelende worden zij onderwezen in de eerste beginselen, opdat zij leeren *begrijpen* en *verstaan*, en hun verstandsvermogen alzoo ontwikkeld wordt, dat zij later als goede kinderen des huizes in de huiskamer verschijnen; en zij voorts met vrucht het onderwijs kunnen genieten, dat hun in huis en school zal gegeven worden, tot hun geheele ontwikkeling.

Zoo is dan de Zondagsschool een geestelijke be-
arbeiding der kinderen, teneinde hen voor te bereiden om als goede leden der Kerk te wandelen.

Daarom mag de Kerk de oogen voor de Zondagsschool niet sluiten, noch haar negeeren; maar moet integendeel ernstig toezien, dat zij in het goede spoor *gaat* en *werkzaam* is.

Zelfs volgt hieruit, dat de opzieners der Kerk geroepen zijn, ook op de Zondagsschool *toezicht* te houden, en er voor te waken dat geen wolven de jonge lammeren der kudde van den eenigen Herder afleiden; en omgekeerd is iedere Zondagsschool verplicht om zich gewillig en vrijwillig onder het toezicht te stellen van den raad, dien de Heere over zijne Kerk geordend heeft.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

11 Mei. *De Hemelvaart.*

Mark. 16 : 19; Luk. 24 : 49—53; Hand. 1 : 1—12.

Te leeren : Ps. 68 : 19 (onber.); Ps. 68 : 9 (ber.).

Na *veertig* dagen, sinds den dag zijner verrijzenis, met zijne discipelen niet *geregeld*, maar *gedurig* op aarde verkeerd te hebben [waartoe? (Hand. 1 : 3)], verschijnt de Heere Jezus voor de *laatste* maal aan de elven, waarschijnlijk in de gewone zaal van samenkost (Joh. 20 : 19; Hand. 1 : 13). [In het Evangelie van Markus (H. 16 : 14) en in dat van Lukas (H. 24) is moeilijk onderscheid te maken tusschen de verschijning op den *eersten* en *laatsten* dag. De troostvolle opdracht bij Mattheüs (H. 28 : 18—20) is geschied op den berg in Galilea. De Heere zal wel meermalen verschenen zijn dan ons bekend is (vgl. Hand. 1 : 3).] Ook nu geeft Hij hun dergelijke opdracht als op den berg in Galilea, daaraan de troostrijkste beloften verbindende (Mark. 16 : 15—18). Daarna schijnt de Heere de zaal te hebben verlaten, om met de elven naar den *Olijfberg* te gaan. Onderweg geeft Hij hun zijn laatste bevelen en beloften (welke? Hand. 1 : 4—8). [Onderscheid tusschen zijn tegenwoordige en vroegere opdracht (Matth. 10 : 5, 6 en Hand. 1 : 8). Het heil, door Hem uit Israel voortgekomen (Gen. 12 : 3; Joh. 4 : 22b), is door zijne verheerlijking voor alle uitverkorenen bestemd (Joh. 10 : 16; Hand. 13 : 46, 47).]

Evenals vroeger (Luk. 24 : 21) verwachtten zij nog de herstelling van het aardsche koninkrijk in Israel, hetwelk *geestelijk* van aard moet gedacht. De Heere ontnemt hun die verwachting niet [er is werkelijk een geestelijke herstelling van het ware Israel, als een overblijfsel naar de verkiezing der genade, te verwachten (Rom. 11 : 26)], maar Hij laat hen onkundig aangaande den tijd en de wijze, waarop zij bevestigd zal worden. [Alleen de *Vader* bepaalt den tijd (Matth. 24 : 36).]

Hij beveelt hun te *Jeruzalem* te blijven, den *Heiligen Geest* verwachtede, waarmede zij *gedoopt* [overstort (vgl. Jes. 44 : 3)] zouden worden, om *getuigen* van Hem te zijn, beginnende van Jeruzalem [waarom? (Jes. 2 : 4b; Joh. 4 : 22b; Hand. 13 : 46)] tot aan de einden der aarde (vgl. Jes. 49 : 6; Matth. 8 : 11; Joh. 10 : 16; Openb. 14 : 6).

Dit gesproken hebbende, wordt Hij plotseling, terwijl Hij de handen zegenend over hen uitbreidt, voor de *oogen* der verbaasde discipelen *lichamelijk* ten *hemel opgenomen*. Een *wolk* daalt neder, om Hem tot *zegewagen* te strekken en Hem voor *honne oogen* te *verbergen*. Geschiedt de hemelvaart *plotseling*, lang tevoren was zij voorspeld (Joh. 3 : 13; 6 : 62; 20 : 17; vgl. Ps. 47 : 6; 68 : 19). Zij was afgebeeld in die van *Henoeh* en *Elia*. De wijze waarop Henoeh is weggenomen is onbekend; Elia stijgt met *grooten luister*, de Heere Jezus in *stille majesteit* op. Beiden zijn *opgenomen*; de Heere Jezus is *opgenomen* door den *Vader*, naar zijn *menschelijke* natuur (1 Tim. 3 : 16; Hand. 2 : 33; Filipp. 2 : 9), maar is *opgevangen* door zijn *Goddelijke kracht* (Joh. 3 : 13; 6 : 62; 20 : 17; Ef. 4 : 8). Elia kon geen gaven mededeelen; de Heere Jezus vaart zegenend op, onder de uitdeeling van de gaven des Heiligen Geestes (Ef. 4 : 8). Hij vaart op van beneden *naar* boven; zij *zien* Hem henenvaren, als bewijs dat Hij niet naar den *geest*, maar *lichamelijk* opgevaren en in den hemel is. (Welke beteekenis heeft zulks?) Hoe luistervol zijn intocht in den hemel geweest is, blijkt wel uit Ps. 24 : 7—10; 47 : 6; 68 : 18, 19. [Der engelen Hoofd wordt door het engelenheir bij zijne verhooging, evenals bij zijne vernedering (Luk. 2 : 14) begroet (vgl. Hebr. 1 : 6; 2 : 7; Ef. 1 : 21, 22; 1 Petr. 3 : 22).] Twee der engelen verschijnen aan de discipelen, die Hem ontroerd en droevig nastaren, met de boodschap, dat *dezelfde* Jezus die opgenomen is, op *dezelfde wijze* zal *wederkomen*, nl. in *dezelfde menschelijke* natuur, op de wolken des hemels (Matth. 24 : 30; Openb. 1 : 7). Hij blijft dus *lichamelijk* in den hemel, tot op zijn *wederkomst* (Hand. 3 : 21), waarvan het *tijdstip* onbekend is; alleen door zekere teekenen bij *benadering* te bepalen (Matth. 24 : 3—14; 36, 44; 2 Thess. 2 : 3, 4).

Zijn *wederkomst*, waarmede de *opstanding* der dooden gepaard gaat (Joh. 5 : 27—29; 1 Thess. 4 : 16), *strekt* tot *veroordeeling* zijner *vijanden* en tot *verheerlijking* zijner *uitverkorenen* (naar *ziel* en *lichaam*) (Matth. 13 : 41—43, 47—50; 25 : 31—46).

Na Hem als God in zijne heerlijkheid te hebben *aangebeden*, *keeren* de discipelen, door der engelen

boodschap getroost, met blijdschap naar Jeruzalem terug, waar zij, volgens 's Heeren aanwijzing, de uitstorting des Heiligen Geestes verbeiden (voorbeeld van stil, geloovig vertrouwen). [De afstand van Jeruzalem tot den Olijfberg is (vs. 11) eene sabbatsreize, d. i. zoover als de Joden op sabbat meenden te mogen reizen (ongeveer een kwartier uur).]

De Heere is, in betrekking tot *zichzelven*, ten hemel gevaren, om in zijn menschelijke natuur de hoogste heerlijkheid te aanvaarden, welke Hij van den *Vader* als loon zijner gehoorzaamheid heeft verkregen (Filipp. 2 : 6—9; Hebr. 1 : 3; 2 : 9; 12 : 2). Die hoogste heerlijkheid wordt uitgedrukt door *het zitten aan de rechterhand Gods* des *Vaders*, (Ps. 110 : 1; Mark. 16 : 19; Ef. 1 : 20; 1 Petr. 3 : 22). De eerste na den koning zit aan diens rechterhand (Ps. 45 : 10; 1 Kon. 2 : 20). *Het zitten* drukt zijn *blijvende* heerlijkheid uit. Hij *staat* aan Gods rechterhand ter *hulpe* der zijnen (Hand. 7 : 56).

In betrekking tot *zijne Kerk* is Hij daar, *ten eerste* als de hoogste *Profeet*, die den Heiligen Geest, voor zijne gemeente verworven, uitzendt, om haar door zijn Woord in al de waarheid in te leiden (Joh. 16 : 33; Hand. 2 : 33); *ten tweede* als de eenige *Hoogepriester*, die niet met *vreemd* bloed in het *aardsche*, maar met zijn *eigen* bloed in het *hemelsch* heiligdom is ingegaan, om met zijn eenig geldend zoenoffer *voorbiddend* bij den *Vader* voor zijn volk in te treden [(Hebr. 4 : 14; 9 : 11, 12; 9 : 24; 7 : 25. Rom. 8 : 34; 1 Joh. 2 : 1). Als *Voorspraak* is Hij *pleitbezorger* van al de belangen zijns volks bij den *Vader*]; *ten derde* als de *eeuwige Koning*, die door zijn Woord en Geest regeert, over zijn *kerk* ten *goede* (Hij bewaart, bestiert en verheerlijkt haar) over zijne *vijanden* ten *kwade* (Hij veroordeelt hen rechtvaardig ter verdoemenis). [Zijn koninkrijk is een rijk van *macht*, van *genade* en van *heerlijkheid* (Matth. 28 : 18; Filipp. 2 : 11; 1 Cor. 15 : 25).] *Ten laatste* is Hij als de Christus tot *Hoofd* zijner Kerk verheven, die al de leden zijns lichaams met zich gezet heeft in den hemel en eens dadelijk stellen zal (Ef. 2 : 6; Joh. 14 : 2; 17 : 24; 20 : 17; Openb. 3 : 21).

Toepassing: Wij moeten Hem als *Hoofd* *gehoorzamen* (Ps. 45 : 12b; Filipp. 2 : 9—11; Rom. 14 : 9—11), door Hem, als den eenigen *Middelaar*, *biddend* tot God gaan (Hebr. 4 : 14—16; 7 : 25), de *hemelsche dingen* *betrachten* (Filipp. 3 : 20; Col. 3 : 1); zijne *komst* met *verlangen* *verbeiden* (Tit. 2 : 13; Openb. 22 : 20), tot wij eens eeuwig met Hem zullen zijn [Col. 3 : 4; Filipp. 3 : 21; 1 Joh. 3 : 2 (Hem *gelijk* wezen als *mensch*, niet als *God*)].

Vragen.

1. Wanneer is de Heere Jezus ten hemel gevaren?
2. Waarover sprak Hij vóór en bij zijn hemelvaart?
3. Welke belofte inzonderheid geeft Hij den discipelen?
4. Op hoedanige wijze is Hij opgevaren?
5. Welk onderscheid is er tusschen zijne hemelvaart en die van Henoeh en Elia?
6. Is de hemelvaart voorspeld?

7. Wie kwamen in zijne plaats en wat zeiden zij?
8. Wanneer, hoe en waartoe komt Hij weder?
9. Hoe waren de discipelen gesteld, wat deden zij, ons ten voorbeeld?
10. Welke beteekenis heeft 's Heeren hemelvaart voor Hemzelven?
11. Wat beteekent het zitten ter rechterhand Gods?
12. Als hoedanig is de Heere Jezus in betrekking tot zijne Kerk, in den hemel?
13. Welke toepassing eischt 's Heeren hemelvaart?

18 Mei. *Tusschen de hemelvaart en het Pinksterfeest.*

Hand. 1 : 13—26.

Te leeren: Luk. 24 : 49; Ps. 130 : 3.

Bedroefd (waarover?) en verheugd (waardoor?) keerden de elf discipelen, volgens 's Heeren bevel, naar Jeruzalem terug, waar zij in een opperzaal bijeenbleven, tot op den dag, dat de Heilige Geest werd uitgestort. Die opperzaal is misschien dezelfde, waar zij meermalen bijeenkwamen (Joh. 20 : 19). Aan een opperzaal des tempels is moeilijk te denken (waarom?). — Waren zij verstrooid door het slaan van den Herder (Zach. 13 : 7; Matth. 26 : 31; Joh. 16 : 32), door zijne verheerlijking werden de schapen hereenigd, verbonden door hetzelfde geloof, dezelfde hoop en door innige liefde tot Jezus. De eenheid onder elkander openbaren zij in het *gemeenschappelijk gebed*. *Waarom* zij baden, wordt niet gemeld; zeker om de vervulling der belofte des Heiligen Geestes. Dat gemeenschappelijk, volhardend bidden strekt ons ten voorbeeld (Luk. 11 : 2; 18 : 1; Rom. 12 : 12; 1 Thess. 5 : 17; Ef. 6 : 18). De bede om den Heiligen Geest vindt verhooring (Luk. 11 : 13).

Tot de discipelen voegden zich ook de vrouwen (welke? o. a. Luk. 8 : 2 en 3), van welke Maria, Jezus' moeder, uitdrukkelijk wordt genoemd; niet als een *meerdere*, maar als om Jezus' wil *achtenswaardig*. Zij erkent den Heere niet als haar zoon, maar als haar Messias. Van Maria wordt ons in de Heilige Schrift niets meer gemeld. Van haar hemelvaart (die de Roomsche kerk op 15 Augustus viert) bestaat geen enkel betrouwbaar bericht (waarom geloofd?). Dat ook Jezus' broeders tegenwoordig waren, toont ons, dat ook zij tot het geloof in den Heere Jezus gebracht zijn (vgl. Joh. 7 : 3; Mark. 3 : 21). Onder zijn „broeders” hebben wij niet de zonen van Maria en Jozef, maar Jezus' *bloedverwanten* te verstaan (zie Matth. 13 : 55). [Misschien zijn zij zonen van Alfeus, die gehuwd was met Maria's zuster. In dit geval zijn Jakobus en Judas reeds vroeger discipelen van Jezus geworden en waren Joses en Simon vijanden.] Een schare van 120 personen was bijeen (de eerste kleine gemeente). Petrus was weer de *eerste* onder hen (vgl. Luk. 22 : 32), die met smart aan het vreeselijk heengaan van Judas herinnerde, als geheel naar Gods raad geschied, en aanried een plaatsvervanger voor hem te kiezen. Petrus geeft blijk, dat reeds de Heilige Geest in hem werkte en door hem sprak, daar hij een zoo duidelijken blik in de profetie heeft.

Dat Judas, als loon zijns verraads, den akker des

pottenbakkers (Akeldama: akker des bloeds) *na zijn dood* heeft verworven, drukt het ijdele en verderfelijke ervan uit. Heeft Judas (volgens Matth. 27 : 5) zich verworgd, hier blijkt, dat hij van den strop losgeraakt, gevallen en opengebersten is, in welken akeligen toestand hij zeker gevonden is. In vs. 22 toont Petrus de noodzakelijkheid aan van een *getuige* van Jezus' *opstanding*, omdat hierin de grond en de kracht des Evangelies gelegen is.

Uit degenen die met Jezus hadden omgegaan, stelden zij er twee (welke?), die zij den Heere voorstelden, biddende, dat Hij één uit hen als *apostel* zou aanwijzen. Daarop wierpen zij het lot, om de zekerheid der Goddelijke roeping te verwerven (Spr. 16 : 33). Het lot werpen is een Goddelijke instelling (Lev. 16 : 8) en werd tot heilige doeleinden gebezigd (Joz. 18 : 10; 1 Kron. 24 : 31; 25 : 8; Jes. 34 : 17). Wat het lot besliste, werd als verhooring des gebeds beschouwd; en daarom werd ook Matthias met algemeene toestemming tot apostel gekozen. (In sommige gevallen mag het lot biddend geworpen.) Matthias als twaalfde apostel door het lot aangewezen; Paulus, als apostel (der heidenen) door den Heere geroepen; wie staat in dit opzicht hooger?

Vragen.

1. Waarheen begaven zich de discipelen en waartoe?
2. Wie kwamen daar bijeen en in welk aantal?
3. Hoe waren zij bijeen en waarom baden zij?
4. Waarover sprak Petrus?
5. Wie werd tot apostel gekozen en op welke wijze?
6. Hoe moet het *loten* worden beschouwd?
7. Welke apostel is later gekozen en waartoe?

25 Mei. *Pinksterfeest.*

Hand. 2.

Te leeren: Joël 2 : 28; Ps. 72 : 2.

De Persoon en het werk des Heiligen Geestes.

De *Heilige Geest*, in zijn volheid op het *Pinksterfeest* op de jeugdige gemeente uitgestort, is niet bloot een *onbewuste kracht*, die van God uitgaat, maar de *derde Persoon* van het drieëinig Goddelijk Wezen, geheel in wezen gelijk aan den Vader en den Zoon (Hand. 5 : 4; 1 Cor. 12 : 11), van wie Hij uitgaat (Joh. 15 : 26) om innerlijk toe te passen, uit te werken en te verzegelen, wat, naar den raad des Vaders, door den Zoon volbracht is.

Hij *wederbaart* den mensch [maakt hem *levend*] (Joh. 3 : 5; 6 : 63). Hij *overtuigt* hem van zonde, gerechtigheid en oordeel (Joh. 16 : 8—11). Hij *vereenigt* hem met Christus door het *geloof*, en door Christus met den Vader (Rom. 8 : 15, 16; Gal. 4 : 6; Ef. 1 : 13). Hij *verzegelt* de beloften des Evangelies aan de uitverkorenen (2 Cor. 1 : 22; Ef. 1 : 14); *openbaart de waarheid* door dadelijke *ingeving* aan de profeten en apostelen (2 Petr. 1 : 21; Joh. 16 : 13; 14 : 26; Matth. 10 : 20; 1 Cor. 2 : 10) en door *verlichting* aan de geloovigen, om hun de *geopenbaarde waarheid te doen verstaan* (Ef. 1 : 17, 18).

Hij troost de zijnen door zijn *blijvende gemeenschap* (Joh. 14 : 16; Hand. 9 : 31) en *deelt* zich met zijne *gaven*, naar zijn *wil*, mede (1 Cor. 12 : 11), op het *gebed* (Luk. 11 : 13); welke gaven of *innerlijk*, *zaligmakend* en *blijvend* zijn, of *uiterlijk* en dan kunnen *ontnomen* worden (1 Sam. 16 : 14; Hebr. 6 : 4).

Werd Hij *vóór* den Pinksterdag aan *enkelen* binnen Israël geschonken, nu wordt Hij over de *Kerk*, als één geheel, uitgestort; hoewel zijne werking *verschillend* is in de uitverkorenen (1 Cor. 12 : 4—11).

Reeds was zijn volle openbaring door den Heere aangekondigd door den mond der profeten (Jes. 44 : 3; Ezech. 36 : 27; 39 : 29; Joël 2 : 28, 29) en door den Heere Jezus zelve (Joh. 14 : 16; 17 : 26; 15 : 26; 16 : 7, 13; Luk. 24 : 49; Hand. 1 : 4, 5, 8).

Eerst moest de Heere Jezus het werk der verlossing hebben volbracht en verheerlijkt zijn, zou de Heilige Geest kunnen komen [waarom? (Joh. 16 : 7; 7 : 39)].

Zijne uitstorting.

Onder gemeenschappelijk gebed waren de 120 personen in de opperzaal vergaderd, de belofte aangaande den Heiligen Geest verbeidende, die eerst na *tien* dagen, (tot beproeving huns geloofs) op den dag van het *Pinksterfeest* vervuld werd. (Dat biddend wachten strekt ons ten voorbeeld.)

Het *Israëlietisch* Pinksterfeest (pentecoste: vijftigste), ook het feest der *weken* genoemd (*zeven* weken na het Paaschfeest), maakte met het *Paasch-* en *Loofhuttenfeest* de drie *hooge* feesten uit, waarop alle mannelijke Israëlieten boven de twaalf jaar, in den tempel te Jeruzalem voor Gods aangezicht moesten verschijnen (Deut. 16 : 16). Het was een *oogstfeest*, waarop de eerstelingen van den *tarweoogst* in den vorm van twee *brooden* den Heere gebracht werden en waarop de *barmhartigheid* moest geoefend (Lev. 23 : 16—22; Num. 28 : 26—31). In later tijd gedacht Israël aan de *wetgeving* op Sinaï, die vijftig dagen na den uittocht uit Egypte plaats gevonden had. Treffende overeenkomst tusschen het Israëlietisch en het Christelijk Pinksterfeest: de eerstelingen van den *menschenoogst* werden den HEERE geheiligd; de wet niet van *buiten*, maar *binnen* in het *hart* der uitverkorenen geopenbaard, niet in *steen*en tafelen maar in *vleezen* tafelen des *harten* geschreven door den Heiligen Geest; het *verbond* Gods in zijn geestelijke en eeuwige betekenis bevestigd (Jer. 31 : 31—34; Ezech. 36 : 36, 27; 1 Cor. 15 : 3).

De 120 personen waren op het Pinksterfeest *een-drachtig* bijeen. (Door den Heiligen Geest, van het Hoofd op de leden nederdalende, als één lichaam verbonden.)

Plotseling wordt er een *geluid* gehoord als van een „geweldig gedreven *wind*”, die het geheele huis waar zij vergaderd zijn *vervult*. De Heilige Geest komt als een *wind* (pneuma = geest = geblaas), die alles *doordringt* en zuivert (Joh. 3 : 8). In zijn geweldige *openbaring* toont Hij zijn *Goddelijke majesteit* en *overweldigende kracht*, en kondigt door zijn allesdoordringend *geluid* zijne werking door het woord des

Evangelies over de geheele aarde aan, doordringende in de harten der uitverkorenen (Rom. 10 : 18).

Op een iegelijk der discipelen daalde de Heilige Geest neder in de gedaante van een *verdeelde vuurtong* (in welke gedaante was Hij op Christus nedergeedaald en waarom?). Zoo wordt het woord van Johannes den Dooper bevestigd (Matth. 3 : 11, vgl. Hand. 11 : 16). De verdeelde vuurtong beteekent, dat de Heilige Geest het woord des Evangelies met vuur en kracht zou doen verkondigen, hetwelk de harten doordringende, hen *verdeelen* en *doorzuiveren* zou (Hebr. 4 : 12; vgl. Ezech. 10 : 6). *Allen* (de 120 personen) werden *vervuld* met den Heiligen Geest, hoewel niet allen tot hetzelfde doel (vgl. Hand. 10 : 44, 46). Op de apostelen daalde Hij neder, om hen te bekleeden en bekwaam te maken tot hun *ambt*. Zij werden zoo vervuld met den Heiligen Geest, dat zij geheel onder de heerschappij des Geestes stonden, die door hen handelde en sprak.

Zij spraken met andere talen, zooals de Geest hun gaf uit te spreken (Matth. 10 : 20), niet in onsamenhangende, onverstaanbare klanken, maar in duidelijk *verstaanbare woorden* (vs. 8), alzoo in *werkelijke talen*. Het wonder geschiedde niet in de *hoorders*, maar in de *apostelen*, die de talen spraken. Hier geschiedt hetzelfde als in Babel (Gen. 11 : 7), maar met geheel tegenovergestelde bedoeling en uitwerking. Het oordeel, daar geveld, wordt nu opgeheven. Het Evangelie is bestemd om door allen gehoord en verstaan te worden, opdat alle uitverkorenen uit alle volken tot éene gemeente verzameld zouden worden (Openb. 14 : 6).

Op het geluid, dat verre gehoord werd, spoedden zeer velen zich naar de plaats waar het wonder geschiedde. Dáarom werd de Heilige Geest op het Pinksterfeest uitgestort, omdat vele vreemdelingen binnen Jeruzalem waren, die, tot kennis des Evangelies gebracht, dit overal zouden verbreiden. Al deze vreemdelingen hoorden in hun *eigen* taal de groote werken Gods verkondigen. Geheel verschillend was de indruk, op hen teweeggebracht. Sommigen werden twijfelmoedig, niet wetende wat er van te denken; anderen verklaarden de apostelen, in spotternij, voor *dronken* [de werken des Heiligen Geestes voor die van een boozen geest houdende (vgl. Mark. 3 : 21, 22)]. Dit gaf Petrus aanleiding om (zeker in de *Grieksche* taal; waarom?) het woord des Evangelies aan de schare te verkondigen. Eerst wees hij haar op de *vervulling van Joëls profetie* (Joël 2 : 28—32; slechts in beginsel vervuld) en daarna verkondigt hij den vollen raad Gods, door de profeten geopenbaard, door Christus als den waren Messias bevestigd (tot vs. 36). Welk een verschil tusschen Petrus nu en vroeger (vgl. Matth. 16 : 22; Joh. 13; 6, 7; 37, 38), als vrucht van de werking des Heiligen Geestes! (Luk. 12 : 11; 21 : 15; Joh. 16 : 13.)

En wat is de vrucht van de prediking des Heiligen Geestes door Petrus? (vs. 37.) Verslagenheid en heilbegeerigheid, beide kenmerken der ware bekeering, waartoe Petrus vermaant (vs. 38—40). Niet op *voorwaarde*, maar langs *den weg der bekeering* wordt

de Heilige Geest geschonken, welke, zonder voorafgaande bekeering, tegelijk met de ouders, ook het deel wordt van de *kinderen*, die, als leden der kerk, in het genadeverbond zijn begrepen, waarvan de *doop* hun de *verzegeling* geeft. Die doop werd op denzelfden dag aan *drie duizend* toegediend, die tot het geloof in Christus gebracht, de eerstelingen van den grooten oogst des Heiligen Geestes waren. Ziedaar een *wonder der genade*, nooit weder aanschouwd!

Heerlijke toestand der eerste gemeente (vs. 42—47), steeds als ideaal gesteld, nooit weder bereikt. De rijkdom der geestelijke goederen deed hun het bezit der aardse geringschatten en deed hen allen aan elkander gelijk zijn. Dagelijks hielden zij *Avondmaal* ter versterking des geloofs en der liefde onderling.

Vragen.

1. Wie is de Persoon des Heiligen Geestes?
2. Van wie gaat Hij uit en waartoe?
3. Welke zijn zijne werken?
4. Waarin zijn zijne gaven onderscheiden?
5. Welk onderscheid is er tusschen zijne werking onder het Oude en het Nieuwe Verbond?
6. Was zijn komst aangekondigd, en waarom kwam Hij eerst nu?
7. Waaraan dacht Israel op het Pinksterfeest, en welke betrekking is er tusschen het Israëlietische en het Christelijke?
8. Op welke wijze daalde de Heilige Geest neder?
9. Wat beteekenen de teekenen?
10. In welke mate kwam de Heilige Geest op hen en waartoe?
11. Hoe is het spreken in vreemde talen te verklaren en waartoe strekt dit?
12. Wat is de hoofdinhoud van Petrus' rede?
13. Welke was de vrucht der prediking?
14. Hoe was de toestand der eerste gemeente?

1 Juni. *De Torenbouw van Babel.*

Genesis 11.

Te leeren: Hand. 17 : 26; Ps. 32 : 5.

Was de ark op het Armenisch *hoogland*, op het gebergte *Ararat*, blijven rusten, spoedig trokken de nakomelingen van Noach, naar het Armenisch *laagland*, in *Sinear* of Mesopotamië, tusschen de rivieren Eufraat en Tigris, alwaar de bakermat van het menschelijk geslacht gelegen is. Daar wilden zij een stad met een hoogen toren bouwen, „welks opperste aan den hemel reiken zou,” opdat zij daarin het middelpunt hunner samenleving vinden zouden. Niet Sem en Jafeth, maar Cham en zijn geslacht schijnen dit gewild en bedoeld te hebben, opdat dit vernederd geslacht, tegen Gods wil, de heerschappij over de andere zou verkrijgen. Daartoe werkt blijkbaar Nimrod (oproerling) mede, die „een geweldig jager voor het aangezicht des HEEREN” genoemd wordt; d. w. z. een geweldenaar, die, in trotschheid en vijandschap tegenover den HEERE, zichzelf tot macht en heerschappij wilde brengen (Gen. 10 : 8—10). Hij is de grondlegger van *Babel*, waaruit *Assur* is uitgegaan, die, als stichter van het Assyrisch rijk, *Ninevé* bouwde,

waardoor de twee oudste wereldmonarchieën ontstonden. Door het bouwen van die stad met dien toren wilden zij een *naam* maken. Had God *Sem* (naam) gesteld boven zijne broederen, zij wilden dien naam boven hem, door eigen kracht en roem verwerven. Tegenover de bedoeling Gods [zeker door Noach gegeven (vgl. H. 9 : 1)], wilden zij bijeenblijven en alle macht tegenover God samentrekken (echt satanisch). Maar hun raad en doel is ijdel (vgl. Ps. 2 : 1—5; 33 : 10, 11; vooral Jes. 14 : 13—15).

Om hun plan te volvoeren, bakten zij steenen, die zij met *asphalt* (*bitumen* of jodenlijm) aan elkander voegden, zóo sterk dat men ze nu niet van elkaër kan breken. (De boosheid is vindingrijk.) Tegenover het „Komt en laat ons” der menschen, zegt de HEERE [de drieënige God (vgl. H. 1 : 26)]: „Komt, laat ons nedervaren en hunne spraak aldaar verwarren.” Daardoor werden zij gedwongen hun werk te staken en zich van elkander te verwijderen. De stad werd dientengevolge *Babel* (verwarring) genoemd, als teeken van Gods almacht, rechtvaardigheid en wijsheid, tegenover de nietigheid, boosheid en dwaasheid der menschenkinderen.

Van den toren, bekend onder den naam van *Birs-Nimrod* (burcht van Nimrod) en toegewijd aan den god Bel, zijn de puinhoopen gevonden, die de ontzaglijke grootte van dit gevaarte doen zien. Het blijkt 463 Ned. ellen hoog geweest te zijn, waarboven zich acht torens hebben verheven (drie zijn nog overig) op wier hoogste een altaar, zonder beeld, was geplaatst.

De verdeeling der talen, als een oordeel Gods, is in hare gevolgen heilzaam, daar nu de gansche aarde bebouwd is, waardoor nijverheid, handel en verkeer zijn ontstaan en bovenal de saamgetrokken en anti-Goddelijke macht zeer verzwakt is. (Door vereeniging ontstaat macht, zoowel ten goede als ten kwade.) De verstrooiing moest tot bereiking van Gods oogmerk strekken, in de saamvergadering aller uitverkorenen in Christus (Ef. 1 : 10; Filipp. 2 : 10; Openb. 14 : 6). Daartoe diende het spreken van de vreemde talen op het Pinksterfeest, waar door *hetzelfde middel* het *tegenovergestelde doel* is bereikt. [Uit het kwade des menschen, met tegenovergesteld doel be-raamd, doet God het goede voortkomen tot bereiking van zijn oogmerk (vgl. Gen. 50 : 20).] Tegenstelling tusschen *Nimrod* in Babel, als hoofd der anti-Goddelijke, menschelijke eenheid, en *Christus*, den Koning Sions, als Hoofd der Goddelijke eenheid van het uitverkoren geslacht (Joh. 17 : 21; Ef. 1 : 10).

Al steeds meer vervreemde het menschelijk geslacht van de kennis des waren Gods. Nog in vier van de tien geslachten van Sem, die na Peleg leefden [toen de menschheid verdeeld werd (1 Kron. 1 : 19)], liet God die vervreemding toe, maar eindelijk zonderde Hij Abram af, om in hem en zijn geslacht de kennis van zijn Naam, zijn Woord en zijn dienst te be-waren. Ook reeds zijn geslacht was door afgoderij besmet (Joz. 24 : 2). Dat toen nog niet het geheele menschengeslacht ontaard was, blijkt uit Sem en enkele zijner nakomelingen, Job, Melchizedek, enz.

(Het menschengeslacht wordt steeds minder oud in leeftijd, misschien door verzwakking en omdat die hooge leeftijd niet meer noodig was.) Van nu voortaan worden de volken op den achtergrond gesteld, hoewel niet vergeten (Hand. 14 : 16, 17), en bepaalt de Goddelijke openbaring zich tot het volk der verkiezing, dat tot dragen en voorbereiden van het heil in Christus bestemd was.

Vragen.

1. Waar trokken Noachs nakomelingen heen ?
2. Wat wilden zij bouwen, op aansporen van wien en met welk oogmerk ?
3. Waardoor heeft de HEERE hun doel verijdeld ?
4. Waarvan getuigt de naam der stad ?
5. Waarvan getuigen nog de puinhoopen ?
6. Welke bedoeling had God met de verstrooiing ?
7. Waar is op dezelfde wijze het tegenovergestelde doel bereikt ?
8. Welke was de godsdienstige gesteldheid van het menschelijk geslacht, ook uit Sem voortgekomen ?
9. Wien riep de HEERE uit het verdorven geslacht en waartoe ?

8 Juni. *Abram.*
Genesis 12.

Te leeren : Gen. 12 : 1 ; Ps. 119 : 3.

In *Ur* der Chaldeëen had God Abram geroepen, om zijn land, zijne maagschap en zijns vaders huis te verlaten (zie vs. 1). Volgens H. 11 : 31 nam *Terah*, de vader, met achterlaten van Nahor [H. 11 : 26, waar Abram *eerst* genoemd wordt, als de *voornaamste*, daar hij niet de *oudste* is (vgl. vs. 26 met vs. 32 en H. 12 : 14).], zijn zoon *Abram*, benevens zijne dochter Sarai, die hij bij zijn tweede vrouw verwekt had (H. 20 : 12), en die met Abram getrouwd was, en zijn kleinzoon *Lot*, den zoon van zijn overleden zoon Haran, om naar Kanaän te trekken. (*Terah* schijnt Gods bevel, naar Abrams wil, opgevolgd te hebben). Zij trokken voort tot *Haran* (*Charrae* in Mesopotamië), welke plaats zeker naar den overleden Haran genoemd is. Daar schijnen zij een geruimen tijd gebleven te zijn, wegens de uitbreiding van have en familie (H. 12 : 5). Eerst na den dood van *Terah*, die als afgodendienaar (Joz. 24 : 2) blijkbaar niet mede in Kanaän mocht komen, vertrok Abram, zeker op nadere aanwijzing (vgl. vs. 1), naar het hem onbekende land. Alleen *Abram* wilde de HEERE tot stamvader van een groot volk afzonderen van de heidenen, om de kennis van zijn Woord en zijn dienst te bewaren en de belofte des verbonds te verwezenlijken (vs. 2). Abram was reeds 75 jaren oud, toen God hem in Kanaän bracht en hem de belofte schonk. (Hieruit blijkt zijn geloof; in welk opzicht?) Door den HEERE gezegend, moet hij wederkeerig tot een zegen strekken. Volgens vs. 3 betoont de HEERE zich als een vriend van Abram (Jak. 2 : 23), wiens belangen hij geheel als de zijne beschouwt (vgl. Zach. 2 : 8 ; Matth. 25 : 40, 45). De zegen Abram strekte voor alle volken, daar in Abram het zaad der belofte, het vrouwezaad (Gen. 3 : 15), was besloten, dat in Christus met zijn geestelijke, eeuwige zegeningen geopenbaard zou worden (Gal. 3 : 14, 16).

Gehoorzaam aan het bevel en getroost door de beloften des HEEREN, verliet Abram al wat hem dierbaar was, zonder te weten waar hij zou komen. Hierdoor betoont hij zijn *geloof*, dat zich in onbepaald vertrouwen op Gods beloften en in gehoorzaamheid aan Gods bevel openbaart (vgl. Cat. vr. 21). Het geloof doet slechts zien op Gods *gebod* en *belofte*, de *uitkomst* aan den HEERE overlatende (Hebr. 11 : 8, vgl. vs. 27b ; Rom. 4 : 17, 18). Door dit geloof is Abram den geloovigen ten *vader* en ten *voorbeeld* gegeven (Rom. 4 : 16 ; Gal. 3 : 7 ; Joh. 8 : 39). Opmerking verdient, dat God zijne beloften niet geeft aan Abram, *na* zijn betoonde gehoorzaamheid, als zekere *voorwaarde*, maar *daarvoor* ; alzoo alleen naar de *verkiezing der genade*. Het verbond met Abram is het *genadeverbond* (Rom. 4 : 3, 4 ; Gal. 3 : 18).

Te *Sichem* gekomen, aan het *eikenbosch More*, gelegen in een zeer onvruchtbaar dal, in het midden van Kanaän, verscheen de HEERE hem, met de verzekering, dat dit het land was, voor hem en zijne nakomelingen bestemd. Hoewel de Kanaänieten, als de oorspronkelijke bewoners, heer en meester in dit land waren, terwijl Abram daar als *vreemdeling* verkeerden moest, toch geloofde hij in de zekere vervulling der Goddelijke belofte (Hebr. 11 : 9). Zijn eerste werk in dit vreemde land der belofte was het *bouwen van een altaar*, waarop hij temidden der afgoderij den waren God zijn offers bracht (blijk van zijn geloofsmoed en godsvrucht, ons ten voorbeeld!). Als herdersvorst bleef Abram niet op éne plaats, maar zocht overal weiden voor zijn vee. Van *Sichem* vertrok hij naar de landstreek tusschen *Bethel* (LUK) en *Ai*, waar hij eveneens een altaar bouwde en daarbij openlijk den HEERE *aanriep* (met gebeden en dankzeggingen) temidden van die heidenen, tot een beschamend voorbeeld voor ons (Matth. 10 : 32, 33). Nog zuidelijker trok hij voort, alwaar zijn geloof op felle proef gesteld werd door een hongersnood, die hem de onvruchtbaarheid des lands, dat zoo vruchtbaar scheen, deed kennen. Die proef kon Abram niet doorstaan. In plaats van op God te blijven vertrouwen (Ps. 33 : 18, 19), verliet hij het aangewezen land en trok naar Egypte (dat van geen weersgesteldheid afhankelijk is, wegens de jaarlijksche overstrooming van den Nijl, die door zijn nagelaten slib het land zeer vruchtbaar maakt). In dien weg van ongeloofigheid en ongehoorzaamheid bedreef hij een groote zonde, daar hij op bedriegelijke wijze zichzelf zocht te redden, met opoffering van Sarai (dubbel kwaad! waarom?). Hij sprak halve waarheid (Gen. 20 : 12), voor den God der waarheid aan leugen gelijk. Een noodleugen, om bestwil, wordt als groot kwaad aangemerkt. (Abram strekt hier tot een waarschuwend voorbeeld, en toont de waarheid van Cat. vr. 11.)

Het listig beraamd plan baatte niet: Sarai werd weggehaald aan Farao's hof (*Farao* was de koningstitel der Egyptische vorsten). De HEERE echter zorgde voor Abram, als blijk van zijne genade en trouw. Hij deed Abram wèl, maar strafte Farao, die Sarai, ook als Abrams zuster, zich niet had mogen toeëigenen. Farao erkende de straffende hand Gods

(waarvan geeft dit blijk?) en na Abram ernstig bestraft en vermaand te hebben (welk een vernedering voor Abram!) zond hij hem (door Gods genadige bestiering) terug, onder beschermend geleide zijner knechten. [Abrams ongeloof beschaamd (Ps. 33 : 18, 19), tot zijne en ook onze leering.]

Driemaal is het zaad der belofte in Egypte bewaard in Abram, in Jakob (Gen. 50 : 20) en in den Heere Jezus zelf (Matth. 2 : 13). (Wat leert ons dit?)

Vragen.

1. Waar woonde Abrams familie? Noem deze.
2. Welk Goddelijk bevel kwam tot Abram?
3. Waarheen trok Terah met de zijnen?
4. Waar moest Abram heengaan en welke belofte gaf de HEERE hem.
5. Waarin openbaarde Abram zijn geloof?
6. Heeft Abram om zijn geloof de beloften verkregen?
7. Waar kwam Abram; wie woonden daar en wat blijkt daaruit?
8. Wat deed Abram overal waar hij kwam, en wat bewijst hij daarmede?
9. Welk blijk van ongeloof gaf Abram?
10. Welke treurige gevolgen had dit voor hem?
11. Wat leeren wij daaruit?

15 Juni. Abram en Lot.

Gen. 13 en 14.

Te leeren: Gen. 13 : 9; Ps. 25 : 4.

Abram door den HEERE van den verkeerden weg afgebracht, trok, rijk door God gezegend, als blijk van zijne genade en trouw, weer naar het land der belofte, en legerde zich ter plaatse waar hij vroeger een altaar gebouwd had, om zijn God temidden der heidenen te dienen. (Alleen in den weg van gehoorzaamheid kan en mag de HEERE gediend worden.)

Wegens den grooten rijkdom in vee, waarin ook Lot, om Abrams wil, zich mocht verheugen, ontstond twist tusschen de herders, die geen genoegzame weiden konden vinden; aangezien de Kanaänieten de eigenlijke bezitters van het land waren. Vóór er een werkelijke breuk tusschen hen komen zou, die schadelijk op die heidenen zou werken (waarom?), achtte Abram het beter op vreedzame wijze van elkander te scheiden. [Treffend: Abram noemt Lot, zijn neef, zijn broeder (n.l. in den HEERE).] Abram, die de rechtmatige bezitter van het gansche land was, liet aan Lot de keuze, om te gaan waar hij wilde. Schoon bewijs van nederigheid, edelmoedigheid, zelfverloochenende liefde en onbepaald vertrouwen (in welke opzichten?). Lot daarentegen betoont zich hooghartig, zelfzuchtig en hebzuchtig.

Hoewel veel jonger, koos hij eigenwillig de vlakke der Jordaan, waarin de steden Sodom, Gomorra, Adama, Zeboim en Bela (Zoar) gelegen waren. Die streek wordt vergeleken bij den *hof des HEEREN* (het reeds verdwenen Paradijs) en bij *Egypteland* [dat bijzonder vruchtbaar was, (zie het vorige hoofdstuk)]. Zij strekte zich tot Zoar uit. Lot vertoont hier het

beeld van den wereldling, die slechts het zijne zoekt en aardische voordeelen bejaagt, in strijd met 1 Cor. 10 : 24; Filipp. 2 : 4; Spr. 23 : 4; Luk. 12 : 15 en andere plaatsen.

Zoo werd Abram eerst van zijn land en zijns vaders huis, daarna van zijn vader, en nu van Lot gescheiden. Alleen om Abram was het den HEERE te doen; daarom moest hij van alle vleeschelijke banden losgemaakt (ons ten voorbeeld gesteld). Lot, door zinnelijkheid bekoord en naar eigen goeddunken handelende, wijkt steeds verder van den HEERE af [ter waarschuwing voor ons (Matth. 6 : 24; Ps. 81 : 13; Jer. 17 : 5)].

Hij slaat zijne tenten op tot aan Sodom toe, zich steeds dicht bij de goddeloozen voegende, tot hij eindelijk binnen Sodom gaat wonen. Hij kiest dus het *stadsleven* boven het *herderlijk* leven (ter waarschuwend voorbeeld vooral aan jonge menschen!) Toch vindt hij zich in die goddelooze plaats niet thuis (2 Petr. 2 : 8); maar zijne toegeeflijkheid verlamt zijne kracht om te bestraffen.

Sodoms bewoners waren ten toppunt van goddeloosheid gestegen; zij waren geheel verdorven en verdierlijkt (Ezech. 16 : 48, 49; Gen. 18 : 20, 21). Reeds de omgang met zulke menschen was voor Lot een straf, die straks ook uiterlijk hem treffen zou (vgl. Ps. 89 : 31—33; ook 1 Tim. 6 : 10).

Na Lots vertrek openbaarde de HEERE zich aan Abram (vs. 14—17), waarin Gods goedkeuring over zijn daad ligt opgesloten. [In Christus is de belofte, ook in betrekking tot het land, *eeuwig*, daar zij in geestelijken zin *de gansche wereld* omvat (Rom. 4 : 13).] Hieruit blijkt de heerlijke vrucht van het vertrouwen op den HEERE, aan wien Abram zich geheel overgeeft. (Verg. 1 Kon. 3 : 11, 13; Ps. 37 : 9, 11; Matth. 6 : 33; Jer. 17 : 7 en 8.)

Abram zette zich neder aan de eikenbosschen van Mamre bij *Hebron* [vroeger Kirjath-Arba, een zeer oude stad (Num. 13 : 22)], alwaar hij weder een altaar bouwde, om den HEERE met zijn gezin te dienen. Abram, die den HEERE bleef dienen, behield zoowel het *aardsche* als het *geestelijk* goed, terwijl Lot, die het aardsche goed koos, den HEERE verliet en daardoor in ellende gebracht werd.

Er brak een *grote oorlog* uit tusschen machtige koningen en de hun schatplichtige volken, die niet langer het juk wilden dragen (H. 14). De drie in vs. 1 eerstgenoemde koningen heerschten over de streken van het latere Babylonisch gebied; de laatste was koning over verschillende verstrooide volksstammen [misschien in Syrië woonachtig (vgl. Matth. 4 : 15)]. Die koningen vielen in de streken, gelegen aan de overzijde (ten oosten) van de Jordaan en zuidelijk van Kanaän, en versloegen de Refaëten, in Bazan (Deut. 1 : 4); de Zuzieten of Zamzummiëten (Deut. 2 : 20), in het land, waar later de Ammonieten woonden; de Emieten, die door de Moabieten verdrongen werden (Deut. 2 : 10, 11); de Horieten (holbewoners), wier woonplaats het latere Iduméa of land der Edomieten was (Deut. 2 : 22). In de aangehaalde plaatsen worden zij *reuzen* genoemd. Verder versloegen zij de Amalekieten, die naar Egypte heen

woonden, (Ex. 17 : 8) en de Emorieten, in het zuiden van Kanaän, Hazezon-Thamar of Engedi (2 Kron. 20 : 2). Nu de overweldigers zoo dicht bij Sodom naderden, stelden de koningen van Sodom, Gomorra, Adama, Zeboim en Bela zich tegen hen in slagorde, maar zij werden verslagen en hun gansche gebied geplunderd. Ook Lot werd met al de zijnen krijsgingevangen gemaakt, als rechtvaardige straf van den HEERE. [Het dal Siddim was vol *lijmpotten*, gevuld met bitumen, jodenlijm of aardpek, waarin de koning van Sodom en velen zijner bondgenooten inzonken (denkelijk niet ten dood (vgl. vs. 17).]

Toen Abram het droevig lot van zijn neef hoorde, wapende hij terstond al zijne onderhoorigen, 318 in getal (bewijs van Abrams rijkdom en macht) en trok in bondgenootschap met zijne burens Aner, Eskol en Mamre, tegen de vijanden op, die hij versloeg en van hun ganschen buit beroofde. Die glansrijke overwinning schonk hem de HEERE, die zichzelf daardoor verheerlijkte en Abram in macht en roem boven die heidenen verheef. [Vrucht van zijn geloof (vgl. Ps. 18 : 30, 49; Ps. 60 : 14).]

Na hen geheel tot Hoba nabij Damaskus (in Syrië, ten noorden van Kanaän) nagejaagd te hebben, kwamen de overwinnaars in het dal Schave (het latere dal van Josafat), met den koning van Sodom en de zijnen bijeen. Aldaar ontmoette Abram *Melchizedek* die hem met spijs en drank verkwikte en hem zegende in naam van den allerhoogsten God, dien hij diende en om zijne kracht, in deze overwinning betoond, verheerlijkte. *Melchizedek* (*koning der gerechtigheid*), die den waarachtigen God kende en diende (wat blijkt hieruit?) wordt genoemd *koning van Salem* (vrede), het latere Jeruzalem, en een *priester* des allerhoogsten Gods. Als *priester*, van eeuwigheid, *onmiddellijk* van God geroepen en gezalfd, had hij geen geslachtsrekening noch beginsel of einde der dagen, en was de *heilige* Gods gelijk, die zich ook niet op priesterlijke dienster beroepen kon (Hij was niet uit Levi, maar uit *Jede*; en toch eeuwig Priester was, van God den Vader naar de ordening Melchizedeks gezalfd (Hebr. 7 : 1—17). Aan dezen Melchizedek gaf Abram de *tienden* (het tiende deel) van al wat hij bezat, als aan den HEERE, wiens priester hij was, evenals later de Israelieten moesten doen. Daarin betoont Abram zijne *minderheid* tegenover hem (Hebr. 7 : 4—10), die zijn priesterlijken zegen hem geeft. Uit dankbaarheid wilde de koning van Sodom Abram den buit geven, terwijl hij de gevangenen menschen voor zichzelf begeerde. Maar Abram wilde niets voor zichzelf behouden, opdat niemand kon zeggen: „Ik heb Abram rijk gemaakt.” Hij wilde alleen door God gezegend en verrijkt worden. (Heerlijk bewijs van zijn godsvrucht en vertrouwen, maar ook van zijne belangeloosheid en zelfverloochening.) Wel wilde hij, dat zijne bondgenooten hun deel ontvingen. Deze bezaten niet dat geloof en dien geestelijken rijkdom (blijk van edelmoedigheid, welwillendheid, eerlijkheid, trouw en voorzichtigheid, in welke opzichten?). Abram en Melchizedek treden hier voor ons op als hoogbenedigde menschen.

Vragen.

1. Waardoor ontstond twist, tusschen wie?
2. Welke edelmoedigheid betoonde Abram?
3. Wat koos Lot en hoe betoonde hij zich daardoor?
4. Hoe ging het met hem en wat blijkt daaruit?
5. Hoe ging het met Abram en wat leert gij daaruit?
6. Waar vestigde Abram zich en wat deed hij?
7. Welke oorlog brak uit en met welk gevolg?
8. Wat deed Abram en hoe betoonde hij zich?
9. Met welken uitslag werd de strijd bekroond?
10. Wie ontmoette Abram; waartoe en wie blijkt die man te zijn?
11. Welke edelmoedigheid betoonde Abram weder?

22 Juni. *Gods verbond met Abram. Hagar.*

Gen. 15, 16 en 17.

Te leeren: Gen. 15 : 5; Ps. 105 : 5.

Des HEEREN Woord (d. i. openbaring) geschiedde in een *gezicht* tot Abram. [Openbaring Gods *drieërlei*: 1o. *uiterlijk*, door *gezichten*, in *wakenden* toestand (zie vs. 1); (daartoe behoorden de *engelenverschijningen*); 2o. in *geestverrukking* (Hand. 10 : 10) of in *slapenden toestand* (vs. 12), door *droomen* (Gen. 28 : 11); 3o. door *innerlijke* openbaring des Heiligen Geestes, meest aan de *profeten*; 4o. in de volheid des tijds door den *Zoon* (Hebr. 1 : 1).] Abram *vreesde*, waarschijnlijk voor de wraak zijner vijanden [verklaarbare zwakheid des geloofs (vgl. 1 Kon. 19 : 10)]; waarom de HEERE zich noemt zijn *schild* (ter bescherming) en zijn *loon* zeer groot (vgl. H. 14 : 22, 23), bestaande in zijne *gemeenschap*, als het hoogste goed en de bron van alle geestelijk en tijdelijk goed. (Zie Ps. 84 : 12; 118 : 6; 16 : 5; 68 : 21; Matth. 5 : 12; 1 Cor. 3 : 21—23; 1 Tim. 4 : 8.) Met die toezegging is Abram nog niet volstaan. Hij begeert niet voor zichzelf alleen, maar ook voor zijn zaad de Goddelijke belofte; en dit zaad ontbreekt (vs. 2). Hij *twijfelt*, echter niet aan de beloofde *zaak*, maar aan de *wijze* der vervulling (vs. 3). *Eliëzer* (God is mijn hulpe; uit dien naam schijnt Abrams verwachting omtrent hem te blijken) was een zoon of geborene in Abrams huis, uit een Damaskeensch geslacht voortgesproten. Abrams twijfelmoedigheid treffend beschaamd door de hernieuwing (vs. 4) en de verzekering van Gods belofte door een duidelijk *teeken* (vs. 5). Gelijk God door zijn *almacht* de sterren in ontelbare menigte voortbrengt (Jes. 40 : 25), zoo zou Hij ook zijn (Abrams) nakomelingschap ontelbaar maken. (Dit teeken drukt duidelijk de *beteekenende* zaak uit en is dus een *verbondsteeken*, tot verzegeling der belofte.) Die ontelbare menigte is *letterlijk* (Deut. 10 : 22) en *geestelijk* te verstaan, als doelende op de *kerk* in Christus (Rom. 4 : 16b, vgl. vs. 18). Abram geloofde in den HEERE; n.l. in zijn almacht, trouw en genade, in betrekking tot zijne verbondsbeloften, die in Christus vervuld zouden worden. En dit geloof *rekende* de HEERE hem tot *gerechtigheid*; d. w. z. hoewel hij onrechtvaardig in zichzelf was, beschouwde de HEERE hem uit genade rechtvaardig, door toerekening van de gerechtigheid van Christus, dien hij in de belofte door het geloof omhelzen mocht. [Zoo is hij de geestelijke va-

der der geloovigen (Rom. 4 : 3, 9, 11, 12, 13, 18—22. Gal. 3 : 6; Jak. 2 : 23.) Tot verzekering van zijne trouw in het vervullen der belofte openbaart God zich aan Abram als *JEHOVA* of *HEERE* [vs. 7, vgl. Ps. 105 : 7—11; Exod. 6 : 2 (in welke plaats wordt bedoeld, dat Jehova als Verbondsgod niet door *ervaring* in de vervulling der belofte is bekend geweest)]. Abram begeert nu een teeken tot bevestiging van de verbondssluiting. Dit wil de *HEERE* gaarne geven (vgl. Richt. 6 : 36—40; 2 Kon. 20 : 8—12; Jes. 7 : 11—14). Wij vinden in vs. 9—18 een zinnebeeldige *verbondssluiting*. De deelen der dieren stellen de twee partijen voor, die bijeenbehooren en niet gescheiden mogen blijven. (Driejarig drukt de volkomenheid uit.) Het gevogelte werd ook bij het offeren niet gedeeld. Het wild gevogelte stelt den vijand voor, die verdreven zou worden. Nadat Abram in gehoorzaamheid alles heeft gereed gemaakt, viel hij in een bovennatuurlijken, profetischen slaap en overviel hem een zware duisternis, beeld van de verdrukking, waarin Israel 400 jaren zou verkeeren, gelijk de *HEERE* voorspelt. [400 in 't algemeen; 430 bepaald, gerekend van dien oogenblik af (Hand. 7 : 6; Exod. 12 : 40; Gal. 3 : 17).] God zelf zou dat volk (de Egyptenaren; hier niet genoemd, om niet af te schrikken) richten, straffen wegens de verdrukking, zijn volk (uit moedwil en vijandschap tegen den *HEERE*) aangedaan (vgl. Zach. 2 : 8) en hen dwingen zijn volk met geschenken te laten vertrekken (Ex. 3 : 20—22). Drie geslachten zouden in verdrukking komen [vgl. de drie dieren (vs. 9)]; maar het vierde geslacht (het gevogelte) zou bevrijd worden. Abram zou in vrede ontslapen [blijk van Gods gunst (Jes. 57 : 2, 3)]. Tot in het vierde geslacht zou het land Kanaän nog in bezit der vijanden blijven, omdat de mate der ongerechtigheid der Amorieten (de voornaamste volkssam, waaronder alle andere bewoners van Kanaän zijn begrepen) nog niet vol was [blijk van Gods rechtvaardigheid en lankmoedigheid (vgl. Gen. 18 : 25)]. Abram ontwaakt zijnde, ziet in de avondschemering een rookenden oven en een vurigen fakkel [beeld van Jehova's tegenwoordigheid (Ex. 13 : 21, 22; 14 : 19, 20; 24 : 16, 17; Lev. 16 : 2)], die tusschen de stukken doorging, waardoor de *HEERE* zijn verbond met Abram en zijn zaad sluit en hem de belofte van zijne erfenis verzekert. [De rivier van Egypte is de *Sichor*, die Egypte van Kanaän scheidt; de Frath is de Eufraat; een gebied door de volkssammen (vs. 19—21) bewoond. Eerst in Salomo's tijd is deze belofte verwezenlijkt, als afschaduwing en profetie van de heerschappij van Christus (1 Kon. 4 : 24; 9 : 21, 22; Ps. 72 : 8).]

Hoe stellig de *HEERE* de belofte van een talrijk zaad aan Abram gegeven had, de wijze der vervulling had Hij verzwegen. Daarom beproefde Abram, door verleiding van Sarai, een zondig middel, door Hagar, Sarai's dienstmaagd, tot bijwif te nemen (zondig vanwege ongelooft en overspel; vleeschelijke lust geen drijfveer). Sarai wil vrouw blijven en het kind als het hare erkennen (vgl. Gen. 30 : 3). Bittere teleurstelling! Hagar verheft zich en Sarai wordt naijverig, ja, verwijt Abram dit ongelijk (ten onrechte van

Sarai's zijde; maar terecht in betrekking tot Abram, die aan den verleidelijken raad niet had mogen toegeven). Abram geeft Hagar geheel aan Sarai over, die haar als gewone slavine behandelt. Dit kan Hagar niet verdragen en vlucht in de woestijn, zeker met het doel, naar Egypte, haar vaderland, weder te keeren. Daar bezoekt haar de Engel des *HEEREN* in hare verlatenheid en uitputting bij een waterfontein, en haar in haar rang als *dienstmaagd* aansprekende, beveelt Hij haar als slavine tot Sarai (niet als *vrouw* tot Abram) terug te keeren (vgl. 1 Petr. 2 : 18; 1 Tim. 6 : 1 en 2), haar beloften gevende, die, hoewel niet de bondsbeloften, toch haar tot troost kunnen strekken (vs. 10—12). *Ismael* (God heeft verhoord) moet zij den beloofden zoon noemen. (Opmerkelijk: het kind des ongelooft draagt een naam, die de vrucht des geloofs, het kind des geloofs draagt een naam, die de vrucht des ongelooft uitdrukt. Den *HEERE* alleen de eer.) Als een woudezel, woest en ontembaar van aard, onafhankelijk en vrij van karakter, zou hij in de woestijn, afgezonderd van en vijandig tegenover anderen leven, zonder uitgeroeid te kunnen worden. (Zie verder H. 21.) — Hagar is beschaamd en vertroost (vs. 13). Zij wist nu wie de God Abrams was, die ook haar had aangezien, naar wien zij niet zou hebben omgezien. [Dit moet de erkenning van ieder kind Gods zijn (vgl. Jes. 65 : 1; Hand. 9 : 3 v.v.).] Ter gedachtenis aan deze genadige bezoeking Gods, noemt zij den put *Lachai-Roi* (bron van den levende en ziende). De *Engel des HEEREN*, kennelijk God zelf, ook wel *Engel des aangezichts* (Jes. 63 : 9), *Engel des verbonds* (Mal. 3 : 1) genoemd, moet als de *Zoon Gods* worden beschouwd, in engelengestalte (niet als een engel) onder het Oude, als *mensch* onder het Nieuwe Verbond verschenen. Teruggekeerd, baarde Hagar Ismael, toen Abram 86 jaren oud was.

Nog moest Abram 13 jaren in zijn geloof beproefd worden. Toen vernam de *HEERE* hem als God de *Almachtige* (*El-Sch*, om hem nogmaals zijne bondsbeloften te vermelden. Als *eisch* des verbonds (niet als *voorwaarde*) moest Abram gehoorzaam en oprecht voor Gods aangezicht wandelen (vgl. Ps. 97 : 11; 112 : 4; 125 : 4). Vol eerbied viel Abram op zijn aangezicht voor den *HEERE* (vgl. H. 18 : 27), die hem met de bondsbelofte ook den *bondsnaam* gaf. *Abram*: *grootte vader*; *Abraham*: *vader van velen* (niet een machtig vorst op zichzelf; maar een verheven bondshoofd van een machtig en gezegend volk). De belofte heeft geen betrekking op de *velerlei* volken, uit Abraham voortgekomen, maar op *een volk*, waaruit de zegeningen des verbonds door Christus over alle volken der aarde zouden voortkomen (Rom. 4 : 11—13). De koningen (vs. 6) zijn niet in de eerste plaats *vleeschelijk*, maar *geestelijk*, in Christus, den waren Koning (Jer. 23 : 5; 1 Petr. 2 : 9; Openb. 1 : 6). Het verbond is in Abraham met al zijn zaad, in hem begrepen, opgericht, als een eeuwig verbond (vs. 7), door Christus en in Christus met de ware kerk bevestigd. Daarom zijn ook de kinderen zoowel des Nieuwen als des Ouden Verbonds daarin begrepen (Hand. 2 : 39; 1 Cor. 7 : 14). Het *land* (vs. 8) is tegelijk

een *deel* en een *onderpand* der bondsbelofte, in Christus voor *eeuwig* bevestigd (vgl. Hebr. 11 : 10, 14, 16).

Als *teeken* en *zegel* (*sacrament*) des verbonds stelt de HEERE de *besnijdenis*, die een bloedig teeken is in het vleesch en geschiedde aan dat deel van het lichaam des mans, waarin het voortbrengingsvermogen bestaat. Daardoor werd de onreinheid en vloekwaardigheid des menschelijken geslachts aangeduid. (Ps. 51 : 7; Joh. 3 : 6); maar voor den geloovige werd zij juist door de besnijdenis, als weggenomen, verzegeld (Rom. 4 : 11). De besnijdenis verplichtte het bondsvolk tot gehoorzaamheid aan de wet (Gal. 5 : 6), als vrucht des geloofs in de bondsweldaden der genade, in Christus bevestigd (Luk. 2 : 21). Christus heeft zich laten besnijden en daardoor zich onder de heerschappij en den vloek der wet gesteld, welke door Hem is tenietgedaan; waarom de besnijdenis, als voorbeeldend, is afgeschafte en de *doop* in de plaats is gesteld, als teeken en zegel dat het voorbeeldende door Christus is verwezenlijkt (1 Cor. 6 : 11; Hand. 22 : 16; 1 Joh. 1 : 7). De doop moet dus ook aan de *kinderen*, als leden der kerk, toegediend. — De besnijdenis (ook de doop) als uitwendige handeling, als teeken zonder de *beteekenende* zaak, heeft geen waarde (Jer. 9 : 26; Rom. 2 : 25—29). Het hart moet besneden, d. i. moet door bekeering den Heere toegewijd zijn (Rom. 2 : 28, 29; Col. 2 : 11, 12; Filipp. 3 : 3; Deut. 10 : 16; Jer. 4 : 4). Alle huisgenooten moesten met Abraham besneden, daar zij, als zijn eigendom, uitwendig tot het verbond behoorden en deelgenooten waren der *uiterlijke*, niet der *geestelijke* bondsweldaden. (De slaven waren geheel het eigendom des meesters, hier, in Abraham, het eigendom des HEEREN.) De besnijdenis, ook bij andere volken gevonden, mist de *beteekenende* zaak, door Jehova aan Abraham en zijn zaad verzegeld. Niemand mocht onbesneden blijven, want daardoor werd hij uit de bondsgemeenschap uitgesloten (uitgeroeid uit zijn volk). De dood over het nalaten der besnijdenis bedreigt (Exod. 4 : 24—26). Hoewel de man besneden werd, toch was de vrouw niet uit de bondsgemeenschap uitgesloten. Sarai (*mijn vorstin*) wordt in het verbond opgenomen met den naam Sara (*vorstin over velen*). Nu noemt de HEERE haar uitdrukkelijk als moeder van het beloofde zaad. Abraham lachte in zielsverrukking over deze belofte, die zoo wondervol en bijna ongeloofelijk was. Toch geloofde hij in Gods almacht en trouw (Rom. 4 : 19—21). Maar toch begeert hij, dat Ismael niet verworpen werd, doch als een gunsteling des HEEREN mocht leven voor Gods aangezicht. Dit gebed verhoorde de HEERE in betrekking tot de uitwendige, maar niet tot de geestelijke bondsweldaden, die het deel waren van Izak (de naam des kinds, die „gelach” beteekent, duidelijk genoemd tot versterking zijns geloofs). Nadat God opgevaren was van Abraham (Hij ontrok zijne openbaring) volvoerde Abraham in gehoorzaamheid de pijnlijke besnijdenis aan zichzelf en allen die in het verbond uiterlijk werden opgenomen. Ismael was toen dertien jaren oud, op welken leeftijd de Arabieren (nakomelingen van Ismael) nog besneden worden.

Vragen.

1. Welke zijn de wijzen van Gods openbaring?
2. Hoe openbaarde de HEERE zich aan Abram en waarom?
3. Langs welken weg zocht Abram de verwezenlijking der belofte?
4. Door welk teeken verzekerde de HEERE hem zijne belofte?
5. Wat beteekent H. 15 : 6?
6. Met welken Naam openbaart God zich aan Abram (vgl. Exod. 6 : 2).
7. Door welke handeling sluit God het verbond en welke voorzeggingen deed Hij daarbij?
8. Op welke wijze trachtte Sarai de belofte te verwezenlijken en met welk gevolg?
9. Wat deed Hagar en hoe openbaarde de HEERE zich aan haar, met welke belofte en welk bevel?
10. Wie is de Engel des HEEREN?
11. Hoe openbaarde de HEERE zich aan Abram?
12. Welken naam ontving hij en waarom?
13. Welke beloften schonk de HEERE hem?
14. Welk sacrament stelde de HEERE in en waartoe?
15. Welke beteekenis heeft dat sacrament?
16. Welk sacrament is nu daarvoor gegeven en om welke reden?
17. Welken naam ontving Sarai en waarom?
18. Wat begeerde Abraham voor Ismael en verkreeg hij die begeerte?

29 Juni. *Sodom en Gomorra.*

Gen. 18 en 19.

Te leeren: Gen. 18 : 27. Ps. 68 : 17.

Een hemelsch gezantschap van drie engelen in menschengestalte komt, kort na de vorige verschijning, tot Abraham, die hen met eerbied begroet en ten maaltijd noodigt. (Het voetwassen geschiedde ter reiniging en verkwikking. Men droeg sandalen of schoenzolen.) Zij namen de uitnoodiging aan en aten en dronken, niet uit *behoefte*, maar naar *welgevallen*. (Luk. 24 : 43). De gastvrijheid van Abraham is een treffend, zegenrijk voorbeeld (Hebr. 13 : 2). Abraham ontvangt op aarde de engelen: in den hemel de zaligen van de engelen (Luk. 16 : 23). — De eerste der drie engelen, die kennelijk *God zelf* is, doet de belofte (vs. 10), welke door Sara niet geloofd wordt. Zij *lacht*, niet als Abraham uit verwondering en blijdschap, maar uit ongeloovigheid. Toch niet ongeloovig gebleven (Hebr. 11 : 12). Zij zag op de omstandigheden en niet op God alleen, die de Machtige en Getrouwe is, om zijn Woord te bevestigen. Sara wordt ernstig door den HEERE bestraft (vs. 13, 14), met beroep op zijne almacht (Luk. 1 : 37). Toch loochent zij, uit schaamte en vrees, gelachen te hebben; maar de HEERE toont het zeker te weten (vgl. Ps. 139 : 1—5; Gen. 3 : 8—12; ons ter waarschuwing!).

Nu vertrokken de hemelsche gezanten, door Abraham uitgeleid. De HEERE openbaart hem zijn voor-nemen, als aan zijn vertrouwden vriend, voor wien Hij geen geheimen heeft (Joh. 15 : 15), met het doel

Gods daden zijnen kinderen bekend te maken (vs. 17—19); ten voorbeeld voor ons (Ps. 78 : 5, 6; Jozua 4 : 21—24). God heeft Abraham niet verkoren, *omdat* (als *reden*), maar *opdat* (als *doel*). De verkiezing is niet krachtens een *voorgezien* geloof, maar krachtens Gods *welbehagen*, tot een bepaald *doel* (Joh. 15 : 16; Ef. 1 : 4).

De zonden van Sodom (vs. 20, 21) schreiden ten hemel om wraak (*roepende* zonden: Gen. 4 : 10; Hebr. 12 : 24; Jak. 5 : 4); waarom God (geheel menscheijk sprekende) verklaart, dat zijne lankmoedigheid ten einde is en Hij het weten zal (tot straf oefening besloten heeft). Terwijl de twee engelen ter verwoesting vertrokken, bleef Abraham zeker met schrik over dit besluit vervuld) nog voor den HEERE staan, pleitende voor Sodom. Daarin vinden wij *ten eerste*: zijn diepen ootmoed voor God (vs. 27); *ten tweede*: zijn erkenning van en pleiten op Gods rechtvaardigheid (vs. 25); *ten derde*: zijn ongeveinsde, belangelooze liefde voor die ellendige menschen; *ten vierde*: zijn aanhouden in het gebed (Luk. 18 : 1—8); in alles ons ten voorbeeld; beeld van de ware voorspraak van Christus.

De HEERE openbaart hier zijn nederbuigende genade en strikte rechtvaardigheid. Er waren geen *tien* rechtvaardigen; eigenlijk slechts één, *Lot* (en welk een!), op Abrahams gebed gespaard (H. 19 : 29).

De engelen door Lot, evenals door Abraham ontvangen. De inwoners van Sodom wilden hun vuige lusten aan hen koelen (Rom. 1 : 27). Om hen te beschermen, stelde Lot zijne dochters den wellustelingen voor (verkeerde poging, hoe goed gemeend). Lot komt in groot gevaar (vs. 9), als treurig gevolg van zijn verkeer met die goddeloozen (ter waarschuwing!); maar wordt door de engelen gered (vg. 2 Kon. 6 : 18). Nu deelen zij het doel hummer komst mede en dringen tot haastig vertrek met de zijnen aan. Lots schoonzoons weigeren mede te gaan. Lot, nog aan zijne bezittingen gehecht, blijft dralen (beeld van elk mensch, uit de wereld uitgeleid); daarom bij de hand genomen en vermaand zich te haasten en niet om te zien. (Zij moesten zonder aan het uitwendige en goddelooze te kleven (vgl. Ps. 45 : 11; Luk. 9 : 62; Filipp. 3 : 14) terstond het verderf ontvlieden (vg. Ps. 95 : 7; Mark. 13 : 33—37; Matth. 24 : 16—18). Lot begeert naar *Bela* te vluchten, wat als klein (*Zoar*) minder goddeloosheid bevat. De HEERE verhoort Lots bede in zijne lankmoedigheid en genade en spaart de plaats, om Lots wil (de wereld om den wille van Gods volk gespaard). De *verwoesting*. „De HEERE deed regenen van den HEERE uit den hemel” (vs. 24), kan, of tot nadruk gezegd zijn, of op den *Zoon* en den *Vader* zien. Evenals bij de verwoesting der eerste wereld, werkten hemel en aarde samen. Door zwavel en vuur uit den hemel werden de ontvlambare aardstoffen (hars en pek) ontstoken en alles boven en in de aarde verteerd. De geheele vruchtbare vlakte werd in een zee veranderd (*Doodde Zee*), waar dood en verderf heerscht, daar het water zoo zout en zwaar is, dat geen visch er in kan leven en de vogelen door de opstijgende zwavelachtige dampen dood neder-

vallen (vandaar de naam *Zoutzee*); alles rondom haar is dor en doodsch. Lots huisvrouw, gebonden aan familie, vrienden en bezittingen, keert, tegen Gods bevel, zich om en verandert in een zoutpilaar (nog een zoutkegel gevonden, voor Lots vrouw gehouden). Zij wordt ter waarschuwing gesteld (Luk. 17 : 32). Geheel breken met de wereld noodzakelijk (Matth. 6 : 24; 2 Cor. 6 : 17). Sodoms verwoesting afbeelding van de eindelijke verwoesting der wereld (Luk. 17 : 29, 20; 2 Petr. 2 : 6; Jud. vs. 7). Het oordeel der ongeloofigen, die Christus hebben verworpen, zal zwaarder zijn (Matth. 10 : 15; 11 : 24).

De zonde in Lots gezin niet uitgeroeid. Vreezende in het goddelooze Zoar te blijven, ging hij met zijne dochters op het aangewezen gebergte wonen, waar hij, door dronkenschap vervoerd, gruwelijk overspel met zijne dochters bedreef, waaruit de *Moabieten* en de *Ammonieten* zijn voortgekomen. Hoe diep zinkt de mensch, die God verlaat!

Vragen.

1. Wie kwamen bij Abraham en waartoe?
2. Hoe ontving Abraham hen, ons ten voorbeeld?
3. Wat kondigde de eerste Engel aan en met welk gevolg?
4. Tot welk doel openbaarde de HEERE Abraham zijn voornemen?
5. Hoe pleitte Abraham voor Sodom, en hoe be-toont hij zich daarin?
6. Hoe werd Lot uit Sodom gered?
7. Waardoor werden de steden verwoest?
8. Wat is er van die vlakke geworden?
9. Hoe ging het Lots vrouw en waarom?
10. Waarvan is de verwoesting voorbeeld en welke waarschuwing geeft zij aan de ongeloofigen?
11. Hoe ging het met Lot en de zijnen?

6 Juli. *Abraham in Gerar. Hagar en Ismael.*

Gen. 20 en 21.

Te leeren: Gen. 21 : 19. Ps. 42 : 5.

Abraham reisde (zeker om weiden te vinden) naar het zuiden, in het land der *Filistijnen* (naar hen Kanaän *Palestina* genoemd). Niet geleerd door zijne ervaring in Egypte (H. 12 : 10 v. v.), bedreef Abraham uit vrees voor zijn leven, om Sara's wil, dezelfde zonde, met hetzelfde gevolg. (Sara, hoewel 90 jaren oud, schijnt nog schoon geweest te zijn.) Abimelech (vader des konings; algemeene koningsnaam der Filistijnen) nam Sara weg, maar ontving terstond de Goddelijke straf, waardoor hij verhinderd werd Sara te onteeren. In een droom openbaarde God Abimelech zijne zonde [veelwijverij algemeen; daarom beschouwde Abimelech zich rechtvaardig en rein (vs. 5 en 6)]. De Heere wijst hem op zijn wederhoudende genade en beveelt hem Sara aan Abraham terug te geven, onder belofte van Abrahams voorbede en, bij weigering, onder bedreiging des doods. (Abraham als profeet en priester of voorbidder door God verklaard.) Abimelech, die niet geheel verstoken was van de kennis en vreeze Gods, geeft terstond, onder be-

schamende bestraffing, Sara aan Abraham terug. Abrahams verontschuldiging (vs. 11—13). Waar geen vreeze Gods is, daar is ook ongebondenheid en zede-loosheid. Abrahams beroep op zijn bloedverwantschap met Sara geldt niet; zij is zijn wettige vrouw; hij heeft dus gelogen. Hun afspraak stelt ook Sara schuldig. Abimelech is tevreden, overlaadt Abraham met rijke geschenken en staat hem toe in zijn land te wonen. Sara wordt bestraft en ter bescherming aan Abraham opgedragen („hij zij u een deksel der oogen,” d. w. z. „hij beware u voor verleiding”). Diepe vernedering voor Abraham, maar ook genadige beschikking Gods, die Abraham zelfs nog zoo hoog verhieft en zoo rijk beweldadigde!

De HEERE schenkt, na 25 jaren wachters, aan Sara den zoon der belofte. [Dit is een wonderdaad Gods; het beloofde zaad, op bovennatuurlijke wijze verwekt (Rom. 4 : 17—21; Hebr. 11 : 11, 12), beeld der verwekking van het ware zaad (Luk. 1 : 34, 35) en van de wedergeboorte (Joh. 3 : 4, 5).] Het kind werd Izak (*gelach*) genaamd naar Gods wil, als bewijs van haar ongelooft, maar ook als voorwerp harer blijdschap. Izak werd het eerst, als kind der belofte, op den achtsten dag besneden. Voor hem had de besnijdenis ware sacramentele kracht. Aan den maaltijd, bij de spening des kinds (op zes- of zevenjarigen leeftijd) gehouden (Sara heeft op haar hoogen leeftijd zelf het kind gezoogd), drijft Ismael spotternij met Sara, tot straf voor haar eigen lachen; waarom Sara, uit moederlijken trots, in heftigen toorn Abraham dringt, Hagar met haar zoon weg te zenden. Dit doet Abraham in toorn ontsteken; maar God beval hem, onder belofte Ismael te zegenen, aan Sara's wil gehoor te geven. Ismael, naar het vleesch geboren (beeld van het vleeschelijk Israel) vervolgt dengene, die naar den geest is geboren (beeld van het ware Israel: de kerke Christi). Hagar, als vleeschelijke moeder, stelt de wet der dienstbaarheid, binnen het aardsche Jeruzalem, voor; Sara, als moeder van het ware zaad, stelt het Evangelie der genade en der vrijheid, binnen het geestelijk Sion, voor (Gal. 4 : 21—31). De onbekeerde mensch, die onder de wet leeft, spot met het geestelijk leven en de geestelijke weldaden van Gods kinderen.

Hoewel met smart, gaf Abraham gewillig Ismael in gehoorzaamheid aan den HEERE over en zond Hagar en haar zoon weg. In de woestijn van Berséba [put van zeven of van den eed (vs 31)], in de richting naar Egypte, dwaalden zij rond zonder water te vinden, zoodat hun leven bedreigd werd. In rade-loosheid, zonder op God te vertrouwen, legt Hagar haar zoon (die ongeveer 20 jaren oud is) op een afstand onder een boom, om hem niet te zien sterven. Hun beider weenen werd genadig door God verhoord, en onder herhaling der belofte voor Ismael, toonde de Engel des HEEREN (haar vroeger verschenen) haar een waterbron (die zijzelve niet zag; beeld van de natuurlijke blindheid voor de bron der waarheid), waaruit zij haar zoon en zichzelf verkwikte.

Heerlijk blijk van Gods nederbuigende en onwankelbare genade, ook op natuurlijk gebied betoond,

Ismael, die in de woestijn woonde en zich met een Egyptische vrouw verbond, is rijk door God gezegend (H. 25 : 12—17). Hij bereikte den leeftijd van 137 jaren. Uit hem zijn de *Arabieren* der woestijn (*Bedouinen*) voortgekomen, die geheel het karakter van Ismael openbaren (H. 16 : 12). Hoe spoedig zij in aantal zijn toegenomen en hun karakter openbaarden, blijkt uit Gen. 37 : 25 v.v.

Abimelech sluit met Pichol, zijn krijgsoverste, een verbond met Abraham, onder eedzwerfing. Abraham had een klacht tegen Abimelech over het wederrechtelijk in bezit nemen eener put. Abimelech verontschuldigt zich, waarop Abraham zeven oilammeren aan Abimelech geeft, ten bewijze, dat de put hem toekwam. [Zweren beteekent *zevenen*; zeven als het grootst enkelvoudig ondeelbaar getal stelt de volheid in de eenheid voor en is heilig (zeven scheppingsdagen, zeven lampen, zeven gemeenten enz.).]

Te Berséba, in het gebied der Filistijnen, plant Abraham een bosch (om rustig daar te blijven) en riep bij het gebouwde altaar den Naam des HEEREN, des eeuwigen Gods, aan. (Hij had Jehova's eeuwige trouw, zoowel als zijn almacht ervaren.)

Vragen.

1. Waarheen trok Abraham en welke zonde bedreef hij?
2. Waardoor betoonde de HEERE zijne gunst jegens hem?
3. Wat blijkt uit Izaks geboorte en naam?
4. Hoe gedroeg zich Ismael en met welk gevolg?
5. Welke beteekenis heeft zijn gedrag en zijne wegzending?
6. Wat overkwam Hagar en haar zoon; hoe werd zij gered en welke belofte ontving zij voor Ismael?
7. Hoe ging het Ismael en zijn geslacht?
8. Welk verbond sloot Abraham?

De Zondagsschool-Onderwijzer.

Er is eens gezegd: Wilt ge indruk maken en nuttig zijn met uw spreken, welnu, hier zijn drie regels. De eerste is: Geloof wat ge zegt; de tweede: Zegt wat ge gelooft; de derde: Doet wat ge gelooft. Ieder die een open oog heeft voor de behoeften der Zondagsschool en de school uit beginsel dient, zal moeten toestemmen, dat de taak om onderwijs te geven wel eens te licht wordt opgevat. Men denkt vaak knap genoeg te zijn om kleine kinderen te onderwijzen, en men vergeet, dat een onderwijzer tienmaal meer moet weten, dan hij hun heeft te vertellen, en dat het handhaven der *tucht* een der moeilijkste deelen is, die door den onderwijzer dienen beoefend te worden.

Vooraf dit laatste moet nog, o, zooveel den onderwijzer worden herinnerd.

Men bedenke, dat iemand zonder den noodigen tact en de vereischte bekwaamheid veel meer kwaad doet dan goed, en dat hierdoor de tuchteloosheid in de hand wordt gewerkt.

Hem die hier en daar een kijkje heeft genomen in de Zondagsschool, zal het opgevallen zijn, dat genoemd gebrek werkelijk aanwezig is. Haast had ik gezegd: heerschende is.

Eene Zondagsschool in een onzer grootste steden kreeg bezoek van twee mijner vrienden, ook onderwijzers.

Verwonderd keken ze op, toen ze den onderwijzer zagen staan voor zijne klas in zijn... overhemd.

Er moest gezongen worden. Een psalmvers wordt genoemd en onder het grootste tumult den kleinen voorgelezen, natuurlijk met verheffing van de stem des onderwijzers. Er werd gezongen, maar hoe? Verder kwam aan de orde de bespreking van het onderwerp (Catechismus). Spreker nam als inleiding, wat hij 's morgens genoten had onder de bediening des Woords, en wat vervolgens naar aanleiding hiervan besproken was met een paar vrienden, die mede ter kerk waren geweest.

Het behoeft niet gezegd, dat de kinderen de orde niet bewaarden. En toch, mijne vrienden! kan het zijn, dat deze onderwijzer niet alleen een Christen is, maar dat hij het waarachtig belang der kinderen wenscht. Zelfs dat deze broeder iemand is, die geleerd heeft te bidden voor degenen, die aan zijne zorg zijn toevertrouwd, dat hij meent wat hij doet, en het goede zoekt voor de kinderen.

Toch voelen wij, dat deze weg niet de goede weg is. Geen psalmvers *mag* worden opgegeven om stilte in de school te verkrijgen. Neen, maak den kinderen duidelijk, dat ook het psalmgezag behoort tot het Zondagsschoolonderwijs. Alles moet ten doel hebben de eere Gods.

En wat de behandeling van het onderwerp aangaat, zoo merken wij het volgende op.

Men spreke eenvoudig, kinderlijk, maar niet kinderachtig, terwijl men in het oog houde, personen en zaken in het juiste, bedoelde licht te stellen. Ja, het geheel moet zoo aanschouwelijk voor oogen worden gesteld, alsof het op dat oogenblik gebeurde.

Men zij *waar* in de voorstelling, precies zooals de Heilige Schrift ons dit in het aangewezen onderwerp leert.

Niet gelijk een Zondagsschoolonderwijzeres deed, toen ze het onderwerp behandelde van Ezau en Jakob.

Deze meende ook zoo haar best te doen en zeide tot de kinderen, zeker om de verschillende karakters goed uit te laten komen: „En wat was Ezau, en wat was Jakob? Ezau was een stoute man en Jakob was een zoete man. Ezau was een jager, paf! daar schoot hij een vinkje.”

Stelt u voor, lezers! dien Ezau, die een wild, ongestadig jagersleven leidde. Denkt u een oogenblik aan de hand der Schrift het leven van Ezau in, en ge stemt toe, dat deze juffrouw niets verstond van het karakter van een Ezau. Deze voorstelling noemen wij kinderachtig.

Liever gaan wij ons oog vestigen op den apostel Paulus, toen hij den Galaten Christus verkondigde.

Hoe?

Alsof Hij onder hen gekruist was.

o, Hoe meer wij graven op dit gebied, des te meer vijanden zien wij om ons heen, die het er op gezet hebben de Zondagsschool, kon het zijn, van vrucht te ontblooten. En wij allen, laat ons het zeggen, dat het werk ons vaak zoo weinig op de ziele weegt.

Daar is zoo dikwijls niet genoeg gloed en warmte, niet genoeg spreken uit overtuiging in ons voordragen van de dingen Gods. Het kind moet het aan ons zien, dat wij deze dingen niet alleen historisch gelooven, maar ook dat onze zielen daarbij leven.

En voorts, laat ons dan in den geloove zaaien, opziende tot God den Heere; wetende dat al heeft de wereld ons gebrandmerkt, de kroon der overwinning wacht allen dien eene plaats bereid is in het vaderhuis daarboven. Ook geeft de Heere soms nog een zegen te zien. Al is het, dat de Satan tracht de vele goede voornemens der kleinen weg te nemen en hierin vaak schijnbaar overwinnaar is, zoodat de stormwind de pas ontloken rozen verstroot, toch weten wij ook bij ondervinding, dat de heilige zaadkorrels dikwijls tot later leeftijd in den grond verholten blijven, en zich juist dan ontwikkelen, als wij ze reeds voor verloren hielden. Er mogen nog vele fouten kleven aan het Zondagsschoolonderwijs, geen nood, deze zullen verdwijnen, indien er is een open oog en gewillig harte. Het is soms noodig, de ziekte bij name te noemen. Wanneer een worm knaagt aan den wortel der bloem, kan deze niet tieren, maar kwijnt, zonder dat ge weet vanwaar de belemmering komt. Deze kwaal is bedekt. Maar niet zoodra komt deze worm tevoorschijn, of ge weet waaraan het haperde. De Heere leere en leide ons door zijn Heiligen Geest en doe ons werken niet zonder verstand.

S.

Israels Pinksterfeest.

Dit feest wordt in de Heilige Schrift genoemd:

1. Het feest der weken, naar de zeven weken die het van het Paaschfeest scheidden. Deut. 16 : 9—12.
2. Pinkster, naar het Grieksche woord *pentecoste*, dat 50ste dag beteekent.
3. Het oogstfeest, als zijnde het begin van den tarweoogst.
4. Het feest der eerstelingen, daar alsdan de eerstelingen van de tarwe in twee gedeesemde brooden voor den priester werden gebracht. Deze brooden, 7 palm lang en 4 palm breed, werden door den priester voor het aangezicht des Heeren op de armen bewogen en door de priesters dien dag gegeten. Lev. 23 : 15—22.

Het feest duurde één dag, waarop geen dienstwerk werd verricht, maar godsdienstige samenkomsten werden gehouden.

Nadat twee lammeren als dankoffer waren geofferd, werd een offermaaltijd aangericht. Verder werden een geitebok tot zondoffer en zeven lammeren, een stier en twee rammen tot brandoffer gebracht.

Later hebben de Joden, doch zonder eenig bewijs,

dit feest ook als het feest der wetgeving op Sinaï aangemerkt.

De tegenwoordige Joden wijden dit feest bijna geheel aan de herdenking van de wetgeving op Sinaï, zoodat ook hunne formulieren hiervoor uitsluitend op de wetgeving betrekking hebben, en zelfs de Tien Geboden alsdan worden voorgelezen.

Vele dwaasheden worden in den Joodschen eeredienst ook op dit feest uitgestald; zoo komt in het ochtendgebed op Pinkster deze mededeeling voor: „Over de heilige schare kwam schrik, toen Gij den berg (Sinaï) als een vat over hen omkeerdet, zoodat zij met siddering en vrees de gezuiverde wet ontvingen.” Waarbij rabbi Abdimi aanteekeent: „Dit leert ons, dat God den berg als een vat over hen omkeerde en tot hen gezegd heeft: „Wanneer gij de wet aanneemt, zoo is het goed; maar zoo niet, dan zal hier uw graf zijn.”

Verder staat in het gebedenboek, dat, vóór het volk de wet ontving en zij die dus niet kenden, zij beloofden die te zullen volbrengen, en ook die wet te zullen hooren.

Tot belooning voor hunne beloften ontvingen zij twee kronen, één voor de koninklijke, de andere voor de priesterlijke waardigheid, die het volk tot zegen zouden zijn.

In den Talmud wordt van de twee kronen gezegd: „Toen de Israëlieten de woorden: *Wij zullen doen*, vóór: *Wij zullen hooren*, gezegd hadden, kwamen zesmaal honderd duizend engelen, en versierden elken Israëliet met twee kronen, van welke de eene was voor: »Wij zullen doen,» en de andere voor: »Wij zullen hooren.» Maar toen het volk gezondigd had, kwamen twaalfmaal honderd duizend engelen en ontnamen hun weder de kronen, zoodat er in Exod. 33 : 6 geschreven staat: „En de kinderen Israels werden beroofd van hunne versierselen van den berg Horeb.” Evenzoo wordt verder gemeld, dat toen de Heere het eerste gebod had uitgesproken, de wereld beefde; en bij het tweede en al de volgende geboden deinsde telkenmale het volk twaalf mijlen achteruit, waarop dan een leger engelen kwam om hen weder twaalf mijlen vooruit te helpen. Ook heeft de Heere de tien geboden zoo luide uitgesproken, dat alle volken het hoorden en zoo verschrikt werden, dat zij allen naar hunne tempels vloden en daar een lofied zongen. Met zulke en veel meer dwaze vertelsels wordt het Pinksterfeest bij Israel in de synagogen gevierd.

De feestviering bij Israel bestaat alleen in den opgang naar de synagoge en het aanhooren aldaar van allerlei onzin en dwaasheid. Hebben zij de synagoge verlaten, dan wordt soms nog eens de schoone of minder schoone stem van den gazan of voorzanger besproken, maar overigens zijn het de handel of onderwerpen van het dagelijksch leven, die hunne harten en hoofden geheel vervullen. Helaas, dat zoovele Christenen hun hierin gelijk zijn op den Zondag en de Nieuw-Testamentische feesten!

Evenwel blijft Israel toch de beminde om der vade-

ren wil. Reeds zijn vele eerstelingen uit hen den Heere toegebracht, maar de volle oogst blijkt nog zoo verre te zijn. Geve de Heere hun eens een ootmoedig hart, om, in geheel anderen zin als de overpriesters en Farizeën voor Pilatus, uit te roepen, ziende op Jezus den Nazarener: „Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen, maar . . . tot verzoening van al onze zonden.”

Bedauwe Hij hen met den zegen van het Christen-Pinksterfeest, n.l. met den Heiligen Geest!

Allerlei.

Deurtje schellen.

„Wacht”, zegt Jan tot zijn vriendje, „ik zal daar even aanschellen”; en de daad bij het woord voegende, komt hij op zijn stoep en trekt met forschen ruk aan de schel. Haastig wil Jan wegloopen. Doch een mijner vrienden, die mij juist kwam bezoeken, grijpt Jan bedaard maar stevig bij den arm en zegt zeer vriendelijk: „Ik dank u wel, jonheer, dat gij voor mij aangescheld hebt, ik moet juist hier zijn, gij zeker ook, niet waar?”

„o, Neen mijnheer! neen mijnheer!” riep Jan, terwijl hij moeite deed om los te komen.

„o, Ik dacht het,” was het antwoord; „maar dacht gij dan, dat niemand u zag, toen gij daar aanscheldet? Zie eens naar boven, de lieve Heer ziet u altijd, daar hebt ge zeker niet aan gedacht; en toch, toen die boosheid in u opkwam om dat kwaad te doen, heeft de Heere u gadeslagen.”

„Ik zal het nooit weer doen!” riep Jan.

„Wilt gij mij wel wat beloven?” vroeg mijn vriend.

„Ja, mijnheer!” zeide Jan met bevende stem.

„Nu dan, vraag aan den Heere om een nieuw hart, dat geen lust meer heeft om kwaad te doen.”

Jan beloofde dit en ging met een kloppend hart naar huis.

Hoe de Heere een vogeltje gebruikt om de zijnen te verlossen.

Zooals gij wel zult weten, was Prins Willem I een man, die voor de Protestanten als een vader was. Ondanks veel moeite en strijd, stelde hij zich aan het hoofd van hen die voor vrijheid van godsdienst alles over hadden. Hij bad en leed, en de Heere verhoorde en hielp hem. Hoe wonderlijk de Heere hem vaak heeft geholpen, kan uit het volgende blijken. Eens had hij zich aan het hoofd van de Protestanten in strijd gesteld tegen de Roomsche Ieren. Koning Jakobus van Engeland dacht hem in stilte in den nacht te overvallen en te verslaan. Het leger van den Prins was vermoeid en sliep. Op eenigen afstand van elkander was hier en daar een tamboer geplaatst, die, zoodra hij eenige beweging hoorde of zag, dadelijk door hard te trommelen het sein moest geven aan de soldaten, om zich strijdvaardig te maken. Een van deze tamboers was in slaap gevallen naast zijn trommel; hij had eerst zijn avondbrood gegeten en daarbij zijn trommel voor bord gebruikt. Een ver-

moeienden dag achter den rug hebbende, had hij in dien nacht half slapende zijn brood gegeten, en waren eenige kruimels op zijn trommelvlies blijven liggen.

Toen hij nu, met zijn hoofd tegen de trommel geleund, lag te slapen, kwam een vogeltje, dat zeker honger had, in den vroegen morgen op het trommelvlies zitten, pikte de kruimels op en fladderde vroolijk in het rond op het trommelvlies, zoodat het zulk een geruisch en beweging maakte, dat de slapende tamboer wakker werd, opsprong en meende dat een andere tamboer zijn trom roerde. Terwijl hij het vogeltje zag wegvliegen, begon hij haastig te trommelen, waardoor de Prins en het leger, uit den slaap gewekt, zich strijdvaardig maakten, en werkelijk op korten afstand den vijand ontmoetten.

Een hevige gevecht volgde en de Protestanten behaalden de overwinning en verjaagden den volgenden dag den vijand voorgoed.

Had het vogeltje den tamboer niet gewekt, dan had de vijand in stilte den Prins overvallen en zeker overwonnen.

Zoo gebruikt de Heere ook de vogeltjes.

De kracht des gebeds.

Dat het gebed des rechtvaardigen veel vermag, is veeltijds ondervonden; en juist in dagen van nood en strijd, als het van buiten strijd en van binnen vreeze is, dan is er waarlijk behoefte om wapening uit het geestelijk tuighuis af te smeeken. En dan kan het wezen, alsof het roepen des bedrukten den troon des Almachtigen niet bereikt. Dan wordt het bang. Dan klemt de borst. Als dan het oor het gebed van den broeder of zuster opvangt, dan komt er verademing, de benauwdheid wijkt en een lied des lofs ontsnapt de ziel.

Zoo ging het ook Maarten Luther. Hij was eens moedeloos in den strijd, en meende dat hij, gelijk Elia, geheel alleen stond. In zijne droefheid ging hij buiten de stad en kwam bij het hutje van een daglooner; hij luistert en zijn oor hoort duidelijk smeeken: „Och, Heere, dat het U toch behage uw trouwen getuige Maarten Luther te bewaren voor twijfelmoedigheid; laat geen menschenvrees hem weerhouden om uw Woord te verkondigen en bekrachtig hem in het allerdierbaarst geloof!” Dat gebed trof hem. „De gemeente bidt voor mij!” riep hij uit en daardoor bemoedigd, ging hij met nieuwen moed, maar ook met rijken zegen, den strijd tegemoet.

Mededeelingen.

Wij herinneren onze leden aan de Prijsvraag in No. 1/2 gesteld. De antwoorden moeten ingezonden worden vóór 15 Mei 1890. De leden geven eens bewijzen van hun ijver en moed om deze vraag eenvoudig en duidelijk te beantwoorden, opdat wij

met blijdschap den bekroonde zijn welverdienden prijs kunnen toezenden.

Gaarne vestigen wij de aandacht op eene vraag, aan den Bond gedaan, of het niet goed ware, zoo er in verschillende plaatsen van ons land afdelingen van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers werden opgericht.

Deze zaak ligt zeker op onzen weg; daarom zagen wij gaarne, dat in de plaatsen waar ons blad verspreid is, een aanvang gemaakt werd met het samenroepen van alle Zondagsschool-Onderwijzers, Onderwijzeressen en belangstellenden, die in Gereformeerden zin het werk der Zondagsschool wenschen behandeld te zien.

Men kome samen, bespreke en onderzoekte den toestand der Zondagsschool in de plaats zijner inwoning, en trachte door zijn invloed te bewerken, dat de bestaande scholen op goeden grondslag arbeiden, en dat de kinderen die van het noodige onderwijs verstoken zijn, onder Christelijke leiding gebracht worden.

In deze samenkomsten moet 1°. een bestuur worden gekozen, dat de zaken leidt en regelt; 2°. een commissie voor huisbezoek worden benoemd, welke leden zoo mogelijk alle ouders bezoeken, om hen aan te manen, het onderwijs in 's Heeren heilig Woord, in betrekking tot hunne kinderen, getrouw ter hand te nemen, en zoo de ouders dat niet voldoende behartigen, dan de gelegenheid aan te wijzen om hunne kinderen in de Zondagsschool te verzamelen, opdat ze daar onderwezen worden; 3°. moet eene commissie benoemd, die de scholen bezoekt en vooral let op de goede orde, op het onderwijs dat gegeven wordt, en die de nieuwe onderwijzers onderzoekt, alvorens zij als onderwijzers worden toegelaten; en 4°. worde er een cursus geopend, waar onder goede leiding de onderwijzers tezamen het te behandelen onderwerp onderzoeken, opdat zij niet onvoorbereid voor de leerlingen komen te staan.

Verder zal het bestuur naar omstandigheden weten te behandelen wat in dezen noodig is.

Het bestuur van den Bond houdt zich aanbevolen, om zoodra mogelijk hiervan bericht te ontvangen, en verklaart zich bereid inlichtingen te geven, en met zulk eene afdeling in getrouwe correspondentie te treden.

Wij verzoeken den leden, hierover eens rijpelijk te denken en ons van hunne besluiten kennis te geven.

Aan ieder van onze leden, die dit nummer in handen krijgt en leest, hebben wij een beleefd verzoek, namelijk, of zij ons willen opgeven:

1. Hoeveel Zondagsscholen er in zijne woonplaats of omgeving zijn;
2. welke namen zij dragen;
3. onder wiens bestuur of leiding zij staan;
4. of zij tot de Gereformeerde Zondagsscholen kunnen gerekend worden of niet.

Gaarne kwamen wij ook met deze scholen in kennis, om meer samenbinding te verkrijgen.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

De Zondagsschool.

IV.

Is het zóóveel beter, om jonge, dan om oude boomen te kweeken en te koesteren, dan is ook de verwachting, die ik van de eersten te koesteren heb, des te grooter.

CALVIJN.

In het einde van het jaar 1537 schreef de onvermoeide Calvijn een boekje, uitsluitend ten gebruike voor kinderen, om hen daaruit in de grondbeginselen der Christelijke Godsdienst te onderwijzen. Hij kende de noodzakelijkheid, om de kinderen reeds vroegtijdig te leeren, welke de weg is, om getrouwd te leven en zalig te sterven. De teedere ontvankelijke kindharten moeten geleid worden in den bloemhof der Heilige Historie, opdat zij dáár hunne Schepper zullen leeren kennen, en gewapend kunnen worden met de wapenen waarmede het werk des Satans moet bestreden worden.

De kennis van hunnen Schepper is het eerste en grootste wat zij hebben te leeren, dat is de grondslag van alle wetenschap. Deze grondslag moet goed gelegd worden, zoo breed mogelijk, opdat alles wat later in hun denken gebouwd wordt, als vanzelf op dezen grond komt te staan.

Daarom kan het niet geheel voldoende geacht worden, zoo de kinderen op Christelijke scholen worden onderwezen, hoe gewenscht en profijtelijk deze scholen ook zijn. Reeds in het ouderlijk huis moet met het leggen van dit fundament worden aangevangen, opdat het in de school en in de catechisatie worde voortgezet. Nimmer kan dat onderwijs in het ouderlijk huis te ruim worden genomen, en waar dat in de zondagsschool wordt behartigd en voortgezet, is het eisch, dat alle beminnaars van de bloemhof der Heilige Historie deze school erkennen, steunen en in den gebeden dragen.

Johannes Calvijn had groote verwachtingen van het onderwijs aan kinderen, en in dien geest schreef hij eene voorrede in zijn bovengenoemd boekje, waaruit wij een paar regels boven dit artikel plaatsen.

Op kweeken en koesteren komt het aan. Dat was van den grooten Hervormer zoo juist gezien. Met liefde hen onderwijzen, dat is: onder hunne aandacht

en bevassing brengen, hetgeen zij nog niet weten opdat zij het eerst weten, daarna overdenken en dan verstaan. En wanneer de kinderen weten, dat de onderwijzer hen lief heeft, dan zullen zij zijne woorden gelooven en zelfs onvoorwaardelijk alle vertrouwen schenken. Hier komt het aan op de voorzichtigheid van den onderwijzer, omtrent zijne manier van uitspreken. Het gaat zelfs zoover, dat als een geliefde onderwijzer iets gezegd heeft, wat door vader of moeder anders wordt uitgelegd, het kind veelal antwoorden zal: „de meester heeft het toch zoo gezegd.” De onderwijzer zij dus voorzichtig, dat hij met veel overleg zijne woorden uitkiest.

Vooraf onthoude hij zich van predikatiën voor de kinderen te houden; prediken is: eene ontvouwing, uiteenzetting en verklaring geven, van een onderwerp dat de hoorders reeds kennen. Dat komt bij kinderen niet te pas. Zij weten niets en moeten alles nog leeren. Al vragende, met voorbeelden opheldere, verklarende en de juiste beteekenis aangevende, moet de onderwijzer, stuk voor stuk, alle deelen van zijn onderwerp, met veel zorg onder het bereik trachten te brengen van hunne bevassing. Door zulk onderwijs moeten zij naar de mate van hunne ontwikkeling leeren verstaan, dat de beloften en de bedreigingen des Heeren, op hen betrekking hebben, en dat zij persoonlijk te doen hebben met die Heere, die in zijn heilig Woord tot hen spreekt.

Dat is kweeken en koesteren. Daar is vrucht op te wachten. Dat zal eene onwrikbare grondslag leggen voor hun volgend leven.

Zij moeten weten dat de Heilige Historie, in Oud en Nieuw Testament, één groot geheel is; geen twee deelen, waarvan het eerste afgedaan heeft en het tweede nu van kracht is. Niet gelijk een Zondagsschool-onderwijzer voor zijne klas eens uitriep: „Hoe gelukkig, kinderen! dat wij nu leven onder het Nieuwe Testament en dat wij nu door de Heere Jezus kunnen zalig worden. Onder het Oude Testament konden de Israëlieten door het houden van de Wet, zalig worden, maar wij nu door genade”. Uit de Heilige Historie moet hun geleerd worden, dat Adams ongehoorzaamheid en val nog nawerkt in hun eigen leven; dat Gods beloften en bedreigingen

voor ons dezelfde kracht hebben als voor Israëls volk; dat Gods genade even rijk zich openbaarde voor Israël als voor ons; dat Jezus Christus de eengeboren Zoon des Vaders, de eenige naam was en is en zal zijn tot zaligheid voor ieder die geloofd. Het eenige verschil is, dat Israël zag op de Verlosser die komen *zou*, en wij op dienzelfden Verlosser, die gekomen *is*.

Het recht Gods in het Oude Testament in de Wetten geopenbaart, spreekt even duidelijk in het Nieuwe Testament; en 's Heeren vrije genade in het Nieuwe Testament, zoo heerlijk zich ontplooiende, is even krachtig en zaligmakend in het Oude Testament aanschouwd.

Het is dezelfde Heer, die eenmaal de spottende kinderen in Eliza's dagen door de beeren liet verblind, en die later Annanias en Saphira doodde om hun liegen. Dezelfde God, die Jacob genade schonk en hem tot een groot volk maakte, niettegenstaande hij zijn vader zoo schrikkelijk bedroog, gaf ook Petrus genade, en stelde hem tot de eerste vrijmoedige belijder der waarheid, hoewel hij zijnen Heer verloochend had. Alle deze waarheden heeft de Heere in de Historie getoond, en daarmee den weg aangewezen, om aan de hand der Historie zijn grootheid te overdenken en te leeren kennen. Ook de Heere Jezus sprak tot de schare door gelijkenissen, en hiermede is duidelijk de manier aangegeven waarop men onderwijzen moet.

Is nu eenmaal deze historische grondslag gelegd, dan brengt ge de kinderen onder de bediening van het Woord en de Sacramenten, dan zijn ze *gekweekt* en *gekoesterd*, en hebben daardoor eene geestelijke kracht ontvangen, om de vaste spijs te kunnen verdragen. Dan verstaan zij uit de Historie de goddelijkheid van het Woord, en de beteekenis van de Sacramenten. Dan kan onder de leiding des Heiligen Geestes het Woord zijn vrije loop hebben. Dan kunnen reeds de kinderen beoordeelen, dat de Christelijke Godsdienst niet berust op de willekeur en de vrijheid van gedachten, maar dat de gedachten zelfs zich hebben te regelen naar de vaste, onwrikbare grondslag, die de Heere voor zijne dienst heeft gelegd.

Dan is er verwachting te koesteren voor ons jonge geslacht, en voor ons volk en voor de Kerk des Heeren, tot roem van zijnen grooten naam.

Dan zal ons volk leeren wat recht is; recht in geestelijke en recht in aardsche zaken.

Dan zal de arbeid van den onderwijzer der Zondagsschool niet ijdel zijn, maar vruchten dragen voor de Kerk des Heeren.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

13 Juli. *Het offer van Izak.*

Gen. 22.

Te leeren: Hebr. 11 : 17. Ps. 25 : 6.

Na „deze dingen”, die ons tot hiertoe verhaald zijn, verschijnt de HEERE, (voor zooverre ons bekend is),

voor de *laatste* maal aan Abraham, om hem te *verzoeken* (zijn geloof op de felste proef te stellen). [God verzoekt of *beproeft* ten *goede* (Jac. 1 : 13). Satan verzoekt of *verleidt* ten *kwade* (Luc. 22 : 31)]. Op Gods roepstem is Abraham terstond gereed, het hem nog onbekend bevel te volbrengen (voorbeeld van gehoorzaamheid des geloofs). De zwaarste last wordt hem opgelegd (vs. 2). Elk volgend woord dringt dieper in zijn liefhebbend vaderhart. Het eenig voorwerp zijner liefde, waarin alle Gods beloften besloten waren, waarop al zijn verwachting gebouwd was, moet hij in den dood den HEERE offeren (overgeven). De vrucht zijns geloofs moet hij verliezen, om de kracht des geloofs te beproeven en zijn geloof te volmaken. Hij moet Izak loslaten, om alleen aan God zich vast te klemmen. Evenals hij de roeping, eischt de HEERE blinde gehoorzaamheid, in het gaan naar de plaats door God bepaald Abraham is terstond bereid, dit ontzettend bevel te volbrengen. Hij houdt aan God vast, steunende op Zijn wijsheid, Zijn liefde, Zijn waarheid, Zijn trouw en Zijn macht [in welke opzichten? (Rom. 4 : 20, 21; Hebr. 11 : 18)]. Die God, die Izak door een wonder *verwekt* had, kon hem ook door een wonder *opwekken*. Vroeg in den morgenstond, [zeker om Sara onkundig te laten (waartoe?)], gaat Abraham op weg, vergezeld van Izak en twee getrouwe knechten, al wat tot offeren noodig was, medenemende, (welk een zware tocht!) tot hij komt ter plaatse, die God hem door innerlijke openbaring aanwees. *Drie dagen* moet hij reizen, waardoor zijn geloof nog meer beproefd en gesterkt wordt. (Niet in opwinding, maar in kalme en vastberaden geloofsgehoorzaamheid volbrengt hij den Goddelijken last). De knechten blijven aan den voet des bergs; zij kunnen niet helpen, niet troosten; om *hen* is het niet te doen; *alleen* moet Abraham zijn *eenigen zoon* offeren (vgl. Matth. 26 : 36). (Ook spaarde hij zich voor verleiding, van hen te offeren, in plaats van Izak). Treffend: „als *wij* aangebeden zullen hebben, dan zullen *wij* wederkeeren”. Hij laat hen onkundig met het doel en is verzekerd dat Izak niet in den dood zal blijven (Hebr. 11 : 18, 19). Abraham laat Izak zelve (die kennelijk reeds een jongeling was) het offermaterieel dragen (beeld van Christus, die Zijn eigen kruis, beladen met onzen vloek, draagt). Nog feller wordt Abrahams geloof beproefd door de naïeve vraag van Izak (vs. 7). Wijs en schoon antwoord (vs. 8), waarin hij zijn vaderlijke liefde en kinderlijk geloof betoont. Ontzettende daad (vs. 9, 10) door den liefhebbenden vader, alleen in gehoorzaamheid des geloofs, verricht. Treffend voorbeeld voor kinderen, maar nog schooner afbeelding van Christus, die zich gewillig als het Lam ten offer gegeven heeft (Jes. 53 : 7), terwijl Abraham, die zijn eenig geliefden zoon Gode overgeeft, het beeld is van God zelf die Zijn eenig geliefden Zoon voor Zijn volk overgeeft (Joh. 3 : 16).

Op het punt van de vreeselijke daad te verrichten, roept de Engel des HEEREN hem tot tweemaal bij zijn naam, om haastig hem in zijn voornemen te stuiten (vs. 11, 12). De Engel des HEEREN (de *Zoon Gods*) verbiedt *nu* Abraham het offer, dat als *schul-*

dig moest gebracht, om *zich zelf* later in zijn menschelijke natuur *onschuldig* voor schuldigen te offeren. God is voldaan; Hij neemt den wil voor de daad. Abraham heeft werkelijk zijn zoon overgegeven (Hebr. 11 : 17; vgl. Exod. 32 : 32—34). [De *wil* tot een daad is bij God aan de *daad* gelijk, zoowel in een kwaden als in een goeden zin (Rom. 7 : 7; 2 Cor. 8 : 11, 12)]. De HEERE weet nu door *ervaring*, dat Abrahams geloof het toppunt heeft bereikt en door deze daad volmaakt is (Jac. 2 : 21, 22). Abrahams vrouwen wordt niet beschaamd: God heeft zich zelve werkelijk een lam (ram) ten brandoffer voorzien. Die ram, misschien van de kudde afgeraakt, is door God zelf daar gebracht, om in de plaats van Izak geofferd te worden. Hij is het beeld van Christus, die zich in onze plaats geofferd heeft. Rechtvaardig verdienen wij den dood: Christus heeft door zijn gehoorzaamheid tot in den dood, aan Gods recht in onze plaats voldaan, opdat wij uit genade zalig zouden worden (Rom. 3 : 24—26). Op denzelfden berg Moria is later de tempel gebouwd, waar de offers van dieren, in des menschen plaats gebracht werden, als schaduwen van het eenig offer Christi, op Golgotha gebracht.

Als aandenken aan dit allergezigtste feit bouwt Abraham den HEERE een (dank)altaar, dat hij noemt „*Jehova Jireh*”: „de HEERE zal het *voorzien*!” De naam *Voorzienigheid*, niet in den Bijbel voorkomende, is van deze geschiedenis afgeleid en drukt beide de *voórwetenschap* en de *allesbestierende zorg* Gods uit. [De *algemeene* Voorzienigheid strekt zich uit over *alles*; de *bijzondere* over de *menschen* in 't algemeen, de *bijzonderste* over Gods *uitverkorenen* (vgl. Matth. 6 : 25—34)].

Na deze geloofsdaad, die Abrahams geloof volmaakte, hernieuwde JEHOVA Zijne beloften aan Abraham met eedzwerwing. Zoo sterk had de HEERE Zijne beloften nog niet verkerd. Daardoor werd het verbond bekrachtigd (Luc. 1 : 73; Hebr. 6 : 13). Op geen hooger getuige kan God Zich beroepen ter bevestiging van de waarheid Zijns Woords, dan op Zichzelve (Hebr. 6 : 13, 16). De bijvoeging: „Uw zaad zal de poorte Uwer vijanden erfelijk bezitten,” drukte de macht en heerschappij van Abrahams geslacht uit. De poort is het beeld van de macht (Matth. 16 : 18). Uit vs. 18 blijkt, dat de zegen, in Gods raad aan het geloof voorafgaande, door het geloof verworven, op het geloof, als vrucht, geschonken wordt. Abraham keert gesterkt en blijmoedig naar Ber-Séba terug, terwijl hem, naar 't schijnt, niet meer zulke verschijningen des HEEREN ten deel vallen. Wat wij in vs. 20—24 lezen, strekt ter inleiding op H. 24, om te doen zien uit welk geslacht Rebekka afstamt, die als bruid voor Izak bestemd is, welke als uit de dooden is weêrgebracht, opdat Gods beloften in hem verwezenlijkt worden.

Vragen.

1. Waartoe verscheen de HEERE aan Abraham?
2. Waarin bestaat het ontzettende der beproeving?
3. Waardoor kon Abraham het bevel volbrengen?

4. Waar en op welke wijze volbracht Abraham het bevel?
5. Wat vroeg Izak, wat antwoordde Abraham hem en wat blijkt uit beider gedrag?
6. Hoe werd Abraham in de uitvoering verhinderd?
7. Heeft Abraham Izak geofferd en in welken zin?
8. Van wien zijn Izak en de ram het beeld?
9. Wat deed Abraham ter gedachtenis aan deze gebeurtenis?
10. Wat verstaat gij door Gods Voorzienigheid?
11. Welke beloften gaf de HEERE aan Abraham en op welke wijze?
12. Welke beteekenis heeft hetgeen in vs. 20—24 is medegedeeld?

20 Juli. *Izak bedroefd en vertroost*
of

Sara's dood en Izak's huwelijk,

Gen. 23 en 24.

Te leeren: Gen. 24 : 67. Ps. 30 : 4.

Van geen enkele vrouw wordt zoo breedvoerig de dood beschreven als van Sara, de moeder Israels, en van het zaad der belofte. Sara ten voorbeeld gesteld (1 Petr. 3 : 6). Toen Izak 37 jaar oud was, stierf Sara (vs 1) te Hebron; wellicht in Abrahams afwezigheid (waarom?). Abraham beweevende haar dood, niet voor den vorm, maar uit oprechte liefde. Daarna onderhandelde hij met de zonen Heths over den koop van een graf. Abraham was van Godswege eigenaar van het land, waarvan hij persoonlijk geen voetbreed bezeten heeft. Hij erkende het eigendomsrecht van de Hethieten, van wie hij niet voor zich in zijn leven, maar voor de dooden een eigen graf voor geld kocht. Hieruit blijkt zijn stil geloofsvertrouwen, dat zijn nakomelingen het land zouden bezitten (Hand. 7 : 5). De Hethieten wilden liever niet, dat Abraham een eigen graf bezat; maar wilden zeer edelmoedig hun graven in bruikleen afstaan. (Zij noemen Abraham *Vorst Gods*, uit 'hoogen eerbied, wegens zijn zeldzame godsvrucht). Abraham begeerde de spelonk van Machpéla bij Mamre tot zijn eigendom, die zij afstonden voor den koop prijs van 400 sikkelen (ongeveer f600). De onderhandeling geschiedde in tegenwoordigheid der oudsten in de poort, de gewone plaats van gewichtige handelingen. Let hier op de wellevendheid en bescheidenheid van Abraham in zijn onderhandeling met die vreemde heidenen, ons ten voorbeeld (Phil. 4 : 5; 1 Petr. 2 : 12, 13). Ook blijkt uit dit verhaal, dat toen reeds het zilvergeld bij den handel gebruikt werd, niet gemunt, maar gewogen. Ruilhandel was meer algemeen. Abraham hier een voorbeeld voor alle handelaars, wegens zijne eerlijkheid en goede trouw. De spelonk van Machpéla bij Hebron is het aartsvaderlijk graf, daar Sara, Abraham, Izak, Rebekka, Jacob en Lea er begraven zijn. Thans hebben de Mohammedanen er een moskée, die alle nader onderzoek belet.

H. 24. Abraham, reeds 140 jaren oud zijnde, begeerde na Sara's dood een vrouw voor Izak, en om

hem te troosten, en om zijn geslacht te vermeederen, en om het bestier der groote huishouding op haar te leggen. Daarom onthoud hij Eliëzer, zijn oudsten, meest vertrouwden en aanzienlijken knecht (vgl. Gen. 15 : 2) en deed hem bij den HEERE, den Verbondsgod, die als de God des hemels en der aarde alles bestiert, *zweren*, dat hij een vrouw voor Izak zou nemen, niet uit de jongedochters der heidenen, maar uit zijn in Haran achtergebleven familiebetrekkingen.

Treffend voorbeeld voor ouders in betrekking tot hun kinderen, alsook voor de jongelingen en jongedochters, om toch alleen met geloofsgenooten zich te verbinden. De band deszelfden geloofs is de ware eenheidsband. Omdat uit de heup Abrahams het zaad der belofte was voortgekomen, daarom deed Abraham bij den eed Eliëzer zijn hand er op leggen, in verband met de taak, hem opgedragen. Eliëzer maakte bedenking, vóór hij zulk een sterke belofte deed. [Lichtvaardig zweren is gevaarlijk (vgl. Josua 9 : 15; Richt 11 : 30)]. Abraham vertrouwde onbepaald op de Goddelijke leiding (vs. 7), en boezemde zijn knecht daardoor vertrouwen in, terwijl hij hem, bij mogelijken onwil der jongedochter, van zijn eed ontsloeg. Nu legde Eliëzer vrijmoedig de eedsbelofte af, waaruit zijn groot geloofsvertrouwen blijkt, en ging op reis naar Haran in Mesopotamië (tusschen de rivieren de Euphraat en Tigris), waar Nahor, Abrahams broeder, achtergebleven was. Al het, d. i. allerlei goed of kostbare geschenken (vgl. vs. 22 en 53) voor de toekomstige bruid nam hij mede, waaruit de rijkdom van zijn heer blijken kon, evenals uit de kemelen en de mannen, die hem vergezelden.

Vs. 10—14. Eliëzer toonde hier zijn kinderlijk *geloof*, (hij geloofde niet aan eenig *toeval*, maar aan de allesbetierende *Voorzienigheid Gods*); ook zijn *wijsheid* daarin, dat hij zich op dat uur aan een put plaatste en door het verkrijgen van dit teeken niet slechts het bewijs ontving, dat die jongedochter door den HEERE voor Izak bestemd was, maar ook dat zij een eenvoudige, gastvrije en hulpvaardige vrouw was. Een teeken mag begeerd, niet tot wegneming van ons ongelooft, maar tot versterking des geloofs en openbaring van Gods wil (Richt. 6 : 36—40; Matth. 12 : 38, 39). Hij noemde God, »HEERE, God van mijnen heer Abraham» niet als zou hij den HEERE zelf niet kennen, maar omdat Jehovah de Verbondsgod van Abraham was, wiens zaak hij behartigde. Vs. 15—28. Zijn gebed heerlijk verhoord (Jes. 65 : 24); waaruit Gods wil blijkt, om biddende die middelen aan te wenden, welke tot bereiking van Gods oogmerken strekken. Rebekka betoonde zich hier een eenvoudige, lieftallige, gediensstige maagd, geheel als vrouw voor Izak geschikt. (Een beschamend voorbeeld voor vele jonge dochters, vooral aanzienlijken). Daarom aanschouwde Eliëzer haar vol stille bewondering, 's HEEREN wondervol bestier opmerkende. Haar naam en afkomst vernemende, twijfelde hij niet, of deze maagd was als vrouw voor Izak bestemd. Daarom schonk hij haar de medegebrachte versierselen en dankte hij den HEERE voor de voorspoedige leiding, waaruit Zijn waarheid en trouw

zoo heerlijk bleken. (Vóór alle dingen moet Gode de dank worden toegebracht). De versierselen mogen niet in navolging gedragen worden (1 Tim. 2 : 9, 10; 1 Petr. 3 : 3—5). Zij strekten Rebekka slechts als bewijs van den rijkdom van haar toekomstigen echtgenoot en de genegenheid en hoogachting, welke hij voor haar koesterde — Vs. 28 . . . Rebekka, vol verwondering en opgetogenheid, ijde naar haar woning, om alles mede te deelen en de geschenken te toonen. Laban, haar broeder door het hooren en zien van alles bekoord, spoede zich naar Eliëzer en drong hem met hem mede te gaan. Hier reeds verried Laban zijn zelfzuchtig en hebzuchtig karakter, dat hij later aan Jacob, tot diens schade en smart getoond heeft. De wijze, waarop Laban Eliëzer uitnoodigde (vs. 31), is huichelachtig, daar niet de liefde tot God en Zijn volk, maar tot de aardsche schatten hem tot gastvrijheid dreef. Wij moeten om Gods wil de gastvrijheid aan Zijn volk bewijzen (Matth. 25 : 35, 40; Hebr. 13 : 2). Het beginsel en het doel bepaalt de waarde onzer daden. Laban blijkt boven zijn vader Bethuël te staan, die misschien weinig beteekende. Dit gedrag mag niet dan bij noodzakelijke uitzondering, ten voorbeeld strekken. De voetwassching (vs. 32) strekt als bewijs van gastvrijheid en diende tot reiniging en verkwikking. — Eliëzer strekt (vs. 33) ons ten voorbeeld, om plicht boven genot te stellen; om eerst de belangen, ons opgedragen te behartigen, vóór wij aan ons zelve denken. Nu verhaalde hij het oogmerk zijner komst en zijn wedervaren op zijn reis, waaruit zijn bijzondere wijsheid, ware godsvrucht en blijmoedig geloof, zijn innige gehechtheid aan en diepe eerbied voor zijn heer blijkt. Hij wees op Izaks wettige, wonderdadige afkomst en zijn eenig erfrecht. — Vs. 50. Laban en Bethuël (de zoon treedt weer vóór den vader) moesten, na dit treffend verhaal gehoord te hebben, erkennen, dat de HEERE dit alles had bestuurd, waarom zij zich niet durfden verzetten tegen zijn begeerte, om Rebekka mede te nemen. Ongeloovigen moeten vaak Gods hand opmerken (Exod. 8 : 19), waaraan zij zich, naar Gods wil, niet kunnen onttrekken. Wij moeten Gods hand altijd opmerken en ons gewillig daaronder buigen en daaraan overgeven. Eliëzer (vs. 52) geeft hier weer een treffend voorbeeld van vrijmoedige godsvrucht en dankbaarheid, die hij niet aan Laban, maar aan den HEERE, in hunne tegenwoordigheid betuigde. Daarna gaf hij weder kostbaarheden, waaronder waarschijnlijk bruidskleederen en den sluier (vs. 65) en begeerde, na een nacht van rust, den volgenden morgen te vertrekken. Hiertegen kwam vooral Rebekka's moeder op (de moederlijke genegenheid deed zich gelden); maar Eliezer zette door, terstond te vertrekken, waarin Rebekka toestemde [Rebekka toont een besliste vrouw te zijn, ons ten voorbeeld in het volgen van den weg, door den HEERE duidelijk aangewezen (Matth. 10 : 37, 38; Luc. 9 : 61, 62)]. Onder schoone zegenbeden (kennelijk onwetend, profetisch uitgesproken) verliet Rebekka, vergezeld van haar voedster Deborah, (als hoog in aanzien, die de plaats harer moeder moest vervullen) haar ouderlijk huis. Na een langen tocht

kwamen zij in het zuiden van Kanaän, te Berseba, waar Izak een eigen tent bewoonde. Rebekka ontmoette hem, toen hij bij den put *Lachai Roï* (H. 16 : 17 v. v.) kwam, om God te bidden, zeker mede om het welslagen der belangrijke onderneming (Izak is ons een treffend voorbeeld in het *bidden*; blijk van een stil geloovig gemoed. Treedt Abraham meer als *geloofsheld* door de *daad* op, Izak geeft meer blijk van *innige godsvrucht*, in *lijdelijk geloof*. Ons leven moet een leven des *gebeds* zijn; in alle, zoowel stoffelijke als geestelijke aangelegenheden, moeten wij den HEERE raadplegen. Izaks voorbeeld geldt vooral jonge menschen). Rebekka, Izak ziende, die haar, wegens zijn geheele houding, den indruk gaf, dat hij haar bruidegom was, wierp zich van haar kameel af, om nu te voet hem te ontmoeten te gaan (uit eerbied). En na verzekerd te zijn, dat hij haar bruidegom was, bedekte zij zich (naar gewoonte) met den sluier en ging met Izak mede in de tent, waar zijn moeder had geleefd, en die nu aan zijne vrouw ter woon werd afgestaan. Zoo mocht hij getroost worden door de vrouw, die hij liefhad en van den HEERE ontvangen had. Treffend voorbeeld voor alle jonge menschen in liefde tot hun moeder, maar ook in dankbare tevredenheid in Gods beschikking.

Vragen :

1. Hoe oud is Sara geworden ?
2. Waar is zij begraven en hoe verkreeg Abraham dit graf ?
3. Wat blijkt uit den koop van dit graf ?
4. Van waar en op welke wijze begeerde Abraham een vrouw voor Izak ?
5. Wat blijkt uit de eedsbelofte van Eliëzer ?
6. Hoe vond Eliëzer de bestemde vrouw ?
7. Wat blijkt uit de letterlijke verhooring van zijn gebed ?
8. Hoe werd Eliëzer bij Laban ontvangen ?
9. Wat blijkt uit zijn verhaal en zijn gedrag ?
10. Wanneer, met wie en onder welke zegenbeden ging Rebekka mede en wat blijkt hieruit ?
11. Hoe ontmoetten Rebekka en Izak elkander ?
12. Wat blijkt uit het bidden van Izak ?
13. Welk voorbeeld geeft Rebekka en vooral Izak ons ?

27 Juli. *Abrahams einde. Jacob en Ezau.*

Gen. 25 en 27.

Te leeren: Hebr. 12 : 16, 17. Ps. 19 : 7.

Na Izaks huwelijk nam Abraham nog een vrouw, *Ketura*, tot troost in zijn verlatenheid en tot steun in zijn ouderdom [hij was ongeveer 140 jaren oud (vgl. vs. 20)]. De zes zonen, uit het huwelijk voortgesproten, werden hoofden van Arabische volkstammen, van welke de Midianieten, met de Ismaëlieten, als handeldrijvend volk vereenigd (H. 37 : 28), de voornaamsten zijn. Van Suah stamde Jobs vriend Bildad af (Job 2 : 11). Deze kinderen waren geen erfgenamen der belofte en ontvingen dus alleen geschenken. Izak was erfgenaam der geestelijke en stoffelijke goederen Abrahams. Zij trokken naar het

Oosten in de woestijnachtige streken. (Ketura was na Sara, de wettige vrouw van Abraham, geen bijwijf als Hagar; toch zoo genoemd, omdat Sara de eigenlijke vrouw, als moeder van het zaad der belofte, bleef). Op 175jarigen leeftijd stierf Abraham, „des levens zat”, d. i. hij had genoeg van dit aardsche leven en verlangde naar het hemelsche. Het: „Hij werd tot zijn volken verzameld”, doelt niet op zijn lichaam, maar op zijne *ziel*, die, als onsterfelijk, met de zalige voorvaderen, voor eeuwig werd vereenigd. (Gen. 15 : 15). Abraham is in het geloof op de beloften Gods, die niet stoffelijk en tijdelijk, maar geestelijk en eeuwig van aard waren, ontslapen, ons ten voorbeeld. (Hebr. 11 : 10, 13—16). Abraham vond voor zijn lichaam een eigen graf in het land der belofte op aarde, waar hij als vreemdeling had verkeerd, terwijl zijne ziel in de eeuwige Godsstad was ingeleid. Ismaël, van het vaderlijke huis verwijderd, kwam om met Izak (niet met de andere zonen van Abraham) zijn vader te begraven in de spelonk van Machpéla. De dood huns vaders deed hun alle veeten vergeten en vereenigde hen. Ismaël had reeds zijn eigen gezin en bevond zich zeker gelukkig in zijn toestand, zonder Izak te benijden. Zijn geslacht was aanzienlijk, als blijk van Gods gunst en waarheid (H. 17 : 20) en zijn einde, op 137jarigen leeftijd, was als dat van Abraham, zalig (vs. 17 vgl. H. 17 : 18). Zijn nakomelingen, die spoedig in aantal en macht zijn toegenomen, woonden in dorpen (afgeslotene plaatsen) van Havila (op de grens van steenachtig Arabië) af tot aan Sur (ten oosten van Egypte) zich uitstrekkende tot Assyrië, dus in woestijnachtige streken.

Na zijns vaders dood trad Izak in de Goddelijke genaderechten zijns vaders, maar bleef te Lachai-Roï (H. 16 : 14; 24 : 62) in stille afzondering wonen. Opmerkelijk: ter plaatse, waar de HEERE aan Hagar voor Ismaël beloften doet, daar woont Izak. Die plaats schijnt hem heilig te zijn geweest en geschikt tot nadere aanraking met Ismaël. Moest Abraham 25, Izak moest 20 jaren op de vervulling der belofte wachten, tot beproeving des geloofs, dat op God alleen doet zien en vertrouwen. Dit geloof betoonde Izak in zijn vurig gebed, dat hij in tegenwoordigheid zijner huisvrouw (d. i. of gemeenschappelijk met haar of „hebbende haar in de gedachten”) voor haar opzond. Zijn geloof heerlijk bekrond (Rom. 9 : 10). „God laat zich verbidden”, hoewel Hij volgens Zijn vastgestelden raad Zijn beloften vervult. Hij wil gebeden zijn, want het gebed is het *middel* tot bereiking van Zijn doel (Ezech. 36 : 37). Rebekka werd zwanger van tweelingen, die in haar lichaam tegen elkander stielen, als profetie van den strijd tusschen elkander. Uit zekere bevreesdheid en belangstelling gaat zij den HEERE vragen of raadplegen, wat Hij toch met haar voorhad. Genadig verklaarde de HEERE haar (door inwendige openbaring) dat twee zonen uit haar geboren zouden worden, van welke de oudste in zijn persoon en geslacht sterker zou zijn, maar toch aan den jongsten en zwakkeren zou onderworpen wezen. De profetie omtrent de beide kinderen, die nog ge-

heel onbewust waren, toont ons de *vrijmachtige verkiezing Gods*, niet slechts in betrekking tot den tijd, maar veel meer tot de eeuwigheid (Rom. 9 : 10—13). Bij de geboorte bleek reeds de waarheid der profetie, daar de eerstgeborene harig was, waarom hij *Ezau* („harig”) genoemd werd (blijk van zinnelijkheid en kracht); de jongste hield zijns broeders hiel of verzen vast, als om zijn eerstgeboorte te beletten (beeld en profetie van het berooven van zijns broeders eerstgeboorterecht); waarom hij *Jacob* „hielhouder” genoemd werd. Geheel hun karakter en neiging bleek bij hun opgroeien in overeenstemming met hunne Goddelijke bestemming en hun lichaamsbouw. Ezau koos het ruwe jagers-, Jacob het stille herdersleven. Jacob wordt een *oprecht* man genoemd, alhoewel hij niet altijd oprecht handelt; de betekenis kan ook *stil, zacht, ingetogen* zijn. Izak had Ezau lief, en om zijn heldhaftigen, mannelijken aard, en omdat hij veel van wildbraad hield, waarmede Ezau zijn vader voor zich wist in te nemen. (Had Izak een zacht en stil karakter, meer in overeenstemming met Jacob, zijn voorliefde tot Ezau doet zien, dat tegenstrijdige karakters zich tot elkander gevoelen aangetrokken, omdat het eene bezit, wat het andere mist). Rebekka had Jacob lief en om zijn zachten aard, die hem meer aan het huiselijk leven bond, en wegens de beloften omtrent hem gegeven. (Hoewel het natuurlijk en onvermijdelijk is, dat ouders het eene kind boven het andere liefhebben, wegens verschil van karakter, mag dit onderscheid toch nooit getoond).

Vermoeid van het jagen kwam Ezau eens in Jacobs tent en begeerde van zijn gereedgemaakte spijzen te eten. „Laat mij toch slurpen van het roode, het roode daar”, aldus drukte hij zich in zijn drift en heerschzucht uit. Hij noemde uit zekere verachting en onverschilligheid de spijze niet, die hij nu slechts in geval van nood begeerde. Jacob maakte van deze ongelegenheid zijns broeders gebruik, om zijn eerstgeboorterecht te koopen. Waarschijnlijk heeft hij uit zekere gekrenktheid of uit scherts dien eisch gesteld (Ezau eerde door zijn ruw, onverschillig leven weinig zijn eerstgeboorte; ook verwierp hij het recht en den zegen der eerstgeboorte, door niet als herder in zijns vaders voetstappen te treden, gelijk Jacob deed). Als een wereldsch- en vleeschelijk gezind man, die zich niet om de eeuwigheid bekommert, riep hij uit: „Zie ik ga sterven (hetzij nu van honger, of straks) en waartoe mij dan de eerstgeboorte?” (Wat geeft mij dat recht en die zegen, als ik dood ben?) Waarschuwend voorbeeld, vooral voor jonge mensen, die zich aan vleeschelijk genot overgeven (1 Cor. 15 : 32; Phil. 3 : 19). Hoewel Jacob geen recht had, zich de eerstgeboorte door koop toe te eigenen, wat alleen den vader toekwam: nu hij Ezau's onverschilligheid bemerkte, deed hij hem door een eed dezen verkoop bekrachtigen, om zich later daarop te kunnen beroepen. Ezau is hier gelijk aan allen, die voor geld en genot de geestelijke zegeningen verkoopen en verliezen. Jacob is ook alleszins te bestraffen, door zich op die wijze het recht toe te eigenen, dat God hem uit *genade* had geschonken en op *Zijne wijze* hem zou hebben toegekend. Ezau

wordt *Edom* (rood) genoemd ter herinnering aan deze roekelooze daad en zijn nakomelingen worden *Edomieten* geheeten, om met dezen *schandnaam* hunne minderheid beneden de Israëlieten aan te toonen.

Niet alleen het *recht*, ook den *zegen* der eerstgeboorte wist Jacob zich op onbetamelijke wijze te verwerven. Izak, 137 jaren oud zijnde, gevoelde zich reeds zwak, zoodat hij aan zijn einde begon te denken. „Ik weet den dag mijns dood niet” past op ons allen, waarom wij immer bereid en wakende moeten zijn (Matth. 24 : 42; 25 : 13. Luc. 12 : 40). Ook begon hij eenigszins blind te worden, zoodat hij niet goed kon onderscheiden. (De lichamelijke blindheid ging met *geestelijke* blindheid gepaard, daar Izak geen blik had in Gods raad omtrent zijn kinderen). Vóór zijn mogelijk einde wilde hij den vaderlijken zegen aan hem schenken, die als eerstgeborene er recht op had (vs. 3 en 4). Verkeerd was het, dat hij zijn voorliefde voor Ezau opwekte door een wildbraad. (waarom?) Naar alle waarschijnlijkheid heeft hij door Rebekka Gods raad omtrent zijn kinderen vernomen en heeft uit Ezau's gansche gedrag (H. 25 : 33; 26 : 34, 35) een duidelijk blijk van de bevestiging er van kunnen ontvangen. Rebekka, het voornemen van haar man hoorende, maakte van Ezau's afwezigheid gebruik, om door misleiding den zegen op Jacob te doen komen (vs. 5—10). Jacob was bevreesd dit bedrog te plegen, niet zoozeer om de *zonde*, als wel om de *gevolgen*: de verachting en de vloek zijns vaders. Rebekka durfde alle gevolgen op zich te nemen (vgl. Matth. 27 : 25) en Jacob, den drang zijner moeder niet durvende weerstaan, gaf aan haar listigen en boozen raad gehoor. Zij trok hem de kostelijkste kleederen van Ezau aan, die hij als eerstgeborene en geliefdste zoon droeg (vgl. H. 37 : 31—35) en bedekte de nog naaktgebleven gedeelten van zijn lichaam met de geitenvellen, wier haar zeer zacht als menschenhaar is. Deze raad en handeling was *listig*, vol leugen en bedrog. Zij maakte misbruik van Izaks lichamelijk gebrek (zijn blindheid) en zijn zedelijk gebrek (zijn vleeschelijke neiging). Ook toonde zij hierin haar ongeloof, niet aan de profetie omtrent Jacob, maar omtrent de wijze en den tijd der bevestiging. Verder handelde zij willekeurig en eigenmachtig, door in Gods raad vooruit op zondige wijze in te grijpen. (Hoe gevaarlijk Gods raad vooruit te weten!) Treurig zijn de gevolgen: Ezau's toorn en Jacob's verwijdering: als straffen Gods. Ook had Jacob den raad zijner moeder niet mogen volgen (Matth. 10 : 37): zijn handelwijze was bedrieglijk en zelfzuchtig. Het doel heiligt de middelen niet. Schandelijk en vermetel bedrog jegens zijn vader gepleegd, door Izak wel flauw vermoed, maar niet ontdekt (vs. 18 v. v.). De eene zonde lokt de andere uit, vooral als men uit zelfzucht bedriegelijk handelt (vgl. 1 Tim. 6 : 9, 10). Het listig beraamd plan gelukt: Jacob ontvangt den zegen der eerstgeboorte (vgl. H. 12 : 3; 22 : 17, 18; 26 : 3, 4). Die zegen des vaders was gelijk aan den zegen Gods, wiens priester hij was. De belofte van heerschappij eerst in Christus vervuld (Jes. 60 : 14; Openb. 11 : 15).

Na Jacob kwam Ezau tot zijn vader, om den zegen te ontvangen, dien Jacob hem ontroofd had. Izak, het bedrog vernemende, verschrikte zeer, maar nam den uitgesproken zegen niet terug, geloovende, dat God, naar den wil des *besluits* het alzo had bestierd, al was ook schandelijk tegen den wil des *bevels* gehandeld (vgl. Gen. 50 : 20). Ezau, zijns broeders bedrog en zijns vaders onherroepelijke daad vernemende, schreeuwde, niet van droefheid en berouw, maar van boosheid en spijt. Zijn kreet was een wanhoopskreet (Hebr. 12 : 17). Hij wierp alle schuld op zijn broeder, die hem, in overeenstemming met zijn naam, tweemaal den voet gehouden of gelicht had, terwijl hij door zijn roekeloosheid en onverschilligheid in de eerste plaats schuldig was. Nog begeerde hij een zegen, maar daar Izak dien niet had, weende hij, niet uit ware droefheid, maar uit gekrenkte eerzucht, uit wangunst, uit teleurstelling (2 Cor. 7 : 10). Daarop gaf Izak, door Goddelijke ingeving, ook hem een zegen, die geheel aardsch en tijdelijk van inhoud, maar als zoodanig niet gering is. De gebergten van Seir, waar Ezau's geslacht heeft geleefd, waren vruchtbaar en geheel voor zijn aanleg geschikt. Van den rijkdom van Ezau's geslacht getuigen nog de overblijfselen van de hoofdstad Sela of Petra, in steenachtig Arabië. Voortdurend hebben Jacob's en Ezau's geslacht om de heerschappij gestreden (zie 1 Sam. 14 : 47; 2 Sam. 8 : 14; 2 Kon. 14 : 7; 2 Chron. 25 : 11; 28 : 17) totdat Johannes Hyrcanus de Edomieten door gedwongen besnijdenis bij het Joodsche volk heeft ingelijfd. — Ezau, in plaats van zich te verootmoedigen, wilde, om zijn vader niet te bedroeven, eerst na zijns vaders dood, Jacob uit wraak dooden, (beeld van de vijandschap der wereld tegen Gods kerk). Maar de HEERE bewaarde hem, door Rebekka in het hart te geven, in spijt harer moederlijke liefde, Jacob uit het vaderlijk huis te verwijderen en naar Haran te doen vluchten. Haar vrees voor broedermoord, waarop de Goddelijke wraak niet zou uitblijven, zoodat zij van beide zonen beroofd werd, deed haar het zware offer brengen. Spoedig wist zij door een wijs beaamd plan (de liefde is vindigrijk) van Izak de toestemming tot Jacobs verwijdering te verkrijgen, door terecht op het gevaar te wijzen, dat ook Jacob, gelijk Ezau, tegen Gods wil en tot hun beider smart, met de heidensche dochters des lands zich zou verbinden en het derhalve gewenscht was, dat hij te Haran een vrouw ging zoeken. Hoewel Rebekka de ware reden verzweeg, was deze beweegreden tot Jacobs verwijdering alleszins waar en goed. Zij mag deswege niet veroordeeld. Deze geschiedenis mag wel dringen tot het gebed: Ps. 25 : 21.

Vragen :

1. Met wie trouwde Abraham en wat weten wij van de kinderen uit dit huwelijk?
2. Hoe oud werd Abraham, hoe stierf hij en werd hij begraven?
3. Wat lezen wij nog van Ismaël en zijn geslacht?
4. Hoe lang werd Izaks geloof beproefd?

5. Welke openbaring kreeg Rebekka en wat blijkt daaruit?
6. Hoedanig waren de kinderen, lichamenlijk en geestelijk?
7. Op welke wijze verkreeg Jacob het eerstgeboorterecht?
8. Op welke wijze verkreeg hij den zegen?
9. Hoe is het gedrag van Rebekka en Jacob te beoordeelen?
10. Hoe was Ezau gestemd en welken zegen ontving hij?
11. Hoe moet Ezau beoordeeld worden?
12. Waardoor wilde hij zich wreken en hoe werd dit voorkomen?
13. Welke leering geeft ons deze geschiedenis?

3 Augustus. *Izak en Abimelech.*

Gen. 26.

Te leeren: Gen. 26 : 4. Ps. 32 : 4.

Ook Izak werd in zijn geloof, evenals Abraham, beproefd, eerst door hem langen tijd op het zaad der belofte te doen wachten; nu door hem met hongersnood te kwellen. Die hongersnood was niet zoo algemeen als in Abrahams tijd, zoodat Izak in Gerar, in het land der Philistijnen, meer voedsel schijnt gevonden te hebben. Toch blijkt uit vs. 2, dat het doel der reize Egypte was, dat de korenschuur der wereld was. Maar op bevel des HEEREN mocht hij niet daarheen, zeker om den meer zwakken Izak voor verzoeking te bewaren, daar hij allicht wegens de vruchtbaarheid van Egypte, daar zou willen blijven. Het land Kanaän was door den HEERE aan Abraham tot erfbezit gegeven, daar moest hij in vertrouwen op God zijn verblijf houden, al bleef hij er ook een vreemdeling. Ter bemoediging en versterking hernieuwde de HEERE de beloften, aan Abraham gedaan (vs. 3, 4): „daarom, dat Abraham Mijne stem gehoorzaamd heeft (in het verlaten van zijn geboorteland en het offeren van u, zijnen zoon) en heeft onderhouden Mijn bevel, Mijne geboden, Mijne inzettingen en Mijne wetten (in tegenstelling van de heidenen, die naar eigen goëddunken handelen).” De gehoorzaamheid Abrahams was niet de verdienende oorzaak van den zegen, maar deze was er onafscheidelijk aan verbonden en strekte Izak tot bewijs, dat hij als zoon, die beloften mocht verwerven, en tevens als voorbeeld ter navolging (vgl. Ps. 112 : 6b; Spr. 10 : 7a). Abraham mocht niet de wetten kennen, zoo duidelijk en afgerond als Mozes, toch was hij er in *hoofdzaak* mede bekend. — Izak bleef nu, gehoorzaam aan Gods bevel, te Gerar, bij Abimelech, volgens sommigen dezelfde, maar liever een ander als in H. 12 vermeld, die ongeveer 80 jaren vroeger leefde. (Abimelech is de koningstitel onder de Philistijnen). Dezelfde vrees vervulde Izak als Abraham en, niet geleerd door, of misschien onbekend met hetgeen Abraham was wedervaren, beproefde hij zich op dezelfde wijze te redden. Deze poging is zeer laakbaar, vooral na Gods openbaring; ook is zij meer bedrieglijk dan die

van Abraham, wiens halve zuster Sara was. De HEERE bejegende den zwakkeren Izak zachte dan den meer sterken Abraham. Vóór Rebekka werd weggehaald, werd zij aan Abimelech, door de liefzokingen, waarmede Izak haar bejegende, als zijn vrouw bekend. Moest ook hij diep beschaamd worden door de bestraffing van een heidensch vorst over zijn bedriegerij, hij openbaarde terstond de reden van zijn bedrog. (De oprechte moge uit *zwakheid* vallen, in de zonde *voortgaan* kan hij niet). Abimelech, hem het gevaarlijke dier bedrieglijke handelwijze aantoonende, waaruit blijkt dat hij van godsdienst en zedelijkheid niet geheel ontbloot was, schijnt door deze openlijke bekentenis van Izak en zijn eerwaardig voorkomen, zóo voor hem ingenomen te zijn, dat hij op straffe des doods verbood, Izak of zijn vrouw aan te roeren. De HEERE had weer in genade Zijn ongeloovig kind bewaard, dat zichzelf had zoeken te redden. (Hieruit moeten wij leeren: Spr. 3 : 5; Ps. 37 : 5). Izak werd rijk door God gezegend. Dit is wonderdadig, wegens de heerschende onvruchtbaarheid. Zoo toonde de HEERE Zijne macht, Zijne genade en Zijne trouw aan Zijnen knecht (vgl. vs. 2) tegenover de heidenen (vgl. Ps. 33 : 18, 19; 34 : 10, 11; 37 : 19 en a. pl.). De voorspoed van Izak wekte de afgunst en den nijd der Philistijnen op. (De wereld, die slechts aardsch goed en genot kent, benijdt den voorspoed en rijkdom, vooral aan Gods kinderen.) Zij konden dien vromen vreemdeling niet langer dulden en tergden hem op allerlei wijze, om hem uit hun midden te verdrijven, vooral door de putten, welke Abraham had doen graven, tot drenking van zijn vee, en waarop Izak dus recht had, dicht te stoppen. Abimelech, misschien daartoe aangespoord, of mede afgunstig geworden, gebod Izak te vertrekken. Deze trok nu zuidelijker in het dal van Gerar, waar hij de door Abraham gegravene en door de Philistijnen (uit boosheid) dichtgestopte putten weer opgroef, ze noemende met de namen door Abraham er aan gegeven, om zijn recht er op te doen gelden. Maar ook daar werd hij bemoeilijkt. Twee putten, door zijn herders gegraven, werden hem door de herders van Gerar betwist, die daarom *Ezek* (twist) en *Sitna* (tegenstand) genoemd werden. (*Levend* water is *bronwater* tegenover *regenwater*.) Izak, zachtmoedig en vredelievend van karakter, ging stil geloovig voort, totdat de HEERE hem, doordien hij over een nieuw gegraven put niet bemoeilijkt werd, ruimte maakte, waarom hij hem *Rehobóth* noemde. [Vele Rehobóth staan hier opgericht; de Hemel is een eeuwig Rehobóth (vgl. Ps. 66 : 12; 118 : 5).] Als vreemdeling trok Izak van plaats tot plaats, tot hij te Ber-Séba kwam. Daar verscheen hem de HEERE, om hem te troosten in zijn verdrukking en te sterken in zijn zwakheid. „Om Abrahams wil”, d. i. om het *verbond*, dat de HEERE met Abraham opgericht had, zou Hij Izak, als zoon der belofte, zegenen (vgl. Ps. 105 : 8, 9). Daar richtte Izak, in navolging van zijn vader, naar 't schijnt voor het eerst, een altaar op, om daar blijvend den HEERE te dienen en te

aanbidden (ons ten voorbeeld). Daar werd weer een put gegraven. Abraham had daar een put, door de Philistijnen met geweld genomen, maar met eede door Abimelech aan Abraham teruggegeven; daarom Ber-Séba genoemd (H. 21 : 22). Toch schijnen de Philistijnen haar zich weder toegeëigend te hebben. Nu komt Abimelech met Pichol (algemeene naam voor krijgsoverste) en Ahuzzat, zijn vriend, om met Izak een verbond van vriendschap te sluiten. Izak daarover verwonderd, vraagt ernstig naar de reden, die zij aantoonen als in zijn voorspoed gelegen. (Armoede verwijderd, rijkdom trekt aan. Vriendschap uit geldelijke oorzaken gesproken, is onwaar en waardeloos). Abimelech betoont zich een vleier, die uit eigenbelang vriendschap zoekt. Toch vinden we hier bevestigd: Spr. 16 : 7. Izak, zwak en toegeeflijk van karakter, trad in een verbond met Abimelech, dat met eede werd bekrachtigd; waarom de put, die gegraven was, ook *Séba* [*zeven* of *eed* (vgl. H. 21 : 27 v.v.)] genoemd werd. (In de plaats Ber-Séba zijn *twee* bronnen gevonden).

Was Izak tot inwendige rust wedergekeerd, in eigen huis werd de rust op droevige wijze verstoord door Ezau, die tegen Goddelijke ordinantie en tot groot verdriet zijner ouders, twee vrouwen nam, en wel uit de Kanaänieten, straks door een derde, uit Ismaëls nakomelingen gevolgd. Ezau blijkt een goddeloos en zedeloos mensch te zijn, een tweede *Lamech* (H. 4 : 19), geheel vreemd in Abrahams geslacht. Zijn geslacht (H. 36) breidde zich aanzienlijk uit, hoewel veel minder dan dat van Jacob. Het had zijn woonplaats op het gebergte Seir. (De namen der vrouwen in H. 36 verschillen met die hier genoemd. Mogelijk hebben zij twee namen.) Ezau strekt ter waarschuwing voor jonge mensen.

Vragen.

1. Welke beproeving ondervond Izak ?
2. Waar ging hij wonen en wat wedervoer hem aldaar ?
3. Welke zonde bedreef hij en waarom is deze zwaar ?
4. Hoe werd hij uit zijn gevaar gered ?
5. Welke beloften schonk de HEERE hem en hoe werden die deels terstond vervuld ?
6. Wat moest hij ondervinden en waar trok hij heen ?
7. Hoe noemde hij één punt en wat leert ons dit ?
8. Waar ging hij wonen en wat richtte hij daar uit ?
9. Wie zocht zijn vriendschap en wat blijkt daaruit ?
10. Welk verdriet moest Izak nog ondervinden ?

10 Augustus. *Jacobs vlucht*.

Gen. 28.

Te leeren Gen. 28 : 16, 17; Ps. 121 : 2.

Had Izak toegestemd, dat Jacob naar Padam-Aram zou gaan, hij zond hem heen, onder mededeeling van den aartsvaderlijken zegen, die aan den Goddelijken gelijk is. Hierdoor erkent hij Gods raad, die wel op bedriegelijke wijze was bevestigd, maar toch

niet mocht verbroken worden. (Gods raad kan niet door verkeerde daden der menschen veranderd en vernietigd worden, maar wordt er door bevestigd, al blijven ook die verkeerde daden ons toegerekend.)

Vs. 6. Na Jacobs vertrek, zocht Ezau zijne ouders te believen, door boven zijne twee vrouwen, een dochter van Ismaël, Mahalath of Basmath (Gen. 36 : 2) ter vrouw te nemen, waardoor zijn kwaad nog grooter werd. (Het geneesmiddel is erger dan de kwaal.) Mogelijk zocht hij door dit huwelijk nog recht op de vaderlijke erfenis te verkrijgen, maar bedacht niet, dat aan Ismaël de erfenis ontzegd was. (De wereld tracht Gods volk in vroomheid na te bootsen, maar maakt haar kwaad door huichelarij, door vijandige bedoeling en door verkeerde middelen, waarin zij geen zonde ziet, nog erger).

Vs. 10. Jacob verliet zijn ouderlijk huis, deels geleid door de *straffende* hand Gods (hij moest als een vreemdeling rondlopen en zijn moeder verlaten, die hij nooit weder zou zien), deels door de *zegenende* hand Gods (hij bleef voor een zekeren dood bewaard en ging een blijde, hoewel onzekere bestemming te gemoet).

Vermoeid van de reis, [Ber-Seba lag van Bethel ongeveer vier dagreizen (vgl. H. 22 : 4)] die hij geheel alleen ondernam, legde hij zich te slapen, een steen tot hoofdpeluw nemende. (Welk een ontbering! Ook is hij aan allerlei gevaar, bijzonder van wilde dieren, blootgesteld. Wel een bezoek Gods over zijn kwaad!) Al had hij God vergeten, de HEERE vergat zijn ontrouw kind niet. In een droom zag hij een ladder tusschen hemel en aarde, waardoor de gemeenschap tusschen den hoogen hemel, de plaats waar God troont, en de lage, zondige aarde werd aangeduid, en ziet (driemaal wordt dit woordje gebruikt, om op deze belangrijke zaak de aandacht te vestigen), de Engelen Gods klommen langs de ladder op en neder, om als heilgezanten Gods ter leiding en bescherming voor Jacob te strekken (Hebr. 1 : 14; Ps. 34 : 8). Dit gezicht in den droom was anders dan dat in wakenden toestand aan Abram geopenbaard (H. 15 : 5). De droomen zijn belangrijke vooruitgaven der Goddelijke openbaring (Gen. 37 : 5; 40 : 5; 41 : 1; Num. 12 : 6), niet alleen voor de profeten, ook zelfs voor de ongeloofige menschen, die echter zonder nadere uitlegging er niets van verstonden. Men moet niet dadelijk waarde aan droomen hechten, die uit onze verbeelding voortkomen. De droomen waarin God Zijn openbaring geeft, zijn werkelijke voorstellingen aan den geest. Dit droomgezicht van Jacob is door de openbaring van Christus verwezenlijkt, daar door Hem, den Middelaar, de gemeenschap tusschen hemel en aarde, tusschen engelen en menschen is hersteld (Joh. 1 : 52). Bovenaan de ladder stond de HEERE, de Verbondsgod, die nu aan Jacob, als den wettigen erfgenaam, de beloften, Abraham en Izak gegeven, meer uitgebreid (volgens zijn dadelijke behoefte), verzekert. Welk een genaderijke, dierbare vertroosting voor den verlaten Jacob! Hij had niets mede gekregen: Ezau bleef in het genot van zijns vaders bezit, en nu mocht hij zich erfgenaam der beloften door

dadelijke verzekering Gods weten. Hij had den HEERE verlaten, die zich als zijn Verbondsgod vrijwillig zoo nederbuigend aan hem openbaarde en hem alle vrees voor gevaar ontnam en vaste hoop op de toekomst gaf. Zoo versterkte de HEERE hem door woord en teeken, waardoor het Woord duidelijk werd betekend en verzegeld. (Troost voor alle verlatene en bekommerde zielen!)

Vs. 16, 17. Jacobs uitroep bij zijn ontwaken. De HEERE was dus niet alleen te Ber-Séba, maar ook hier. De plaats is *vreeselijk*, in den zin van *ontzag-, eerbiedwekkend*. Zijn vreezen bestond in een heilig ontzag gevoelen voor Gods majestueuze tegenwoordigheid (Ps. 68 : 36), ons ten voorbeeld. Had hij niet geweten God daar te zullen ontmoeten; ook alle Gods kinderen moeten zulks na ervaring van Gods zalige tegenwoordigheid erkennen. De HEERE is een verrassend God. De plaats erkende hij als een huis Gods, waar de HEERE zich openbaarde uit den hemel, welks poorte daar geopend was. (Zalig, zulke plaatsen te kennen!)

Vs. 18 v.v. Hij sliep niet meer, maar stond op en richtte ter gedachtenis aan deze heerlijke openbaring, den steen, waarop zijn hoofd gerust had, tot een altaar op, dat hij door olie heiligde, om God daarop na de bevestiging Zijner beloften, zijn dankoffers te betalen van de tienden der bezitting door God hem gegeven. [Olie tot leniging van de lichaams-spieren, op reis aangewend, werd ook tot wijding gebruikt en was het beeld des H. Geestes (Ps. 45 : 8; Hand. 10 : 38)]. (Van opgerichte steenen tot herinnering lezen wij Gen. 31 : 45; Ex. 24 : 4; Jos. 4 : 4—9 en a. pl.) De geloften, hier door Jacob gedaan, heeft hij verzuimd te betalen, zoodat de HEERE hem er aan herinneren moet (H. 35 : 2). [Geloften zijn goed, maar moeten betaald worden (Ps. 50 : 14; 66 : 13, 14; 116 : 14). Onze goede voornemens baten niet: God zelf moet ons lust en kracht tot Zijn dienst geven.] Jacob noemde die plaats, *Luz* genaamd, *Bethel* (huis Gods) tot dankbare herinnering. Elke plaats moet een huis Gods voor ons zijn, bijzonder het huis aan Zijn dienst gewijd, waar wij God moeten ontmoeten, dienen en verheerlijken. De tienden van de bezitting werden later Jehovah gewijd en den Levieten, vreemdelingen, weduwen en weezen geschonken (Deut. 14 : 28, 29); ons ter navolging gesteld. Jacob strekt ons hier tot een treffend voorbeeld, om ons leven in dankbaarheid Gode te wijden.

Vragen :

1. Waarheen moest Jacob vluchten, waarom en waartoe?
2. Wat deed Ezau na Jacobs vertrek en waarom?
3. Welk droomgezicht had Jacob en welke betekenis heeft dit?
4. Welke beloften gaf de HEERE hem?
5. Welke uitwerking had deze openbaring op Jacob, wat zeide hij, wat deed hij en wat beloofde hij?
6. Hoe noemde hij deze plaats?
7. Wat leeren wij uit deze geschiedenis?

17 Augustus. *Jacob bij Laban.*

Gen. 29—31.

Te leeren: Gen. 31 : 42; Ps. 146 : 3.

Gesterkt en getroost door de Goddelijke openbaring en beloften, vervolgde Jacob zijn reis, bekend noch met het land, waar hij heen trok, noch met den weg, die daarheen leidde; maar vertrouwend op zijnen God die hem niet beschaamde. Na een vermoeienden weg van 120 mijlen kwam hij bij een put, waar hij menschen hoopte te ontmoeten. Er waren in de oostelijke landen putten voor gezamenlijk gebruik, door een zwaren steen gesloten, die niet door één mensch kon afgetild worden. Wondervolle bestiering Gods, in Jacobs ontmoeting, vooral met Rachel, die als dochter van Laban, volgens gewoonte dier tijden, zelve de schapen hoedde. Voorbeeld van eenvoudigheid en arbeidzaamheid voor jonge dochters. Jacob begeerde, dat de herders zich verwijderden, om met Rachel alleen te kunnen zijn. Dit kon niet, daar allen samen de kudden moesten drenken. Uit het antwoord der herders blijkt hunne erkenning van Jacobs meerderheid. Jacob, in blijdschap zijner ziel over Rachels ontmoeting, wentelt alleen den steen af (wat eigenlijk onmogelijk was; maar de blijdschap geeft hem kracht) en drinkt uit liefde en eerbied hare schapen. Daarop kuste hij Rachel, uit hartelijke genegenheid en weende uit dankbare blijdschap over de wondervolle ontmoeting, die de HEERE hem zoo verrassend bereid had, en tevens uit droefheid bij de smartelijke herinnering aan zijne lieve moeder, wier beeld Rachel zeker uitdrukte. (Er is veel overeenkomst tusschen deze ontmoeting en die van Eliëzer en Rebekka, al is waarschijnlijk de put niet dezelfde.) Met de ontmoeting bekend gemaakt, ging Laban Jacob, zijn neef, tegevoet en noodigde hem in zijn huis. Na één maand tevens, begeerde Laban hem als broeder (bloedverwant) voor loon bij zich te houden. Dit deed hij niet uit gulhartigheid, maar uit berekening, tot eigen voordeel, daar Jacob, als kundig en ijverig, zijn belangen wist te behartigen. Jacob, die terstond voor Rachel liefde had opgevat, begeerde als zijn loon haar tot vrouw, waarvoor hij Laban zeven jaren zou dienen. [Rachel blijkt meer uiterlijk dan innerlijk schoon geweest te zijn, terwijl Lea minder schoon, (zij had teedere, d. w. z. doffe, matte oogen) zachter, godvruchtiger en liefelijker van karakter blijkt.] Laban keurde het loon goed, waarop Jacob in blijde hope en kuischen wandel zeven jaren den dienst verrichtte. (De liefde maakt den zwaarsten last licht; de hope doet de jaren voorbijsnellen.) Bitter in zijn verwachting teleurgesteld: in plaats van Rachel gaf Laban Lea aan Jacob ter vrouw. Daar de bruid gesluierd in de bruidskamer wordt geleid en Jacob misschien door den wijn was bedwelmd, bemerkt hij eerst des morgens het bedrog. Laban verontschuldigt zich, door zich op de gewoonte dier tijden te beroepen en stelt voor, dat Jacob, na één week wachters, ook Rachel neemt, voor welke hij nog eens zeven jaren zal dienen. De liefde tot Rachel doet Jacob dit listig en zondig voorstel aannemen. Zoo onder-

vindt Jacob de gelijkmatige vergelding voor zijn bedrog (in welke opzichten?); Jacobs zonde, hoewel door misleiding er toe gedwongen, mag niet verbloemd. Hij had Rachel moeten opofferen. De wijze waarop hij Lea kreeg, moge bedrieglijk zijn, toch bestierde de HEERE het alzo. Niet Rachel, maar Lea was de moeder der belofte. Ook zijn bedrog had tot bevestiging van Gods raad geleid. Jacob, niet op de eerste, maar op de tweede oorzaak ziende, was verbitterd en deed dit ten onrechte Lea gevoelen, die hij haatte (d. w. z. hij had een afkeer van haar als vrouw). Maar de HEERE dacht anders over Lea en verhief haar boven Rachel, door haar achtereenvolgens vier zonen te schenken. Uit de namen, die zij aan die kinderen gaf, blijkt haar smart, maar ook haar dankbare blijdschap. *Ruben* beteekent „ziet een zoon!” *Simeon*: verhooring, *Levi*: saamvoeging, *Juda*: lof. Rachel was wangenstig en verweet Jacob haar onvruchtbaarheid, die haar den dood (van hartzeer) zou berokkenen. Jacob werd terecht toornig over dit verwijt, en verweet haar bedektelijk haar ongelooft, en gemor tegen God, die alleen kinderen kan schenken. In plaats van nu op God alleen te vertrouwen en stil te wachten, verleide zij Jacob tot overspel met Bilha, haar dienstmaagd, op gelijke wijze en met hetzelfde doel als Sara. Uit de namen der twee zonen, die Bilha voor Rachel baarde, blijkt Rachels wraakzuchtige en hoogmoedige geest. *Dan* toch beteekent *gericht*, *Naphtali*: mijn strijd (zie ter verklaring H. 30 : 6 en 8). Ook Lea, die geen kinderen meer kreeg, gaf haar dienstmaagd Zilpa, met hetzelfde doel aan Jacob. Hare zonde is grooter dan van Rachel, daar zij niet die reden er toe had. De namen der kinderen zijn echter van betere betekenis, als welke Rachel aan Bilha's zonen gaf: *Gad* beteekent *bende* en *Aser*: *geluk*.

Rachel, in plaats van God om kinderen te smeeken, beproefde een zondig middel ter vruchtbaarheid, door *dudaïm* van Lea te vragen, (een kruid, dat den wellust prikkelt) door Ruben, zonder de kracht daarvan te kennen, aan zijn moeder gegeven. Niet Rachel echter, maar Lea ontving weder twee zonen en een dochter, die zij noemde *Issaschar* (loon, door God geschonken, als vrucht van haar vertrouwen, niet op *dudaïm* maar op den HEERE), *Zebulon* (bijwoning) en *Dina* (gericht). Alle deze namen drukken hare godsvrucht uit (vgl. H. 30 : 18, 20). Na lang wachten (tot hare beproeving) schonk de HEERE ook aan Rachel eenen zoon, als verhooring van haar gebed, dat zij ten leste tot Hem opzond. Maar haar kind (*Jozef*: „Hij voege toe”) drukte haar ontevredenheid uit. Later heeft de HEERE een zoon er toegevoegd, maar ten koste van haar leven. De trots van Rachel was vernederd, de geringheid van Lea verhoogd. [Geen grooter smaad en schande dan het gemis van kinderen (vgl. 1 Sam. 2 : 1—10).] Nu was Rachel, hoewel nog niet voldaan, eenigermate in eere hersteld. Ook Jacob was bevredigd en wenschte nu te vertrekken. Maar Laban, wilde uit hebzucht, hem niet laten gaan en liet aan Jacob over, het loon te bedingen, waarvoor hij hem nog dienen zou. Jacob begeerde voor

zich de lammeren, die in het voorjaar geboren zouden worden en gesprenkeld, gespikkeld en hagel-vlekkig zouden zijn. Daar deze zeer zeldzaam zijn, en bovendien de aldus geteekende dieren op een afstand van drie dagreizen werden afgezonderd, meende Laban weinig schade te zullen lijden. Maar de HEERE had Jacob in een droom de aldus geteekende dieren getoond. Toch nam hij een middel (welk ?) te baat tot bereiking van Gods oogmerk. (Gods albestierende voorzienigheid verbiedt niet het gebruik van middelen.) Echter niet door dit middel, maar door Gods besluit en door Gods daad, werd hij zeer rijk in vee, tegen Labans begeerte en bedoeling. Zoo werd Laban misleid in zijn bedoeling en gestraft in zijn bedrog en hebzucht, waardoor zijn naijver en toorn tegen Jacob werd opgewekt. Zelfs beschuldigden hij en zijn zonen hem van oneerlijken en diefstaligen handel. Dit kon Jacob niet verdragen, en waarschijnlijk op zijn gebed, beval de HEERE, als de God van Bethel, door een Engel, hem naar zijn land terug te keeren, om, waar Hij hem zijn belofte bevestigd had, de beloofde gelofte te betalen. Nu riep hij zijn vrouwen, herinnerde haar aan haars vaders bedriegelijke handelwijze (*tien* d. i. *vele* malen had hij zijn loon veranderd) en deelde haar de openbaring Gods mede. Terstond waren zij bereid, met hem haars vaders huis te verlaten, waar zij zich vreemd gevoelden, wegens de harde en onbillijke bejegening, van haren vader ondervonden. (Hij had haar eenvoudig verkocht en ten koste van haar zich verrijkt.) Terwijl Laban, wegens het scheren zijner schapen afwezig was, ontvlood Jacob, na *twintig* jarigen dienst, met al zijn have naar het gebergte Gilead. Na drie dagen vernam Laban dit en jaagde hem met zijn broeders (zijn aanverwanten en vrienden) na, met het doel, om hem kwaad te doen (misschien om hem te doden). Maar God waarschuwde hem des nachts en neigde zijn hart tot betere gezindheid. (De HEERE bewaart zijne gunstgenooten.) Na *zeven* dagen (dus *tien* dagen na Jacobs vertrek) achterhaalde hij Jacob op het gebergte van *Gilead* (aan de oostzijde der Jordaan) en bestrafte hem over de heimelijke wegvoering zijner eigene kinderen, maar vooral, omdat hij zijn goden gestolen had. (Treffende tegenstelling: „De God van *ulieder* vader,” die Zijne macht over hem betoond heeft en: „*mijne* goden”, die kunnen gestolen worden.) In Labans strafrede ontdekken wij veel geveinsdheid; hij had zijn kinderen niet zóo lief, en zou hen niet zoo gewillig en eervol uitgeleid hebben, maar op allerlei listige wijze haar, uit eigenbelang, bij zich hebben gehouden. Hiervoor was Jacob ook bevreesd (vs. 31). Weinig achtte Jacob die huichelachtige rede, maar terstond wierp hij de beschuldiging van diefstal zijner goden van zich, den dood eischende van wie, na onderzoek, schuldig mocht blijken. Dit onderzoek was vruchteloos. Toch had Rachel de terafim haars vaders gestolen en die onder haar zadel verborgen, waarvan zij, zwanger zijnde, niet kon opstaan. Rachel blijkt in haar hart afgodisch te zijn; daarom mocht zij Kanaän niet binnentrekken. De terafim waren af-

godsbeelden of beeldjes, die in huis ter vereering en ter raadpleging gesteld waren (Richt. 18 : 25 ; I Sam. 19 : 13 ; Zach. 10 : 2). Meende Jacob van zijn beschuldiging van diefstal gerechtvaardigd te zijn, op zijn beurt trad hij nu als beschuldiger tegen Laban op, hem zijn onrechtvaardige, bedriegelijke en harde behandeling verwijtende, waarvan God zelf hem had verlost. Laban wist niets ter verdediging te antwoorden en, als door God zelf beheerscht, onderwierp hij zich, echter zijn recht op Jacobs bezitting doende gelden. En wel inziende, dat het, in zijn eigen belang, beter was, Jacob tot vriend dan tot vijand te hebben, sloot hij een verbond met hem, waarbij hij van Jacob de belofte vroeg geen andere vrouwen boven zijn dochters te nemen of hem eenigszins kwaad aan te doen. Een steenhoop werd tot herinnering aan dit verbond gesteld, welke in de Syrische taal: *Jegar-Sahadutha* en de Hebreuwsche taal *Galed* (hoop der getuigenis) genoemd werd. Ook *Mizpa* (wachttorens) geheeten, omdat de HEERE voor de verbreking des verbonds zou waken. Nu werd elkander trouw gezworen. Laban zwoer bij den *God Abrahams* en den *God Nahors*, als hadden ieder hun *eigen* god, maar Jacob zwoer bij de *vreeze* Izaks, bij dien God, dien Izak (en dus ook Abraham) vreesde.

Daarna werd een *verbonds- of vriendschaps-maaltijd* gehouden en gingen zij in vrede van elkander. Hiermede is de betrekking tusschen Nahors en Abrahams geslacht afgebroken. Deze hoofdstukken toonen ons Gods *straffende* hand tegen Jacob, die voor zijn bedrog met allerlei bedriegerij vergolden werd en Gods *bewarende* hand over hem, die, ondanks alle booze plannen tegen hem beraamd, steeds rijker werd gezegend (vgl. Rom. 8 : 28).

Vragen:

1. Waar kwam Jacob en wie ontmoette hij daar?
2. Welk loon bedong en verkreeg hij voor zijn dienst?
3. Hoe werd hij bedrogen en wat was daarvan het gevolg?
4. Welke zonde bedreef eerst Rachel, daarna Lea?
5. Welke kinderen baarde ieder der vrouwen en wat blijkt uit de namen?
6. Welk loon bedong Jacob voor nog langeren dienst; hoe kwam hij tot dien eisch en hoe verkreeg hij die?
7. Om welke reden, door welke oorzaak en op welke wijze verliet Jacob Laban, na hoeveel-jarigen dienst?
8. Wat deed Laban, hoe was de ontmoeting en waardoor werd zij veroorzaakt?
9. Wat had Rachel gestolen en wat blijkt daaruit?
10. Hoe scheidden Jacob en Laban van elkander?
11. Wat leert ons het verblijf van Jacob bij Laban?

24 Augustus. *Jacobs terugkeer.*

Gen. 32 en 33.

Te leeren: Gen. 32:10; Ps. 66:6.

Uit Labans hand door den HEERE genadig gered, trok Jacob voort tot aan de grenzen van Kanaän, alwaar hij een heirleger van Engelen zag, die hem in twee groepen omzweefden; waarom hij die plaats *Mahanaim* (twee legers) noemde (zie Jos. 21:38; 2 Sam. 17:24). Het eene heir strekte om hem te beschermen tegen Laban, of eenig gevaar, dat hem van achteren bedreigde; het andere moest hem behoeden tegen Ezau, of wat hem in de toekomst te wachten stond. Hoewel verzekerd van den Goddelijken bijstand, nam Jacob zijne voorzorgsmaatregelen (welke?) ter verzoening met zijn broeder, die zich in Seir (H. 36:2) had gevestigd, van welk verblijf hij waarschijnlijk door Deborah (H. 35:8), die in Haran tot hem gekomen was en zijns moeders dood had medegedeeld, kennis had gekregen. (Het vertrouwen op God maakt niet zorgeloos.) Die verzoeningsmaatregel strekte tot diepe vernedering voor Jacob, daar hij zich niet, als een eerstgeborene, *boven*, maar *beneden* zijn broeder stelde. Zijn verblijf bij Laban heeft hem verootmoedigd. [Verdrukking heilzaam (Ps. 119:67, 71).] Hij ziet nu in, het eerstgeboorterecht onrechtvaardig te hebben verkregen en verwacht van God alleen, wat hij door list en bedrog gezocht had. De mededeeling van zijn rijkdom aan Ezau, moest strekken, *vooreerst* om God de eer te geven, die alleen uit Zijne genade, zonder zijn toedoen, hem zoo rijk gezegend had; *ten tweede*, om Ezau zekeren eerbied voor hem in te boezemen en voor zich, als voor een rijk man, te winnen (Rijkdom maakt vrienden, maar armoede scheidt van elkander.) en *ten derde*, om hem te verzekeren, dat hij niets van het zijne begeerde en hem gaarne de uitwendige erfenis overliet. Ezau schijnt ook van Jacobs komst verwittigd te zijn; hij trok hem althans te gemoet met 400 man. Met welke bedoeling is niet zeker, waarschijnlijk wel een kwade, die door God verhinderd is. De tijding, welke de boden Jacob daarvan brachten, vervulde hem met vrees en deed hem, gelijk zooveen, een maatregel nemen (welke?), niet zoozeer tot verdediging, als wel ter beveiliging van een deel zijner bezittingen. (Jacob vertrouwde wel op den HEERE; maar in dit hachelijk oogenblik dreigde zijn geloof te bezwijken. Zoolang de HEERE hem geen vrede in de conscientie had gegeven, bleef daar vrees en angst, waarvan hij straks zou verlost worden.) Treffend gebed van Jacob (vs. 9—12); waarin hij Gods goedertierenheid roemt, hem, onwaardige, bewezen (ons ten voorbeeld) en den HEERE smeekt, pleitende op Zijn eigen bevel, en Zijne eigene bondsbeloften, hem gedaan. (Gods *goedertierenheid* moet de *bron* zijn, waaruit, Gods *genade* de *reden* zijn, waarom, Gods *trouw* en *waarheid* de *grond* zijn, waarop wij onze nooddrift, zoowel tijdelijk als geestelijk, in ons gebed, verwachten, maar alleen in den weg van gehoorzaamheid.) Let op de tegenstelling: *een staf* en *twee heiren*, als blijk van zijne armoede

door toedoen zijner zonde en van zijn rijkdom, door Gods genade en trouw hem geschonken. Na dit gebed, waardoor hij zeker krachtig getroost en gesterkt was, volvoerde hij zijn besluit, vóór de nacht aanbrak. Dit was geen blijk van ongelooft, want middelen mogen gebruikt; maar toch zou dit middel niet gebaat hebben, indien God niet vooraf Ezau's hart omgebogen had. Een rijk geschenk bestemde hij voor Ezau, niet alleen tot zelfbehoud, maar uit ware broederlijke tegenigheid. De ruimte (vs. 16) tusschen de partijen moest *deels* strekken, om het geschenk grooter te doen voorkomen, *deels* om in Ezau steeds meer de broederlijke gezindheid op te wekken, *deels* als maatregel van veiligheid, om gelegenheid ter ontvluchting te hebben. De boodschap tot driemaal herhaald: „Ziet Uw knecht Jacob is zelf achter ons” (vs 18 en 20), drukt *vooreerst* Jacobs afhankelijkheid van, en onderworpenheid aan zijn broeder uit (hij wil zijn *knecht* zijn), ten *andere* Jacob's verlangen naar zijn broeder, en *eindelijk* zijn onbevreesdheid voor zijn broeder op wiens broederliefde en broedertrouw hij zijn vertrouwen stelde. Daardoor zou Ezau te meer gunstig gestemd kunnen worden. Na deze geschenken vooruit te hebben gezonden, stelde Jacob zijn karavaan in geregelde orde ter ontmoeting van Ezau. Eerst deed hij de knechten met het vee over de beek Jabbok trekken en daarna zijne vrouwen en kinderen, te beginnen met de bijwijven en eindigende met Rachel, wie hij nog steeds voorliefde toedroeg. (Waaruit blijkt dit?) (De beek Jabbok is een kleine stroom (blauwe rivier), die vroeger de rijken van Sihon en Og, later de stammen van Manasse en Gad scheidde.)

Vóór Jacob zelf overtrok, ten einde nog in den nacht alleen met zijn God te zijn en zijn bezwaard gemoed voor Hem uit te storten, had hij een wondervolle ontmoeting, die het keerpunt in zijn geestelijk leven geworden is. *Jehovah* zelf en wel bepaald de *Zoon Gods*, de *Engel des Verbonds* (Hos. 12:5) in de gestalte van een *man*, *worstelde* met hem en *liet* zich door Jacob *overwinnen*. Deze worsteling, die werkelijk, *lichamelijk* plaats had, is het beeld van de worsteling der ziel in het *gebed*, waarin de HEERE zich uit genade door de kracht des gebeds laat overwinnen. De HEERE betoont zich een tegenstander tegenover hem, omdat hij nog niet, na belijdenis zijner zonden, verzoening gevonden had. God stelt zich in Zijnen toorn, naar Zijn recht, tegen den zondaar, opdat de zondaar om Zijn genade zou smeecken, die God hem niet *om*, maar *op* zijn gebed schenkt. Jacob was in den *nacht* (beeld van de duisternis zijner ziel) *alleen* met God, omdat hij voor zich zelf de overwinning moest verwerven en van alles afzien, om op God alleen te zien en aan Hem alleen genoeg te hebben. (Treffend voorbeeld voor ons: den ganschen nacht alleen met God in het gebed te worstelen.) Dat God zich *liet* overwinnen, waar Hij de oneindig meerdere is, toont Hij door Jacobs *heup* te *ontwrichten*. Hij had hem kunnen verslaan en doden, naar Zijn *recht*; maar wilde dit in Zijn *genade* niet. De ontwrichte heup is het teeken van Gods recht en genade en het beeld van alle litteekenen onzes Heeren Jezu Christi

in ons lichaam (Gal. 6 : 17). Jacob is het beeld van Christus, die door Zijne worsteling (Hebr. 5 : 7) het ware Israel heeft voortgebracht, dat door Hem verzoend, na gebedsstrijd, overwinnaar zal zijn (1 Cor. 15 : 57 ; Openb. 3 : 12). Toen de strijd volstreden was, wilde de HEERE gaan. Maar Jacob, zich aan Hem vastklemmende, begeerde eerst zijn Goddelijken zegen [beeld van den waren bidder, die zich aan den HEERE vastklemt, tot hij verhooring heeft ontvangen (vgl. Matth. 15 : 23—28)]. Wel wil de HEERE dien zegen geven, maar niet vóór Jacob zijn eigen naam genoemd heeft, om daarmede zijn oude, booze, bedriegelijke natuur te openbaren, waarin hij zijn broeder had vastgehouden en hem zijn eerstgeboorterecht ontworpen had. Maar nu had hij zich aan God vastgeklemd en begeerde uit *genade* van den HEERE den zegen der eerstgeboorte. Daarom ontving hij nu den nieuwen naam van *Israel* (*strijder Gods*), die aan zijn nieuwe natuur paste. Met dien naam is hij in het verbond gezet en verkrijgt hij het recht en den zegen der eerstgeboorte (Exod. 4 : 23). Met dien naam is Jacob een nieuw schepsel (2 Cor. 5 : 17) en als zoodanig welverzekerd erfgenaam der geestelijke goederen in Christus. Hier is Jacob het voorbeeld voor alle kinderen Gods (Openb. 3 : 12). Die naam gaf Jacob en in hem de gansche ware kerk de zekerheid van zijne en hare overwinning over alle geestelijke en lichamelijke vijanden. Voor Jacob was nu de vaste waarborg gegeven, dat zijn broeder hem geen leed zou aandoen. Toen hij den HEERE zijn naam had genoemd, begeerde hij ook den naam van zijn verheven Bestrijder te weten. Hij kende den HEERE wel als Verbondsgod, maar zijn eigenlijken Naam had hij niet gehoord. En deze kan niet genoemd (Spr. 30 : 4), daar een naam, als openbaring van Gods Wezen, nooit dit onbegrijpelijke Wezen kan uitdrukken. *Jehovah* drukt zooveel mogelijk dat Wezen uit (Exod. 3 : 14). Maar mag hij niet den Naam Gods weten, Zijn zegen, als in den Naam besloten, mag hij ontvangen. Jacob noemde de plaats *Pniël* (*aangezicht* Gods), daar hij God zelf gezien had, niet om door Zijn heiligen gloed verteerd, maar om genadig behouden en gezegend te worden (Richt. 6 : 22 ; 13 : 22, 23). Zulke Pniëls moet ieder geloovige kennen, gelijk Jacob en de gansche kerk ze heeft gehad. Na den nacht van duisternis uitwendig en inwendig, rees de zon voor Jacob op als beeld van den nieuwen dag, dien God in Zijne genade voor Israël had doen opgaan. Het teeken bleef hij behouden, ter verzegeling van zijne verlossing. De Israelieten eten de verrekte heupzenuw niet, ter eerbiedige gedachtenis ; maar waar zij aan het teeken zich hechten, daar wordt de zaak zelve vergeten. (In welk opzicht geschiedt dit nog ?)

Na deze heerlijke overwinning, is alle vrees voor Ezau geweken. Met diepen, ongeveinsden eerbied begroette hij hem, verblijd, zijn broeder na twintig jaren weêr te zien. Ezau is ook verblijd ; alle wrok en nijd zijn verdwenen ; met de hartelijkste genegenheid omhelzen zij elkaar en weenen van blijdschap. Die verzoening onderling berust op Jacob's verzoen-

ning met God. Jacob geeft, op Ezau's vraag naar zijne vrouwen en kinderen, alleen aan God de eer voor hun bezit. Vraagt Ezau naar de bestemming van het heir, door hem ontmoet, Jacob spreekt uit, dat hij dit als middel tot verzoening had bestemd ; maar nu God zelf die verzoening had geschonken, begeert hij dat Ezau dit geschenk als teeken daarvan neme. Op Ezau's weigering, daar hij reeds zooveel heeft, geeft Jacob het treffend bescheid, dat hij *alles* heeft, daar hij zijn God en diens gunst mocht bezitten, waaraan Ezau geen deel had (vgl. Ps. 4 : 8 ; 73 : 25, 26).

In de vriendelijke gezindheid van Ezau, erkent Jacob de vriendelijkheid van zijnen God (vs. 10). Nu wil Ezau zijn broeder ter bescherming vergezellen. Maar Jacob, alleen op den HEERE vertrouwende (ons ten voorbeeld), weigert dit ; waarom Ezau van hem scheidt en naar Seir terugtrekt. Jacob trekt Kanaän binnen en bouwt hutten (*Sukkoth: tenten*) voor zijn zee. Van Sukkoth reist hij naar Sichem in het midden des lands, bij welke stad hij een stuk grond koopt voor 100 stukken gelds, ter waarde van f630. (Gelijk Abraham, verkeert hij als vreemdeling in het land der belofte.) Daar richt hij een altaar op, te midden van de heidenen, met het opschrift : „De *God Israels* is God.” Dien God had hij als den Waarachtige, als zijn Verbondsgod leeren kennen, Wien hij uit dankbaarheid wilde dienen en vereeren. Treffend voorbeeld voor ons.

Vragen :

1. Welke ontmoeting had Jacob en waartoe ?
2. Wat deed Jacob, om Ezau bij zijn ontmoeting met zich te verzoenen, en wat blijkt daaruit ?
3. Welk voorbeeldig gebed zond Jacob tot God op ?
4. Hoe rangschikte hij zijn karavaan en waarom ?
5. Welke ontmoeting had Jacob alleen in den nacht ?
6. Hoe hebben wij de overwinning te verstaan ?
7. Welk litteeken ontving hij en waartoe strekte dit ?
8. Hoe werd hij genoemd, waarom en waartoe ?
9. Welke beteekenis heeft dit feit voor Jacob ?
10. Hoe noemde hij die plaats en waarom ?
11. Hoe was de ontmoeting met Ezau ?
12. Waar ging Jacob wonen, wat richtte hij daar op en waarom gaf hij daaraan zulk een naam ?

31 Augustus. *Jacobs verblijf in en vertrek uit Sichem. Juda's geslacht.*

Gen. 34, 35 en 38.

Te leeren : Gen. 49 : 6 ; Ps. 1 : 1.

Ongeveer acht jaren in rust en vrede bij Sichem gewoond hebbende, werd Jacob op vreeselijke wijze door zijne kinderen beroerd. Dina, Lea's dochter, verliet uitdrukkelijk tegen den wil Gods en de kuische Oostersche gewoonte, haars vaders huis, (beter : *moeders* huis, daar de dochters onder opzicht der moeders stonden), om kennis te maken met de dochters des lands. Treurig was het gevolg van haar roekeloze, onbetamelijke, onkuische daad. Sichem,

de zoon van den landvorst Hemor, begeerde na onbehoorlijken omgang met haar, Dina tot vrouw. Hierover raadpleegde Hemor met haren vader, haar een bruidschat belovende, dien Jacob slechts had te bepalen. Zorgvuldig verzweeg hij de gepleegde misdaad, wat alleszins begrijpelijk is. Vóór Jacob kon antwoorden, verklaarden Simeon en Levi, dat het hun, als een, Jehovah geheiligd geslacht, niet vrij stond, zich met hen te vermengen. Maar indien zij zich aan de besnijdenis wilden onderwerpen en hun gelijk worden, dan zou zijn wensch vervuld kunnen worden en zouden zij door huwelijk zich met elkander kunnen vereenigen. Dit voorstel is slechts een afschuwelijk, huichelachtig middel, om hun boosaardig opzet te volvoeren. Was wraakzucht over hun geschonden eer de eenige drijfveer van hun misdadig plan, zoowel de drijfveer als dat plan verzwegen zij en verborgen achter godsdienstige overtuiging hun boosaardig voornemen, dat zij in den naam van den godsdienst wilden volvoeren. Hemor en Sichem, na met hunne onderdanen geraadpleegd te hebben, gaven argeloos hun toestemming en ondergingen gewillig de smartelijke bewerking der besnijdenis. Nu was het doel van Simeon en Levi bereikt. De mannen, weerloos door de smart, werden allen door hen gedood; terwijl ook misschien Jacobs andere zonen (zie vs. 27), mede door wraakzucht geprikkeld, hen in de plundering hielpen en de geheele stad uitmoordden. Deze daad is laaghartig, wreed en onrechtvaardig, en niet alleen deswege vloekwaardig, maar ook en vooral omdat zij haar in naam van den godsdienst bedreven. Daardoor werd het verbond ontheiligd, het sacrament onteerd en Gods heilige Naam op schrikkelijke wijze gelasterd. De drijfveer tot hun weigering was goed, zoowel uit een zedelijk als godsdienstig oogpunt, maar juist dit maakt hun misdaad te erger. Een misdaad, huichelachtig, in naam van den godsdienst gepleegd, is de ergelijkste en vloekwaardigste. Jacob is wegens deze schanddaad zijner kinderen diep verontwaardigd en bedroefd, maar vooral bevreesd voor de gevolgen, die de wraakgierige heidenen hem en zijn huis zouden berokkenen. Geheel verhard en verblind zoeken Simeon en Levi zich nog te rechtvaardigen (vs. 31); maar Jacob blijft hun misdaad veroordeelen, zelfs op zijn sterfbed (Gen. 49 : 5-7), alwaar hij hen in den Naam Gods van den zegen berooft.

Was Jacob in het grootste gevaar gebracht, de HEERE kwam Zijn bevreesden knecht te hulp; maar toonde hem aan, dat alleen zijn ontrouw en toegeeflijkheid oorzaak van dit kwaad waren. Hij had nagelaten den HEERE de gedane gelofte te betalen (H. 28 : 20) en de afgoderij in zijn gezin toegelaten. [Rachel had o. a. de terafim medegenomen. (H. 31 : 19).]

Eerst moest zijn huis van afgoderij en ijdelheid gezuiverd en daarna moest hij den HEERE te Bethel gaan dienen. Jakob, gehoorzaam aan Gods bevel, waardoor hij zeker diep verootmoedigd is, gelaste zijne huisgenooten te doen, wat God hem had bevolen. Gewillig voldeden zij aan zijn last, hoe zwaar die

ook voor hen geweest zij, waarop Jacob, geheel in 't geheim, al die schatten verborg onder den eiken- of terebintenboom bij Sichem (vgl. Gen. 12 : 6; Jos. 24 : 26). Wat Jacob hier deed op Goddelijk bevel, geldt ons allen persoonlijk en de gansche kerk gezamentlijk (vgl. Jos. 24 : 23; Ezra 10 : 11; Jer. 4 : 1; Matth. 6 : 24). Nadat Jacob, in gehoorzaamheid aan Gods bevel, uitwendig gereinigd, naar Bethel vertrokken was, beschrmdde God in Zijne genade, hem en zijne zonen, door de omwonende volken met bovennatuurlijken, onverklaarbaren schrik te vervullen, zoodat zij geen wraak durfden oefenen (vgl. Exod. 23 : 27; 2 Chron. 14 : 14; 17 : 10). Te Bethel bouwde Jacob weér een altaar en noemde die plaats *El-Bethel*, God van Bethel, omdat de HEERE Zich daar als *zijn* Verbondsgod had geopenbaard en nu opnieuw Zich aan hem openbaarde, den zegen, hem geschonken, krachtig bevestigende. Waarschijnlijk richtte hij weer den gevallen steen op, om daarop de dankoffers te brengen, den HEERE beloofd. (Opmerkelijk : niet te Sichem, maar te Bethel herhaalt en bevestigt de HEERE aan Jacob Zijne beloften; dus alleen in den weg van gehoorzaamheid.) Nu werden smartelijke beproevingen Jacob bereid. Was reeds Deborah gestorven, die ter herinnering aan Rebekka, zeker grootelijks in de achting en de liefde van Jacob en zijn gezin deelde, nu werd ook Rachel door den dood aan het liefhebbend hart van Jacob ontruikt, toen zij, naar haar begeerte (H. 30 : 24), een zoon baarde. Vóór haar dood noemde zij hem *Ben-oni*, zoon mijner smart; maar na haar dood noemde Jacob hem *Ben-jamin*, zoon der rechterhand, in de hope van door dit kind in zijn ouderdom gesterkt te worden. Jacob richtte ter gedachtenis aan zijn lieve vrouw een gedenkteeken op, boven haar graf, om haar te eeren. Dit gedenkteeken bestond nog in de dagen van Samuel (1 Sam. 10 : 2); ja nog wordt het bij name aangewezen. Rachel en Deborah mochten, als nog aan de afgoden gehecht, niet in Israels gezin blijven, om het voor verzoeking te bewaren. Nog werd Jacob een smartelijke onteering bereid door Ruben, die deswege zijn eerstgeboorterecht verliest (Gen. 49 : 4). Voorts ondervindt hij de diepe smart van het verlies zijns vaders, die op den leeftijd van 180 jaren sterft en door zijn zonen, die hij nog verzoend heeft teruggezien, te Machpela begraven wordt. Tusschen Jacobs terugkeer en Izaks dood zijn nog 12 jaren verlopen. Nog zou er geen einde aan zijn smarten komen (vgl. Ps. 34 : 20; Hebr. 12 : 6).

In H. 38 vinden wij een verhaal van de geboorte van Perez en Zera, twee zonen van Juda, die Juda, door list van zijne schoondochter Tamar, bij haar verwekt heeft, nadat Er en Onan, Juda's zonen, met wie zij achtereenvolgens gehuwd was, om hunne goddeloosheid en zedeloosheid door den HEERE waren gedood, en Juda naliet, haar zijn jongsten zoon Sela, volgens belofte, tot man te geven. Juda handelt hier wel onzedelijk, maar de zeden dier tijden en de vleeschelijke zwakheid in aanmerking nemende, is hij toch nog te verontschuldigen om zijn innerlijke afkeer van onzedelijkheid (vs. 24), om zijn schuldhe-

kentenis (vs. 26a) en om zijn verdere onthouding van Thamar (vs. 26b). Juda mocht dan ook deswege niet het eerstgeboorterecht verliezen en Perez mocht de drager der belofte zijn (vgl. Matth. 1 : 3).

Vragen :

1. Welke vreeselijke gebeurtenis had te Sichem plaats ?
2. Waarin bestond het ergerlijkste der misdaad ?
3. Hoe redde de HEERE Jacob uit het dreigend gevaar ?
4. Welk beschamend bevel gaf de HEERE aan Jacob en hoe gehoorzaamde hij dit ?
5. Welke openbaring schonk de HEERE hem te Bethel en wat blijkt daaruit ?
6. Wie stierf eerst ; wie daarna ; hoe werd het kind genoemd ; wat deed Jacob ter harer herinnering en waarom moesten zij sterven ?
7. Welke droeve onteering werd Jacob aangedaan ?
8. Wie stierf voorts en door wie werd hij begraven ?
9. Welke geschiedenis bevat Gen. 38 ?

De tucht.

Dat „gelijk” door „gelijk” moet genezen worden, is eene stelling, die, hoewel niet algemeen bekend, toch volkomen waar is. Het moge vreemd klinken, maar de uitkomst zal u zekerlijk verrassen. Wanneer uw kind door overtuiging niet te bewegen is, uwe geboden te volbrengen, leg het dan de overtreding van uw gebod als verplichting op, en . . . het zal in die overtreding geen behagen meer hebben.

Ik had eenige jaren geleden op mijne Zondagschool als straf ingevoerd, dat ieder, die vergeten had den tekst of het psalmvers te leeren, niet meer leeren of opzeggen mocht. Ik lei er den nadruk op, dat zulk *niet* leeren en opzeggen een straf was, en het gevolg was, dat de meest luie leerlingen zeer ijverig werden en ik er spoedig niet één meer had, die de lessen niet leerde.

Voor al in de Zondagsschool is het moeilijk de gepaste straffen te vinden voor de ongehoorzamen en onordelijken. Van *schoolblijven* kan geen sprake zijn ; evenmin van regels schrijven of ander strafwerk maken ; ook gaat het niet aan de plak te gebruiken om de orde te handhaven ; in één woord, geen liniaal, geen muts met ezelsoreen, of zelfs een pak boeken op of boven het hoofd kan in de Zondagsschool dienstig zijn, om het gezag te eeren of wanorde te weren. Daar moet voor de ongehoorzamen iets anders op gevonden worden, en hoewel wij weten, dat er Zondagsscholen zijn, waar de orde voorbeeldig is, nochtans zijn er ook, waar de lieve vrede door een kleinen grappenmaker dikwijls gestoord wordt.

Het juiste middel voor de tucht is voor menig onderwijzer even moeilijk te vinden als de steen der wijzen. Doch ook hier opent zich een veld van studie voor den onderwijzer. Voor deze studie geven wij deze handleiding : Onderzoek nauwkeurig aan

welk kwaad uw leerling zich schuldig maakt, breng hem of haar dat kwaad onder het oog, en beteren zij zich niet, leg dan dat kwaad hun als een verplichting, als *straf* op, en gij zult verbaasd staan over de resultaten.

In een gesticht was een jongen, die met de andere werkgelovigen dagelijks eenigen arbeid moest verrichten ; doch als de bengel luidde, dat zij zouden aanvangen, sloop hij stil weg en ging op een eenzame plaats, somtijds alleen of ook met andere jongens, knikkeren. Dit werd den directeur bericht. Op zekeren middag, toen de jongens weer aan den arbeid togen, werd de knikkeraar door den directeur eenige knikkers gegeven, met bevel om den geheelen middag te moeten knikkeren. Toen werd de neiging een straf. Een oogenblik stond hij besluiteloos stil, tranen kwamen hem in de oogen, en weenende verzocht hij den directeur om te mogen werken. Toen hem dit als gunst werd toegestaan, wierp hij de knikkers weg, en was voortaan altijd aan zijn werk te vinden.

In de ziekenkamer van een ander gesticht was het bevel gegeven, dat de zieke kinderen niets mochten gebruiken, dan hetgeen hun voorgeschreven werd. Onder meer mocht hier ook geen thee gedronken worden, doch in stilte werd aan twee herstellende jongens des morgens een kop thee gebracht. Zij ontvingen het en dronken het met smaak ledig, hoewel ze wisten, dat het streng verboden was.

De regentes, zulks bemerkende, beknorde de jongens niet, maar bracht hun des middags een kop schotel, om die na te teekenen. Zij voldeden hieraan, en toen de teekeningen gereed waren, zeide de oudste jongen : „Juffrouw ! het zal nooit meer gebeuren, wij zullen geen thee meer drinken.”

Een meisje van tien jaar wilde eens gaan wandelen, terwijl hare ouders wilden, dat zij thuis zou blijven. Haar vader herinnerde haar, dat ongehoorzaamheid aan de ouders ook ongehoorzaamheid aan den Heere was, en besloot met te zeggen : „Nu zult gij voor uw *straf* gaan wandelen.” Doch toen had zij er geen lust meer in, en met een vloed van tranen verzocht zij, om thuis te mogen blijven.

Willem was een goede jongen, maar ook druk en levenslustig. Hij zat op de Zondagsschool gaarne op de achterste bank, dicht bij zijn vriendjes en verwijderd van het oog van zijn onderwijzer. Door zijne snakerijen maakte hij de jongens aan het lachen en bracht gedurig stoornis in de klas. Zijn onderwijzer gaf hem een andere plaats, doch ook daar was hij even woelig, en als even zijne kans schoon was, sloop hij weer naar de achterste bank. Toen op een anderen Zondag de lessen weer zouden aanvangen, zeide de onderwijzer, zoodat allen het hoorden : „Willem ! gij zijt altijd zoo woelziek op die achterste bank, gij zult hedenmiddag voor uw *straf* op die bank moeten zitten.” Willem ontstelde en ging zitten met terneergeslagen oogen, en bleef den geheelen middag onder dien indruk kalm en bedaard, terwijl die indruk zelfs aanstekelijk werkte op de overige leerlingen.

Den volgenden Zondag vóór den aanvang der lessen kwam Willem bij den onderwijzer en vroeg beedeeld: „Meester, waar mag ik gaan zitten?”

Deze manier van straffen passe de onderwijzer, waar zulks op de Zondagsschool noodig is, met juistheid toe, en hij zal er baat bij vinden.

Mededeelingen.

Prijsvraag.

Op de in Januari gestelde prijsvraag zijn een drietal antwoorden ingekomen, waarvan twee zeer uitvoerig en een zeer kort waren.

Het deed ons genoegen te zien dat er nog enkelen gevonden worden, die de moed tot onderzoek bezitten, welke moed en lust, helaas! zoo weinig in onze dagen openbaar wordt.

Toch maar drie onder *al* de leden van Capadose! *Drie* Zondagsschoolonderwijzers, die op zulk eene prijsvraag, die voor hen eigenlijk de eerste vraag, de vraag van den dag, moest wezen, een antwoord inzonden. Dat stelde ons teleur. Wij hadden gehoopt een wedstrijd te zien, een loopen in de loopbaan; niet een drietal, maar minstens een dertigtal.

Waar is de Oudhollandsche ijver; waar het Oudhollandsche vuur, waar de zoo dikwijls geroemde principieele karaktertrek van ons volk! Dat onderzoek om te weten wat men wil! Het meêspreken in eene zaak van het hoogste gewicht!

Wij hadden gemeend dat niet één Zondagsschoolonderwijzer achterwege gebleven zou zijn, om zich rekenschap te geven van deze hoogst belangrijke vraag, en daarom met blijdschap deze gelegenheid zou hebben aangegrepen, om zichzelf te oefenen en blijken te geven van zijne kracht.

Doch wij zullen tevreden zijn en wenschen dat het een volgende maal beter zal gaan.

Drie antwoorden kwamen in, waarvan één onder de letters Z. J., het tweede onder het motto: Ps. 34 : 12, en het derde onder den naam van „Izak Loon”.

Wij vragen bij dezen aan den geachten inzender „Izak Loon” aan de Redactie zijn naam en adres te zenden, opdat de jury de beoordeeling kan afsluiten. Wij hopen dan in het extra nummer in de volgende maand deze prijsvragen nader te bespreken. Vooraf spreken wij onze blijdschap uit, over de moeite en de studie, die van de beantwoording is gemaakt. Met veel genoegen heeft de jury van den inhoud kennis genomen, en wenscht dat vele onderwijzers van deze uitvoerig kennis mogen nemen, tot leering en onderwijzing in hun gewichtigen arbeid.

Zoo de Heere wil en wij leven, hopen wij in de maand October dezès jaars onze jaarvergadering te houden. Wij stellen ons voor die ditmaal in Amsterdam saam te roepen, terwijl wij een volgend jaar b.v. in Rotterdam, Utrecht of Leeuwarden gaarne bijeen kwamen. Wij hopen alsdan de zaak der Zondagsscholen breedvoerig te bespreken en zoo mogelijk, eenheid te verkrijgen in dezen arbeid, tot onderlinge

opwekking, onderwijzing enz., en alsdan de middelen te bespreken, die in het belang zijn van de opvoeding der jeugd in de vreeze des Heeren.

Gaarne vestigen wij hierop de aandacht en verzoecken daarom toezending van vragen, inlichtingen, enz. over punten en zaken, die dan kunnen behandeld worden.

Alle vragen, die voor deze jaarvergadering aan de orde kunnen gesteld worden, gelieve men te zenden aan H. J. van Vulpen, Kerkstraat 190, Amsterdam, waarna zij in een volgend nummer kunnen worden medegedeeld.

Allerlei.

De Hemel.

Een knaapje wandelde op zekeren dag met zijn moeder door de graanvelden. Hij keek naar den hemel, en zeide: „o Moeder, de hemel is zoo ver weg, ik vrees dat ik er nooit komen zal!”

„Kindlief,” zeide zijne moeder, „de hemel moet tot ons komen, alvorens wij er heen gaan.” Hij begreep echter niet wat zijne moeder meende. Toen vertelde zij hem, wat de Heere Jezus zeide toen Hij nog op aarde was. Dit waren zijne woorden: „Indien iemand Mij liefheeft, mijn Vader zal hem liefhebben, en wij zullen tot hem komen en woning bij hem maken.”

De Heere Jezus wil gaarne in uw hart komen. Hij wacht en klopt bij u aan om binnengelaten te worden. En als Hij in u komt, dan brengt Hij den hemel mede. Hij zal een hemel in uw hart maken, als gij hem binnenlaat en daar laat wonen. Maar als Hij hier in onze harten niet woont, zal Hij ons hiernaamaals niet in Zijnen hemel binnenlaten. De hemel moet tot ons komen, alvorens wij dien binnentreden.

Advertentiën.

BERICHT!

Bij alle soliede boekhandelaren en agenten is de intekening opengesteld op de CHRISTELIJKE SCHEURKALENDERS

„DE WAARHEIDSVRIEND”

en

„HET MOSTERDZAADJE.”

Bij den kalender „De Waarheidsvriend” behoort een oleographieplaat, voorstellende **Het ontzet van Leiden**, pendant van de plaat Burgemeester Pieter Adriaanszoon v. d. Werf.

Ook zal dit jaar een bijbel, **Nieuw Testament met Psalmen**, bij den kalender worden gevoegd.

De prijs van den kalender is *f* 0.65, met bijbel *f* 0.90, met bijbel en plaat *f* 1.30.

Ook vestig ik de aandacht op den scheurkalender „Het Mosterdzaadje”, welke *f* 0.35 kost.

Ten einde de oplaag te kunnen regelen, verzoekt de Uitgever met een spoedige bestelling vereerd te worden.

De Uitgever,

JOH. DE LIEFDE.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

„Aldoende”.

Onderwijzen is niet ieders werk. Van deze waarheid hopen we de lezers van ons tijdschrift den vorigen keer te hebben overtuigd. Onderwijzen moet dus geleerd worden. De vraag is nu maar, hoe kan men dat leeren?

Het spreekwoord zegt: „aldoende leert men”, en in spreekwoorden schuilt vaak een kernachtige zin. Maar spreekwoorden zijn korte woorden, zoo beknopt mogelijk, en die beknoptheid nu is niet altijd in het voordeel van de duidelijkheid. Zoo ook hier.

„Aldoende leert men”, gewis, maar toch niet ieder leert „aldocude”. Bewijs hiervoor kan men bijna elke dag- en zondagschool vinden.

Bijna overal toch, ontmoet men van die mannen en vrouwen, die soms lang „aldoende” zijn geweest, en die toch het geheim maar niet kunnen vatten, naar het schijnt. En ge behoeft naar de scholen niet te gaan; in de huisgezinnen is het precies hetzelfde. Ge ontmoet soms mensen, die vele kinderen hebben welke dus ook moeten opgevoed worden, en bij den eersten oogopslag treft het den opmerksame, dat ze, ja, wellicht kostelijk zijn gevoed, maar opgevoed?

Toch zijn deze mensen zeker lang genoeg „aldoende” geweest. Een andere vraag is het evenwel: zijn ze het wel met opmerkzaamheid geweest?

Een mensch kan „aldoende” acht geven op wat hij doet; zich rekenschap afvragen van wat hij doet; hij kan opmerkzaam „aldoende” zijn.

En wie met *opmerkzaamheid* „aldoende” is, twijfel er niet aan, hij zal den slag er wel van krijgen, ja heeft dien eer hij ’t weet of ook maar vermoedt.

Hij zal bedenken, en dat is toch zeker wel het eerste waaraan men te denken heeft, dat hij kinderen voor zich heeft, kinderen, dat wil niet zeggen, mensen die alleen maar een hoofd kleiner zijn dan gij en ik, en overigens ons gelijk, neen, kinderen mogen menschen zijn, maar wat hen van groote menschen onderscheidt, is juist, waarin de onderwijzer het aller-eerst belang moet stellen. Kinderen mogen menschen zijn; kinderen zijn eenvoudig, en als menschen zonder ervaring gaarn geloovende, idealistisch, zou men kunnen zeggen, tot op zekere hoogte.

En hiermee moet de onderwijzer van de zondagschool rekening houden. Zijn zij eenvoudig, hij zij ook eenvoudig, enkelvoudig in wat hij hun mededeelt, d.w.z. spelen hem wellicht vele en velerlei gedachten door het hoofd, hij geve ze niet in die wanorde, waar een groot mensch geen wijs uit zou kunnen worden, laat staan een kind. Hij bedenke, dat in de terughouding zich de meester teekent. En nu kan iemand wel beweren, dat ze dit en dat en alles toch zoo noodig moeten weten, best mogelijk, maar, antwoorden wij: zoo leeren ze het toch niet. Een kogel, die voorbij de schijf snort, treft niet. Orden eerst naar de gedachten in uw eigen hoofd, en breng ze dan liefst één voor één, in zoo duidelijk en beknopt mogelijken vorm onder het bereik uwer kinderen, en ik wed, gij zult reden hebben om u over hun geheugen te verbazen.

Zijn zij jong en onervaren, de onderwijzer zij voorzichtig, eerstens, wiens wedervaren hij mededeelt, maar bovenal in de wijze waarop hij het mededeelt. ’t Is waar, voor den zondagschoolonderwijzer zijn de personen, waarover gesproken wordt, tamelijk bepaald, en gelukkig geeft de Bijbel goede en slechte voorbeelden beide. *Wij* zouden, men ziet het aan Rome, alleen de deugdzaam, de heiligen uitgezocht hebben. God geeft ons alles, de volle waarheid van het arme en toch zoo rijke menschenleven. Zijn dus de personen ook al bepaald, de wijze, waarop men er over spreekt, is, soms zou ik geneigd zijn te zeggen, helaas! niet bepaald. Zoo herinner ik mij Goliath te hebben zien teekenen als een ruwe polderman, waar tegenover David dan iets kreeg van een zenuwachtig juffertje. Meermalen ook heb ik een nagemaakten Simson voor een klas gezien. Ik kan het toch zeker niet helpen, dat me het woord naäpen bij zulk eene gelegenheid altijd voor den geest komt. Of, zou ik willen vragen, krijgen wij dan geen Simson voor ons of een Goliath, bij het sober verhaal des Bijbels, als de onderwijzer zich vermoeid met zoovle onnutte en afleidende gebaren? Wil toch bedenken dat het kinderen zijn die we voor ons hebben. Kinderen zijn gaarne geloovende, min of meer idealistisch. Ook hiermee heeft de onderwijzer rekening te houden. In de eerste plaats spore het hem aan, om toch vooral waar te zijn en niet dan waarheid te geven. Waar te zijn, vooral ook in

zijn voorbeeld. Zelfs zou ik wel willen waarschuwen om voorzichtig te zijn met „het inlasschen” van verhalen, ter verduidelijking van de te behandelen geschiedenis, ook al is dit ingelaschte voorbeeld op zich zelve waar. Zoo liet ik mij door een zondagschool-leerlinge eens een verhaaltje oververtellen. Omdat ik nog al opmerkzaam luisterde, kreeg ik het in alle kleuren, en op mijne vraag hoe ze er aan kwam, kreeg ik als tot mijne beschaming ten antwoord: „en weet u dan heusch niet, dat dit in den Bijbel staat?” Waar, wist ze natuurlijk niet juist, maar mijnheer had het gezegd, en dat was genoeg. Nu had mijn vriend dat verhaaltje wel verteld, natuurlijk ter opheldering, zooals bij onderzoek bleek, maar de toespijs was voor hoofdschotel aangezien. 't Verhaaltje was uit de Vaderlandsche geschiedenis, en dus zoo kwaad niet, zegt allicht iemand, al meende het kind dan ook dat het in den Bijbel stond. Wel mogelijk, maar laat me u mogen zeggen: wat hoofdzaak is, moet ook hoofdzaak blijven, en bovendien, men is op deze wijze de waarheid ontrouw en dat kan niemand willen verdedigen.

Laten wij echter bedenken: door Gods genade zijn wij, die wij zijn, en ook wij vermogen niets, tenzij het ons van boven gegeven zij. — Het kinderhart zal gesloten blijven, als niet de Heere zelf voor zijn Woord een weg baant. De Heere geve ons daarvoor gebed. S.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

7 September. *Jozefs vernedering.*

Gen. 37 en 39.

Te leeren: Hand. 7 : 9; Ps. 100 : 2 en 4.

Na zijn zwerftocht mocht Jacob eindelijk zijn meer bestendig verblijf in Kanaän vinden, dat, hoewel het land der belofte geheeten, voor hem het „land der vreemdelingschappen” was (Hebr. 11 : 9). Toen zijn vader gestorven was, en Ezau zijn eigen weg was gegaan, trad Jacob als patriarch meer zelfstandig op den voorgrond, waarom er eerst nu van „Jacobs geschiedenissen” gesproken wordt (vs. 2), hoewel er meer over Jozefs geschiedenis wordt medegedeeld. De geschiedenis van Jozef is de geschiedenis van Israël, of van Gods wondervolle Voorzienigheid, daar God hem verkoren had, om, als kind Zijner Voorzienigheid, langs zeer diepe en schijnbaar geheel tegenstrijdige wegen, tot redder en behouder Zijns volks op te treden. Jozef is in menig opzicht het voorbeeld van Christus. (Welke zijn de punten van overeenkomst?) De geheele geschiedenis van Jozef wordt door hemzelf verklaard in *H. 50 : 20*.

Als de jongste van de elf zonen (Benjamin was nog zeer klein), op den leeftijd van 17 jaren, weidde Jozef zijns vaders kudden, onder opzicht van de zonen der bijwijven, die, als van geringer afkomst, zeker met Jozefs vorming tot herder waren belast. Daar deze zich onbehoorlijk gedroegen, gevoelde Jozef zich gedrongen, zijn vader daarmede in kennis te

stellen. (Dat was geen „verklikken”, geen „achterklappen”, maar de vreeze Gods, de eerbied voor zijn vader en de liefde tot zijn broeders drong hem daartoe.) Werd hierdoor reeds de verachting en verbittering der broeders tegen Jozef opgewekt: de redenen zouden nog veel meer worden. *Vooreerst* had Jacob zijn liefde jegens Jozef boven zijne zonen getoond, door hem een „veelverwigen rok” (een sierlijk opperkleed) te doen maken, waardoor hij, als de voornaamste, boven zijn broeders uitstak. Was die meerdere liefde van Jacob te verklaren, *ten eerste* uit zijn geboorte uit Rachel, Jacobs liefste vrouw, waarom Jacob hem misschien het recht der eerstgeboorte waardig keurde; *ten andere*, vooral uit zijne bijzondere godsvrucht, waardoor hij zijn vader tot steun, tot troost, tot blijdschap mocht strekken, tegenover zijne broeders, die hun vader zooveel smart veroorzaakten; toch was het niet goed en wijs van Jacob gehandeld, die voorliefde door uitwendige onderscheiding te toonen. (Ernstige les voor ouders!) *Verder* werd de verbittering opgewekt door de *droomen*, die Jozef zijnen broeders mededeelde. Die mededeeling sproot niet uit verwaandheid voort, maar uit kinderlijke blijdschap; toch straalt er wel eenige ijdelheid in door. En voorzeker was het in Gods raad bepaald, dat *zij* zoowel van de droomen zouden weten, als dat *Jozef* daardoor met zijn toekomstig lot werd bekend gemaakt. Terstond begrepen zij de beteekenis van die droomen, die zij niet aan Gods openbaring, maar aan zijn eigen, trotsche verbeelding toeschreven. De inhoud van de droomen had wel eenigermate op de *wijze* hunner vervulling betrekking. Immers, de korenschoven wezen op het koren, waaraan gebrek zou geleden worden; zon, maan en sterren wezen op Egypte, waar de hemellichamen vereerd werden. Ook strekte de *dubbele* droom tot verzekering (*H. 41 : 32*). Letterlijk zijn de droomen uitgekomen. Wie onder de maan, (volgens Jacob, beeld van Jozefs moeder) te verstaan zij, is onzeker: maar in 't algemeen vinden wij in zon en maan zijne ouders voorgesteld. Jacob zelf schijnt niet terstond de Goddelijke openbaring en bedoeling van den droom gevat te hebben, doch hij dacht er ernstig over na en heeft zeker later, God, bij de verwezenlijking er van verheerlijkt. De bestraffing, die Jacob, Jozef gaf, kon deels tot verootmoediging van Jozef strekken, deels om zijner broeders haat te temperen en hen zoo mogelijk tot verzoening te bewegen. Dit doel mislukte geheel. Jozef schijnt, door zijne broeders verstootten, bij zijn vader gebleven te zijn. Dit kon Jacob niet verdragen, waarom hij hem uitzond, om naar den welstand van zijne broeders en het vee te vernemen en hem alzoo weer met hen in aanraking te brengen. Daarna moest hij met bericht aangaande hen terugkeeren. Helaas! hij keerde niet terug. Had Jacob alles vooraf geweten, hij zou Jozef niet hebben gezonden, of althans een geheel anderen weg uitgedacht hebben. (Vgl. *Jes. 55 : 8 en 9*) Jacob woonde toen te Hebron, waar Abraham en Izak ook meer blijvend hadden gewoond, terwijl zijne zonen in de meer vruchtbare weiden rondom Sichem, door Jacob

20: 7—9; Jer. 23: 28; Marc. 6: 18—20; Hand. 4: 20; 1 Tess. 2: 3—6).

Werd aan beide hovelingen juist bevestigd wat Jozef had verklaard, de schenker vergat gedurende twee jaren geheel den armen gevangene. Voorbeeld van snoode ondankbaarheid (vgl. Luc. 17: 17); vooral betoond door hen, die tot eer en aanzien zijn gekomen. Door allen jegens God betoond (vgl. Deut. 32: 15; daartegenover: Ps. 116: 12 en Ps. 103: 2). Voor Jozef was het goed, dat de schenker hem zoolang vergat, opdat hij alleen op God zou vertrouwen en zou verstaan, dat juist de tijd zijner verlossing de rechte en beste tijd was. Ware hij terstond verlost: hij zou geen onderkoning van Egypte geworden zijn.

Na twee jaren, als de tijd, door God bepaald, gaf de HEERE den koning van Egypte door droomen op zinnebeeldige wijze Zijn verborgen raad te kennen. Aan een heidensch vorst, niet om zijnentwil, maar om Jozef en zijns volks wil, dat onbekend en veracht was, openbaarde God Zijn besluit, om hem tot volvoering daarvan te gebruiken (Spr. 21: 1; vgl. ook Dan. 2 en 4).

Waren twee droomen voor Jozef aanleiding tot zijn ellende, twee andere droomen aanleiding tot verlossing: weder twee droomen waren de dadelijke oorzaak tot zijn bevrijding.

De rivier, waaraan Pharaö in zijne droomen stond, is de *Nijl*, de hoofdrivier in Egypte, die het land in zijn lengte doorstroomt en door zijn jaarlijksche overstrooming, gedurende 60 of 70 dagen, in Augustus en September, het land zeer vruchtbaar maakt. De koeien werden, gelijk de Nijl, als heilig vereerd, de mannelijke waren gewijd aan Osiris, den god der zon, de vrouwelijke aan Isis, de godin der maan en der aarde. De aren, die in een zevental uit een halm opschoten, bewijzen de vruchtbaarheid van Egypte. Beide droomen, tot verzekering gegeven, geven een zinnebeeldige voorstelling van het voornemen Gods. Landbouw en veeteelt zouden in de eerste zeven jaren overvloedig vruchtbaar zijn, maar wegens de droogte der volgende zeven jaren zou de overvloed geheel worden verslonden. Hoewel de droomen niet zoo moeilijk waren uit te leggen, konden de tovenaars en waarzeggers er niets van begrijpen. Wel een krachtig bewijs van de ijdelheid der menschlijke wijsheid, in betrekking tot de openbaring van Gods raad (Jer. 8: 9; 1 Cor. 1: 19, 20; 3: 19, 20). Toen gedacht de opperschenker aan Jozef, niet om diens wil, maar om Pharaös wil en toch, naar Gods raad, alleen om Jozef's wil. Zijn verklaring: „Ik gedenk heden aan mijne zonden”, doet zijn werkelijke schuld vermoeden; toch kan hij er ook alleen zijne beschuldiging door verstaan. Wij moeten deze uitdrukking altijd overnemen, als wij voor Gods aangezicht verschijnen.

Pharaö liet, op het vernemen van Jozef's vaardigheid in de uitlegging van droomen, zonder aan des schenkers zonde of aan Jozef's mogelijke misdaad te denken, den gevangene voor zich komen, die vooraf gereinigd en gekleed werd, om waardig voor den koning te verschijnen. (Een gevangene werd als onrein en besmettelijk geacht). Pharaö meent, dat

Jozef alle mogelijke droomen kan uitleggen; maar Jozef verklaart vrijmoedig en beslist, dat niet hij, maar God alleen, die den koning den droom gegeven heeft, dien droom kan verklaren. Blijk van zijn godsvrucht en eenvoud, van zijn vertrouwen en moed (in welke opzichten?) (Vergelijk Jozef tegenover de Egyptische waarzeggers, met Mozes tegenover de tovenaars en alle ware profeten en leeraars tegenover de valsche, vooral Christus tegenover de Schriftgeleerden). „God zal Pharaö's *welstand* aanwijzen”, drukt zijn hartelijken wensch en vertrouwen uit, dat God het goede aan Pharaö bereide, hoewel hij met Gods raad niet bekend is. Uit de levendige en uitvoerige mededeeling zijner droomen, blijkt, dat Pharaö door Jozef's kalme en waardige houding en verklaring moed gevat heeft. Oogenblikkelijk doet de HEERE Jozef de betekenis der droomen verstaan, die Zijn kracht op een Godverheerlijkende wijze den koning bekend maakte. De heidensche koning moet weten, dat Jehovah alle dingen naar Zijn raad besluit, dien Hij den koning door droomen heeft onthuld. Dat God dezelfde zaak door tweeërlei droom had geopenbaard, moest tot hare verzekering en bevestiging strekken.

Nu geeft Jozef, door Goddelijke ingeving, het doel der openbaring te kennen (vs. 33), om voorzorgsmaatregelen te nemen tegen den aanstaanden nood. Kennelijk wordt Jozef hier door Gods Geest bestierd. Niet uit eigen belang, maar geheel in het belang van Pharaö geeft hij dien wijzen raad. Het vijfde deel van den oogst kwam Pharaö toe, dat Jozef nu, in het belang des volks, hem toekende. Denkt Jozef alleen aan het *land van Egypte* (vs. 36), alle landen rondom zouden uit Egypte, die de korenschuur genoemd werd, levensonderhoud ontvangen. Uit Jozef's wijze raadgevingen blijkt de waarheid van Spr. 19: 10.

Pharaö, getroffen door de uitlegging, die zoo duidelijk en waar bleek en door de raadgeving, die hem zoo wijs en heilzaam voorkwam, alsook door het geheele persoonlijk voorkomen van Jozef, dat zoo geheel afstak bij dat van zijne hovelingen en geleerden, besloot terstond in overleg met zijne rijks grooten, onder de Goddelijke bestiering, Jozef tot uitvoerder van zijn eigen plan te stellen. Merkwaardig is zijn erkenning van de Goddelijke gaven in Jozef. Hij stelt hem aan tot *groot-vizier* of *onderkoning* van Egypte. Door „u de hand kussen”, kan ook verstaan worden: „zich naar dit bevel schikken, onderworpenheid aan u betoonen”. De *ring*, dien Pharaö Jozef aandeed, is een *zegelring*, waarmede alle staatsstukken van het koninklijk wapen voorzien en verzegeld worden. Hiermede werd Jozef tot 's Konings plaatsbekleeder verheven. Met de *fijne linnen* (byssus) *kleederen*, werd hij als *priester* gekleed, zonder priesterlijk werk te verrichten. Daar de priesterklasse de hoogste der *vier klassen* of *kasten* was, waarin het volk was ingedeeld (de tweede was de *krijgsmanstand*, de derde de *landbouwstand* en de vierde de *koopliedenstand*), werd Jozef daarin verheven. De *gouden keten*, om Jozef's hals gedaan, was een blijk van bijzonder hooge vereering. Die vereering steeg ten toppunt in het doen rijden op den tweeden

statiewagen, waarvóór een heraut liep, die het volk moest toeroepen: „Knielt of werpt u neder” (vgl. Esther 6 : 6—9). Jozef liet zich de vereering welgevallen, waartegen hij niets kon doen en waarop hij zich niet verheven heeft. Aan Jozef werd bevestigd Ps. 113 : 7 en 8; ook Eph. 3 : 20; terwijl hij in dezen met Salomo is te vergelijken (1 Kon. 3 : 11—13).

Om hem nog meer te verhoogen, gaf Pharaö aan Jozef den eere-naam van *Zafnath-Paänéah* (behouder der wereld, volg. anderen des levens) en schonk hij hem een der meest aanzienlijke jongedochters, n.l. *Asmath*, de dochter van *Potifëra*, overste van *On* (*Heliopolis*, zonestad), het hoofd der priesterklasse, tot vrouw. Jozef was juist tot den leeftijd (30 jaren) geklommen, dat hij als man een zelfstandige betrekking kon bekleden. Was hij nog jong, hij had toch reeds 13 jaren in vernedering moeten zuchten. Dit was, naar Gods bestier, goed voor hem, gelijk voor allen. (Vgl. Klaagl. 3 : 27).

Volgens zijn raadgeving handelde Jozef getrouw, zoodat hij zulk een massa koren opleidde, dat het niet meer te tellen was. Hij ondervond in dezen opzichte rijk des Heeren zegen; ook in zijn gezin, daar hij twee zonen verkreeg, van welke de oudste *Manasse* (die vergeten doet) en de jongste *Ephraïm* (dubbele vruchtbaarheid) genoemd werd. Hieruit blijkt vooreerst zijn godsvrucht en dankbaarheid en ten andere, dat hij zijn afkomst niet verloochende (beide namen zijn *Hebreeuwisch*). Hij had zijns vaders huis niet vergeten, maar wel de moeite en het verdriet, door zijne broeders hem aangedaan, ter oorzaak van den grooten zegen, door God hem op zoo wondervolle, verrassende wijze geschonken. Hoe Jozef aan zijn vader en zijn geslacht gehecht bleef, blijkt later. Zijn dubbele vruchtbaarheid kan of zien op zijn tweeden zoon, of op den rijken zegen, door God hem geschonken. Hij noemt Egypte het „land zijner verdrukking”, ook nog in den staat zijner eere, die niet kon opwegen tegen den eenvoudigen herdersstaat, in zijn vaders huis. Na de zeven jaren van overvloed, kwamen de voorspelde zeven jaren van hongersnood. Die hongersnood strekte zich niet alleen over Egypte, maar ook over alle omliggende landen uit, waar geen regen viel. In die streken, bijzonder in Egypte, heerscht gedurig zware hongersnood. Nu kwam eerst de onwaarddeerbare zegen van Jozefs opperbestuur, ook voor andere volkeren uit, waarom Pharaö, tot zijn eigen ontzaglijk groot voordeel, de gansche taak ter verzorging aan Jozef, als een vader, toevertrouwde. Wij vinden in Jozef een voorbeeld van lijdzaam wachten en geloovig vertrouwen, dat op de heerlijkste wijze bevestigd is. (Jac. 5 : 10, 11; daarom: Hab. 2 : 3; Ps. 27 : 14).

Vragen :

1. Wie kwamen in de gevangenis, waar Jozef was en welke droomen hadden zij?
2. Op welke wijze en met welken uitslag verklaarde Jozef deze?
3. Wat verzocht Jozef; en eerst wanneer, door

welke gelegenheid, en waarom zoo laat, werd zijn hoop bevestigd?

4. Welke droomen deed God, Pharaö droomen?
5. Welk verband is er tusschen de droomen en de bevestiging daarvan?
6. Op welke wijze verklaarde Jozef die droomen?
7. Welken raad gaf hij daarbij?
8. Welke groote onderscheidingen vielen hem ten deel?
9. Hoe noemde Pharaö Jozef?
10. Wie werd Jozefs vrouw en wie waren zijne zonen?
11. Hoever strekte zich de hongersnood uit en hoe kweet Jozef zich van zijn taak?
12. Wat leeren wij uit dit deel van Jozefs geschiedenis?

21 September. *Jacobs zonen en hijzelf in Egypte.*

Gen. 42—47.

Te leeren: Gen. 42 : 21; Ps. 103 : 2.

Deze hoofdstukken bevatten de geschiedenis van de wondervolle leiding van Gods Voorzienigheid, welke alles tot bereiking van Zijn aanbiddelijk doel doet strekken. Vernemende, dat er in Egypte koren was, wakte Jacob zijne zonen op, om, waar ook zij honger leden, naar Egypte tot inkoop van koren te reizen. Een geheimzinnige vrees schijnt Jacobs zonen met afkeer van Egypte vervuld te hebben. Had Jacob zich zeker mermaalen verweten, Jozef te roekeloos aan zijne broeders te hebben overgelaten [misschien vermoedde hij wel hun schuld aan zijn dood (vgl. vs. 36)], nu hield hij Benjamin thuis en zond zijne tien zonen heen, juist dezelfde, die Jozef verkocht hadden. Zijn terughouden van Benjamin geschiedde onder Gods bestuur (waarom?). Bij Jozef gekomen, die als Regent, over alles zelf het bestier voerde, en dus vanzelf zijn broeders ontmoeten moest, hield Jozef zich onbekend en hard jegens hen. Deze houding nam hij aan, om hen niet uit boosheid, maar met wijze bedoeling te kastijden, tot beproeving van hun tegenwoordig bestaan en om alles uit hun mond te vernemen, wat hij vurig begeerde te weten. Dat Jozefs broeders hem niet kenden is lichtelijk te verklaren uit zijn langdurige (ruim 20 jarige) afwezigheid en uit zijn hooge positie, waarin zij den verkochten slaaf onmogelijk konden herkennen. Hun geknielde houding deed Jozef denken aan zijne droomen, die hier zoo treffend bewaarheid werden. (De schoven deden denken aan het koren, waarom zij kwamen). De beschuldiging, dat zij *verspieters* waren, die kwamen onderzoeken, waar het land bloot of open was, om er in te vallen, wendde Jozef tot nader onderzoek aan. Het zou niet zoo vreemd zijn geweest, indien het rijke Egypte door de verarmde volken bespied werd, tot overrompeling. Zij verklaren ter ontschuldiging, allen zonen van één vader te zijn, die toch wel niet zijne zonen tegelijk tot dat doel zou hebben afgezonden. Noemen zij zich „vroom” of oprecht, zij trachten hierdoor de waarheid hunner verklaring aan

13—15; Marc. 5:23; Hand. 28:8; 8:17; 9:17; 6:6; Num. 27:18; 1 Tim. 4:14; 5:22) of ook om vervloeking en straffen op te leggen (Exod. 29:10; Lev. 16:21; 24:14). Jacob kruiste door Goddelijke bestiering zijne handen zóo, dat hij zijn rechterhand op Ephraïm's en zijn linkerhand op Manasse's hoofd legde. Hij deelt hen nu, onderscheiden, den zegen mede van dien Verbondsgod, die, gelijk aan Abraham en Izaak, ook aan hem Zijn zegen geschonken en bevestigd heeft. Hij stelt hen geheel in de rei der patriarchen. Echter blijft de erfelijke belofte van het zaad achterwege. Jacob mocht wél op de leiding des HEEREN wijzen, ons ter navolging. Jehovah en de Engel, die met hem geworsteld heeft (H. 32:24 v.v., vgl. Hos. 12:5) zijn één. Door hem was hij van alle kwaad, zoowel geestelijk als natuurlijk, zoowel van de zonde als van het lijden, verlost. Opmerkelijk is zijn drievoudig noemen van God, in de eenheid van van Zijn Wezen, dewijl *zegenen* niet in het meervoud, maar in het enkelvoud staat. Ook is het treffend, dat Jacob wel wijst op den wandel zijner vaderen; maar niet op zijnen eigenen. In nederigheid wijst hij niet op zich zelve, maar alleen op God, die hem heeft gezegend. Hoe nederig, maar tevens hoe verheven, openbaart zich hier de stervende grijsaard, wiens zielskracht vermeerderd, naarmate zijn lichaamskracht afneemt! — Jozef was niet met zijns vaders handeling tevreden, die niet bij vergissing, maar met opzet bleek te geschieden. Dit drukt Jacob uitdrukkelijk uit, daar hij geheel door Gods bestiering alzoo handelde. Toch wijst hij hem er op, dat Ephraïm niet grooter in geestelijke, maar alleen in tijdelijke zegeningen worden zou. Ephraïms geslacht is zoo talrijk en aanzienlijk geworden, dat het boven allen verheven werd en het geheele rijk der tien stammen naar Ephraïm is genoemd. Wij vinden in het stellen van Ephraïm boven Manasse een bewijs van Gods vrijmachtige verkiezing (vgl. Jacob en Ezau, Juda en Ruben, David en zijne broeders, Salomon en Davids andere zonen). De zegen aan beide kinderen zou zoo groot zijn, dat in Israël elke zegen volgens dezen zou worden toegebeden. Nog is deze zegenformule bij de Joden in gebruik voor de mannelijke kinderen, terwijl die voor de vrouwelijke kinderen luidt: „God stelle u als Sara en Rebekka!” Na zijne kinderen gezegend te hebben, wendt Jacob zich tot Jozef en verzekert hem, dat zijn geslacht zou terugkeeren naar het land der belofte, waar hij uitdrukkelijk voor hem een stuk gronds had bestemd, dat nu reeds zijn eigendom in werkelijkheid was, terwijl hij al het andere in belofte bezat. Sommigen willen, dat Jacob hier op de toekomstige verovering ziet; maar liever denken wij aan het stuk gronds, dat Jacob van Sichem gekocht had en daarna, wegens den moord op de Schemieten gepleegd, met geweld in bezit heeft moeten krijgen (Gen. 33:19; vgl. 34:30). „*Stuk lands*” en *Sichem* is in het Hebreusch gelijkluidend. Dit stuk lands is in Ephraïms bezit gekomen (Jos. 20:7) en tot begraafplaats van Jozefs gebeente bestemd (Jos. 24:32).

Na eerst Jozefs zonen in de plaats huns vaders gesteld en in de rei zijner zonen opgenomen en ge-

zegend te hebben, verzamelt Jacob al zijne zonen om zijn sterfbed, ten einde hen als priester en profeet, door Goddelijke ingeving, hun eigenaardig, toekomstig lot aan te kondigen. Zoo deed ook Izaak (Gen. 27); terwijl Mozes (Deut. 33) de hier uitgesprokene profetiën eveneens vóór zijn dood op andere wijze herhaalt. Ook andere Godsmannen hebben afscheidsredenen gehouden, waarin zij hunne vermaningen en bevelen uitspraken (Jos. 24; 1 Kon. 2). Wij vinden hier een hoogverhevene godspraak van een grijsaard, die, als reeds in den hemel zijnde, van daar zijne kinderen toespreekt. De profetie van Jacob aangaande zijne kinderen is even krachtig als die van Noach (Gen. 9:25—27). Zij moeten als Jacobs zonen luisteren naar Israël hunnen vader, die als Vorst Gods, in het verbond gezet, hun de bondsbesluiten openbaart en als bij testamentaire beschikking aan een ieder hunner het bestemde deel toewijst. *Ruben*, naar geboorte de eerste en voornaamste, werd wegens zijn schandelijke daad, (Gen. 35:22; 1 Kron. 5:1) van zijn eerst geboorterecht beroofd en diep vernederd. Rubens erfenis, aan de overzijde der Jordaan, schijnt langzamerhand verslonden te zijn. De zegenspraak van Mozes heeft voor Ruben ook weinig beteekenis (Deut. 33:6). Ruben geeft een waarschuwend voorbeeld, gelijk ook *Simeon* en *Levi*, die door hun stervenden vader diep veracht, krachtig veroordeeld en geheel vernederd worden om hunne gruwel daad (Gen. 34:25). Beiden zouden geen afzonderlijk erfdeel verkrijgen, maar onder hunne broeders verstrooid worden. Simeon's geslacht is zeer gering gebleven (Num. 26:14, vgl. bv. met vs. 7, 18, 22 enz.), wordt niet eens door Mozes gerekend (Deut. 33) en verkrijgt enkele steden in Juda (Josua 19:9), in welken stam het geheel is opgegaan, nadat de meesten buiten Palestina waren weggetrokken (1 Kron. 4:24 v.v.). Levi's geslacht verkreeg geen erfdeel, maar slechts eenige steden in iederen stam (Josua 21). Toch is de vloek door Jacob uitgesproken, in een zegen verkeerd. Zijn ijver voor den HEERE in het vermoorden der Schemieten en later in de woestijn deed voor zijn geslacht het heilig priesterambt verwerven (Ex. 32:26—29; Num. 33:9). Ter betrachting is ons het woord van Jacob (vs. 6a vgl. Ps. 1:1). Dat de reden en het doel van Levi's verstrooiing later zoo geheel anders blijkt als door Jacob wordt aangeduid, is een krachtig bewijs voor de waarheid der Godspraken, die niet later verlicht zijn.

De drie oudsten voorbijgaande, wijst Jacob als met zijn vinger Juda als diegene aan, die het recht en den zegen der eerstgeboorte mocht wegdragen. Hij zou, gelijk zijn naam uitdrukt (lof), door zijn broeders geprezen of geëerd worden (1 Kron. 5:2). Aan Jozef werd *tijdelijk*, aan Juda *blijvend* het eerstgeboorterecht geschonken. Hij wordt een *leeuwenwelp* genoemd, die, jong zijnde, nu reeds zijn leeuwenmoed toonde en straks als een oude leeuw, die een groote buit geroofd heeft, zich in het rustig bezit zijner heerschappij zou handhaven, zoodat niemand hem zou durven storen. Dit is bevestigd in Juda's persoon (H. 43:8—10; 44:18 v.v.) en zijn geslacht, (Num.

2: 3; 10: 14. Richt. 1: 2; 20: 18) en later in David, den leeuw uit Juda's stam. Ook de Makkabeën stamden van Juda af. Die heerschappij, in wetgevende, rechts-oefenende en koninklijke macht zou Juda behouden, totdat Silo kwam; dan zou zijne wereldlijke heerschappij eindigen, maar zou juist zijne geestelijke heerschappij over alle volken uitgebreid worden. *Silo* beteekent *rust*, *vrede* en moet dus verklaard als *Vredevorst*, welke in Christus geopenbaard is, op wien de geheele profetie kennelijk doelt (vgl. Jes. 9: 5, 6; Ps. 72: 2—8; Jes. 2: 2—4). Christus, naar het vleesch uit Juda gesproten (Hebr. 7: 14), wordt de „Leeuw uit Juda's stam”, de „wortel Davids” genoemd (Openb. 5: 5). Bij zijn komst op aarde was de koninklijke heerschappij, de wetgevende en uiterlijke macht, weggenomen. Jacob ziet dus het doel der verkiezing in de bevestiging der belofte vervuld (Gen. 12: 3; 28: 14 vgl. Op. 11: 15). Niet slechts macht, ook rijkdom zou Juda hebben, daar hij in een zeer vruchtbaar land zou wonen, waarvan hij de edelste opbrengsten in rust en vrede rijkelijk genieten zou (vs. 11 en 12). Zie ter bevestiging hiervan Num. 13: 23; Hoogl. 1: 14; 1 Sam. 25: 2 en a.pl. Men kan ook vs. 11 en 12 gelijk vs. 10 geheel op den *Messias* duiden. De wilde ezels is dan gelijk de wilde heiden; het veulen der ezels gelijk de Israëliet; de wijnstok gelijk Christus, die Jood en Heiden tot Zijne gemeenschap roept; het druivenbloed: Zijn bloed, waarmede Hij onze zonden afwascht; terwijl de roodheid Zijner oogen en de witheid Zijner tanden op Zijn heiligen ijver en schoonheid zien. Is deze verklaring eenigszins gezocht: zeker doelt in 't algemeen de profetie op de zegeningen van het Messiasrijk (Jes. 25: 6; Jer. 31: 12; Amos 9: 13; Joël 3: 18).

Zebulon, vóór Issaschar genoemd, hoewel jonger zijnde, zou als de kustbewonende, zijn welvaart door de zee vinden. Grenzende aan de landpalen van Sidon, de groote zee- en handelstad in Phoenicië, zou Zebulon door handel grooten rijkdom verwerven. Hoewel niet voorspeld, zou in die stam het Licht der wereld opgaan (Jes. 8: 23). De profetie omtrent *Issaschar* is veel lager van inhoud, daar zijn geslacht als sterk gespierd, als een sterke ezels slechts om loon zou arbeiden, gelijk ook Issaschar *loon* beteekent. Wanneer hij door zwaren arbeid rijk zou geworden zijn, (dit beteekent „tusschen twee pakken neder liggende”), zou hij door zijn vadsige rust onder schatplichtigheid gebracht worden. — *Dan*, welke naam „richten” beteekent, zou zijn volk richten, en minder geacht, zou hij de sluwheid van een slang gebruiken, die zijn meerdere onverhoeds overweldigt. Dit is bevestigd in Simson en in de geschiedenis, Richt. 18 verhaald. Jacobs uitroep (vs. 18) na de profetie aangaande Dan, verklaren sommigen aldus: waar slangenlist en geweld de bondslofte zou dreigen te vernietigen, Jacob hield aan Gods belofte vast en bleef het heil, in den Messias beschoren, in 't algemeen verwachten (vgl. Gen. 3: 15). Maar men kan ook, buiten alle verband, hierin de verwachting lezen van een stervenden grijsaard omtrent de hemelsche zaligheid, waarop hij, waar zijne krachten ontzinken, zijn oog en hart gericht houdt (Hebr. 11: 9, 10). Aan een bede om

oogenblikkelijken bijstand, of aan zijn verwachting van *tijdelijk* heil voor zijn geslacht mag niet gedacht worden. — Omtrent *Gad* (*bende*) voorspelt Jacob, dat een bende hem zal aanvallen, (hij gedurig overlast van de vijanden zal hebben), maar eindelijk overwinnen zal [vgl. 1 Chron. 5: 18—22; 12: 8. Ook Jetha was uit Gad, bepaald uit Gilead (Richt. 11: 1)]. — *Aser* (*geluk*) zou uiterlijk geluk en welvaart genieten, daar hij zijn erfdeel in een der beste gedeelten van Kanaän vinden zou en, aan de zee gelegen, zou hij grooten handel drijven (Richt. 5: 17; Deut. 33: 24, 25). — *Nafthali* (mijn worsteling of de afgeworstele) zou als een *hinde*, vrij in zijn bergland wonen en daar „schoone woorden geven”, aan de dichtkust zich wijden, door de eenzaamheid en de schoonheid der natuur daartoe opgewekt. Wij weten van Nafthali weinig (vgl. Richt. 4 en 5), maar zeker zijn „schoone woorden” door den mond der waarheid in Nafthali gesproken (Matth. 4: 13). — Toen de beurt aan Jozef kwam, nam de ingezonken geest van den stervenden aartsvader een hoogen vlucht en bleek nog sterk en verheven. Hij vergelijkt hem en zijn geslacht bij een vruchtbaren boom, aan een fontein geplant (Ps. 1: 3) en hoewel verdrukt, is hij steeds krachtiger geworden door den Machtige Jacobs, en tot een herder (om te weiden) en tot een steen (om op te bouwen) voor Israël gesteld. Kennelijk doelt Jacob op Jozefs lotgevallen, door zijn broeders en anderen veroorzaakt, welke lotgevallen profetie aangaande den toekomst van zijn geslacht zijn. Ephraïm en Manasse zijn, hoe ook bestreden, steeds in kracht en heerschappij toegenomen. Groote vruchtbaarheid, zoowel wat hun geslacht, als wat hun bezitting betreft, wordt Jozef toegezegd, als zegeningen van den Almachtige, die hem zelfs boven zijne voorvaderen zegenen zou. Jozef wordt een *afgezonderde*, een *Nazireër*, genoemd, omdat hij boven zijne broeders, als een God gewijde, zich onderscheidde (vgl. Deut. 33: 16). De dichtelijke uitdrukking „tot aan het einde der eeuwige heuvelen” stelt de uitgebreidheid en verhevenheid van Jozefs zegeningen voor.

Van Benjamin zegt de uitgeputte grijsaard weinig, maar wat hij zegt is betekenisvol, als doelende op de groote dapperheid, door Benjamins geslacht betoond. [Denk aan Ehud, Saul, Jonathan (Richt. 3: 15 v.v.; 1 Sam. 9: 1, 2; 11: 6; 14: 1 v.v.; 14: 47, 48; 2 Sam. 1: 19 v.v.; vgl. ook Richt. 20 en and. pl.)]. Men vergelijke de profetie van Jacob met die van Mozes (Deut. 33).

Na zijne laatste wilsbeschikking, als in plaats van God, ten opzichte van ieder zijner zonen uitgesproken te hebben, ook nog in betrekking tot zijne begrafenis, legde hij zich kalm en gewillig neder, om zijnen geest aan zijnen God over te geven. Zeldzaam voorbeeld van sterven vgl. Hebr. 11: 13—16; Openb. 14: 13). „Verzameld tot zijne vaderen of volken” beteekent wat het *lichaam* betreft: „in het graf gelegd”, wat de *ziel* betreft „in de gewesten der zaligen ingeleid te worden”, (vgl. H. 15: 15; 25: 8). Jacob wordt door Jozef blijkbaar het meest beweend. Om zijn schijndood door zijn vader beweend (H. 37: 35),

middel ter verdelging van de Israëlieten. Aan de vroedvrouwen Sifra en Pua beval hij de mannelijke kinderen der Israëlieten in hunne geboorte te dooden, maar de meisjes in het leven te laten, om die, groot geworden zijnde, aan de Egyptenaren uit te huwelijken. Die vroedvrouwen blijken uit haar Godsvrucht Israëlieten te zijn geweest en stelden het gebod Gods boven dat des konings (vgl. Hand 5 : 29), ons ten voorbeeld. Moedige geloofsdaad, maar minder moedige taal, waarachter zij haar ongehoorzame daad trachtten te verbergen. Immers, ter verantwoording geroepen, beriepen zij zich op de voorspoedige verlossing der Hebreuwsche vrouwen, die hare hulp niet noodig hadden.

Deze reden ter verontschuldiging kan wel waar zijn, maar was toch in haar mond een noodleugen (vgl. Gen. 20 : 12). Niet van wege dien leugen, maar van wege haar daad des geloofs, uit vreeze Gods en uit liefde tot Zijn volk verricht, zegende de HEERE die vroedvrouwen en bouwde hare huizen, d. i. vermeerderde haar gezin (vgl. Ps. 127 : 1 ; 113 : 9 ; 115 : 14). Ons ten voorbeeld gesteld, om uit liefde tot God zijn volk wèl te doen (vgl. Gen. 12 : 3 Matth. 25 : 40). Toen dit geheime verdelgingsmiddel niet baatte, liet hij openbaar al de mannelijke kinderen in den Nijl werpen. Maar hoevele kinderen ook aan de wreedheid des konings zullen opgeofferd zijn, zoodat God de HEERE zich scheen verborgen te houden, dit wreedaardig middel diende juist tot bereiking van Gods doel, in de verlossing Zijns volks. Wondervol bestier der Goddelijke Voorzienigheid (vgl. Gen. 50 : 20 ; Hand. 4 : 27, 28 ; Jes. 55 8, 9 ; Ps. 10 : 13, 14). Ter wille van den verlosser uit de aardse ellende werden die kinderen gedood ; om Christi wille, den waren Verlosser, werden de kinderen te Bethlehem vermoord (Matth. 2 : 13 v. v.). Gelijk Pharaö in letterlijken zin de kinderen doodde, om in het zaad de kerk uit te roeien ; zoo tracht de vijand de kinderen in zedelijken zin te dooden, door hen aan het ongeloof prijs te geven, en alzoo de kerk te verwoesten. God bewaart Zijn kerk tegen alle aanslagen des boozen (Matth. 16 : 18).

Vragen :

1. Waarom wordt het tweede Boek des Bijbels *Exodus* genaamd ?
2. Welke is de hoofdinhoud er van ?
3. Hoe ging het den kinderen Israëls gedurende Jozefs leven ?
4. Hoe daarna, en door welke oorzaak en om welke reden ?
5. Welke lasten legde de nieuwe koning hen op en welke steden liet hij hen bouwen ?
6. Baatte die onderdrukking en waardoor niet ?
7. Door welk listig middel trachtte hij de Israëlieten uit te roeien ?
8. Waardoor werd dit plan verijdeld ?
9. Hoe verontschuldigde de vroedvrouwen zich ?
10. Waarom zegende de HEERE haar, en wat leert ons dit ?
11. Welk gruwzaam bevel gaf de koning nu ?

412. Wat werd daardoor juist bereikt en wat blijkt daaruit ?

Rozen en doornen uit de heidenwereld.

De drievoudige last.

Onder alle volken vindt men mannen, die met een bijzondere mate van wijsheid zijn toegerust. En niet zelden komt dit verschijnsel voor bij hen, die de verre heidenlanden bewonen. Menige nuttige les waait op die wijze nog wel eens tot ons over.

De Arabier Akaba had een groot leger van beproefde soldaten onder zijn beheer, hij bezat een menigte slaven, met het najagen van wereldsche vermakten bracht hij den tijd door en zijne schatkamers waren gevuld met onrechtvaardig verkregen goed. Nu woonde in zijne nabijheid een derwisch, Ben-Achmet geheeten, een man wiens heiligheid en strenge, afgezonderde levenswijze zijne aandacht trok, want Akaba's ontwaakt geweten begon hem de misdaden te verwijten, die hij bedreven had. De begeerte kwam bij hem op, om van den derwisch goeden raad te ontvangen. Op zekeren dag brengt hij dezen een bezoek.

„Ben-Achmet,” zoo spreekt hij, „ik heb tal van slaven, een huis vol schatten, en een leger soldaten, dat slechts op mijn bevelen wacht, om mijne vijanden te verdelgen. Maar dit alles geeft mij geen rust. Zeg mij op welke wijze ik me een gelukkig voortbestaan verzekeren kan. Aan u kom ik den weg des hemels vragen.”

Ben-Achmet bracht hem naar den voet van een steilen berg en liet hem drie zware steenen zien. Hij beval hem, die op den rug te nemen en hem te volgen. Akaba volvoert het bevel, maar kan met zoo zware vracht geen voetstap voortkomen en 't is hem dientengevolge onmogelijk de steilte te beklimmen.

„Ben-Achmet,” zegt hij met klagende stem, „ik kan met zulk een last beladen u niet volgen.”

„Welnu,” zoo luidt het antwoord van den derwisch, „laat dan één van de steenen vallen.”

Akaba gehoorzaamt, maar, hoewel eenigszins ontlast, is hij nog niet in staat den berg op te komen.

„Ik zeg u, dat het mij nog steeds onmogelijk is,” riep hij uit, „en ik verzeker u, dat gij geen voet zoudt kunnen verzetten, als gij zulk een vracht dragen moest.”

„Werp ook den tweeden steen weg,” werd hem bevolen.

Nu kon hij het na veel moeite en pijn althans zoover brengen, dat hij een klein deel van den berg bestijgen kon ; maar spoedig riep hij uitgeput van vermoeienis Ben-Achmet toe, dat hij onmogelijk een stap verder doen kon.

Ten laatste mocht hij ook den derden steen wegwerpen.

En nauwelijks heeft hij dit gedaan, of hij bestijgt

zeer gemakkelijk den berg en bevindt zich met zijn geleider al spoedig op den top.

„Mijn zoon!” zoo spreekt nu de derwisch hem toe, „gij hebt drie dingen die u den weg naar den hemel versperren. Ge hebt mij verteld, dat ge een leger soldaten hadt, waarvan gij aanvoerder zijt. Dat volk leeft van rooverij en gruwel. Doe die soldaten weg. Gij spraakt van zoovele slaven, waarover gij heer en meester zijt. Schenk dien slaven de vrijheid. Gij beroemt u op uwe schatten. Geef dien onrechtmatig verkregen rijkdom aan de bezitters terug. Want ik zeg u, het zou u lichter zijn met de drie steenen beladen den top van dezen berg te bereiken, dan in den hemel te komen, beladen met den drievoudigen last van onrechtvaardige macht, ijdel vermaak en gestolen rijkdom.”

En wat deed Akaba? Ik heb dit niet gelezen. Maar ik geloof, mijn lezer, dat we wijs zullen handelen met in eigen hart in te keeren en te zoeken naar den schadelijken weg, die daar aanwezig is, naar de lasten, die ons belemmeren en hinderen, naar de steenen, waaronder wij gebukt gaan. En als dan bij ons de bede rijzen mag: „Heere, zie of bij mij een schadelijken weg zij, leid mij op den eeuwigen weg,” dan geve de Heilige Geest ons de kracht om 't den apostel met volle overtuiging des geloofs na te zeggen: „Laat ons afleggen allen last en de zonde, die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid loopen de loopbaan, die ons voorgesteld is, ziende op den oversten Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus.” (Hebr. 12 : 1 en v.v.)

HENDRIKUS.

Allerlei.

Het Woord Gods niet gebonden.

Het was omstreeks het jaar 1525. In een stad in Denemarken zat een jeugdig belijder van de rechtvaardiging door het geloof in Jezus Christus, in een diepen, donkeren kelder van den toren opgesloten. De bisschop wilde de prediking van het Woord niet langer toestaan; en om nu zeker te zijn, dat deze belijder voor niemand prediken kon, sloot hij hem zoo diep onder den grond. De bisschop was nooit in dat hol geweest; anders had hij geweten, dat een luchtgat met zware ijzeren traliën op een erf naast den toren uitzag. Maar de vrienden wisten dat wel; en zie, als het donker en stil was, sloop een groot getal mannen en vrouwen naar dat luchtgat, en de prediker, in zijn hol er voor staande, predikte hun het Evangelie. Als de vrienden hem daar verlieten, ging elk in eigen kring, en bracht de woorden van den jeugdigen geloofsgetuige over; en terwijl de vijanden meenden, dat de prediker zweeg, ging zijn prediking de geheele stad door, en de vervolgte gemeente werd rijk gezegend door den Heere. Later werd hij uit de gevangenis verlost en zelfs hofprediker bij den koning.

De kleine blinde.

Een kleine jongen was blind geboren. Hij kon niets zien, zijne eerste levensjaren bracht hij door in nare, zwarte duisternis. Toen hij echter tien jaren

oud was, kwam er een doctor in het dorp, die meende, dat zijne oogen nog wel te herstellen waren. Er werd eene kunstbewerking gedaan, om hem het gezicht terug te geven, en deze gelukte volkomen. Doch slechts langzamerhand mocht men het licht tot hem laten doordringen.

Op zekeren dag bracht zijne moeder hem tot bij de open deur, nam den blinddoek van zijne oogen weg, en liet hem dus voor de eerste maal de aarde en den blauwen hemel zien.

„O, moeder” riep het knaapje op eens uit, „waarom hebt u mij nooit gezegd hoe schoon alles was!”

De moeder barstte in tranen uit. „Ik heb toch zoo mijn best gedaan om het u te doen begrijpen, mijn kind,” antwoordde zij; „maar ik kon het u toch niet laten zien!”

De kleine jongen bleef lang met verrukking al deze heerlijke dingen beschouwen, die God gemaakt heeft.

Toen zij in huis gekomen waren kon hij niet zwijgen van verwondering, dat alle dingen nu zooveel heerlijker waren, dan hij zich had voorgesteld.

Zijn moeder drukte hem toen aan haar hart en zeide: „Zoo moeten bij ons ook de oogen onzer ziel geopend worden, willen wij de dingen des hemels leeren kennen. Zoolang dit niet geschiedt is, is het ons onmogelijk om iets te begrijpen en te verstaan van het geluk, dat het hart vervult van een armen zondaar, die genade gevonden heeft bij den Heere Jezus.”

Daarom bad ook David, toen hij uitriep: „Heere, open mijne oogen, opdat ik aanschouwe de wonderen van Uwe wet!”

Dat openen van zulke blinde zielsoogen is het werk van den Heiligen Geest. En dat de Heilige Geest dat doen wil, daarvan getuigd de eerste Christen-Pinksterdag, toen drie duizend geestelijk blinden werden ziende gemaakt.

Een groot verschil.

Twee kameraden op eene fabriek, spraken op een Maandag onder hun schoftijd te zamen, en deelden elkander mee, hoe zij den Zondag hadden doorgebracht. Aan het einde van dat gesprek vroeg Willem aan Gerard of hij ook ter kerk geweest was. „Zeker,” antwoordde deze, „zoudt ge denken dat ik, als goed katholiek, mijn godsdienst niet hield? Hoort eens Willem, een mensch mag al wezen wat hij wil, maar hij moet trouw zijn godsdienstplichten waarnemen, dat hoort zoo”. — „Daar hebt ge in zekeren zin gelijk aan Gerard”, sprak Willem, „hoewel ik, die Protestant ben, toch lang uwe godsdienst niet eeren kan; ik wensch God te dienen, en niet eene kerk zooals gij”. — „Kom, kom”, was het antwoord gij „zijt altijd zoo strak en zoo stram daarmede, wij dienen immers een zelfden God, en hoewel dat nu een weinig in het uitwendige verschillen mag, goed bekeken is er eigenlijk geen verschil”. — „Hooft eens”, zei Willem, „ik zeg u dat er een groot verschil tussehen onze godsdienst is, want *gij dient een God dien de priester gemaakt heeft, en ik de God die den priester heeft gemaakt.*”

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen.

Nu en dan vernemen wij een stem, die met meerdere of mindere kracht protesteert tegen de Zondagsscholen, en het den ouders wel wil ingieten om toch voorzichtig te zijn, en de kinderen op den dag des Heeren maar niet zoo weg te zenden naar eene Zondagsschool, want zij weten niet welk onderwijs daar gegeven wordt. Deze stem gaat niet verder, en daardoor komen de ouders tot eene overtuiging (?) dat de Zondagsschool niet goed is, en het zelfs gevaarlijk is de kinderen er heen te zenden. Wel wijst die stem er op om de kinderen naar de christelijke school te zenden, en des Zondags hen in de huiskamer bijeen te houden en hen zelf te onderwijzen. Nu, aan het eerste wordt door sommige ouders voldaan, maar het tweede schiet er gewoonlijk bij in, en de huisgezinnen zijn maar zeer weinigen, waar des Zondags een paar uur speciaal voor de kinderen afgezonderd wordt. Wat is hiervan het gevolg? — dit: dat de verhouding van het onderwijs uit Gods Woord, tegenover het onderwijs in maatschappelijke zaken hoogstens staat van 1 tot 10. En daar het onderwijs uit 's Heeren Woord het fundament moet zijn voor alle wetenschap, voelt ieder duidelijk en klaar dat deze verhouding niet goed staat.

Begrijpen wij het nu goed, dan wordt niet eerst het huis gebouwd en *daarna* het fundament gelegd, maar juist omgekeerd; eerst het fundament, met de meeste zorg, met het diepgaandst overleg, met de meeste juistheid in den bodem vastgelegd, en daarna wordt het huis, naar den vorm reeds in den grondslag aangewezen, gebouwd met al deszelfs afdelingen en bestemmingen.

Zoo moet ook bij den mensch alle wetenschap *gebouwd* worden op den grondslag van Gods Woord, en niet de grondslag later onder het huis worden geschoven; dan staat het gebouw niet vast, en als er een storm losbreekt uit den duisteren hoek van ongelooft of twijfelzucht, dan wordt de vastigheid gemist, die noodig is om staande te blijven.

En daarom juist heeft de Heere *niet* gezegd, dat

allereerst de kinderen moeten gebracht worden tot de wijsheid der wereld, maar *eerst* tot Hem.

Of liever, de Heere zegt alleen: „Laat de kinderen tot Mij komen,” dat is: leert hen uit mijn Woord mijnen wil, mijn weg, mijn raad, Mijzelf kennen, draagt hen in het gebed tot Mij op, en bearbeit ze alzoo, dat ze in alle dingen, mijnen wil en mijnen raad opmerken, en Mij overal ontmoeten.”

Deze voornaamste tak van alle onderwijs moet gegeven worden aan kinderkens, aan jonge kinderen, zoo vroeg mogelijk, zoo veel mogelijk, zoo krachtig mogelijk. Daarom moet van elke gelegenheid tot geestelijke ontwikkeling der kinderen gebruik gemaakt worden; gelijk de Heere ook zonder eenige tijdsbepaling, zonder eenige voorwaarde gesproken heeft: „Laat de kinderen, gedurig, zooveel mogelijk, altijd, zonder eenigen omweg, tot Mij komen.” Ja, zelfs voegt de Heere de vermaning er aan toe: „Verhindert ze niet”; dat is: legt hun geen hinderpalen in den weg, gaat ze zelf voor, brengt ze, leidt ze tot elke plaats waar zij Hem weer ontmoeten, die zooveel belang in het heil hunner zielen stelt.

Niemand kan dus meenen, dat één uur in de week te veel zou zijn om de kinderen eens extra of bijzonder, zulk onderwijs te doen genieten.

Ware de Kerk zuiver, en alle ouders getrouw voor den Heere, dan ware de Zondagsschool overbodig. Dat is een feit. Dat staat als een paal boven water. Maar nu daar nog zooveel aan ontbreekt, zal het beter zijn om te vragen: hoe de toestand *is*, dan hoe de toestand zijn *moest*.

Ieder die dus eene stem van den Heere heeft ontvangen om te getuigen, zal daarom wel doen, om de Zondagsschool alzoo te maken, dat de ouders met vertrouwen hunne kinderen er heen kunnen zenden, of althans die Zondagsscholen aan te bevelen, waar de kinderen in het Woord zuiver worden onderwezen.

Ook voor een stem die kracht en gave van getuigen heeft, geldt het in deze: „Verhindert ze niet.”

Mededeelingen.

Wij kunnen de leden mededeelen dat de kalender

en de rooster voor 1891 in bewerking zijn en spoedig ter perse gaan.

De catalogus van Capadose is weder gereed en de collectie kinderwerkjes is met een flink getal vermeerderd, zoodat de keuze weer ruimer is.

Tot ons leedwezen zijn wij verhinderd dit jaar onze jaarvergadering te houden, vele werkzaamheden in het belang van den Bond zijn er de oorzaak van. Wij hopen een volgend jaar beter en ruimer te kunnen handelen, en ook de jaarvergadering tot een zegen voor de Zondagsschool te kunnen doen dienen.

Prijsvraag.

De jury voor de prijsvraag deelt aan de leden mede, dat voor het antwoord op de vraag: „Wat leert Gods Woord, omtrent het onderwijs aan kinderen?” de prijs is toegekend aan den heer:

Jan Kloos, te Noordwijk binnen,
en de premie aan den heer:

Jacobus Hermans Jr., te Amsterdam.

De prijs is het boekwerk: „Gids voor den eenvoudigen Bijbellezer” van T. M. Looman; gebonden; en de premie: „Hoe wij aan den Bijbel zijn gekomen”, welke aan de bekroonden zijn toegezonden.

Het merkwaardig en keurig uitgevoerd antwoord van den heer J. Kloos, is verdeeld in drie afdeelingen. Allereerst wordt de vraag beantwoord: „Waar toe is, volgens de H. Schrift, het onderwijs noodig?” Na achtereenvolgens uit de H. Schrift te hebben aangevoerd, hoe de geheele wereld in het booze ligt, en de zonden haar vernielende macht in de ellende en den dood geopenbaard heeft, waardoor alle menschen, ook de kinderen, in zonde ontvangen en geboren zijn; is verder gewezen op den eisch des Heeren om de kinderen te onderwijzen, volgens Ps. 119 : 137, 138; Joh. 5 : 39; Jez. 34 : 16; 2 Tim. 3 : 16; Spreuk. 22 : 6; Jez. 38 : 19b enz.

Afd. II. handelt over de vraag: „Welke zijn de bevelen van Gods Woord tot het onderwijs?” En dan wijst de schrijver op Deut. 6 en 10 : 1, 18, 19 en 31 : 12, 13 en 4 : 9, 10. Ook op Exod. 10 : 1, 2 en Ps. 78 : 4—7 en Joël 1 : 2—4 enz.

Afd. III. „Welke voorbeelden van kinderonderwijs geeft de H. S.” Daar wijst de schrijver op de gehoorzaamheid van Izaäk, die uit het onderwijs van Abraham den wil des Heeren had leeren kennen. Verder op Spreuk 4 : 1—9; 1 Kron. 28 : 9. Op Jonadab in Jer. 35 en voorts op 2 Tim. 3 : 14—17; terwijl tenslotte nog herinnerd wordt aan de vragen, welke bij de bediening van den H. Doop aan de ouders der kinderen worden gedaan.

Het geheel is goed beredeneerd, duidelijk uiteengezet en naar den eisch des Woords klaar in het licht gesteld.

Het tweede stuk van den heer J. Hermans Jr., is zeer uitvoerig en ook in drie afdeelingen verdeeld, nl.: de oorzaak, de geschiedenis en de vrucht van het onderwijs aan de kinderen uit de H. Schrift bewezen. In een getal van ruim honderd teksten

bepaalt de schrijver zich bij de openbaring van den wil des Heeren en de droevige openbaring en voortgang der zonde, en wijst in hoofdzaak aan, hoe de kinderen hiermede moeten bekend gemaakt worden. Hij verdeelt dit over vier tijdperken, nl. den tijd der mondelinge overlevering (van het jaar 1—2100 v. C.): 2e, den tijd toen de Heere zich aan een bepaald volk openbaarde (van 2100—2500 v. C.); 3e, den tijd toen de openbaring schriftelijk was gegeven, van af Mozes tot de hemelvaart des Heeren, en 4e, den tijd der Apostelen.

Doorweven met vele nuttige wenken en raadgevingen, wijst de schrijver op het noodzakelijke van het onderwijs aan kinderen en 's Heeren heilig Woord, als zijnde dit Woord het instrument waarvan de H. Geest zich bedient, om de zielen te brengen tot dien eenigen Herder, die eenmaal gezegd heeft: Laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert ze niet.

Ook dit stuk is zeer merkwaardig, vooral met het oog op den jeugdigen leeftijd van den schrijver.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

12 October. *Mozes' jeugd.*

Exodus 2.

Te leeren: Hebr. 11 : 23; Ps. 103 : 9.

„De mensch wikt, God beschikt.” Het kwaad, door Pharaö tot verdelging beraamd, wordt juist middel tot redding des volks (vgl. Gen. 50 : 20; Spr. 16 : 1, 9; Jes. 55 : 8, 9). Dit blijkt uit de geboorte van Mozes, door God tot redder verkoren. Mozes was uit het geslacht van Levi, wiens kleinzoon *Amram* huwde met zijne tante *Jochebed*, een dochter van Levi, uit welk huwelijk (voor zooverre ons bekend is) eene *dochter Mirjam*, en twee *zonen, Aäron en Mozes*, geboren zijn (Exod. 6 : 19; Num. 26 : 59). Later is zulk huwelijk verboden (Lev. 18 : 12; 20 : 19, 20). Eerst bij Mozes' geboorte wordt van dit huwelijk melding gemaakt, omdat het daardoor beteekenis heeft verkregen. In groote benauwdheid, van wege het bevel (H. 1 : 22), baart Jochebed niet een dochter, waarop zij wellicht gehoopt had, maar een zoon, niet voor dit leven, maar voor den dood. Toen zij de zeldzame, wellicht bovenaardsche schoonheid van het kind zag (vgl. Hand. 7 : 20; Hebr. 11 : 23), waagde zij het, trots het bevel des konings, het kind te bewaren en drie maanden lang voor de arendsblikken en de beulshanden der koninklijke handlangers te verbergen. Deed zij dit uit moederliefde, die alle gevaar trotseert, niet minder door het geloof, waardoor zij in dit kind iets bizonders mocht zien en waardoor zij het Goddelijk bevel boven des konings gebod stelde (Hebr. 11 : 23). Merk hier op *Gods raad*, door de *daad des geloofs* volvoerd. Langer dan drie maanden konden de ouders het kind niet verborgen houden, daar er zeker eenig gerucht van hun naar Pharaös oordeel, vermetele daad werd verspreid, wat wellicht door de kreten van het kind waarheid bleek te worden. Nu be-

gon het geloof te ontzinken, maar nog bleef de hoop, die Jochebed tot een stoute daad dreef. De liefde is vindingrijk, de hoop geeft moed, het geloof kracht tot uitvoeren. Zij vlocht een kistje of arke van biezen (papyrusriet, aan den Nijl groeiende) en maakte het vast en waterdicht door lijm (asphalt) en pek (vgl. Gen. 6 : 14). Daarin legde zij het kind, om het aan de golven en aan de krokodillen van den Nijl over te geven. Maar neen, zij gaf het in *Gods handen* met hare *eigene* handen, voordat *beulshanden* het haar ontrukten (vgl. 2 Sam. 24 : 14). De HEERE zou over het kindje waken (vgl. Ps. 91 nà Psalm 90; de psalm van Mozes). In de ark werd Noach met de zijnen bewaard op het water, dat de goddelooze menschenwereld verdelgde; in een kleine ark werd de kleine Mozes bewaard, op het water, dat de kinderen inzwol, alleen door het wonder van Gods genade en macht, tot behoudenis der kerk (vgl. 1 Petr. 3 : 20). Durfde de moeder niet bij haar kindje blijven (waarom niet?) dat zij met een verscheurd en verbrijzeld hart nastaarde, Mirjam, de misschien ongeveer zevenjarige zuster van het kind, moet haar broertje vergezellen om te zien, wat er mede geschieden zou. En zie! (o wondervol bestel der Goddelijke voorzienigheid!) de dochter van Pharaö komt juist ter plaatse, in welker nabijheid het kistje drijft. Mogelijk is het kistje daar, in flauwe hoop nedergezet, omdat Pharaö's dochter, die als medelijdend bekend kan geweest zijn, gewoonlijk daar kwam baden; maar zeker heeft de HEERE hare gangen daarheen gericht en de oogen harer jonkvrouwen op het kistje gevestigd. De dochter van Pharaö wordt door Josephus *Thermutis* genoemd en als gehuwd, maar kinderloos beschreven. Het baden in de voor de Egyptenaren heilige rivier den Nijl geschiedde niet alleen ter reiniging en verfrissching, maar vooral uit een godsdienstig oogpunt. Zeker zonder te weten, wat in het kistje verborgen was, liet zij het halen en openen, en nu ontdekt zij een wonderschoon kindje, welks geschrei haar hart tot medelijden bewoog. De HEERE echter wekte dit medelijden op, gelijk Hij haar ook tot het oogenblikkelijk besluit bracht, het kindje mede te nemen en als *haar* kindje op te voeden. Het gezicht van een Israëlietisch kindje had haar met afkeer, met toorn en met vrees kunnen vervullen (waarom?), maar het medelijden deed alles vergeten en haar het bevel haars vaders trotseeren. Zij kan ook wel uit afkeer van haars vaders bevel tot deze daad van barmhartigheid gedreven zijn. In dit alles echter is de hand Gods werkzaam, die ook Mirjam de vrijmoedige vraag (vs. 7) op de lippen legde en Pharaö's dochter tot dadelijke toestemming bracht. Of zij Mirjams oogmerk niet begreep, dan wel met vol bewustzijn het kindje aan de moeder overgaf, zeker is, dat God in zijn wondervol bestuur het kindje aan zijn eigen moeder ter voeding en verzorging terugchonk, waardoor Hij haar geloof op het heerlijkst bekroonde, maar meer nog: waardoor het kind als 't ware met de moedermelk de liefde tot zijn volk indronk. Wat in Jochebed's hart moet omgegaan zijn, toen zij haar kind als koningskind terug ontvangen, voeden en

verzorgen mocht! Drie jaren bleef het in het ouderlijk huis, veilig en bewaard onder de hoede van Pharaö's eigen dochter, neen, onder de hoede des Almachtigen. Toen werd het kind gespeend (aan de moederborst ontnomen) en tot Pharaö's dochter gebracht, die het als haar eigen kind aannam en geheel als koningszoon liet opvoeden. Zij noemde hem *Mozes*: „uit (het water) getogen." Deze naam was *zinnebeeldig profetisch*: de uit het water getogene en uit den dood verlostte zou zijn volk uit de ellende en den dood verlossen en door het water voeren, waarin Pharaö met zijn volk den dood vinden zou. (Mozes werd ook besneden, niet als de Egyptenaren, die wel het *teeken*, doch niet de *beteekenende zaak* der besnijdenis hadden, maar als *kind des verbonds*). De opvoeding van Mozes aan Pharaö's hof was in Gods weg noodzakelijk tot vorming voor zijn bestemming. 1°. Door zijne hooge positie en zijne betrekking tot den koning kon hij meer invloed oefenen ten gunste zijner verdrukte broeders, ook straks tot verlossing des volks. 2°. Opgevoed naar en onderwezen in al de wijsheid der Egyptenaren (het ontwikkeldste volk van dien tijd) werd hij tot leidsman zijns volks bekwaam gemaakt [de *schrijfkunst* kwam hem te stade tot het schrijven der vijf eerste boeken des Bijbels; de *krijgskunst* (Josephus verhaalt, dat hij een glansrijke overwinning op de Ethiopiërs behaald heeft) was hem noodig om als veldheer tegen de vijanden op te trekken] (vgl. Hand. 7 : 22).

Hoewel Egyptische prins, vergat Mozes niet zijn afkomst van en zijne betrekking tot Gods volk; ja, zijn liefde tot zijn volk werd sterker met zijne jaren. Zeker door zijn vader en zijne moeder reeds met de geschiedenis van zijn volk bekend gemaakt, kon hij de verdrukking van dit vrije volk niet verdragen. Op veertigjarigen leeftijd trad hij openlijk als Hebreër op, die beslist voor het verdrukte volk tegenover de Egyptenaren partij koos en met verloochening en prijsgeven van zijn hooge en geëerde positie, hunne smaadheid zich wilde getroosten, ons ten voorbeeld (Hebr. 11 : 24-27). Daarvan gaf hij blijk door het verslaan van een Egyptenaar, die, misschien als aandrijver, een der Israëlieten wreedaardig mishandelde. Trad hij hierdoor stoutmoedig, ja overmoedig op, zichzelf als redder zijns volks, door God verwekt, beschouwende en wilde hij hierin het volk een teeken geven, om nu het zware juk af te schudden (Hand. 7 : 25), hij bleek nog tot die gewichtige taak geheel ongeschikt te zijn, daar hij, vreezende voor de gevolgen, den verslagene verborg. Nu volvaardig, eigen wil te doen, nu moedig in eigen waan, nu sterk in eigen kracht, bleek Mozes geheel ongeschikt; straks door God geroepen, was hij onwillig, versaaagd en in zichzelf ongeschikt; maar de HEERE maakte hem gewillig en bekwaam, om Zijn wil op Zijn tijd uit te voeren (Exod. 4 : 1-17, vgl. Richt. 6 : 12-16; Jes 1 : 6-9; 2 Cor. 12 : 9, 10). De drijfveer tot en de bedoeling met deze daad was goed; maar de daad zelve in haar beginsel af te keuren (waarom?). Het middel faalde, als niet door God gewild (vgl. Jes.

10 : 23, ook Pred. 8 : 5b). Ernstige waarschuwing vooral voor jonge menschen tegen hartstochtelijke overmoedigheid en overijling, hoe goed ook gemeend.

In zijne verwachting werd Mozes bitter teleurgesteld. Door zijn rechtsgevoel gedrongen, trok hij den volgenden dag, in een twist tusschen twee hebreuwsche mannen, partij voor den mishandelde, wat de tegenpartij in toorn hem zijn euveldaad van den vorigen dag deed verwijten. Geschiedde dit verwijt uit persoonlijke wraakzucht, toch blijkt er de diepe gezonkenheid van het volk uit, dat zijn vrijheids- en rechtsgevoel verloren had. Mozes moest leeren, dat de tijd der verlossing nog niet was gekomen en het volk nog door dieper ellende daartoe rijp moest gemaakt. Door zijn roekelooze daad in den angst gebracht, werd de straks zoo moedige man met vrees vervuld. Daartoe was reden, omdat Pharaö, zijn vermetele daad vernemende, hem wilde dooden. Mozes was nu in zijn oog, als een oproermaker, juist wegens zijne hooge positie, gevaarlijk geworden. Niets bleef hem over, dan allerijl het koninklijk hof te ontvluchten, met achterlating van betrekkingen en vrienden, met prijsgeven van rijkdom, macht, eer en genot. Dit deed hij echter vrijwillig [vgl. Hebr. 11 : 24—26.] Door „smaadheid *Christi*” hebben wij de versmading van het volk Gods te verstaan, dat als bondsvolk den Middelaar toebehoorde, die in schaduw en belofte in hen leefde en in Zijn volk zelf het lijden droeg (vgl. Matth. 25 : 40; Gal. 6 : 17). Dat Mozes „zag op de vergelding des loons” beteekent, dat hij de bondsbeloften, als genadeloon, stelde boven alle schatten dezer wereld]. Hierin is Mozes tot een treffend voorbeeld, evenals later Ruth (Ruth. 1 : 16, 17, vgl. Matth. 6 : 24; 16 : 24—26; Luc. 9 : 62; Phil. 3 : 7, 8). Zwaar was die beproeving voor Mozes, die in weelde opgevoed, nu de grootste ontberingen moest verduren, die zijn vorstelijk kleed met een herderspij, zijn zwaard met een herdersstaf verwisselen moest. Al zijne verwachtingen werden teleurgesteld, nu hij veertig jaren vergeten en doelloos in de woestijn moest rondzwerven. Die vernedering was noodig tot verhooging; in de woestijn moest hij rondzwerven, ten einde de wegen te leeren kennen en de bezwaren en gevaren te kunnen trotseeren, als hij gedurende de volgende veertig jaren als leidsman zijns volks zou optreden (vgl. Jes. 55 : 8, 9). Mozes is voorwaar een kind der Goddelijke voorzienigheid, die hem in de twee eerste tijdperken van veertig jaren gevormd heeft tot hetgeen hij in het laatste veertigjarige tijdperk zijns levens zijn zou. Geheel door Gods hand onzichtbaar geleid, kwam Mozes op zijn vlucht in de woestijn, zuidoostelijk van Egypte, aan beide zijden van den Elanietischen golf, waar de Midianieten woonden (vgl. Gen. 25 : 2; 37 : 36). Daar plaatste hij zich aan een waterfontein, in de hoop menschen te ontmoeten (vgl. Gen. 24 : 11; 29 : 3). Spoedig kwamen ook de dochters van Jethro, om water voor hun vee te putten. *Jethro* was priester of ook prins, hoofd van zijn volksstam. Hij blijkt den waren God gediend te hebben, volgens zijn bijnaam *Rehuël*

(*vriend van God*). Sommigen willen, dat *Rehuël* de schoonvader, *Jethro* de schoonbroeder van Mozes geweest is, terwijl *Hobab* (Num. 10 : 29) een jongere broeder zou zijn geweest. Anderen meenen, dat *Rehuël* de grootvader, *Jethro* de vader is geweest.

Mozes als een rechtschapen en dapper man, hielp de dochters van *Jethro* in het drenken harer kudde, tegenover de sterkere herders (vgl. Gen. 29 : 10). Daardoor werden *Jethro's* dochters en haar vader, aan wien zij de edele daad van dien Egyptischen man vertelden, zóo voor den vreemdeling ingenomen, dat Mozes in huis genoodigd werd en, zeker na zijn afkomst en wedervaren verhaald te hebben, tot een langdurig verblijf werd gedrongen. Een van zijn zeven dochters, nl. *Zippora*, gaf *Jethro* aan Mozes tot vrouw, waardoor hij onder Gods bestuur te nauwer aan *Jethro's* huis en woonplaats werd gebonden, en een veilig, vriendelijk thuis gedurende de veertig jaren vinden zou.

Toch blijkt Mozes zich niet thuis gevoeld te hebben, maar naar zijn volk te hebben verlangd. Dit getuigt de naam aan zijn zoon *Gersom* (vreemdeling) gegeven, omdat hij „een vreemdeling geworden is in een vreemd land”. Toch erkende hij Gods weldaad in zijn verblijf in Midian, door zijn tweeden zoon *Eliëzer* („God is mijn hulpe”) te noemen, „omdat de God zijns vaders hem tot een hulpe is geweest en hem verlost heeft van Pharaö's zwaard” (Exod. 18 : 4). Mozes' verklaringen bij de naamgeving van zijne kinderen, moeten die van alle Gods kinderen op aarde zijn (Hebr. 11 : 13; Hand 26 : 22a).

Hadden de Israëlieten immer tevergeefs verlichting van hun druk verwacht, ook bij de troonsverwisseling bleek die verwachting ijdel. Daarom lieten zij hun verwachting van menschen varen en klaagden aan God hun nood, die wegens hunne afkeering, Zijn aangezicht voor hen verborgen hield, maar nu als Verbondsgod tot hunne verlossing zich wilde openbaren. Hun zuchten en schreeuwen is geen murmureeren, maar een klagen uit de diepte van benauwdheid en ellende, dat de HEERE tot betooning van Zijn ontferming bewoog (vgl. Ps. 72 : 12, 13; 145 : 18, 19; 107 : 6 enz.) Alle grond van vertrouwen moest hun ontzinken, opdat zij dien in den HEERE alleen zouden zoeken en vinden (Ps. 146 : 3 : 5, 6). „God hoorde” beteekent God *verhoorde* hunne smeekingen. „Hij gedacht aan Zijn verbond” wil zeggen, dat Hij, waar Hij er in 't verborgen altijd aan gedacht, nu dit *metderdaad* toonde (vgl. Gen. 15 : 14). Vs. 25 geeft te kennen, dat God de kinderen Israels in *genade* aanzag” en hen in Zijne liefde kende, of erkende als Zijn bondsvolk. 't Is alleen om Zijn verbond, dat de HEERE Zijn volk, hoe ver ook afgeweken, verhoort en verlost, wanneer zij op dat verbond pleiten (Ps. 105 : 8; Jes. 54 : 10).

Vragen.

1. Wie waren Mozes' ouders?
2. Waarom en waardoor bleef het kind gespaard?

3. Waarin werd het kind ter verdere bewaring gelegd; door wie en op welke wijze gevonden; door wie en hoelang opgevoed en wat blijkt daaruit?
4. Hoe werd het kind genoemd, waarom en waartoe alzoo?
5. Hoe werd Mozes opgevoed; waarom moest dit geschieden en wat leert gij hieruit?
6. Door welke daad is Mozes van Pharaös hof verwijderd?
7. Waarom en waartoe deed Mozes alzoo en wat blijkt daaruit?
8. Waarheen vluchtte Mozes, wat wedervoer hem, waar vond hij zijn thuis en hoelang en waarom moest hij daar zijn?
9. Wat blijkt uit de namen van Mozes kinderen?
10. Hoe ging het met de Israëlieten, welke uitwerking had dit en hoe bejegende hun de HEERE?

19 October. *Mozes door God geroepen.*

Exod. 3 en 4.

Te leeren: Exod. 3 : 5, 14. Ps. 105 : 4.

Toen alle hoop op verlossing scheen verloren en Mozes daar vergeten en doelloos reeds veertig jaren lang had rondgezworven, trad de HEERE ter verlossing voor Zijn zuchtend volk op, door Mozes te roepen en hem toe te rusten tot alles, wat tot zijn taak als verlosser zijns volks noodig was. Niet Mozes, niet eenig mensch, maar de HEERE zelf zou door Mozes Zijn volk verlossen (vgl. Jes. 14 : 27). Om weiden voor zijn vee te vinden, trok Mozes nu hier, dan daarheen, geheel onder Gods bestuur, om hem den weg door de woestijn te leeren kennen. Zoo kwam hij dus aan het einde der woestijn, bij Horeb, die de *berg Gods* wordt genoemd, omdat God er zich later aan Israel zou openbaren (H. 19 : 1).

Het gebergte *Horeb* bestaat uit drie bergketenen: het *Kloostergebergte*, de *Sinai* (ook bijzonder Horeb genaamd) en de *Katharijnenberg*. In het dal *Schoeib* dat tusschen de twee eerste gebergten gelegen is en nog zeer vruchtbaar is, heeft Mozes zeker de kudde geweid. Daar verscheen hem de Engel des HEEREN, die kennelijk de Zoon Gods is, meermalen als een Engel verschenen (Gen. 16 : 7; 18 : 13; 32 : 24 vgl. Hoz. 12 : 5), ook *Engel des verbonds* genaamd (Mal. 3 : 1) en zich nu als *Jehovah*, Verbondsgod, openbarende. Hij verscheen in een vuurvlam, die een braambosch (doornbosch) in brand zette, maar het niet verteerde. Deze zinnebeeldige verschijning drukte Zijne *verheven majesteit* uit (vgl. Exod. 13 : 21; 19 : 18; Deut. 4 : 12; Ps. 50 : 2, 3; 97 : 3; Jes. 33 : 14; Hebr. 12 : 29). Het braambosch (beeld van Israëls natuurlijke dorheid en nietigheid) dat niet verteerde, drukt uit, dat Israel, hoe ook verdrukt, toch niet, wegens Gods tegenwoordigheid in hun midden, *verteerd* zou worden. [Beproeving en verdrukking door *vuur* voorgesteld (Jes. 43 : 2b, 48 : 10; 1 Cor. 3 : 13, 15; 1 Petr. 1 : 7; 4 : 12)]. Het niet verbrande braambosch is beeld van de *kerk* van alle eeuwen

(vgl. Math. 16 : 18). Na eenigen tijd met verbazing die wondervolle verschijning uit de verte te hebben aangestaard, ging Mozes ter nauwkeuriger beschouwing naar die plaats; en daar hoorde hij uit het midden des vuurs een stem, die hem tot tweemaal riep. [God roept meermalen tweemaal achtereen den mensch, *deels* om de verhevenheid, de ernst en de kracht Zijner roepstem te toonen, *deels* om het gewichtvolle en spoedeisende van het oogmerk der roeping te openbaren; *deels* om den geroepene met ontzag te vervullen en hem tot dadelijk gehoorzamen aan de Goddelijke roepstem te bewegen (vgl. Gen. 22 : 1; 1 Sam. 3 : 10). Mozes, hoezeer ook ontroerd, stelt zich terstond ten dienste van Hem, die daar roept (ons ten voorbeeld). Maar hij moet eerst verstaan, dat hij als nietig, zondig mensch, niet waardig, noch in staat is, voor dien hoogheerlijken God te verschijnen. Hij moest de schoenzolen (sandalen, die onder de voeten gedragen en boven de voeten werden vastgespjt) uittrekken of losmaken, daar de plaats, niet in zichzelf, maar wegens Gods tegenwoordigheid, *heilig land* was. Het onrein stof mocht niet in Gods tegenwoordigheid gebracht, waarom ook de priesters met reine bloote voeten den tempel betraden, als beeld van de *geestelijke reinheid*, waarmede de mensch voor den heiligen God moet verschijnen (vgl. Jos. 5 : 15, Pred. 4 : 17a). Nu openbaart zich de Engel als de *Verbondsgod*, die, ter vervulling Zijner beloften, (Gen. 15 : 13—16), in de verlossing Zijns volks, welks verdrukking Hij gezien en welks zuchten Hij gehoord had, was nedergekomen (vgl. Gen. 11 : 5) en Mozes als uitvoerder van Zijn raad aanstelde. Toe Mozes bemerkte, Wie hem verschenen was, werd hij met diep ontzag en heilige vreeze vervuld (vgl. 1 Kon. 19 : 13; Jes. 6 : 2, 5). Gods openbaring (vs. 6) geeft niet alleen blijk van Zijn *eeuwig onveranderlijk bestaan*, maar ook van het *eeuwige leven* der zijnen, wier Verbondsgod Hij blijft (vgl. Matth. 22 : 31, 32; Hebr. 11 : 16). „Een land, vloeiende van melk en honig”, is een zeer vruchtbaar land (vgl. Deut. 8 : 7—9). Let op de teedere liefde en onkreukbare trouw Gods (volgens vs. 6—10), jegens het verdrukte Israel betoond, dat Hij ondanks al hunne afwijking „*Mijn volk*” noemt, welks druk en smaad en smart Hij als Zijne eigene erkent en op die vijanden wreken zal (Zach. 2 : 8, Matth. 25 : 45; Jes. 63 : 9). Tegen de opdracht, door den HEERE aan Mozes gedaan, heeft hij allerlei bezwaren en toen deze zijn weggenomen, toont hij zich er *onwillig* toe. [Onze natuurlijke onwil trachten wij door allerlei redenen te bedekken, welke voor God niet gelden (vgl. Luc. 14 : 16—20)]. Toch waren de redenen, door Mozes bijgebracht, gewichtig, maar gelden niet voor God, die met de opdracht ook de kracht geeft, haar te volbrengen. Was Mozes vroeger in eigen kracht moedig en ijverig, zijn volk te verlossen (H. 2 : 11—15), nu God hem riep, gevoelde hij zich onwaardig, zwak en onbekwaam tot die gewichtige taak (vs. 11). Dit gevoel is noodig voor het volbrengen van de taak, door God opgelegd (vgl. Richt. 6 : 14—16; 1 Kon. 3 : 7—14; Jer. 1 : 6—

10; 2 Cor. 12:9). Ter tegemoetkoming aan de zwakheid zijns geloofs, gaf God hem een *teeken* (vs. 12), dat echter eerst bij de voleindiging van zijn taak zou bevestigd worden (Exod. 19 : 1 v.v.)

Om in den Naam Gods voor het volk te kunnen optreden, begeerde Mozes dien *Naam* van het Goddelijk Wezen te kennen. Heeft God geen Naam (Spr. 30 : 4), daar geen menselijke naam het volzalig Wezen zou kunnen uitdrukken, en heeft Hij nooit bepaald zich een eigennaam gegeven (vgl. Gen. 32 : 29); nu achtte God het noodig, zich, in *onderscheiding van de afgoden*, aan zijn volk Israel, als de eenige waarachtige God, met een *bepaalden Naam* te openbaren, die zoo duidelijk mogelijk Zijn Wezen uitdrukt, in Zijne *bondsbetrekking* tot Israel. Die naam is *JEHOVAH* beteekenende: „*Ik zal zijn, die Ik zijn zal*”, d. i. de Eeuwiglevende, in zich zelf genoegzame, onafhankelijke en onveranderlijke God. Die naam Jehovah was wel bekend (Gen. 15 : 7), maar niet in zijn bondsbetrekking tot zijn volk (Exod. 6 : 2). De heiligheid van dien Naam blijkt uit Exod. 20 : 7 vgl. met Lev. 24, 11, 16; daarom durfden de Joden dien Naam niet uitspreken. (Niet het eerbiedig gebruik, maar het misbruik is verboden). Met dien Verbondsnaam doet Hij zich gedenken in de vervulling van alle Zijne bondsbeloften (vs. 15b). Met dien Naam wil Hij door Zijn volk aangeroepen en vereerd worden, in onderscheiding van andere goden (afgoden). Let er op, dat de Engel des Verbonds, de Zoon Gods, zich *Jehovah* noemt. In dien Verbondsnaam is de kerk gedoopt, waarom Hij ook door ons gekend, bekend en geprezen moet worden.

Nadat Mozes zich met dien Naam Gods aan Israel zou geopenbaard hebben, moest hij op Gods bevel, met Israels oudsten naar Pharaö gaan, om vergunning te erlangen tot het houden van een *offerfeest*, gedurende drie dagen in de woestijn. Was het voornemen Gods Israel geheel te verlossen: aan Pharaö behoefde niet dit gansche voornemen bekend gemaakt, terwijl de Israëlieten bij den berg Sinaï voorzeker den HEERE zouden gaan offeren. Stond nu de koning dit gering verzoek niet toe, daaruit zou zijn onwilligheid in het laten uittrekken van Israel blijken, gelijk den HEERE bekend was (vs. 19), die hem door geweld, in het zenden van zware plagen, dwingen zou Zijn wil te volbrengen, ja zoö, dat de Israëlieten, met schatten overladen, door de Egyptenaren zelven zouden uitgeleid worden. Door *berooven* hebben wij niet te verstaan „onrechtvaardig ontnemen”, maar als een welverdiend loon eischen (vgl. Gen. 15 : 14, zie ook Ezech. 39 : 10b).

Mozes maakt wederom bezwaar, n.l. dat zij zijne Goddelijke zending niet erkennen zullen. Dit bezwaar neemt de HEERE weg, door hem zijn staf op de aarde te doen werpen, die tot een *slang* wordt, en door hem bij den staart moest genomen, om wederom een staf te worden, hetwelk voor de Israëlieten en Egyptenaren ten teeken van Zijn *Goddelijk gezag* moest strekken. De herdersstaf, zoo verachtelijk in Pharaö's oog, tegenover zijn machtigen scepter en de tooverstaf zijner tovenaars, werd een verschrikkelijk

dier, als blijk van de ontzettende wondermacht, die God door die staf zou openbaren. En Mozes moest, door de slang bij den staart te grijpen, waardoor het dier hem gemakkelijk bijten kon, leeren in den geloove de grootste gevaren en tegenwerkingen te trotseeren, welke de HEERE alle wegnemen zou (vgl. Luc. 10 : 19; Marc. 16 : 18).

Verder moest Mozes zijn *hand* in zijn boezem steken en daaruit nemen, waardoor zij *melaatsch* bleek geworden; daarna weder er in steken en uittrekken, waardoor zij weêr *gezond* bleek te zijn. Hierdoor wil de HEERE niet voor Pharaö, maar voor Mozes zelven en voor Israel zijn natuurlijke onreinheid, vloekwaardigheid en onbeduidendheid aantoonen en leeren, dat zij alleen uit *genade*, door Zijn almacht mogen worden, waartoe Hij hen bestemd heeft. Dit teeken zijner Goddelijke zending was voor Mozes beschamend. Gedurig moeten wij de hand in den boezem steken, om ons van eigen onreinheid en onwaardigheid te overtuigen. De *melaatschheid* is een gevaarlijke, walgelijke, besmettelijke ziekte, die den lijder vaak na jaren lijdens, waardoor zijn vleesch, zelfs zijn gebeente, verteerd worden, in het graf sleept (zie verder daarover Lev. 13, 14).

Als *derde* teeken, dat tegelijk de eerste van Gods straffen zou zijn, moest Mozes het *water* uit den Nijl voor Pharaö plengen, dat tot *bloed* zou worden. Hierdoor werd alle afgoderij en alle grootheid van Egypte, door den Nijl teweeggebracht, te schande gemaakt en met vernietiging bedreigd (Exod. 7 : 17 v. v.).

Nog bleef Mozes bezwaar maken en wèl in zijn gebrekkig *spraakvermogen*. Maar nu wees de HEERE hem met eenige verontwaardiging op Zijn almacht, waardoor Hij het vermogen, en op Zijne wijsheid, waardoor Hij de gave om te spreken, hem schenken zou. Dit moet ons tot waarschuwing tegen wantrouwen en ter opwekking tot vertrouwen strekken, in de aanvaarding van de roeping door God ons opgelegd (vgl. Jes. 6 : 5—7; Jer. 1 : 9; Luc. 21 : 15). Nu elk bezwaar is weggenomen, toont Mozes zijn *onwilligheid* (vs. 13), welke door God gestraft wordt, door aan *Aäron* de gave des *woords* te schenken, waardoor hij voor Mozes als *tolk* zal zijn, terwijl Mozes als *God*, d. i. in Gods Naam, zal optreden. Toch spreekt hieruit Gods nederbuigende genade en teedere welwillendheid, vooral in het tegemoet zenden van Aäron. Aäron wordt hierdoor reeds tot priester verkoren (vgl. Mal. 2 : 7). Zonder eenige tegenspraak af te wachten, zendt de HEERE Mozes met zijn staf, als een *wonderstaf*, naar Pharaö. En na eerst zijn schoonvader gegroet te hebben, zonder van zijn roeping te gewagen, en nogmaals door den HEERE bemoedigd te zijn met het bericht, dat al zijne vijanden in Egypte zijn gestorven, gaat Mozes met vrouw en kinderen, die hij weer terugzendt (vgl. H. 18 : 2), voorzien van zijn herdersstaf, een staf Gods genaamd, als door God hem in handen gegeven, om zijn taak in Egypte te volvoeren. Nogmaals drukt de HEERE hem op het hart, om alles te doen, wat Hij hem beveelt, hem tevens aankondigende, dat Hij Pharaö's

hart *verstokken* zal. *God* verhardt den mensch, als Hij hem in zijn natuurlijke hardigheid laat blijven en hem de genade des Heiligen Geestes onthoudt, die hem alleen tot verteederling, verootmoediging en bekeering brengt. De *mensch* verhardt zich, door ongevoelig te blijven onder en zich te verzetten tegen de roepstemmen en oordeelen Gods (Iets dat wordt geslagen, wordt òf verbroken òf te meer verhard). *Tienmaal* lezen wij dat „*God* Pharaö's hart” en *tienmaal* dat „*Pharaö* zijn hart verstokte”. God is vrij om den van nature verhardden mensch aan het oordeel der verharding over te geven. (Rom. 9 : 17, 18). Ter waarschuwing gesteld (Rom 2 : 4, 5; Hebr. 3 : 7—14).

Wanneer Pharaö door alle oordeelen Gods verhard zou gebleven zijn, dan moest Mozes in Gods Naam Israel, als Gods *eerstgeborene zoon* opeischen voor den HEERE, en waar hij hem weigerde te laten gaan, moest Mozes hem den *dood der eerstgeborenen* van Egypte aankondigen, als losprijs voor den eerstgeborene des HEEREN. Israel is Gods eerstgeborene, zoolwat betreft het recht als den zegen, krachtens het verbond der genade, dat de HEERE naar vrije verkiezing met Israel, boven alle andere volken opgericht heeft (Jes. 31 : 9). Israel was de eerstgeborene door den *Middelaar*, den waren Eerstgeborene, die in belofte in Israel leefde (Ps. 89 : 28; Hosea 11 : 1 vgl. Matth. 2 : 15).

Toen Mozes ter volbrenging van Gods bevel, heenging en in de herberg, [een rustplaats (vgl. Gen. 42 : 27)] vertoefde, schijnt de HEERE hem met een zware ziekte bezocht te hebben, die hem met den dood bedreigde. Hierdoor toonde de HEERE hem niet noodig te hebben, ons, gelijk Mozes, ter waarschuwing voor eigenwaan. Reden tot deze doodelijke bezoeking was het verzuim van Mozes, in de *besnijdenis* van zijn oudsten zoon. Moest hij, wijzende op het verbond, het bondsvolk verlossen, hij zelf moest het sacrament des verbonds heilig houden en met zijn zaad, als tot Gods bondsvolk behoorende, het bondzegel deelachtig zijn. Zippora schijnt aanleiding tot dit verzuim te zijn geweest, waarom zij, zeker de reden tot het gevaar, waarin haar man verkeerde inziende, uit vrees, zelf terstond haar kind besneed met een steenen mes [ijzeren messen schijnt met niet gebruikt te hebben (vgl. Jos. 5 : 2)]; en de voorhuid voor de voeten van haren man werpende, noemde zij hem uit boosheid en afkeer *bloedbruidgom* (dien ik met het bloed van mijn eigen kind koopen moet). *Nadat*, niet omdat de besnijdenis (op een wijze, tegen Gods wil) was geschied, genas Mozes weder en trok hij alleen verder. [Zijn vrouw schijnt òf uit afkeerigheid, eigener beweging, òf op Mozes bevel, (daar zij hem allicht tot verdere ontrouw zou kunnen verleiden) naar Midian teruggekeerd te zijn.] Uit deze zware bedreiging des HEEREN blijkt de heiligheid van het sacrament, ook in den *doop*. Zippora's voorbeeld mag niet gevolgd worden, gelijk de Roomsche en Luthersche kerk den *wooddoop* door *vrouwen* toelaat. Aäron wordt door den HEERE tot Mozes gezonden en na elkander bij Horeb ontmoet en gekust te hebben, gaan zij naar

Gosen, waar ze de hoofden van Israel verzameiden, terwijl Aäron 's Heeren woord overbracht en Mozes dat woord door de wondertekenen, door God hem bevolen, bevestigde. In plaats van ongeloovig te zijn, geloofden zij aan hun woord, dat hun het Goddelijk antwoord op hun smeeken was (vgl. H. 2 : 23) en aanbadden den HEERE, in dankbare vreugde, tot diepe beschaming, maar ook tot krachtige bemoediging van Mozes (vgl. vs. 1).

Vragen :

1. Op welk een wijze werd Mozes door God geroepen ?
2. Welke beteekenis heeft het brandend, maar niet verbrande braambosch ?
3. In welke gestalte en in welke betrekking openbaarde God zich en welken indruk maakte dit op Mozes ?
4. Welk doel had die openbaring ?
5. Hoe ontving Mozes dien Goddelijken last en waardoor bemoedigde God hem ?
6. Met welken *Naam* moest Mozes God bekend maken en welke beteekenis heeft die Naam ?
7. Met welke opdracht moest Mozes tot Israel gaan ?
8. Hoe zou de HEERE die zending doen slagen ?
9. Was Mozes nu bereid en door welk teeken moest hij zijne Goddelijke zending openbaren ?
10. Welke beteekenis lag daarin ?
11. Welk tweede teeken gaf de HEERE hem en welke beteekenis had dit voor Mozes en het volk ?
12. Welk zou het derde teeken zijn en wat was dit tegelijk ?
13. Welke tegenwerpingen maakte Mozes nu ; wat blijkt daaruit ; hoe wordt hij daarover bestraft en hoe worden zij weggezonden ?
14. Wat deed Mozes nu en wie en wat nam hij mede ?
15. Welk bezwaar nam de HEERE nog weg ?
16. Wat voorzeide Hij omtrent Pharaö en wat beteekent dat ?
17. Als hoedanig (welke beteekenis ligt hierin ?) en onder welke bedreiging moest Mozes Israels vrijlating eischen ?
18. Welk gevaar dreigde Mozes ; waarom en hoe werd dit weggenomen ?
19. Met wien ging Mozes naar Israel en hoe werden zij ontvangen ?

26 October. *Mozes en Aäron bij Pharaö.*

Exod. 5 en 6.

Te leeren : Exod. 5 : 24 (of 6 : 6) Ps. 118 : 8.

Gesterkt door de Goddelijke beloften en tekenen, ging Mozes met Aäron naar den koning van Egypte, om hun Goddelijken last te volbrengen. Wellicht vergezelden hen ook de *oudsten* van Israel (vgl. H. 3. 18). De zetel van het toenmalig vorstenhuis, was niet *Memphis*, waar Jozef onderkoning was geweest, maar waarschijnlijk *Zoan* of *Tanis* (Num. 13 : 23; Ps. 78 : 12, 43), niet verre van Gosen gelegen. (Zie over dezen Pharaö bl. 78; over den Goddelijken eisch :

H. 3 : 18 de verklaring). Had God terstond met geweld zijn volk aan Pharaös hand kunnen ontrukken; Hij volgt in Zijn alwijs bestuur dezen langen weg, *deels* om Pharaö uit eigene beweging het volk Israel te doen vrijlaten: *deels* om Zijne Goddelijke majesteit in almacht en rechtvaardigheid aan Pharaö en de Egyptenaren te verheerlijken; *deels* om Zijn volk tot lijdzaam wachten en geloovig vertrouwen op te wekken; *deels* om zich in Zijn souvereine majesteit, Zijn ontzaglijke rechtvaardigheid, Zijne vrije genade en onwankelbare trouw aan Zijn volk te openbaren, dat Hem als zijn God daardoor kennen, dienen en verheerlijken zou.

Hadden Mozes en Aäron de bevrijding van Israel geëischt in den naam van Jehovah, als den God van Israël, Pharaö, den eenigen waren God niet kennende, wil ook niets van Hem weten en verzet zich hardnekkig tegen Zijn eisch; als wil hij zeggen: „Ik erken en gehoorzaam slechts mijne eigene goden; ik heb niets met dien vreemden God te maken, die zoo hooghartig mij door u, verachte slaven, durft bevelen. Gij behoort mij toe en ik laat u dus niet vertrekken.” Pharaö is het beeld van alle loochenaars en verachters van Gods Wezen en Gods Woord (vgl. Ps. 10 : 4). Kon hun eisch in den Naam des HEEREN gedaan, Pharaö niet bewegen, zij treden nu meer demoedig voor hem, met *verzoek* hun God, die hun verschenen was, naar Zijn wil te mogen offeren, opdat hun niet Zijn oordeel treffen mocht. Zij noemen Jehovah niet meer den God van *Israel*, met welken eernaam Pharaö Gosens bewoners niet kent of erkent, maar den God der *Hebreëen*, omdat zij met dien naam meer bekend waren, alsook omdat zij als vreemdelingen hun God alleen afgezonderd, buiten Egypte, in de woestijn konden dienen. Zij spreken niet van de bedreigde oordeelen over Pharaö en zijn volk, maar slechts van die *hen* zouden treffen, òf uit zekere vrees voor Pharaös toorn, òf om hem zijn eigen schade, door verlies van zoovele onderdanen, te doen inzien, òf om hem stilzwijgend aan te toonen, dat indien God zijn eigen volk niet sparen zou, Hij zeker hem voor zijn verzet zou straffen. Dat zij nu slechts een *tijdelijke* vrijlating van *drie dagen* eischen, was naar *Gods wil* (H. 3 : 18 en verkl.) om Pharaös *welwillendheid* te beproeven. Maar ook dit verzoek stond hij niet toe, ja keurde het zelfs geen antwoord waard, maar verweet op trotschen en barschen toon dat zij, Mozes en Aäron *oproermakers* waren, die het volk tot ongehoorzaamheid verleidden en beval hun zelfs hunne slavenplichten te vervullen. Wat bekommerde hij zich om oordeelen van hunnen God? Hij zelf zou die oordeelen over het volk brengen, dat hij, als te veel, door onderdrukking wilde uitroeien, wat zij, door onttrekking aan hunne lasten, trachten te verhinderen. Hij noemt de Israelieten „het volk des lands,” uit verachting, daar dit tot de *laagste* kaste behoorde en met het land, als één voor den bezitter werd beschouwd. Als antwoord op Mozes' verzoek, verzwaarde Pharaö de diensten, den Israelieten opgelegd, door hen evenveel tichelsteenen te doen maken, zonder hun daar-

voor stroo te geven (vgl. H. 1 : 14). Dit besluit nam hij, omdat hij vermoedde dat de Israelieten door Mozes, onder een bedrieglijk voorwendsel (vs. 9) zich-zelfen wilden vrijmaken. (*Tichelsteenen* werden gebakken van het leem uit den Nijl, vermengd met gehakt stroo). Zwaar werd nu de nacht der beproeving, juist nu de dag der verlossing scheen aan te breken. Geheel onder de toelating Gods, ten einde hun geloof te sterken, hun gebed te vermeerderen, de breuk tusschen hen en de Egyptenaren te vergrooten en Gods wondermacht en trouw aan hen te openbaren (vgl. H. 1 : 12). Dit strekt ons ter leering (vgl. Hebr. 12 : 5, 6. Ps. 34 : 20; Hand. 14 : 22). De *ambtslieden* uit de Israelieten gekozen, waren *schrijvers*, die nauwkeurig aantekening van het werk moesten houden. Zij moesten zorgen, dat de Israelieten het bepaalde getal steenen leverden, welke de aandrijvers hun voorschreven. En wanneer iets aan het getal ontbrak, werden zij geslagen. Vreeselijk: hun eigen broeders moesten de verdrukking uitoefenen, op straffe van eigen geeseling. Onmogelijk bleek het, dit wreedaardig bevel uit te voeren: zij moesten hun tijd in stoppelen zoeken besteden, welke hun geen voldoende hoeveelheid stroo voor het bepaalde getal steenen opleverden. De ambtslieden, dit bevel aan de willekeur der aandrijvers toeschrijvende, dienden hun beklag bij den Koning zelf in, maar tevergeefs. (Pharaö is het beeld der wereld, die den godsdienst als niets achtende, slechts Gods volk, met krenking hunner overtuiging, aan eigenbelang opoffert). Niet de bedoeling Gods doorgrondende (zie boven), gaven zij aan Mozes en Aäron de schuld van die verzwaring van den druk. Dit was niet onbegrijpelijk, doch onbillijk (vgl. H. 4 : 29—31). Mozes is het voorbeeld van alle miskende mannen Gods. Diep terneergeslagen en bedroefd, wendt Mozes zich tot den HEERE, om hulp en raad (vgl. 1 Sam. 30 : 6). God belooft hem die niet, maar geeft hem ten antwoord, dat hij van nu aan *zien* zou, wat niet Mozes' maar Hijzelf doen zou. Dit strekte tot berisping van Mozes ongeduld en ongelooft, maar ook tot vertroosting en tot versterking van zijn geloof in Gods wijsheid, macht en trouw (vgl. Joh. 13 : 7). Ook moet Mozes leeren, dat God alleen Zijn werk door hem als *instrument* doen zal. Dit strekt der kerk in alle hachelijke omstandigheden tot beschaming en vertroosting (vgl. Jes. 40 : 26—28 : 44 : 24; 45 : 12, 13; 48 : 11 e. a.). Ter verzekering van Zijn Woord herinnert de HEERE Mozes aan Zijne eerste openbaring met den Naam van *Jehovah*, met welken Hij niet voorheen aan de aartsvaderen verschenen was (H. 6 : 2). Wel kenden zij Hem, behalve als God Almachtig (Gen. 17 : 1), als *Jehovah* (Gen. 15 : 7; 21 : 33; 28 : 13). maar de *volheid* van dien Naam, als *Verbondsnaam*, kon eerst door het bondsvolk gekend worden. Dat verbond, met de aartsvaderen opgericht, is de *grondslag* van Gods openbaring aan Israel: elke daad Gods aan Israel betoond, strekt tot bevestiging van dat verbond (vgl. vs. 3 en 4). In dat verbond ligt ook alleen onze pleitgrond (vgl. Ps. 105 : 8; 74 :

20a). Krachtens dat verbond zou de HEERE Israel, als Zijn eigen volk op wonderdadige wijze verlossen en leiden, opdat dit volk Hem erkennen en verheerlijken zou. Krachtens dat verbond, met *eedzwering* gesloten [het opheffen van de hand (naar den hemel) was het teeken der eedzwering (Deut. 32 : 40, vgl. Gen. 22 : 16)] zou de HEERE hun het land Kanaän tot hun erfdeel geven. Dit verbond geldt in hooger en geestelijken zin voor de kerk des N. V. (Jer. 30 : 31—34). Hoe heerlijk, duidelijk en krachtig ook die beloften waren, zij konden het volk niet weer opheffen en vertroosten, daar zij door den zwaren druk geheel ingezonken en verzwakt waren en in toestand van hopeloosheid en onverschilligheid waren gebracht (vgl. Spr. 13 : 12), Slechts het geloof had hen kunnen opheffen (vgl. Jes. 40 : 31; Rom. 4 : 17—21). Israel vertoont het beeld van een langdurig lijder, van een afgematelden slaaf, van een verlamden hoog, die alle veerkracht heeft verloren. Mozes is geheel ontmoedigd, zoodat hij aan het vernieuwd bevel Gods, om van Pharaö de Israelieten voor den HEERE op te eischen, zich door een beroep op zijn onbesnedenheid van lippen geheel tracht te onttrekken (vgl. H. 4 : 16). „Onbesneden” beteekent onrein, onbekwaam, vooral om Gods Woord te spreken (Jes. 6 ; 5). Toch bleef de HEERE aan Mozes Zijn bevelen geven, die Hij door hem, als in zichzelf nietig instrument, zou volvoeren (zie verder H. 7 : 1 v.v.).

In vs. 13 en verv. wordt het geslacht van Levi beschreven, om de afkomst van Mozes en Aäron, als de hoofden van Israel duidelijk, aan te duiden. Mozes vangt de geslachtslijst wel aan met Ruben en Simeon, als in leeftijd Levi voorafgaande, maar om slechts tot beschrijving van Levi's geslacht te geraken. Een volledige geslachtslijst vindt men in Num. 26 : 5 en verv. Merkwaardig is, dat niet Mozes' maar Aärons geslacht vermeld wordt, omdat Mozes op zichzelf stond, maar Aäron het hoofd was van het priesterlijk geslacht. De aartsvaderlijke regeering ging nu in een priesterlijke regeering over, welke tot op de koninklijke regeering bleef. In vs. 27 wordt de in vs. 13 losgelaten draad weder opgevat, om dien in H. 7 : 1 te volgen.

Vragen :

1. Hoe ontving Pharaö Gods gezanten ?
2. Waarmede drongen zij den koning tot inwilliging van hun verzoek aan ?
3. Waarvan beschuldigde Pharaö hen ?
4. Welk treurig gevolg had die zending ?
5. Wat werkte dit bij de Israelieten uit en hoe was Mozes daaronder ?
6. Door welke openbaring Gods werd Mozes weer getroost en met welke beloften moest hij andermaal tot Israel gaan ?
7. Welken indruk maakte dit op de Israelieten en om wat oorzaak ?
8. Welk bezwaar maakte Mozes bij vernieuwde opdracht, om tot Pharaö te gaan ?
9. Welk geslacht wordt ons H. 6 : 13—26 beschreven en om welke reden ?

2 November. *De plagen in Egypte.*

Exod. 7—11.

Te leeren : Rom. 9 : 16 ; Ps. 105 : 14, 15.

Nogmaals en wel zeer bepaald draagt de HEERE Mozes zijne zending naar Pharaö op en neemt zijn bezwaar geheel weg, door hem te verzekeren, dat hij als een *God* (d. i. met Goddelijk gezag bekleed) boven Pharaö zou staan en bijgestaan zou worden door Aäron, die hem tot een *profeet* zou zijn en in Gods Naam voor hem spreken zou. Mozes *handelt*, Aäron *spreekt* als God (vgl. Deut. 18 : 18 ; 2 Petr. 1 : 21). Om Mozes nog meer te bemoedigen en te versterken, geeft de HEERE opnieuw Zijn besluit te kennen dat Hij Pharaö's hart verharden zal (vgl. H. 4 : 21 en de verklaring), zoodat zijn onwilligheid Mozes niet vreemd moet zijn of hem ontmoedigen, daar Hij alleen door ontzettende wonderteekenen Pharaö tot uitvoering van Zijn besluit dwingen zou, ter verheerlijking van Zijnen Naam. Nu gingen Mozes en Aäron naar Pharaö, om alles te spreken en te volbrengen, wat God hun bevolen had en nog bevelen zou. Hoewel op hoogen leeftijd (vs. 7) waren zij krachtig in hunnen God (vgl. Jes. 40 : 29). (Zie over de *drie tijdperken* van Mozes leven : H. 2 : 15, de verkl.)

Om de majesteit van *Jehovah*, den God Israels boven de afgoden, en zijn verheven Goddelijk gezag boven dat der Egyptische priesters te openbaren, moest Mozes op Gods bevel, door Aäron, zijn staf voor Pharaö werpen, die tot een *draak* worden zou. Waarschijnlijk moet Mozes in Pharaö's tegenwoordigheid, aan Aäron, als zijn dienaar, zijne bevelen geven, om zijne hooge waardigheid ten toon te spreiden. Het *onderscheid* in het verrichten van dit wonder (vgl. H. 4 : 2—5) wordt door het *doel* bepaald: voor Mozes en voor Israel moest het tot bemoediging, voor Pharaö en de Egyptenaren tot beschaming en vernedering strekken. Wat Aäron voor Pharaö deed, deden de Egyptische tovenaars [onder welke *Jannes* en *Jambres* de voornaamsten schijnen te zijn geweest (2 Tim. 3 : 8)] in werkelijkheid na. Wel konden de tovenaars (*Magiers*) door *magnetische* kracht slangen bezweren, die daardoor verstijfden; maar hier had het *omgekeerde* plaats. God de HEERE liet Satan toe, Zijn kracht te misbruiken door de tovenaars, om Pharaö's hart te verstokken. Er zijn werkelijk *daemonische* krachten, wier gebruik God toelaat tot verblinding, verharding en verderving Zijner vijanden, waarvan Gods volk geen gebruik maken mag [vgl. Deut. 13 : 1, 18 : 10—12 ; 2 Thess. 2 : 9 ; Openb. 13 : 13—15, uit welke plaatsen blijkt hoe gevaarlijk die nabootsing van Satan is, ons ter *waarschuwing*]. Maar om Zijne alvermogenende kracht boven die des Satans te toonen, deed Hij de slangen van de tovenaars door Aärons slang verslinden. Dit mag Gods volk bij alle verleidende en verdervende kracht des Satans tot vertroosting zijn.

Verhardde Pharaö zijn hart bij dit teeken, het was een bewijs hoe Gods woord bewaarheid werd en nog worden zou. Die verharding maakte de plagen noodig, welke God door Mozes over Egypte brengen zou.

Eerste plaag. Op Gods bevel moest Mozes Pharaö

aankondigen, dat het water van de rivier den Nijl in *bloed* zou veranderd worden, omdat hij weigerde Zijn volk te laten trekken. [Die aankondiging strekte deels tot bekeering (vgl. Jona 1 : 2, 4, 10), deels ter bevestiging der waarheid (vgl. Joh. 13 : 19)]. De Nijl werd als God vereerd, als middellijke oorzaak van Egyptes vruchtbaarheid. Door nu het water in *werkelijk bloed* te veranderen [niet in *schijn* (vgl. 2 Kon. 3 : 22)], dat het teeken van dood en verderf is (vgl. Joël 2 : 30), bracht God niet alleen dood en verderf over dier en mensch, maar betoonde Zijne Goddelijke macht tegenover het schepsel, dat in plaats van den Schepper vereerd werd (vgl. Rom. 1 : 25). [Verkrijgt de Nijl bij zijne jaarlijksche overstroming een *bloedroode* kleur, als teeken van zijn vruchtbaar-makende kracht, hier wordt het water werkelijk verderfelijik bloed, terwijl hij *niet* overstroomt]. Niet slechts het Nijlwater, alle water, ook in de huizen aanwezig, werd tot bloed, zoodat zij er met walging van vervuld werden. Ook de „heilige” *risschen* in de rivier stierven, zoodat wat den Egyptenaren heilig was, nu tot walging moest strekken. Dit verderfelijik wonder werd ook door de tovenaars verricht, misschien aan het *welwater* (vgl. vs. 24), daar alle water reeds bloed was geworden. God laat Satan toe wonderen te doen, die immer tot verderving strekken (vgl. Job 1 : 12; 2 : 6). De Egyptische tovenaars kunnen wel *verderfelijike* wonderen onder Gods *toelating* doen, maar wat ze hebben tot stand gebracht, kunnen ze *niet vernietigen*. Zeven dagen duurde de plaag, ten bewijze van de werkelijkheid; maar ook niet langer, als blijk van Gods gunst, die echter getergd werd door Pharaö's verharding, waarom een nieuwe plaag noodig was.

Tweede plaag. Op een hernieuwde weigering van Pharaö aan Mozes' verzoek, beval God aan Mozes, dat Aäron zijn hand met zijn staf (beeld van de Goddelijke kracht) over den Nijl en alle stroomen van Egypte moest uitstrekken, waardoor *vorschen* uit het water zouden opkomen. Zoo werd de „heilige” rivier opnieuw ontheiligt, door het voortbrengen dier afschuwelijike gedierten, die zich zelfs in het *eten* vertoonden. Die vorschen, welke meer als een pad kruipen en een eigenaardig geluid geven, zijn in Egypte niet onbekend; maar hier worden zij wonderdagig verwekt. Opmerkelijk is het, dat vele dier plagen niet geheel vreemd in Egypte zijn, maar nu oogenblikkelijk, achtereenvolgens, op schrikkelijike en wonderdadige wijze door God zijn verwekt. Hierdoor toont God alle schepselen in Zijne hand te hebben en alle krachten der natuur te beheerschen en naar Zijn wil, tot Zijn doel te gebruiken. Wij moeten hieruit leeren, niet aan het schepsel eenige waarde te hechten of eenig vertrouwen te schenken; want in Gods hand kan het zoowel tot verderving als tot behoudenis strekken. Ook de tovenaars hielpen deze plaag bevorderen, zonder die te kunnen *wegnemen*. Pharaö wordt ootmoediger, zonder zich onder zijn schuld te verootmoedigen. Slechts de angst drijft hem, Mozes' voorbede te verzoeken, tot wegneming der plaag, wat hij misschien vruchte-

loos van de tovenaars heeft begeerd, met belofte van aan Mozes' verzoek te voldoen. Welk een vernedering voor dien trotschen man! Mozes is verheugd over deze aanvankelijike overwinning op dit zoo trotsch en onbuigzaam hart. In zijn nederigheid laat hij aan Pharaö de eer, den tijd dier voorbede te bepalen, welke tegen den volgenden dag gesteld wordt (mischien omdat het avond was). Hierdoor wil Mozes toonen, dat slechts het *Goddelijike bevel* weder kan wegnemen, wat er door veroorzaakt is. Op die voorbede stierven alle vorschen, behalve die in de rivier waren (alwaar zij behoorden), zoodat zij door hun groote menigte een verpestenden stank verspreidden. Blijk van Gods goedertierenheid, maar ook van Zijne rechtvaardigheid in het tijdelijk laten van de gevolgen. Mozes' voorbede is mede een bewijs van wat Jacobus zegt (H. 5 : 16^b—18). Pharaö, zijn gelofte verbrekende, verhardt zich opnieuw, toen er verademing gekomen was (vgl. Jes. 26 : 10); waarschuwing voor ons, vooral in krankheid en andere tijdelijike rampen.

Derde plaag. Na de twee eerste plagen, die met den Nijl in betrekking stonden, kwam de derde plaag, die meer in betrekking tot de *aarde* stond, welke als *Isis*, ook heilig werd geacht. Door het slaan met den wonderstaf werd het stof der aarde tot *luizen*, niet tot *muggen*, welke meer uit het water opkomen. Wel zijn de muggen, die uit het slib, door den Nijl, na zijn overstroming achtergelaten, veelvuldig in Egypte en strekken tot een zware plaag; maar hier hebben wij een wonderdadige voortbrenging van afschuwelijike ongedierte uit het *droge* stof der aarde. Daarom konden de tovenaars die plaag niet helpen voortbrengen, maar moesten erkennen: „Dit is Gods vinger” (hier werkt de macht van een God, dien wij niet kennen). God laat Zijn macht door Satans werking zoolang gebruiken, als het Hem behaagt. De drie eerste plagen openbaren de verdervende en afschuwelijike macht der zonde (het bloed; teeken des doods; vorschen en luizen: teekenen van walgelijike onreinheid).

Vierde plaag. Ondanks de verklaring der tovenaars, die de machteloosheid zijner afgoden en de almacht Gods deed kennen, verhardde Pharaö weder zijn hart. Bij zijne weigering, het volk te laten trekken, moest Mozes tegen den volgenden dag (als om hem tijd tot beraad te geven) een nieuwe plaag aankondigen, welke eigenlijik meer een ontzettende verzwaring der derde was. *Allerlei ongedierte* werd er tevoorschijn gebracht, dat een ondragelijike ellende veroorzaakte en Pharaö tot aanvankelijik toegeven noopte. Of de eerste plagen, mede door de tovenaars verwekt, ook de Israëlieten getroffen hebben, is niet zeker; maar wel bleven de Israëlieten van de volgende plagen bevrijd. Tegenover de tovenaars met hunne tooverstaven, moest Mozes' staf als Goddelijik instrument dienen; maar nu deed de *HEERE onmiddelijik* Zijne wonderen, om Zijn *almachtigen vinger* te toonen. Door den nood gedwongen, gaf Pharaö aan Mozes en Aäron vergunning om hun God in *dit* land te offeren. Dit wilde Mozes niet. Hij bleef bij zijn vorigen eisch

(H. 5 : 3) volharden, als drangreden daarbij opgevend, dat de Egyptenaren zulk een gruwel als het slachten en offeren van hun heilig vee niet zouden dulden. Pharaö gaf nu toe, mits zij niet te ver trekken zouden en door vurig gebed van Mozes de plaag zou ophouden. Hij blijft dus zijn recht op Israël doen gelden. Mozes houdt zich aan zijn vergunning zonder op zijn voorwaarde te antwoorden, en na hem tot getrouwheid te hebben vermaand, bidt hij, dat de HEERE de plage wegnemen mocht. Dit geschiedt; maar de ellendige koning trekt zijn woord weer in en verhardt zich opnieuw, om zich voor steeds zwaarder straffen te bereiden.

Vijfde plaag. Werd bij de vorige plagen het *leven* nog gespaard, nu zou een zware *pestilentie* mensch en vee wegmaaien. Maar om Gods straffende hand te duidelijker te doen blijken, zouden de Israëlieten van die straf worden verschoond. Had God in Zijne *lan*kmoeidigheid en goedertierenheid de straf daags tevoren aangekondigd, tot verootmoediging en bekeering [ons ter waarschuwing (Rom. 2 : 4, 5)], de koning bekommerde zich daarover niet, maar bleef zich verharderen, ook toen de straffende hand Gods, (volgens eigen onderzoek, behalve in Israël) zoo zwaar op mensch en beest rustte (vgl. Openb. 16 : 9, 11). („Al” het vee, beteekent het vee in ’t algemeen of allerlei vee).

Zesde plaag. Nu niet meer na voorafgaande aankondiging, maar terstond moesten Mozes en Aäron voor Pharaö’s oog (opdat hij weten kon, dat niet door de natuur, maar door God zelf deze plaag werd teweeggebracht), asch in de lucht werpen, welke verpestende *zweren* aan mensch en beest voortbracht. Ook de tovenaars werden door die akelige ziekte getroffen, als bewijs hunner machteloosheid en tot straf voor hun hardnekkigen tegenstand (2 Tim. 3 : 9). Satan en zijne machten blijven, ondanks hunne gedurige vernederingen, toch volharden in hunne onzinnige verderfelijke pogingen. Deze straf heeft hen echter voorgoed verslagen en verdreven (vgl. H. 10). Voor het eerst lezen wij (vs. 12), dat de HEERE Pharaö’s hart verstokt, tot straf voor zijn aanhoudende zelfverharding. De verharding, als Goddelijke vergelding voor eigene verharding, is de allerzwaarste straf, die een eeuwige verderving aanbrengt, ons ter ernstige waarschuwing (vgl. Jes. 6 : 9, 10; Joh. 12 : 40; Rom. 11 : 7, 8).

Zevende plaag. Niet meer, om Pharaö tot bekeering te dwingen, maar om eenvoudig Zijn rechtvaardig besluit hem bekend te maken, laat de HEERE door Mozes weder Zijne oordeelen aankondigen, bij vruchteloze opeischingen van Zijn volk. De HEERE dreigt, Zijne plagen in Pharaö’s *hart* te zenden, daar die plagen zijn hart treffen en tot meerdere verharding strekken zouden. Want daartoe had de HEERE hem verwekt, opdat Hij Zijne kracht, tot verheerlijking Zijns Naams, in rechtvaardigheid betoonen zou. Had de HEERE hem nog gespaard door de vorige oordeelen, het was niet om zijnentwil, maar tot verheerlijking Zijns Naams. De meesten vertalen het woord, door „ver-

wekken” overgebracht, in „staande houden”. Maar volgens Paulus verklaring (Rom. 9 : 17) is onze vertaling de juiste, als wijzende op het besluit Gods tot verharding en verdoemenis. Hoe moeielijk ook te begrijpen, wij moeten het gelooven (vgl. Rom. 9 : 18—23; 1 Petr. 2 : 8), de schuld daarvan in den mensch stellend. Hoe rechtvaardig ook de algemeene verdelging van Pharaö en zijn volk geweest zij, toch geeft de HEERE in Zijne barmhartigheid nog een middel ter beveiliging en ontkoming (vs. 19). Dit strekt ons ter leering, om in afhankelijkheid van en vertrouwen op God, de middelen te gebruiken tegen de dreigende gevaren, al weten wij ook dat God de oordeelen zendt. Die nu in gehoorzaamheid Gods barmhartigen raad opvolgde, bleef gespaard, maar Pharaö en zijn wederspannige onderdanen werden door zwaren hagelslag en door bliksemvuur getroffen. Wel wordt Egypte meermalen daardoor geteisterd; maar nu werd het op gansch ongewonen tijd met dat oordeel Gods op ontzettende wijze getroffen, terwijl het land Gosen gespaard bleef. Pharaö werd door dit oordeel gansch beroerd en erkende op *ditmaal* gezondigd en Gods rechtvaardige straf verdiend te hebben, waarvan hij, door Mozes’ vurige voorbede, verlossing begeerde; dan zou hij Gods eisch inwilligen. Pharaö is hier het beeld van alle verharde zondaren, die in de ure des gevaars tot God roepen en daarbij allerlei geloften doen, die zij na verhooring uit ondankbaarheid toch niet vervullen. Ter waarschuwing voor ons allen! Uit zijn belijdenis *ditmaal* gezondigd te hebben, blijkt zijn verblindende en verhardende, daar hij reeds *zoovele* malen gezondigd had. Met zijne uitdrukking „het is genoeg” wil hij te kennen geven, dat God hem nu genoeg gestraft heeft, waarom hij ook zijn verzet niet langer zal volhouden. Hoewel Mozes weet, dat Pharaö en zijne knechten door al die oordeelen Gods, voor den HEERE toch niet vreezen zullen, om in kinderlijke gehoorzaamheid Zijn wil te volbrengen, belooft hij zijn begeerte te doen, opdat Pharaö weten zou, dat de HEERE alleen macht heeft over de aarde, om de natuurkrachten op Zijn wenk tot Zijne beschikking te stellen. Maar toen Mozes *buiten* de stad (wegens hare goddeloosheid) zijne handen smeekend ten hemel uitbreidde, en tengevolge hiervan de plage ophield, verhardde de goddelooze koning zich opnieuw. (De tarwe en spelt (een minder soort tarwe, waarvan brood gebakken werd) werden niet door den hagel vernield, omdat zij nog niet tot vollen wasdom gekomen waren). Let hier op Mozes’ vrijmoedigheid (vs. 30) en op Gods genadige verhooring, ook bij uitwendige belijdenis (vgl. 1 Kon. 21 : 29).

Achtste plaag. Deze plaag moest Mozes weder tegen den volgenden dag aankondigen, als bestaande in *grootte sprinkhanen*, die nog het overgebleven koren en het geboomte zouden afeten en zelfs Pharaö’s paleis vervullen zouden. Bij de aankondiging dezer plaag gaf de HEERE te kennen, dat Hij die oordeelen niet slechts zond tot straf voor de Egyptenaren, maar ook tot verheerlijking Zijns Naams onder Israël, in navolgende geslachten (vs. 2, vgl. H. 9 :

16). Door de aankondiging dezer nieuwe plaag verschrikt, sporen de raadsheeren den koning aan toch toe te geven, uit vrees voor algeheele verwoesting. Hij ontbood nu Mozes en Aäron en vroeg hun naar de namen van de *mannen*, die zouden wegtrekken, om het begeerde feest te houden? Op Mozes' verklaring, dat niet alleen *sommige* mannen, maar *alle* mannen met *vrouwen* en *kinderen* en *alle have* zouden wegtrekken, om feest te houden, gaf de koning spottend een antwoord (vs. 10) dat een bepaalde weigering te kennen gaf, omdat hij het bedriegelijk oogmerk van hun verzoek meende te doorgronden. Slechts de *mannen* zouden (naar hij ten onrechte beweerde) volgens hun verzoek feest mogen houden. (Wij mogen aan dit bedriegelijk oogmerk niet gelooven. *Feestvieren* was het werkelijk doel. Slechts vrijheid begeerden zij, die hun niet werd geschonken. Pharaö bleef hen als slaven beschouwen. Wij gelooven, dat de HEERE, indien Pharaö Zijn eisch had toegestaan, de verlossing op een andere wijze zou hebben bewerkt). Na die vernieuwde weigering, die Pharaö nu geheel op hunne eigene rekening schoof (beeld van de wereld in hare verhouding tot Gods volk), kwam de aangekondigde plaag op ontzettende wijze. De sprinkhanen, die in ontzaglijke zwermen de oostersche landen meermalen overdekken, zoodat het licht der zon verduisterd wordt, waren zeer groot, groen van kleur en afschuwelijk [niet eetbaar (vgl. Marc. 1 : 6)] en brengen de grootste verwoestingen aan (vgl. Joël 1 : 4). Pharaö wèl zijn zonde geveinsdelijk bekennde, om maar van die straf bevrijd te worden, verzocht Mozes weder voor hem te bidden, zonder echter van inwilliging van Gods eisch te gewagen. Toch voldeed Mozes aan zijn begeerte, en op zijn gebed verdreef de HEERE de sprinkhanen in de Roodde Zee. Maar weder verstokte de huichelachtige booswicht zijn hart.

Negende plaag. Op Gods bevel moest Mozes zijne hand naar den hemel uitstrekken, waardoor een stikdonkere duisternis gansch Egypteland overtrok, behalve in de huizen der Israelieten, waar het licht bleef. Dit is allermerkwaardigst. Sommige denken aan een zeer zware *mist*, anderen aan een zekere *wind* (Chamsin), die door het opwerpen van stof de duisternis heeft veroorzaakt. De HEERE verwekte de duisternis, als beeld van de duisternis des harten. Toen de duisternis, die zeker groote ellende heeft veroorzaakt, reeds drie dagen (volgens Gods bepaling) geduurd had, gaf de Koning aan Mozes vergunning weg te trekken, met achterlating van het vee, als onderpand voor hun terugkeer. Doch Mozes bleef alles, als hun wettig eigendom, eischen; geen klauw (d. i. geen diertje) zou achterblijven; want alles moest den HEERE gewijd zijn. Door die stellige eisch van Mozes werd Pharaö zoo vertoornd, dat hij hem van zijn aangezicht wegdeef, met bedreiging hem te dooden, zoo hij het durfde wagen, weder voor hem te verschijnen. Ellendige, verharde booswicht, die nu elken weg der bekeering afsnijdt en zich geheel aan zijn verharden staat overgeeft (vgl. Judas, Joh. 13 : 27—28), En Mozes gaat

heen, niet uit vrees, want God zou hem blijven bewaren, verklarende (volgens Gods openbaring H. 11) werkelijk zijn aangezicht niet meer te zullen zien. Pharaö' is het duidelijk beeld van alle vervloekten, die zich tegen alle roepstemmen en onder alle oordeelen Gods verharden, hier Gods getuigen wegdrijvende (vgl. b. v. 2 Kron. 24 : 20—22; Hand. 24 : 25) om straks de vervloeking uit 's Heeren mond te hooren (Matth. 25 : 41). Pharaö strekt ons tot ernstige waarschuwing en vermaning (vgl. Rom. 2 : 4, 5, Ps. 95 : 7, 8).

Vragen :

1. Met welke onderscheiden taak gingen Mozes en Aäron naar Pharaö?
2. Welk wonder teeken verrichtten zij en tot welk doel?
3. Wie verrichtten ook dit wonder, maar met welk onderscheid?
4. Hoe hebben wij die kunsten te verklaren?
5. Wat werkten zij bij Pharaö uit en wat werd daardoor veroorzaakt?
6. Hoevele plagen bracht de HEERE over Egypte en met welk doel?
7. Zijn deze plagen natuurlijk en waardoor van de natuurlijke te onderscheiden?
8. Welke is de eerste plaag; hoe is zij te beschouwen; wie brachten haar ook voort, maar wat vermochten zij niet?
9. Welke is de tweede plaag; hoe is zij te beschouwen; wie brachten haar ook voort, maar wat vermochten zij niet, en welke uitwerking had dit op Pharaö?
10. Welke is de derde plaag; hoe is zij te beschouwen en wat moesten de tovenaars nu verklaren?
11. Welke is de vierde plaag; hoe is zij te beschouwen; hoe werd zij voortgebracht; wie bleven verschoond; welke uitwerking had zij op Pharaö, zoodat hij welke toestemming gaf; maar waarom wilde Mozes die niet aannemen?
12. Welke is de vijfde plaag; hoe is zij te beschouwen, in onderscheiding van de vorige; wie werden weder gespaard?
13. Welke is de zesde plaag; wie werden er ook door getroffen en waartoe; wat beteekent dat de HEERE nu Pharaö's hart verhardde?
14. Welke is de zevende plaag; wat gaf de HEERE vooraf te kennen en hoe hebben wij dit te verstaan; wat mochten de Egyptenaren ter beveiliging doen en wat leeren wij hieruit; wat verklaarde en begeerde Pharaö en hoe hebben wij dit te verstaan?
15. Welke is de achtste plaag; hoe hebben wij haar te beschouwen; waartoe drongen Pharaös hovelingen aan; wat stond Pharaö toe, maar waarom kon Mozes dit niet aannemen; welk kwaad vermoeden koesterde Pharaö en waarom mogen wij dit niet erkennen?
16. Welke is de negende plaag; hoe hebben wij haar te beschouwen; wat stond Pharaö nu

toe, maar wat eischte Mozes en waarom; wat was Pharaö's antwoord en dat van Mozes aan hem?

17. Welk waarschuwend voorbeeld geeft ons Pharaö?

Allerlei

Ongehoorzaam.

Caroline en Gerard waren neef en nicht en woonden beiden in eene groote stad. Wanneer de vacantie aanbrak, brachten zij eene maand bij grootmoeder door, die op een klein dorpje woonde in een drooge gezonde landstreek, waar zij veel genieten konden. Grootmoeder had een grooten tuin met vele vruchtboomen, heerlijke bloemen, schoone wandelwegen; in één woord, het was er prachtig, en daarom speelden zij bijna den geheelen dag in den tuin.

Grootmoeder was zeer lief voor hen, maar zij moesten gehoorzaam zijn; zij mochten spelen, loopen en springen zooveel zij wilden, maar zonder grootmoeders toestemming, mochten zij het hek, dat om den tuin was, niet doorgaan.

In een der hoeken van dezen tuin was een koepel, waar zij dikwijls vroolijke feestjes en partijtjes hadden met hunne neefjes en nichtjes van het naburige dorp. De dagen vlogen spoedig om. Dikwijls waarschuwde grootmoeder hen, zeggende: „Kinderen, gaat nooit alleen uit den tuin,” en dan was hun antwoord steeds „O, wij hebben hier zooveel plezier, wij verlangen volstrekt niet, om ergens anders heen te gaan.”

Op zekeren dag zouden zij een feestje hebben in den koepel, ter eere van eenige vriendjes, die verzocht waren thee te komen drinken, en Gerard stelde voor om elkander met bloemen te versieren. „Dat is prettig,” zeide Carolina, „wij zullen den tuinman vragen ons te helpen bloemen plukken en kransen maken.”

Spoedig waren allen druk bezig met bloemen en takken te plukken, om hun plan ten uitvoer te brengen. Terwijl zij zoo aan het werk waren, zagen zij tot hunne verbazing, een oude vrouw naar hen toekomen, die, dichter bij gekomen zijnde, tot Carolina zeide: „Lief meisjel! zoudt ge niet gaarne eens opgezette beesten willen zien?” — „O ja, wij zouden ze heel gaarne zien,” riepen beide kinderen uit, „maar wij mogen den tuin niet verlaten.” — „Kom dan maar aan het hek,” zeide de vrouw, „en ik zal ze u daar laten zien.”

Na eenige aarzeling volgden zij de vrouw en deze toonde hun een zeldzamen aap en een paar eekhoorn-tjes, waarin zij recht veel plezier hadden. Het oudje vertelde hun, dat zij nog allerlei wonderlijke dingen in eene mand gepakt had, die bij de allereerste kromming van den weg stond. Daar het zoo heel dicht bij scheen, lieten de kinderen zich verleiden om mee te gaan, en dachten niet aan grootmoeders gebod en deze hunne ongehoorzaamheid. Zij waren verrukt over eenige opgezette vogels, die de vleugels bewogen en de bekjes openden. „Ik wist het wel,” zeide de vrouw

op vleienden toon, „dat gij gaarne deze dingen zien zoudt, en 't is ook voor mij een genoegen om ze aan zulke fatsoenlijke kinderen te toonen; en indien gij deze treden opgaat (naar een bij hen staanden grooten wagen wijzende) zal ik straks eenige visschen laten zien, die hunne staarten bewegen, maar ik zal er u niets voor vragen, ofschoon andere menschen er een dubbeltje voor moeten geven”.

De kinderen eenmaal op den weg der ongehoorzaamheid zijnde, gingen gewillig naar binnen, maar... in plaats van mooie visschen te zien, bevonden zij zich in een vuilen Zigeuners-wagen. Onmiddellijk zette deze zich in beweging en zoo snel het maar kon ging de wagen langs de eenzame wegen en lanen voort.

De arme kinderen schreeuwden erbarmelijk en smeekten om uitgelaten te worden, maar tevergeefs.

De oude booze vrouw en hare dochter ontteden hen van hunne kleederen en zetten hen eindelijk met eenige vodden om het lijf en blootvoets weder uit den wagen, terwijl zij hard wegreden.

Daar stonden zij, zeer verschrikt en beschaamd; zoo ongelukkig hadden zij zich nog nimmer gevoeld. Zij dwaalden nu links, dan rechts, totdat zij een breeden weg zagen, die zij langs liepen. Gelukkig ontmoetten zij spoedig eenige dienstboden en hunne grootmoeder, die hen zochten.

Hoe zeer beschaamd gevoelden zij zich. Maar dadelijk zeiden zij de geheele waarheid, en bitter bedroefd smeekten zij hunne grootmoeder hun deze ongehoorzaamheid te vergeven, belovende in het vervolg beter te zullen oppassen.

Terüggekeerd zijnde, hadden zij in het spelen geen zin meer, maar met beschaamd gemoed luisterden zij naar grootmoeder, toen zij sprak: „De duivel tracht altijd de zonde aangenaam voor te stellen, en hij komt meest met eene verzoeking als wij die het minst verwachten en ons veilig gevoelen. Ons booze hart laat zich zoo gaarne verleiden, omdat er de zonde in woont. Bidt den Heere om een rein hart, dat der zonde vijand is, en gedenkt gedurig aan het Woord van den Heere Jezus: „Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt.”

De naam Jezus.

Toen ik nog een kleine jongen was en op de Zondagsschool ging, sprak mijn onderwijzer eens over het derde gebod, n.l. over het misbruiken van den naam des Heeren. Hij vertelde ons, dat er zooveel verbasterde vloeken werden uitgesproken, en er zoogenaamde onschuldige uitdrukkingen gehoord werden, die wel degelijk schuldig zijn, zooals: „o jé”, dat „o Jezus” beteekent, en „gossi mijne”, dat „mijn God” wil zeggen; en dikwijls worden deze en andere woorden uitgesproken, zonder dat de spreker weet wat het beteekent. Ik had dan ook de gewoonte om, zonder te willen vloeken of den naam des Heeren onbedacht uitspreken, gedurig „o jé” te zeggen, zoodat, toen de onderwijzer aan ons allen, één voor één, vroeg of wij wel eens vloekten, ik met luide stem zeide: „o Jé neen, mijnheer! dat doe ik nooit.”

Gij kunt begrijpen, hoe ik van mijn eigen woorden schrok. Mijn onderwijzer, ziende dat ik een kleur van schaamte kreeg en de oogen neersloeg, zeide: „Gij zult voortaan wel beter op uw woorden letten, niet waar?”

En sinds dien tijd overdacht ik de woorden, voordat ik ze uitsprak.

Farizeën.

De sekte der Farizeën is ontstaan tijdens de verdrukking van Antiochus Epifanes. Zij werden voor rechtzinnige Joden gehouden. Zij noemden zich „afgezonderden”, omdat zij zich geheel wijdden aan het onderzoek der wetten. Zij hielden zich streng aan de Mozaïsche inzettingen; doch daar hun godsdienst meer een werk des verstands dan des harten was, vervielen zij tot uitwendig vertoon, zonder het wezen en de kracht der waarheid te bezitten. Het wasschen der handen en van het huiselijk gereedschap stond bij hen voraan. Spreuken uit de wet en de profeten hechtten zij aan de zoomen van hunne kleederen. De ziel des menschen verdeelden zij in drie deelen; het eerste of fijnste gedeelte noemden zij „Ruach”, en geloofden, dat dit gedeelte bij den dood tot God keerde; het tweede gedeelte, of „Neschuma”, ging, naar hunne meening, bij den dood des lichaams over in een dier, ging uit het eene dier in het andere en kwam eindelijk weer in een mensch, om opnieuw geboren te worden. Het derde gedeelte der ziel, of „Nepesch”, bleef in het menschelijk lichaam, totdat het geheel vergaan was, en had de kracht, om het lichaam des gestorvenen nu en dan te doen verschijnen.

Het derde deel van 's menschen ziel zou ook eenmaal straf of belooning ontvangen, naarmate het leven op aarde was geweest. Overigens meenden zij beter te zijn dan alle menschen, maar waren, daar zij zichzelf eerden en lieten vereeren, vijanden van onzen Heere Jezus Christus, die oordeelde naar het hart en niet naar uiterlijk vertoon.

De zendeling en de toovenaar.

Omstreeks het midden onzer eeuw vertrok de zendeling Bernau naar Zuid-Amerika, om den Indianen de blijde boodschap der zaligheid te verkondigen. Vol verlangen om zijn arbeid aan te vangen, begaf hij zich kort na zijn aankomst op weg en kwam dicht bij een dorp, waar de Indianen niet ver van de bosschen hunne hutten hadden opgeslagen. Maar zoodra de Indianen hem zagen, sloegen ze allen op de vlucht, en zoowel de mannen als de vrouwen en de kinderen gaven teekenen van angst en toorn. Van verre dreigden de wilden hem met hunne speren, waaruit hij duidelijk kon opmaken, dat zij hem doden zouden als hij hen volgde.

Wat was er dan geschied?

Een toovenaar, Pipa genaamd, had aan de arme Indianen weten te beduiden, dat zij sterven zouden,

zoodra zij den blanken man naderden, of in onderhandeling met hem traden.

De zendeling keerde terug en bouwde voor zich een hutje op korten afstand van het dorp, en gedurig herhaalde hij zijne pogingen, maar met denzelfden uitslag.

Toen hij nog eens weder de inboorlingen naderde en zij weder op den loop gingen, wierp hij hun eenige stukjes scheepsbesluit toe, die hij in den zak had meegenomen. Maar zij lieten zich hierdoor niet ophouden en raapten ze pas op, toen de zendeling vertrokken was. Voor de derde maal kwam hij terug en toen hij hun weder stukjes besluit toewierp, kwamen de kinderen aanloopen en namen, terwijl hij 't zag, de brokken op. Volgende malen kwamen ze telkens dichter bij hem, totdat zij ten laatste zóó familiaar werden, dat zij de stukken uit zijn zak haalden. Hierdoor werden de ouders overtuigd, dat ze zonder gevaar voor hun leven den blanken man konden naderen, en eindelijk begonnen ze toe te laten, dat hij hen toesprak, om ten slotte bedaard en kalm naar zijne woorden te luisteren.

Alleen Pipa bleef nog op verren afstand, en als de zendeling hem in zijne hut opzocht, vluchtte hij weg met kreten van toorn. Bernau moest het opgeven, om ooit dien man onder zijn bereik te krijgen, maar des te vuriger rees voor dezen ongelukkige zijn gebed tot den troon der genade.

Eens ontmoette hij Pipa bij een vuur, terwijl deze bezig was zijn maaltijd klaar te maken, en nadat Pipa eerst eenige vloeken uitgestooten had, gelukte het Bernau eindelijk een gesprek met hem aan te knopen.

De toovenaar, die eenige weken tevoren, zonder opgemerkt te zijn, een prediking had bijgewoond, had er enkele woorden van onthouden en riep den zendeling toe: „Wat kan mij uw hel schelen, waar de worm niet sterft en het vuur niet wordt uitgebluscht!”

De zendeling nam hem bij de hand en hield deze eenige oogenblikken boven de vlam, maar weldra trok Pipa haar vloekend terug.

Toen zei de zendeling: „Als gij niet eens deze lichte pijn verdragen kunt, hoe zult ge het dan maken in het eeuwige vuur?”

De toovenaar gaf geen antwoord en verwijderde zich in toornigheid. De Indianen, die den zendeling aanhingen, waarschuwden hem om toch vooral op zijne hoede te zijn.

Maar er verlieden zes weken zonder dat enig ongeval hem overkwam.

Weer bestijgt Bernau den heuvel, die naar de hut van den toovenaar leidt, met de bede in de ziel, of het den Heere behagen mocht deze nieuwe poging te zegenen. En wat ziet hij, als hij binnentreedt? Daar ligt de toovenaar in zijn hangmat, verontrust en bang, niet door krankheid des lichaams, maar door de stem van het ontwaakt geweten, dat hem voor de rechtvaardigheid Gods doet vreezen.

Beschaamd maar diep bewogen spreekt de zendeling hem toe, en overtuigd van de oprechtheid zijner

woorden, verkondigt hij hem de blijde boodschap der zaligheid in Christus Jezus en bepaalt bijzonder zijne aandacht bij den tekst: „Dit is een getrouw woord en aller aanneming waardig, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben.”

En als hij zijne boodschap heeft volbracht, laat hij hem alleen en keert, den Heere dankende voor het woord dat hij spreken mocht, naar zijn dorp terug.

Eenigen tijd daarna vernam hij, dat Pipa ernstig krank was, en in zijne hut komende, vindt hij hem inderdaad lijdende aan eene kwaal, die weinig hoop op herstel gaf.

„Maar,” zoo sprak de Indiaan tot hem, „nu ben ik in 't bezit van vollen vrede. Ik was een groot zondaar, die niets waard was dan het eeuwige vuur. Maar gij hebt mij gezegd, dat Jezus Christus in de wereld kwam om te zaligen, die verloren waren, en ik heb door genade dit woord mogen gelooven. Ik heb den Heere gebeden om vergeving mijner zonden en ik mag in mijn hart gevoelen, dat Hij mijne bede heeft verhoord.”

De zieke leefde nog slechts enkele weken. En als Bernau hem dan telkens bezocht, stond hij verbaasd over de snelle vorderingen, die deze ziel maakte in den weg des heils en der genade, waar zij vroeger door zoo dikke duisternis overtoegen was.

En toen hij hem in vrede ontslapen zag, dankte hij den Heere, die hem in dezen weg had getoond, dat zijn arbeid niet ijdel was, maar hem ook tevens had geopenbaard, hoe groot de kracht is der Goddelijke genade.

HENDRIKUS.

De Nar.

Vele vorsten hadden vroeger de gewoonte om er een nar op na te houden. Een nar is een grappenmaker, meest een klein ingedrongen of gebrekkelijk mensch, die met geestige gezegden, kluchtige sprongen en andere gekheden, den vorst moest vermaken, wanneer hij in een kwaden luim was.

Aan zeker hof gaf de koning eens aan zijn nar een mooien gouden staf, met de voorwaarde dat hij dien moest afgeven aan hem, die grooter dwaas was dan hij. Eenigen tijd daarna werd de koning doodelijk krank en bij de velen, die hem voor het laatst bezochten was ook de nar. „Nu ga ik u spoedig verlaten,” sprak de vorst. „Waar gaat gij dan heen? vroeg de nar, — „Naar eene andere wereld.” „Zoo, en wanneer komt gij terug?” — „Nooit, gij weet wel dat wie naar de andere wereld gaat, nimmer wederkeert, gij moet nu geen grappen maken.” — „Ontzettend,” riep nu de nar, — „nimmer terug? wat een groote reis is dat! Gij hebt dan toch alles wel gereed gemaakt, opdat gij in de andere wereld goed moet aanlanden?” „Daar heb ik helaas, niet aan gedacht, riep de vorst uit, „ik weet niet waar ik kom en wat ik daar ontmoeten zal.” — „Dan moet gij mijn staf hebben,” zeide de nar, „die zulk een reis gaat doen, zonder zich voor te bereiden is grooter dwaas dan ik ben.” — Waarlijk, hij had gelijk; de eeuwige-

heid in te gaan, zonder bedacht te hebben wat er noodig is om zalig te mogen sterven, dat is meer dan dwaas, dat is ontzettend. Vóór eenigen tijd stierf een vrouw, die den Heere niet kende en daarom uitriep: „ik wil niet sterven, ik wil niet sterven,” — en toch, terwijl zij dat uitriep stierf zij. — Maar ik heb ook een meisje gekend, dat bijna acht jaren oud was, toen zij op haar sterfbed lag; zij had in de kerk en op haar Zondagsschool goed geluisterd, en de Heere had haar een nieuw hart gegeven. Op den dag van haar sterven riep zij: „Lieve Heere Jezus, haal mij spoedig in den hemel, want ik verlang naar U! Vader en Moeder! ik wilde wel bij u blijven, maar ik heb liever dat gij bij mij in den hemel komt.” Ziet, dat was een van de wijze maagden!

Het gevaar.

Eene dame, die in Londen vele zaken moest verrichten, had op zekeren dag een rijtuig nodig. „Hoever blijft gij van het gevaar verwijderd?” vraagt zij aan een koetsier, die op een der pleinen gestationeerd was. „Ik rijd op een haar, Mevrouw! ik ga midden door het gevaar en het deert 'mij nooit,” was het antwoord. „Dank u,” zegt zij, en herhaalt hare vraag aan een anderen koetsier. „Ik blijf altijd een meter van het gevaar af, Mevrouw! dan ben ik zeker dat het mij niet hindert,” antwoordde deze. „Zoo, zegt zij, en zich daarop tot den derden koetsier begevende, vroeg zij: „En gij, hoever ontwijkt gij het gevaar?” „Ik blijf altijd zoover mogelijk van het gevaar verwijderd,” antwoordde hij. „Gij zult mij rijden,” zegt hierop de dame en stapte het rijtuig in.

Wijkt van de zonde en wacht u ook voor de aanleiding daartoe. Vertrouwt niet op uzelf, steunt niet op eigen kracht, maar bidt met David: Heere, wend mijne oogen af dat zij geen ijdelheid zien!

Ik.

Daar zetelde geen machtiger afgod in ons binnenste dan ons eigen „Ik” Wat wordt aan dat monster al niet opgeofferd! Genot, geluk, rust, vrede, blijdschap; ja wat niet al. *Ik* wil het zoo, en omdat *ik* het wil, zal het gebeuren. In den regel heeft dat *ik* tot grond de hoogmoed, en tot voorwerp de booze lusten en neigingen des harten. Met dit verderfelijke driespan, rijd men het snelst op den weg des verderfs voort.

Ik wil, *ik* zal, *ik* moet; dat *ik*

Verneemt men ieder oogenblik;

De duivel haal dat helse woord,

Bij hem is 't, daar het thuis behoort.

Laat ge dat *ik* vrij, dan zal het u in den eeuwigen afgrond storten. Legt gij het aan de voeten van Jezus Christus, dan wordt het gebonden en gevangen gehouden tot gehoorzaamheid aan den wil en de woorden des Heeren.

Gods volk heeft evenwel altijd tegen de bewegingen van dat *ik* te strijden, want eerst na den dood zal het Gode geheiligd en ook Gode gezind zijn. Eerst dáár zal het volmaakt zijn: „Niet wat *ik* wil, maar wat *Gij* wilt, Heere, mijn God!”

De Aflaatbrief.

Frederik Myconius werd omstreeks het jaar 1490 geboren, en werd, door zijne ouders voor den geestelijken stand bestemd, al spoedig onderwezen in alle deelen van de leer der Roomsche Kerk. Hij studeerde dan ook ijverig en door zijne begeerte naar waarheid en wetenschap, onderzocht hij alles met buitengewone nauwkeurigheid. Hoemeer hij in zijne studiën vorderde, des te meer openbaarde zich bij hem de begeerte naar vergeving der zonden en naar de zaligheid. Met blijdschap vernam hij dan ook, toen hij op ongeveer 20-jarigen leeftijd, te Annaberg studeerde, dat aldaar de groote afgezant des pausen, Joh. Tetzel, komen zou om in den vorm van aflaatbrieven, de genade Gods en de vergeving der zonden, voor geld te koop aan te bieden. Onder klokgelui met vaandels en muziek, werd de aflaatkramer, door eene menigte geestelijken omgeven, binnen de stad en naar de kerk geleid; het was een ware zegetocht. In de kerk gekomen, zette Tetzel zich voor het altaar; aan de eene zijde stond een rood kruis waaraan het pauselijke wapen was opgehangen.

Aan zijne andere zijde stonden twee groote kisten de eene voor de inzameling der gelden bestemd, de andere gevuld met eene menigte aflaatbrieven, terwijl voor hem het groote roode kussen werd geplaatst, waarop de heilige pauselijke genadebrief lag.

Met kloppend hart en dringende begeerte naar zulk een aflaatbrief, luisterde Myconius naar de hoogdravende rede van Tetzel, die onder meer ook zeide: „De aflaten zijn het heerlijkste geschenk van God. Komt hier, ik zal u de brieven geven, waarin al uwe zonden vergeven zijn, ook zelfs die, welke gij later zult bedrijven, en om welke reden dan ook, zult willen bedrijven. Mijne heerlijkheid is grooter dan die van den H. Petrus, want hiermede heb ik meer zielen gered, dan hij. Door de aflaten worden dooden en levenden gered!”

„Hoort het, gij rijken en armen! hoe uwe overleden ouders en vrienden uit het ontzettend doodenrijk u toeroepen: Wij lijden zooveel smart! Gij kunt ons met uw geld verlossen! Wilt gij hen nu verlossen? de hemel is geopend, met 12 grossen kunt gij uw vader redden uit het vagevuur!”

Toen daarop de spreker uitriep, dat hij aan de armen, alleen ter eere Gods, een aflaat voor niet wilde geven, kon Myconius het niet langer uithouden, maar vroeg eene aflaat „om Gods wil”, zeggende dat hij een arm student was. Tetzel was evenwel hiertoe niet geneigd, en niettegenstaande Myconius en de geestelijken hem smeekten, om den armen student eenen aflaat te geven, riep hij: „Nee, geld moet ik hebben, al is het maar een enkele gros!” Dit schokte Myconius zeer.

Een der aanwezigen haalde toen een gros te voorschijn en bood die Myconius aan, die ernstig voor zich zag en toen zijn hoofd opheffende riep hij Tetzel en den geestelijken toe: „Gijlieden zult Gode reenschap geven, dat gij de zaligheid der ziel voor een geldstuk wilt verkoopen. Weg met uw boozen handel! waarop hij de kerk verliet. Toen verstond hij dat

God alleen de zonden vergeeft; hij verachtte van nu af den aflaatbrief en smeekte en verkreeg vergeving der zonden bij den Heere. Nu ging hem veel licht op en zag hij, dat alles om hem heen in den nacht van on- en bijgeloof verzonken lag.

Hij besloot daarop geheel alleen met den Heere te leven, en daar hem het kloosterleven daartoe het beste scheen, begaf hij zich naar een Franciscaner klooster, om daar gemeenschap te smaken met den Heere.

Zeven jaren lang zag hij zich in zijne verwachting teleurgesteld, want het kloosterleven was een kweek-school voor de ongerechtigheid. Nu zocht hij zijne vrede in opsluiting, kastijding en onthering; hoewel de angst en benauwdheid zijner ziel toenam. Het licht der genade zou evenwel helder aan hem geopenbaard worden. In November 1517 hoorde hij hetgeen Luther gedaan heeft, las de 95 stellingen tegen de Roomsche dwalingen en gevoelde zich aan Luther in den geest gebonden. Hij begon er over te spreken tegen de kloosterbroeders, doch nu werd hij de gehate man; niemand kon hem verdragen, allen kwelden hem zeer, zoodat hij eindelijk het klooster verliet, en nu niet meer verlangende naar een aflaatbrief, Luther bezocht, den weg der waarheid leerde kennen en tot het einde toe een krachtig medewerker der Hervorming mocht zijn. Tot aan zijn einde bleef hij de vriend van Luther.

Een snedig antwoord.

Een spotter vroeg eens aan een meisje of zij ook al aan een God geloofde. „Gij zult zeker wel wijzer zijn, niet waar?” vroeg hij. Het meisje dat reeds in hare jeugd den Heere mocht vreezen, gaf vrijmoedig getuigenis van hare liefde voor den Heere, omdat zij ondervonden had, dat die groote God naar haar, eenvoudig meisje, wilde omzien. „Zoo, zoo”, zei de spotter, weet „gij dan hoe groot uw God is?” „O, zeker!” riep zij uit, „mijn God is zóó groot, dat de hemel der hemelen Hem niet kan bevatten, en toch zóó klein, dat Hij in mijn hart kan wonen.

ADVERTENTIËN.

BERICHT.

Bij den ondergeteekende is de intekening opgesteld op de nieuwe uitgave van den **Staten-Bijbel**, door Dr. A. KUYPER, met medewerking van Dr. H. BAVINCK en Dr. F. L. RUTGERS; benevens op den **Heidelb. Catechismus**, door Ds. H. HOEKSTRA. Prospectus en eerste aflevering zijn voorhanden.

Tevens te bekomen het boekwerk getiteld: **Door Gods hand geleid**, bevattende het leven van den Hervormer Joh. Calvyn, 152 blad., in linnen band, à 40 cent; en het boekwerk **De Strijd in Nood**, een verhaal uit den 80-jarigen, 155 blad., à 35 cent, zeer geschikt voor Zondagsscholen; bij groote partijen goedkoop. Aan hetzelfde adres is te bekomen **Zions roem en sterkte, of verklaring van de 37 Artikelen der Nederlandsche Geloofsbelijdenis**, zooals in *De Heraut* van 28 September voorkomt. Ook is hij voorzien van alle **Christelijke Scheurkalenders**.

A. VOLKERS,

Bergstraat No. 8.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Allerlei.

De kracht van 's Heeren Woord.

Toen omstreeks het jaar 1865 de cholera in ons vaderland woedde, woonde in eene der straten van Amsterdam een man, die nu juicht in het nieuwe Jeruzalem voor den troon van Hem, die zegt: „Zie, Ik maak alle dingen nieuw.”

In de straat nu, waar deze man woonde, waren vele lijdens aan de cholera; 's morgens nog gezond, werden zij des avonds reeds weggedragen en gedurig kwam de zwarte wagen om weer nieuwe slachtoffers naar de begraafplaats te brengen. Hartverscheurend waren de jammerklachten van de bewoners dier straat. Op last van den geneesheer moest in elk huis en op elke binnenplaats, een medicament gebrand worden om de besmetting te keeren.

Onze goede vriend zat tusschen dezen jammer in, en huis aan huis ging hij, om de lijdens te bezoeken en hen te wijzen op den eenigen Borg en Middelaar. Boven hem, naast hem, rechts en links, over zijne woning, achter hem, overal lagen de kermende en stervende lijdens, en uit veler hart mocht hij nog een zucht hooren opgaan naar boven.

Op zekeren morgen werd er aan zijne deur geklopt. Een bedroefde vrouw, die achter hem in een steeg woonde, vroeg of zij en de familie in zijn tuin mochten komen, want zij kon het niet aanzien, dat haar dochter werd uitgedragen die den vorigen dag nog gezond was. Onze vriend antwoordde toestemmend en door een achterdeur werd de bedroefde familie in den tuin gelaten. Onze vriend ging in zijn huis, en een blaadje van den Scheurkalender afnemende, sprak hij tot zijne vrouw: „Laat ons hooren wat de Heere ons heden te zeggen heeft.”

Met groote, duidelijke letters stond voor dien dag de dagtekst aangegeven; hij las: „Ps. 91 : 7. Aan uwe zijde zullen er duizend vallen, en tienduizend aan uwe rechterhand; tot u zal het niet genaken.”

Kon er heerlijker opwekking, krachtiger ondersteuning en liefelijker bemoediging voor hen zijn? „Zullen wij nu, met zulk eene heerlijke belofte voor ons, die menschen in den tuin laten staan?” vroeg de man,

„o neen! laat hen binnenkomen.” „Lieve vrienden!” sprak hij, „de Heere komt met zijne oordeelen, komt binnen en laat ons zijn aangezicht zoeken, met boete en berouw over onze zonden.”

Weldra zaten een tiental rouwdragenden om zijne tafel en den huisbijbel opnemende las hij hen den 91sten Psalm voor, en wees hen op de noodzakelijkheid, om een schuilplaats gevonden te hebben bij den Allerhoogsten en in het dierbaar bloed van Jezus Christus gereinigd te zijn van de zonden. Voor zover bekend is, is dit voor één dier rouwdragenden tot zegen geweest, dat hij den Heere leerde kennen.

Van dat oogenblik af was zijn huis steeds een toevlucht voor bedroefden, en was er een kranke in de buurt, hij werd geroepen. Zijn huisgezin werd door de cholera niet aangetast, hoewel hij met zijne vrouw en kinderen de lijdens in de buurt steeds bedienden en verzorgden. Hij genoot aller liefde en achting, zoodat toen eenigen tijd daarna een booze vijand hem plagen en beïeëdigen kwam en de ruiten zijner woning wilde stukslaan, heel de buurt uitliep om hem te beschermen en den vijand een ernstige berisping met de vuist te geven.

Voor Gods volk was zijn huis een gedurig Bethel.

Die op den Heere vertrouwen, zullen niet beschaamd worden, want Hij is hun God.

De zegen van den arbeid.

De vrouw van een landbouwer trof de ramp, dat zij spoedig na haar huwelijk weduwe werd. Deze slag was voor haar ontzettend. Zij verloor alle moed en veerkracht. Zij kon den arbeid op de hoeve niet met de noodige ernst besturen, waarom zij die dan ook aan drie mannelijke en twee vrouwelijke dienstboden overliet. Zij verarmde echter zeer, niettegenstaande zij gedurig met de dienstboden over het werk sprak. Dag aan dag zat zij al zuchtende in hare kamer, en bepeinsde wat zij toch aan de dienstboden zeggen zou, opdat hare zaken beter zouden gaan. Vele bekenden had zij reeds geraadpleegd, vele nieuwe middelen had zij aangewend, maar niets baatte, zij ging steeds achteruit.

Er woode in het dorp een oud man, die veel

ervonden had in zijn leven, en die door goede begevingen aller achtiging had gewonnen. Eindelijk begaf zij zich ook tot hem, klaagde hem haren d en vroeg hem om raad. „Zoo gij mijne raad uwe opvolgt, dan kan ik u goede uitkomst brengen,” zeide hij, en een vel papier nemende begon daar wat op te schrijven. Nadat hij het vel papier in elkaar gerold, dicht gelakt en met zijn zegel zegeld had, zeide hij: „Neemt deze rol in uw hand doorwandelen hiermede elken morgen, elken middag en elken avond uwe geheele hoeve, van den kelder tot den kelder, in alle hoeken, ook de stal en het land zult gij bezoeken, slaat niets over; gij hebt niets anders te doen, dan driemaal daags uw huis land te doorwandelen met deze rol in uwe hand; na een geheel jaar lang zult gij dit doen en eerst daarna begint gij lezen wat ik in de rol geschreven heb.” „Ongeloovig, half glimlachend zag zij den grijsrd aan; evenwel om het eerbiedwaardige van den aanbelofde zij hem, getrouw zijn raad te zullen volgen.

Den volgenden morgen vroeg begon zij haar vreemde afdeling, met de geheimzinnige rol in de hand. Zij moest er even om lachen, en toen zij eenmaal eind was geweest, dacht zij, of het niet beter zou zijn om deze dwaze vertoening maar te staken, meer nog, omdat haar dienend personeel haar zoo onderlijk had nagekeken. Evenwel zij hield vol en vernieuwde gedurig hare tocht.

Al rondwandelende ontwaarde zij gedurig nieuwe dingen.

„Grietje!” riep zij op eenen morgen toen zij op den veld kwam, „wat is dat voor waschgoed, dat in die hoek ligt, dat heb ik reeds lang gemist, dat schijnt door de muizen stuk geknaagd te zijn?” „Och ja, vrouw!” antwoordde Grietje, „wij hebben hier ook zoo'n last van muizen, ik heb dat goed maar in die hoek geborgen, dat kan toch niet meer gebruikt worden.”

„Daar moet ik beter op letten,” zuchtte de vrouw en ging voort. Op het land komende vond zij de drie knechts op eene omgekeerde wagen zittende en een lustig hunne pijpen rokende.

„Moet dat zoo gaan?” vroeg zij, en de knechts opstaande, togen spoedig aan den arbeid.

De stal was vuil, de koeien waren vermagerd, de geit blaakte van honger, in de schuur lag alles door elkander, ja, overal vond zij reden tot ergernis en droefheid.

Nu bleken hare wandelingen noodzakelijk te zijn, de moed kwam weder in haar, en hoewel de rol haar nog altijd onverklaarbaar was, doorzocht zij alles met zulk een nauwgezetheid, dat zij steeds werk en afleiding had. Allengs kwam in haar huis een hervorming tot stand.

Na een half jaar was de toestand in haar huis geheel anders dan voorheen; vuilheid, wanorde en achteruitgang hadden plaats gemaakt voor orde, regel en welvaart; de hoeve had weder een vriendelijk aanzicht en vrede heerschte er in huis. Op zekeren dag bezocht zij haar ouden raadsman en deelde hem

mede, dat het raadsel haar opgelost was, en verzocht hem nu den rol te mogen openen. Glimlachend stemde hij toe, de zegels werden verbroken en zij las: „Wees getrouw in al uwen arbeid, want de hand des vlijtigen maakt rijk.”

Dit woord werd nu haar levensspreuk, zij genoot het goede van haren arbeid en werd zoo gezegend, dat zij nog tot eenen zegen voor de armen mocht zijn.

De arbeid is geen straf, maar een zegen. Ieder mensch heeft een beroep; evenwel dient gevraagd, of dat beroep tot zegen of tot verderf leidt. Hebt gij een beroep dat tot verderf leidt, breekt het oogenblikkelijk af en werpt het in den naam des Heeren van u, God zal u anderen arbeid aanwijzen. Leidt u beroep tot zegen, dan is het een goddelijk beroep. Weest dan getrouw.

De Heere is goed.

De vrome Thomas had veel zorg. Een groot gezin en een karig dagloon, brachten hem geen overvloed; maar toch, de Heere was goed, dat wist hij, en Hij zou hem niet verlaten. „Maar zou de Heere dan nu van ons weten,” zeide hij op eenen avond tot zijne echtgenoot, toen hij bijna moedeloos was geworden; voor het eerst was er geen avondeten, geld was er ook niet, en daar zij de laatste dagen reeds karig gevoed waren, gevoelde zij voor het eerst wat honger was. Zonder iets genuttigd te hebben gingen allen naar bed en sliepen spoedig in; alleen Thomas kon niet slapen. Toen allen sliepen, stond hij op en begaf zich naar buiten, om in de nachtelijke ure op te zien naar de sterren en te spreken met zijn Heer. De Heere was goed, dat ondervond hij, want zijne ziel werd verkwikt, omdat de Heere tot hem zeide: „Ik ben uw heil!” Toen hij in zijne woning terug was gekeerd, vond hij tot zijne verbazing op de tafel een brood en een groot stuk gebraden vleesch staan. Hoe kwam dat hier? hij had niets vernomen en zijne huisgenooten konden dat niet hebben nedergezet! Hij stond verbaasd, en een traan van dankbaarheid kwam in zijn oogen.

Vol ontroering wekte hij zijne echtgenoot en kinderen. Zij wisten niet wat zij zagen. Vader, wie heeft dat gebracht? riepen de kinderen — „Ik weet het niet,” sprak de vader, „maar wij mogen geloven dat de Heere het ons gezonden heeft.” Het duurde dan ook niet lang of allen zaten, hoewel het nacht was, smakelijk te eten, en wel verzadigd en verkwikt genoten zij daarna een aangename rust. Met een loflied in het hart en op de lippen, mochten zij den volgenden dag aanvangen, maar het was hun een geheime zaak, hoe in den nacht hunne tafel zoo wel voorzien was geworden. Zij onderzochten hier en daar, maar niemand kon dat raadsel oplossen; eindelijk besloten zij om van alle menschen af te zien en alleen te bedenken dat de Heere voor zijn volk zorgt. Hij toch is het die in duren tijd en hongersnood, zijn erfdeel nooit verlaten zal of zal doen

omkomen. Hierop vertrouwende, stelden zij al hunne bekommernissen en zorgen in Zijne hand en mochten steeds ervaren dat de Heere goed is.

Na ongeveer twintig jaren was de vader in een gezelschap, waarin gesproken werd over een man die buitengewoon gierig was. Een van zijne vroegere dienstboden verhaalde, dat hij een groot vermogen bezittende, nochtans zoo aan zijn geld gehecht was, dat geen arme ooit een aalmoes van hem ontving. Het gebeurde evenwel in eenen nacht, dat hij benauwd werd en niet slapen kon; hij was zoo onrustig en wist niet waarom.

Eindelijk viel hij in slaap, doch kwam met een schrik wakker, daar hij droomde, dat zijn arme buurman met zijne kinderen van honger stierven. Dit vond hij akelig, maar hij sliep weer in. Andermaal droomde hij hetzelfde en kwam weder wakker, het was hem of hij de armen om brood hoorde roepen. Weder sliep hij in, doch met sterker kloppend hart kwam hij nog eens wakker, want nu driemaal droomde hij, dat zijn buurman om brood voor zich en zijne kinderen riep, en zag hij hen reeds uitgeleerd op den grond liggen.

Daarop verliet hij zijn bed, riep zijne dienstboden wakker en beval de eene om brood en vleesch bij zijn buurman te brengen. Zijn bediende gehoorzaamde, vond bij den arme de deur geopend, zette de spijs op de tafel en vertrok. Den volgenden dag verbood de gierigaard, dat zijne dienstboden er over spreken zouden, op straffe dat zij onmiddellijk hunne dienst zouden moeten verlaten, want hij zeide, zich te schamen over zijne dwaasheid, dat hij zich om eene droom zoo beangst had gemaakt en ook nooit weer zulke dwaasheden begaan zou, om dat heerlijke vleesch en brood, zoo maar weg te geven.

De vader, die dit verhaal had aangehoord, begon nu tot lof van den Heere te zeggen dat hij die arme was en juist in dien nacht, naar buiten was gegaan om den Heere om redding te smeeken. „De Heere is goed en groot,” riep hij uit, „die zelfs den gierigaard gebiedt om zijn volk te verzorgen. Ja, zalig zijn zij die uit de hand van zulk een God mogen leven. Zij hebben geen gebrek aan eenig goed!”

Het Opperhoofd.

Het is een zwaren arbeid welke een gezondene van den Heere te verrichten heeft, als hij het Woord van den levenden God moet brengen aan die heidenen, die nimmer den liefelijken Naam van den Heere Jezus gehoord hebben; en die zich nog buigen voor houten en steenen beelden, om die te aanbidden als hun God. Veel moeielijkheden hebben zij te doorworstelen, veel ontberingen te lijden, ja zelfs gevaar voor hun leven hebben zij te duchten; en zoo de Heere dan hun sterkte niet was en zij door de liefde des Heeren niet gedrongen werden, dan zouden zij zeker onder de vele gevaren en tegenheden bezwijken. Doch de Heere is overal, en bijzonder onder de heidenen wil Hij betoonen, dat Hij de levende, de machtige Heere is. Hij doet wonderen, Hij verhoort

het gebed, en verandert booze harten, dat ze Hem liefhebben en blijmoedig dienen. Dat ondervond ook een zendeling die door het Rijnsche Genootschap was uitgezonden naar Zuid-Afrika. Daar zou hij arbeiden onder de ruwe, wilde Bassuto's. Hij ging heen als een blijmoedig reiziger naar de eeuwigheid, om zijne medereizigers die in dat land woonden en den Heere des hemels en der aarde niet kenden, te wijzen op het Lam Gods, dat de zonde wegneemt en vrede met God heeft teweeggebracht.

Hij werd door de Bassuto's vriendelijk ontvangen, zij betoonden eerbied voor dien blanken man en luisterden begeerig naar hem, als hij tot hen sprak over den „grooten God”, die den hemel, met de zon, maan en sterren, de wolken, het weerlicht en de wind gemaakt heeft; Die ook de aarde uit niets heeft voortgebracht en nog onderhoudt. Het volk begon hem achting toe te dragen en lief te hebben. Slechts één was er die hem vijandig was, namelijk het opperhoofd van den stam waaronder hij verkeerde. Deze, een zeer wantrouwend man, vreesde dat de zendeling opperhoofd zou worden, en hem wegjagen of doden. Daarom begon hij hem te plagen, denkende dat de zendeling dan wel vluchten zou. Doch hierin had hij zich vergist, de zendeling bleef en won al meer de liefde van het volk.

Dat verdroot dien boozen man, en toen hij zag dat zijne plagerijen vruchteloos waren, besloot hij zelf weg te gaan en zijn stam te verlaten.

Op zekeren dag liet hij zijn ossenwagens in gereedheid brengen, verzamelde zijne vrouw, kinderen, slaven en al wat hij van zijne bezittingen kon medevoeren en vertrok, hopende in de binnenlanden goede gelegenheid te vinden om zich te vestigen. Dagen lang zwierf de kleine karavaan door heete zandvlakten, waar de brandende zonnestrallen alles verschroeiiden. De reis ging niet voorspoedig, en het duurde niet lang of de voorraad water, welke hij had medegenomen, was bijna verbruikt. Hij hoopte evenwel spoedig aan eene plaats te komen, waar water te vinden was. Doch, hierin werd hij teleurgesteld. De dorst begon hen te kwellen en nergens vonden zij water. Eerst stierven zijn ossen van dorst, daarna zijn volgelingen en slaven, en ook zijn kinderen zag hij een voor een bezwijken. De nood was hoog. Slechts zijne vrouw en één kind waren met hem nog overgebleven, al de anderen waren gestorven. Zoover hun oog zien kon, zagen zij niets dan zand. Alleen de nacht bracht hun eenige verkoeling aan, maar als de dag was aangebroken, gevoelden zij weer al het vreeselijke van den dorst. Eindelijk besloten zij op den wagen gezeten, den verschrikkelijken dood af te wachten. Nog eene poging zou hij wagen; hij groef zeer diep in den grond, en vond daar een weinig vochtig zand, dat hij op de borst van zijne vrouw en kind legde, waardoor zij voor eenige oogenblikken lafenis vonden. Terwijl hij toen weemoedig zijn smachtende vrouw en eenig kind aanzag, kwam eensklaps (en zie hier het werk van den Heiligen Geest), het woord van den zendeling voor zijn aandacht: „Mijn God zegt: zoo iemand dorst, die kome

tot Mij en drinke." De arme Bassuto viel op de knieën en riep uit: „o God van den blanken man! zoo Gij de ware God zijt, help mij!" Andermaal begon hij in den grond te graven, en ziet, er kwam water.

Gij kunt u geen denkbeeld maken van de blijdschap van dien man; hij dronk, ook zijn vrouw en kind, en met dit water kwamen ook de krachten weer in hen. Daarna vulden zij de lederen waterzakken die zij bij zich hadden; en beladen met dezen rijken buit, keerden zij terug en trokken langs den naasten weg naar hunne oude woonplaats.

Allereerst bezochten zij den zendeling en deelden hem het wonder mede, waarin hij gelegenheid vond om hen te wijzen op den grooten God, die nu ook aan het opperhoofd Zijne liefde had bewezen.

En de Heere die zijn eigen werk kroont, veranderde het hart van dezen ruwen heiden, zoodat hij van het water leerde drinken dat in eeuwigheid niet meer doet dorsten.

Voor de hervorming.

Het zag er treurig uit in het begin van de 16e eeuw; niet alleen dat on- en bijgeloof de heerschende machten waren, maar zelfs werden de leeken der kerk opzettelijk bedrogen en misleid. In het jaar 1507 klopte een jongeling, Johan Jetzer, aan de groote poort van het Dominicaner klooster te Bern, aan. „Eerwaarde Pater!" zeide hij, toen de deur geopend was, „mag ik hier binnen komen, en mij als kloosterbroeder, aan den dienst des Heeren wijden?"

Toen de geestelijke bemerkte dat hij geen geld of goederen medebracht werd hij afgewezen.

Eenigen tijd daarna stond hij weder voor de poort, met dezelfde vraag, evenwel met de bijvoeging: „Ik heb mijn geheele vermogen medegebracht, bestaande uit eenige zijden stoffen en 53 Gulden." Nu werd hij toegelaten. Nu meende hij een rustig leven te kunnen leiden, en zich ongestoord aan boetedoeningen, bidden en studeeren te wijden.

Toen hij zich des avonds ter ruste had gelegd, werd hij door een vreemd geraas gewekt, en telkens als hij insliep, verhief zich dat vreemde geluid in zijne cel, zoodat hij met vreeze vervuld werd en er ernstig over dacht om te vluchten.

Den volgenden nacht werd hij gewekt door zware zuchten, welke geslaakt werden door een wit spooksel dat naast zijn leger stond. Verschrikt sprong hij op. „Ik ben", sprak het spooksel, „een geest, welke ontvlucht is uit het vagevuur!" „Daar kan ik niets aan doen!" riep Jetzer. „Waarom helpt gij mij niet?" gilde de geest, hem bij de keel grijpende. „Hoe kan ik u dan helpen?" vroeg Jetzer in doodsangst. „Gij zult u, eene week lang, geeselen, dat de stralen! loed u langs het lichaam loopen en op uw knieën voor het altaar in de kapel blijven liggen." Daarna verdween de geest. De arme jongeling voldeed hieraan, en als hij bebloed in de kapel nederlag, stroomden den geheelen dag het volk de kapel uit en in, om

den heiligen jongeling te zien, aan wien een bedroefden geest uit het vagevuur verschenen was. Zijne biechtvader troostte hem gedurig, zeggende, dat zijn loon groot zou zijn. De volgende week verscheen de geest hem weder, en zeide: ik ben zeer tevreden over u en spoedig komt de Heilige Maagd Maria zelf tot u. Onder ijselijk zuchten en kermen verliet hem het spooksel.

Jetzer was vol vrees, als hij zich ter ruste legde, want hij wist niet wat vreemde zaken hem nog zouden overkomen. Eindelijk verschijnt Maria, zij was zeer vriendelijk en gaf hem drie tranen van Jezus, drie druppelen van zijn bloed, een kruis en een brief welke hij aan Paus Julius II moest overhandigen. Zij beloofde hem veel heerlijkheid, en daarop zijn hand nemende, doorboorde zij dien met een priem. Jetzer gilde van pijn; Maria troostte hem en verbond de hand, met een doek, welke haar Zoon, zeide zij, gedragen had, toen Hij uit Egypte kwam. Daarna werd ook zijn andere hand gewond, ook zijne voeten en de zijde, opdat hij de wonden Christi zou dragen en een begenadigde zijn. Maria vertrok. De andere kloosterbroeders kwamen hem verzorgen, gaven hem medicijnen en brachten hem in eene kamer die behangen was met schilderijen, het lijden des Heeren voorstellende. „Hij verdraagt het Kruis van Christus," sprak het volk, dat met menigte kwam, om den heiligen lijder en de vijf heilige wonden te zien; zij benijdden hem allen.

De lijder was met deze onderscheiding gansch niet ingenomen. Hij gevoelde zich niets heiliger met zijne heilige wonden en hoewel zij langzaam begonnen te genezen, was hij somtijds zoo boos, dat het schuim hem op den mond kwam. Nadat hij op eenen avond, zijn licht had uitgeblazen en trachtte in te slapen, ging eensklaps de deur van zijne cel open en weder kwam Maria hem bezoeken. „Johan", zeide zij, „gij zijt gelukkig!" „Dat is de stem van mijn biechtvader!" riep Jetzer uit, en . . . Maria verdween.

Den volgenden nacht, kwam zij op nieuw, om hem te bestraffen, maar terwijl zij sprak, riep hij luide uit: „Ja, zeker! het is de stem van mijn Prior!" Toen greep hij een mes en wilde de witte verschijning te lijf, doch Maria wierp hem een groot tinnen bord tegen het hoofd en verdween onder deze verwarring. Nu was het geheim opgelost; de geheele vertooning was niets, dan eene list van de geestelijken om invloed op het volk te kunnen uitoefenen. Met zulk bedrog werd het volk misleid, en de kracht der geestelijken bestond alleen in het verspreiden van verhalen omtrent mirakelen en verschijningen.

Kinderversjes.

Ziet gij dien armen man,
Met zijn versleten rok?
Van uitzicht vuil en zwak
En leunende op zijn stok?
Hij strompelde van huis tot huis,
En heeft geen eigen dak of kluis.

Bedenk, de lieve Heer
 Gaf u een grooten schat:
 Spijs, kleeding, — ja nog meer
 Dan gij zelfs noodig hadt.
 En zoudt gij dan dien armen bloed
 Niets geven van uw overvloed?

Psalm 34 : 6 en 7.

Komt, kind'ren, hoort naar mij;
 Neemt mijn' getrouwen raad in acht;
 Ik leer, opdat ge uw' plicht betracht,
 Wat 's Heeren vreeze zij.
 Hebt gij in 't leven lust,
 In dagen waar men 't goed' in ziet,
 Waarin men vrij is van verdriet,
 Daar niets ons heil ontrust?

Houdt dan uw tong in toom;
 Dat zij nooit schand'lijk spreek of smaal';
 Dat nooit bedrog of leugentaal
 Op uwe lippen koom'.
 Betreedt het rechte spoor;
 Veracht het kwaad, jaagt naar den vreë;
 God ziet de vromen, en hun beë
 Geeft Hij altoos gehoor.

De zonde.

Ach, die zonde, ach die zonde!
 Altijd in mijn hart gevonden,
 Waar er toch meë heen gespoed?
 'k Kan ze maar niet uit mij drijven,
 Hoe ik tob, ze zijn en blijven,
 Meester van mijn jong gemoed!

Jezus heeft den weg gewezen,
 Toen Hij sprak: „Ik zal genezen,
 Allen, die vermoeid, belaân,
 Zich geloovig tot Mij wenden
 Met hun' zonden en ellende!”
 Komt dan, dus tot Hem gegaan.

Zegt Hem: „Zie, hier ben ik, Heere!
 Dat uw goede Geest mij leere
 Strijden tegen al dat kwaad;”
 't Zal u dan ook spoedig blijken,
 Dat de zonde weg zal wijken,
 Als gij slechts tot Jezus gaat!

Jezus, de Ontfermer.

Welk een schat van lief'lijkheden
 Tusschen Jezus' krib en kruis;
 Ziet den Heiland binnentreden,
 In zoo menig vlek en huis!
 „Wil niet vreezen” — 't is zijn woord, —
 „Maar oprecht, geloovig wezen!”
 Als die stemme wordt gehoord
 Is er in het hart geen vreezen.

Ach, wat schuimen hoog de baren,
 Op het Galilésche meer!
 Wie toch zal den storm bedaren!
 Hoort, ze roepen tot den Heer:
 „Meester, hoed ons: wij vergaan!”
 „Zwijg, wees stille!” is zijn spreken
 Tot den wind, die 't heeft verstaan...
 Al hun angsten zijn geweken!

Jezus innerlijk bewogen,
 Helpt en redt uit allen nood.
 Door zijn Godd'lijk alvermogen
 Geeft Hij hongerigen brood.
 Vijftal brooden slechts, en ziet!
 Vijfmaal duizend menschen spijzen!
 Wie zou zulk een Heiland niet
 Lof en dank en eer bewijzen?

Jezus balsemt alle wonden,
 En zijn zegenende mond
 Wil vergeven al de zonden....
 Zóó, zóó gaat de Christus rond!
 „God uit God, en Man van smart,
 „Blik op ons genadig neder;
 „Reinig ons arglistig hart,
 „Gij die heilig zijt, maar teeder!

P. v. E.

Blijf getrouw.

In Afrika, waar het heidendom nog in zwarte duis-
 ternis verkeert, wordt vaak opgemerkt dat de Heere
 ook daar de Zijnen heeft, die hoewel geplaagd en ver-
 volgd wordende, het bewijs leveren, dat de schaapjes
 des Heeren nooit uit Zijne hand gerukt worden.

Op een plantage, in welks nabijheid een zendeling
 woonde, werkte eene oude vrouw, die den Heere
 kende als haar deel en eeuwig goed, die haar de
 zonden vergeven en vrêde voor de ziele gegeven had.
 Niets kon haar dan ook beletten, dat zij begeerde de
 samenkomsten van enkele Christenen met den zende-
 ling bij te wonen. Zij had een zoon van zestien ja-
 ren, die met haar medeging naar de prediking van het
 woord des Heeren. Reeds vroeg openbaarde zich bij
 hem het werk des Heeren; zijn hart werd geopend,
 zoodat hij acht gaf op het woord, en hij gebogen
 werd om met belijdenis van schuld, genade en ver-
 geving te vinden in het bloed des Lams. Hij ging
 elken Zondag mede ter kerk, niettegenstaande hij heen
 en terug een reis van eenige uren moest maken.
 Somtijds bleef hij den Zondagnacht bij den zende-
 ling doorbrengen en kwam dan 's Maandags morgens
 bij zijn meester terug.

Langen tijd ging dit goed, omdat zijn meester, een
 Christen in naam, meestal den Zondag in dronken-
 schap doorbracht, en dan eerst des Maandagsmiddags
 op de plantage verscheen. Daardoor bemerkte hij niet
 wanneer het volk op de plantage aan den arbeid
 ging. De opzichter droeg den jongeling echter veel
 achtting toe.

Eens op een Maandagmorgen gebeurde het, toen

Ali, zoo heette onze jongeling, vermoed zijnde van de reis, wat laat op de plantage kwam, dat zijn meester hem voor was. Dadelijk werd hij bij hem geroepen, en daar hij wist dat zijn meester zeer boos en hard was, verklaarde hij hem openhartig de volle waarheid. Zijn meester antwoordde, dat hij zich met die dwaasheid niet kon ophouden, en het niet dulden zou, indien er op de plantage over de godsdienst gesproken werd.

„Wat ik je gebied moet gebeuren,” bulderde hij, „ik ben je God; ik veroorloof je niet meer dat je daar heen gaat, zorg dus dat het niet meer gebeurt”.

De vreeze des Heeren leefde zoo in Ali's hart, dat hij zonder de heiliging van den dag des Heeren, en het samenkomen met de kerk, niet leven kon, waarom hij dan ook, daar hij des Zondags niet behoefde te werken, besloot om het gebod des Heeren te stellen boven het gebod van een zondig mensch.

Steunende op den Heere, geen lijden vreezende, ging hij des Zondags opnieuw vroeg op reis, om tijdig in de kerk te kunnen zijn. Weken lang, zelfs eenige maanden ging dit goed, totdat zijn meester op een Maandagmorgen, weer vroeger dan gewoonlijk, op de plantage zijnde, bemerkte dat Ali een half uur later aan den arbeid toog. Hij was woedend en gaf bevel om Ali dadelijk bij hem te doen brengen.

„Waar komt gij zoo laat vandaan?” vroeg hij op een toon die Ali het hart deed beven. „Ik ben gisteren naar de vergadering der Christenen geweest, Massa! en was zoo vermoed van het loopen, dat ik eerst een half uur later beginnen kon,” was zijn antwoord.

Nu liet de meester den man roepen, die de slaven moest afstraffen, en tegelijk Ali's moeder om haar de ongehoorzaamheid van haar zoon voor oogen te houden. Na een booze vermaning liet hij den jongeling geeselen, om den schrik in de harten der andere slaven te brengen.

Toen Ali een aantal geeselslagen ontvangen had, sprak de meester tot hem: „Ali, ik heb je gezegd dat ik je God ben, en dat zult ge bekennen. Verklaar nu dat niet Jezus, maar dat ik Massa, uw God ben, anders laat ik je doodgeeselen.” Het bloed gutste reeds uit zijn lichaam, nochtans bleef hij zoo stil, als het mogelijk was, niettegenstaande zijn moeder op eenigen afstand moest staan, en van smart geen woord spreken kon. „Ik kan niemand God noemen, dan die mij om Jezus wil al mijne zonden vergeven heeft. Ik wil alles voor u doen, maar u mijn God noemen, dat mag, dat kan ik niet.”

Na het hooren van deze belijdenis gaf de meester bevel om hem zoolang te geeselen, totdat hij de gevraagde verklaring had afgelegd.

Doch Ali riep den Heere aan en stierf onder deze wreede behandeling. Zijne moeder viel bij het bloedende lijk van haar eenigst kind neder, en dankte, onder een tranenvloed, den Heere, die haar zoon kracht had geschonken, om den Heere Jezus niet te verloochenen, maar tot in den dood getrouw te blijven.

Witter dan sneeuw.

Een predikant had de gewoonte een klein boekje bij zich te dragen, het had slechts drie bladen; het eerste blad was gitzwart, waarop met krijt geschreven was: „mijne zonde”; het tweede blad was rood, en daarop stond: „het bloed van Christus”; het derde blad was helder wit, en bevatte de woorden: „mijn hart”.

Dat boekje nam hij bij het bezoeken zijner gemeenteleden mede, en gebruikte het als gelijkenis, daaruit verklarende, de zwaarheid der zonde, waardoor wij den toorn Gods verdiend hebben, en geen recht hebben op eenig goed, ook niet geneigd zijn tot eenig goed, maar wel tot alle kwaad.

Het tweede blad wijst op het dierbaar bloed van het onbestraffelijke Lam, dat vergoten is tot vergeving der zonde.

Het derde blad is mijn hart, dat in mijn oog gelijk is aan het eerste blad maar in 's Heeren oog, om de verdienste van den Heere Jezus Christus, zoo wit is, ja witter nog dan sneeuw; want die overgegaan is uit den dood in het leven, dien rekent de Heere de zonde niet meer toe, maar wel de volkomen reinheid en vlekkelooze heiligheid van Jezus Christus.

Vraagt dan iemand, wat witter is als sneeuw, dan dient geantwoord: „een ziel die gewasschen is in het bloed van den Heere Jezus.”

Zinnebeelden.

Hoe zinnelijk en tot het zichtbare getrokken de mensch is, bleek al spoedig bij de Christenen in den na-apostolischen tijd. Niet geheel te rechtvaardigen, maar onder de ontberingen en vervolgingen toch begrijpelijk was het, dat de eerste Christenen zichzelf en hunne woningen versierden, met zinnebeelden betrekking hebbende op Christus en de goddelijke waarheden.

Joden en Heidenen verweten hun altijd, dat zij geloofden in een Christus die gekruisigd was, en het kruis was een eeuwige schande; maar als bewijs dat de eerste Christenen van geen anderen Christus wilden weten, hingen zij een kruis aan den wand hunner woning als protest tegen het smaden van den vijand; eenigen droegen het somtijds ook op de borst.

Deze versiering gaf aanleiding tot beeldendienst, waarom dan ook in sommige kerken, hiertegen geprotesteerd werd met een kruisbeeld, waaronder dit bijchrift te lezen stond:

Het Christusbeeld, dat gij hier ziet;
Is Christus' beeld, maar Christus niet;
Daarom aanbidt geen hout of steen,
Maar Christus uwen God alleen.

Het beeld van een herder, die een lam in de armen of op den schouder droeg, werd ook bij velen gevonden; zinspelende op 's Heeren Woord: „Ik ben de goede Herder.” Ook vond men bij hen het beeld eener zwevende duif, als teeken van de, door den H. Geest in het hart van Gods volk gewerkte Christelijke liefde. Verder vond men bij velen eene tee-

kening, eenige visschers voorstellende, staande aan het strand en gereed hunne netten in de zee te werpen. Dit beteekende, dat Christus, door zijne gezanten, de zielen der menschen vangt uit den stroom des verderfs, om ze deelgenooten te maken van het koninkrijk der hemelen; het bijschrift voor deze teekening luidde:

O, Jezus, Heiland!
 Gij visscher van de menschen,
 Gij lokt en redt
 Uit den stroom der zonde,
 De heilige visschen;
 Uit den vloed van zielsverderf,
 In uw zoet en zalig leven!

Een schip, over de golven heen, omhoog, naar den hemel zeilende, stelde de Kerk voor, die, hoe ook door golven bestookt, zeker toch den hemel, de haven van eeuwige rust bereiken zal.

Het Anker, stelde voor de zekere hoop en het onwrikbaar geloof, dat steeds koers doet houden in den weg des Heeren.

De Harp, wees op de blijdschap die de Heere in het hart zijner verlostten geeft, waardoor het lied des lofs in psalmen en lofzangen geboren wordt. Eindelijk droegen velen ook nog een ring aan den vinger als beeld van broederlijke liefde. Saturnius, de martelaar, die omstreeks het jaar 210 na Chr. stierf, voor de wilde dieren geworpen, en reeds doodelijk gewond zijnde, nam den ring van zijn vinger, doopte dien in zijn eigen bloed, en gaf dien aan Pudens, een Romeensch soldaat, die tot het geloof in Christus gekomen was, zeggende: „Neemt dezen ring tot gedachtenis aan mijn geloof, laat u door de vervolging niet ontmoedigen, maar wordt in het geloof bevestigd, vaartwel!”

Verdraagzaamheid.

Prachtig zag het er uit, in eene kleine stad van ons vaderland; de huizen waren met groen behangen en de Nederlandsche driekleur wapperde vroolijk in den wind. Het 50-jarig feest van Neêrlands onafhankelijkheid werd gevierd: alle standen en rangen mochten er zich in verheugen. Keurige triumfwagens, een gekostumeerde optocht, muziek- en zanguitvoeringen behoorden onder de feestelijkheden van den dag. Te midden van dit alles moest ook de verdraagzaamheid een zegetocht houden. Geheel door eene eerewacht omgeven en door zes paarden getrokken reed daar de buitengewoon versierde triumfwagen, waarop met groote letters geteekend stond: „De Verdraagzaamheid”. Eene ronde tafel, waarop drie wijnflesschen met even zooveel wijnglazen aanwezig waren, stond in den wagen, terwijl de Eerwaarde heeren: de pastoor, de rabbijn en de predikant in gezellig gesprek om de tafel zaten.

Ziet, dat was aanschouwelijk onderwijs; eene nieuwe manier om het volk te onderwijzen, of is dat ook spelen met het heilige?

Eerlijkheid.

Eerlijk zijn! Dat wil ieder mensch; ook de meest oneerlijke, stelt er bijzonder eer in om als eerlijk man te worden aangesproken, en zou in blakende woede ontsteken wanneer gij zijne eerlijkheid in twijfel trokt. Zie het aan den speler; zelfs bij den meest harts-tochtelijken dobbelaar. In een kring van spelers om de speeltafel gezeten, kan niets de gemoederen zoo in vlam zetten, dan dat een uit hen valsch speelt. Zoo is in het natuurlijk hart nog altijd een trek aanwezig van eerlijkheid!

Dat geeft nog kracht in het zedelijk leven. Dat behoedt de maatschappij nog voor ondergang. Deze trek is nog een sieraad voor den mensch.

Geheel anders wordt het, zoo ge vraagt, wat God de Heere eerlijk noemt. In eene zelfde zaak zult gij u schuldig moeten bekennen aan onoprechtheid en oneerlijkheid, terwijl gij voor de menschen uwe oprechtheid zult kunnen handhaven.

Evenwel, ook in uw beste werken voor het oog, zult gij voor den Heere moeten uitroepen: Genâ, o God, genâ!

Dat verstaat alleen het kind van God.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

9 November. *Instelling van het pascha.*

Exod. 12 : 1—28.

Te leeren: Exod. 12 : 28 en 1 Cor. 5 : 7; Ps. 118 : 7.

Vóordat de algeheele verlossing uit Egypte geschiedde, gaf de HEERE met het oog daarop, aan Mozes voor Israel voorschriften van hetgeen bij die verlossing gedaan en daarna ter gedachtenis onderhouden moest worden. De maand *Abib*, waarin de verlossing plaats vond, zou voor Israel de *eerste* der maanden zijn, waarmede het kerkelijk jaar zou aanvangen, omdat Israel door die verlossing tot een zelfstandig volk worden zou, dat in onderscheiding van andere volken, geheel aan Jehovah gewijd was. Begon het *kerkelijk* jaar met de maand *Abib* (ongeveer gelijk aan de laatste helft van Maart en de eerste helft van April); het *burgerlijk* jaar begon met de maand *Tischri* (aanvangende half September), zoodat de *eerste* maand van het kerkelijk, de *zevende* maand van het burgerlijk jaar was. Het jaar was verdeeld in 12 maanden van bijna 30 dagen, zoodat het slechts 354 dagen telde. Ontbraken er dus ongeveer 10 dagen aan, telkens werd om de drie jaren een maand bijgevoegd, die, daar de laatste maand des jaars *Adar* heette, *Veadar* (en *Adar*) genoemd werd. De namen der maanden dagteekenen grootendeels uit den tijd na de ballingschap. Sommige maanden werden voor en na de ballingschap verschillend genoemd. Ziehier een volledige lijst:

Maand kerk. jaar.	Maand burg. jaar.
----------------------	----------------------

1	7. Abib (Exod. 13 : 4) of Nisan (Neh. 2 : 1).
2	8. Ziv (1 Kon. 6 : 1) of Ijar*.
3	9. Sivan (Esther 8 : 9).
4	10. Thammuz*.

- 5 11. Ab*.
- 6 12. Elul (Neh. 6 : 15).
- 7 1. Ethanim (1 Kon. 8 : 2) of Tischri*.
- 8 2. Bul (1 Kon. 8 : 38) of Marchesvan*.
- 9 3. Chisleu (Neh. 1 : 1).
- 10 4. Thebet (Ester 2 : 16).
- 11 5. Schebat (Zach. 1 : 7).
- 12 6. Adar (Esther 3 : 7).

De namen met een * geteekend, komen in den Bijbel niet voor.

Niet meer de herfstmaand, maar de lentemaand zou de eerste des jaars zijn, als beeld van het nieuwe leven, voor Israel door de verlossing aangebroken.

Op den *tienden* dag der maand Abib moest er een *lam* uit de kudde gekozen, dat op den *veertienden* dag moest geslacht worden. Dit lam beeldt *Christus* af, als het ware Godslam, geslacht voor onze zonden, ter verlossing Zijner kerk (het ware Israel), uit de geestelijke verdrukking en den eeuwigen dood (Jes. 53 : 7; Joh. 1 : 29; 1 Cor. 5 : 7; 1 Petr. 1 : 19; Openb. 5 : 6). Al wat door den HEERE volgens dit Hoofdstuk aan Israel wordt bevolen en wordt aangedaan, heeft symbolische beteekenis, als doelende op de ware verlossing door Christus aangebracht. De reden, waarom het lam *vier* dagen *te voren* moest gekozen worden kan òf zijn, dat het volk in zijn geloofsgehoorzaamheid beproefd zou worden, òf om de vier geslachten (Gen. 15 : 16) voor te stellen, òf (wat het waarschijnlijkst is) om het lam, als heilig, d. i. Gode gewijd, af te zonderen en zijne volkomenheid te beproeven. Dit lam moest met betrekking op *zich zelf* zijn 1°. van het *mannelijk* geslacht, omdat dit meer ontwikkeld en volkomen is en den man, als het hoofd van het geslacht voorstelt, die Gode gewijd is; zoo heeft ook *Christus* als *Man* en *Bondshoofd* zich zelve voor zijn geslacht den Vader geheiligd; 2°. moest het *volkomen* zijn, zonder eenig gebrek, als den volmaakten God geheiligd (vgl. Lev. 1 : 3; Lev. 22 : 21) het volmaakte Lam, Christus afbeeldende (1 Petr. 1 : 19); 3°. moest het één jaar oud zijn, als nog tot geen ander (onheilig) doeleinde gebruikt en in zijn volle kracht en schoonheid zijnde, als beeld van Christus, die zich geheel den Vader geheiligd en in Zijn volle levenskracht Zijne ziel in den dood uitgestort heeft; 4°. moest het als heilig van de kudde afgezonderd worden, gelijk Christus als den broederen in alles gelijk, uitgenomen de zonde, voor de zonde zich van de zondaren afgescheiden en den Vader geheiligd heeft (Hebr. 2 : 17; 7 : 27).

In betrekking tot de *bereiding* en het *gebruik* mocht er 5°. geen *been* van *gebroken* worden (vs. 46), omdat het *a* het volmaakte Lam afbeeldende, volkomen en ongeschonden Gode geofferd moest worden (Joh. 19 : 36), *b.* omdat het de *éénheid* des volks moest uitdrukken (zie onder 9). Om *deze* reden ook moest 6°. elk huisgezin één lam slachten, niet meer; was het te klein voor het geheele gebruik dan moesten er *twee* huisgezinnen van één lam gebruik maken. De reden daartoe was mede, dat er niets van het lam mocht *overblijven*, wegens zijne heiligheid en volko-

menheid. Dat ziet op Christus, die als volkomen Zaligmaker, in al Zijn volheid in den geloove door ons moet toegeëigend worden. Het moest geslacht worden *tusschen de twee avonden* (d. i. tusschen 3 en 5 ure, den tijd tusschen het zich neigen en het ondergaan der zon), ook om de éénheid des volks uit te drukken, dat op hetzelfde uur in die offerande van het lam, zijn schuld voor God beled en zijne gehoorzaamheid betoonde. Christus heeft als het ware Godslam op dit uur het offer Zijner gehoorzaamheid in den dood gebracht (Luc. 23 : 44—46). 8°. Van het *bloed* van het lam moest genomen en met een bundelken hysop *bestreken* worden aan den *bovendorpel* (niet aan den *benedendorpel*, opdat het als heilig niet vertreden wierd) en aan de beide *zijposten* der huizen, waarin één of twee familiën samen den maaltijd hielden. Dit bloed drukte de vloekwaardige *schuld* des volks uit, die door het offer des lams was verzoend. Het besprengde bloed was het teeken der verzoening (vgl. Num. 19 : 4; Hebr. 9 : 13), waarom de Engel des verderfs, dit bloed ziende de huizen *voorbijging*. (Zie over den verderfengel den volg. Zondag). Naar dit voorbijgaan van den Engel des verderfs wordt de Goddelijke instelling *Pascha* (overspringen, voorbijgaan) genoemd. Zoo is volg. 1 Cor. 5 : 7, *Christus* „ons Pascha” (aldus genoemd volgens *sacramenteele* spreekwijze, waarbij het *teeken* voor de *beteekenende* zaak wordt gesteld), omdat door Zijn bloed vrijspraak en verzoening is aangebracht, zoodat de Verderfengel, de Satan, allen voorbijgaat, wier schuldige ziel met dat bloed is besprengd en aan wie de schuldverzoenende kracht door het *geloof* is toegepast [gelijk ook Israel, door het geloof in de schuldverzoenende kracht van het paaschlam; de deurposten bestrijkende, van den verdienden dood werd bevrijd (vgl. Hebr. 11 : 28)]. (Zie over de besprenging des bloeds Christi tot vergeving onzer schuld: Eph. 1 : 7; Hebr. 9 : 13, 14, 22). Het Lam moest 9°. in zijn *geheel* aan het spit door het *vuur* gebraden (beeld van het vuur van Gods toorn, door het lam gedragen; als afschaduwing van Christus) en moest in zijn *geheel gemeenschappelijk* gegeten, om daardoor de eenheid van het bondsvolk aan te toonen, dat in het genot dierzelfde spijs, zijn deel aan en zijn dank voor dezelfde verlossing uitdrukte (vgl. 1 Cor. 10 : 16, 17). Zoo ook mag de geloovige, door het eten des broods aan het Avondmaal, deel aan Christus, als het ter verzoening en verlossing geslachte Lam, nemen (1 Cor. 10 : 16).

Voorts moest het lam 10°. gegeten worden met saus van *bittere kruiden*, die deden gedenken aan de bitterheid en de ellende der verdrukking; waardoor werd afgebeeld, *deels* het bitter lijden en serven van het ware Lam (vgl. Jes. 53 : 3), *deels* de bitterheid der zonde voor een kind Gods (vgl. Jer. 2 : 19), *deels* de bitterheid van verdrukking en lijden, waaraan Gods volk in deze wereld is onderworpen (vgl. Joh. 16 : 33).

11°. Met het lam moesten *ongezuurde brooden* worden gegeten. Wel hebben wij eensdeels de reden daartoe te zoeken in den *haast*, waarmede Israel Egypte moest verlaten (zie onder 12), zoodat er geen

tijd was het brood te doen verzuren; maar hoofdzakelijk hebben wij hieraan een symbolische beteekenis te hechten, als beeld van heiligheid en volmaaktheid, waartoe de kerk geroepen is. Al wat verzuurd is, is verdorven en verderfelijk, waarom het moet weggedaan. Daarom mocht er ook geen zuurdeeg op het paascheest in de huizen worden gevonden, op straffe van uitroeiing uit het volk. Strekt het offerbloed tot *rechtvaardigmaking*, het ongezuurd brood beeldt de *heiligmaking* af [het zuurdeeg stelt de *zonde* voor, die moet uitgerooid (Matth. 16 : 16; 1 Corinthhe 5 : 5—8)].

12°. Eindelijk moesten de Israëlieten het *staande* en *met haast eten*, als gereed om op Gods bevel uit te trekken, op hetzelfde oogenblik, dat God de eerstgeborenen in Egypte doodde. Daartoe moesten zij hunne lendenen opschorten (d. w. z. de lange kleederen, bij het reizen hinderlijk, moesten opgebonden en met een lederen gordel om de lendenen vastgemaakt), hunne schoenen (sandalen) moesten aan de voeten gebonden, en de (reis)staf moest in de hand zijn. De reden hiertoe lag mede in het haastig vertrek, maar toch lag ook hierin een diepere beteekenis; nl. *oogenblikkelijke bereidvaardigheid* in het gehoorzamen aan Gods bevel, ook met het oog op de kortstondigheid en de onzekerheid des levens (vgl. Luc. 12 : 35, 36).

Aan dit gebruik van het pascha werden de latere geslachten niet gebonden. Alleen het slachten en het eten van het lam, benevens van de ongezuurde brooden met bittere saus, werd als een voortdurend gebruik door den HEERE ingesteld. Daarin bestond „des HEEREN Pascha”, d. w. z. het pascha „door den HEERE ingesteld of Hem gewijd” [vgl. „des Heeren Avondmaal” (1 Cor. 11 : 20)]. Dit pascha moest als een der drie groote feesten, *telken jare* gehouden worden en wel *zeven dagen* lang, gedurende welke ongezuurde brooden moesten gegeten, terwijl de *eerste* en de *zevende* dag een *sabbath* moest zijn, waarop het volk, van alle aardse zorgen ontslagen, geheel den HEERE zich wijdde. (*Zeven* is het getal der volmaaktheid in de eenheid des verbonds). Dit pascha strekte tot gedachtenis aan de wondervolle verlossing door den HEERE, Zijn volk bereid. Daarin lag de grondslag van Israel als kerk, als volk Gods. Door het bloed van het offerlam, dat in de plaats van den eerstgeborenen geslacht werd, was Israel, als „erstgeborene Gods”, van den verdienden dood bevrijd, als Gods volk verzoend en ontzondigd; om nu „in de ongezuurde brooden van oprechtheid en waarheid feest te houden” en Gode het van schuld en vloek verlost leven te wijden (vgl. 1 Cor. 5 : 8). Zoo is het pascha met de besnijdenis een *sacrament*, een zegel der verzoening en verlossing van de kerke Gods. Die dit pascha weigerde te houden, moest, als buiten het verbond gesteld, uit Zijn volk uitgerooid worden (vgl. Gen. 17 : 14; Num. 15 : 30, 31). Onder het gebruik van het pascha moest de huisvader zijne huisgenooten aan die wondervolle verlossing herinneren en de beteekenis van elk gebruik aanduiden (vs. 27). Hoewel geheel vormelijk, heeft men zich later aan

deze inzetting gehouden. De oudste zoon vraagt de beteekenis aan zijn vader, die volgens een vastgestelde formule antwoordt, nadat de *eerste* beker wijn is geledigd. Daarop zegent de huisvader het brood en vermaant den HEERE te loven, hetgeen geschiedt door het aanheffen van Psalm 113 en 114. Na den *tweeden* beker wordt er gegeten; vervolgens wordt de *derde* beker uitgereikt en na het ledigen hiervan het *grootte Hallel* aangeheven, dat we vinden in Psalm 115—118; waarna de plechtigheid onder het ledigen van den *vierden* beker gesloten wordt (vgl. Matth. 26 : 30).

Werd het pascha na de ballingschap, gelijk ook nu, als vormelijke plechtigheid geregeld gehouden, toen de sacramentele beteekenis er van niet meer werd be-seft; vóór de ballingschap werd het in de rechte beteekenis, volgens de wet, alleen in tijden van geestelijke ontwakning gevierd. (Vgl. 2 Chr. 30 : 5^b; 35 : 18) Slechts *zeven* beteekenisvolle paschavieringen zijn ons bekend. [1 bij de instelling, 2 in de woestijn (Num. 9); 3 onder Jozua (Jos. 5 : 11); 4 onder Hiskia (2 Chron. 30); 5 onder Josia (2 Chr. 35); 6 onder Ezra (Ez. 6 : 19) en 7 door den Heere Jezus (Luc. 22:15, 16)]. Het door den Heere Jezus gevierde pascha is het laatste, dat in zijn ware schaduwwachtige beteekenis gehouden is, daar de Heere Jezus als het ware Pascha, door Zijn opstanding uit de dooden de geestelijke en eeuwige verlossing der kerk heeft aangebracht, waarom het *feest der verrijzenis* het ware paascheest voor de kerk geworden is. Daarom stelde Hij bij het laatste pascha het *Avondmaal* in, dat aan de kerk als het *sacrament* der verzoening en verlossing is gegeven, om geregeld te worden gehouden tot aan Zijne wederkomst, wanneer de verlossing der kerk volkomen zal zijn (vgl. Matth 26 : 26—28; 29; 1 Cor. 11 : 26).

Vragen.

1. Hoe was de tijdsverdeeling bij Israel?
2. Hoe werd het jaar onderscheiden en met welke maand begon het eene en met welke het andere jaar?
3. In welke maand, en op welken dag had de uittocht plaats?
4. Wat moest er op den *tienden* der maand geschieden en waarom *vier* dagen voor de uittocht?
5. Hoedanig moest het lam zijn?
6. Waarvan was het lam het voorbeeld?
7. Wat mocht er niet aan geschieden en om welke twee redenen niet?
8. Door hoevelen moest het gebruikt worden en waarom?
9. Wanneer moest het geslacht en waarom met het oog op het volk en op Christus?
10. Wat moest er met het bloed geschieden en waartoe diende dit?
11. Hoe werd daarnaar die instelling genoemd en waarom?
12. Waarop ziet dit en welke geestelijke beteekenis ligt daarin voor de kerk van alle eeuwen?
13. Hoe wordt het lam toebereid en hoe gegeten?

en wat beteekent die toebereiding en dit gemeenschappelijk gebruik ook in betrekking tot de leden der kerk?

14. Waarmede moest het gegeten; waarom en wat beteekenis heeft dit nog?
15. Wat moest er bij het lam gebruikt en hoe lang; welke geestelijke beteekenis ligt daar ook voor ons nog in?
16. In welke gestalte wordt het gegeten en wat was daarvan de eerste en de diepere reden?
17. Hoe dikwijls moest het pascha gevierd en welk gebruik werd als geregeld voorgesteld?
18. Welke sacramenteele beteekenis heeft het voor Israel?
19. Hoe werd het later door Israel gevierd?
20. Hoevele ware paschavieringen zijn ons bekend en welke is het laatste?
21. Welk sacrament heeft de Heere Jezus in plaats van het pascha gesteld; welke betrekking is daartusschen en waartoe verplicht ons dit?
22. Welke betrekking is er tusschen het Christelijk en het Israelietisch Paaschfeest?

16 November. *Verlossing uit Egypte.*

Exod. 12 : 29—51.

Te leeren : Ps. 105 : 37 (onber.), Ps. 98 : 1.

Voór Mozes afscheid van Pharaö had genomen, en op diens bedreiging, dat hij hem zou dooden, zoo hij het waagde weer voor hem te verschijnen, had geantwoord: „Gij hebt recht gesproken: Ik zal uw aangezicht niet meer zien” (H. 10 : 28, 29), had de HEERE nauwkeurig aan Mozes Zijn voornemen medegedeeld, om door den dood aller eerstgeborenen in Egypte, Pharaö en zijn volk te dwingen, Israel te laten trekken (H. 11). Dit ontzettend voornemen ging de HEERE nu volvoeren, na Pharaö er mede bekend gemaakt te hebben. Te middernacht, waarin de Israelieten, in afwachting van hetgeen geschieden zou, Gods verordeningen gehoorzaamden (vgl. H. 12 : 1—28; vooral vs. 21—23), doodde de HEERE al de eerstgeborenen in Egypte, zoowel den troonopvolger, als den oudsten zoon van den gevangene, d. i. den geringste en verachtelijkste (vgl. H. 11 : 5); geen enkele familie werd gespaard. Ook de eerstgeborenen der beesten, zoowel de heilige als onreine, werden gedood. De oorzaak van den dood hebben wij juist niet in een pestilentie te zoeken: neen oogenblikkelijk, onmiddellijk werd als door Gods onzichtbare hand de doodstraf voltrokken. De Engel des verderfs betrad onzichtbaar de niet met bloed bestreken huizen, om het strafgericht uit te voeren. Dien Engel kunnen wij niet nader aanduiden. Wij hebben hem als een geestelijk wezen te beschouwen, door God als scherprechter in zichtbare gedaante gezonden. (vgl. 2 Sam. 24 : 17). Zijn de Engelen boden Gods ten goede van Zijn volk gezonden (vgl. Hebr. 1 : 14); ook om Gods oordeelen aan te kondigen en uit te voeren verschijnen zij op aarde (vgl. Gen. 18 en 19; Richt. 2 : 1; 2 Sam. 24 : 16; 2 Kon. 19 : 35). Vreeslijk was dit strafgericht, aan alle eerstgeborenen, naar alle waar-

schijnlijkheid van beider sexe, voltrokken. De koning, zoo hoog vereerd, werd met den geringsten onderdaan gelijk gesteld. Diep vernederend voor dien trotschen vorst! Ook werd hem, zoo min als ieder ander, eenige troost of hulp geboden, daar allen hun eigen doode moesten verzorgen en beweenen. Voeg daarbij het *plotselinge* van deze straf, die allen als in een oogenblik verbijsterde. Waar geen kinderen gevonden werden, kunnen de man of de vrouw of beiden als eerstgeborenen gedood zijn, ja ook vaders en moeders, als eerstgeborenen, wier ouders nog leefden, kunnen getroffen zijn, zoodat er zelfs meer dan één doode zich in één huis bevond. Dit strafgericht kan als een Goddelijke vergelding beschouwd worden voor den kindermoord der Israelieten.

Door smart, angst en schrik aangegrepen, riep Pharaö [geheel tegen zijne bedreiging in (H. 10 : 28)] Mozes en Aäron en gelastte hun, het volk Israels onmiddellijk uit zijn land te voeren, met al wat hunne was. Zoo werd hij door den HEERE gedwongen Zijn wil te doen (vgl. Exod. 5 : 24; 11 : 8). Had hij tot hiertoe immer voorwaarden gesteld en uitzonderingen gemaakt; nu voldeed hij zonder eenige reserve aan den wil Gods en den eisch van Mozes (vgl. H. 8 : 23, 10 : 9, 10; 24—26), ja begeerde zelfs den Goddelijken zegen, zeker uit vrees voor meerdere straffen. Hierdoor zien wij bevestigd Spr. 21 : 1, terwijl Gods verdrukte kerk hieruit den zekeren troost van hare verlossing putten mag (vgl. Jes. 1 : 27). Niet alleen Pharaö, ook de Egyptenaren zelve, door vrees en angst voor een algemeen verderf gedreven, dwongen de Israelieten tot een haastig vertrek (vgl. Spr. 16 : 7). Maar naar Gods bevel, mochten zij niet ledig uitgaan, doch moesten goud en zilver van de Egyptenaren eischen, als loon voor hun slavendienst, zoolang onrechtvaardig om niet verricht (vgl. H. 3 : 22; 11 : 2). Aan dien eisch gaven de Egyptenaren gewillig gehoor, daartoe door den HEERE bereid, en door vrees en angst gedwongen. Door *berooven* (vs. 36) hebben wij niet te verstaan gewelddadig of bedriegelijk ontvreemden, maar medenemen van wat hun op hun eisch gegeven werd. Zoo trokken zij met rijken buit beladen uit Egypte, door Jehovah zelve verlost. Hun aftocht geschiedde zoo haastig, dat zij vanzelf gedwongen werden, ongedeesemd brood in klompen of ongevormde stukken mede te nemen en alzoo de Goddelijke instelling te bevestigen (zie vs. 15 en de verkl.) Zij bonden die deegklompen in hunne kleederen, (d. z. opperkleederen die op reis omgehangen, maar bij den arbeid afgelegd worden en, als zeer wijd, tot beriging van reisbenoedigheden geschikt waren). Het getal der mannelijke en volwassen Israelieten bedroeg 600,000 [eigenlijk 603,550 (Num. 1 : 46)], een zeer groot getal, in aanmerking genomen den betrekkelijk korten tijd van 215 jaren, in Egypte doorgebracht en de vele verdrukkingen daar ondervonden (vgl. H. 1 : 22, 5 : 5 v.v.) Men kan het geheele getal op ruim 2 miljoen zielen stellen. Welk een verbazende vermenigvuldiging van de 75 zielen, in Egypte gekomen (vgl. Deut. 10 : 22 en Gen. 15 : 5), als blijk van de wondermacht en getrouwheid Gods, tot

troost voor de kerk in alle verdrukking (vgl. H. 1 : 12; Ps. 105 : 24). Met de Israëlieten ging ook veel vermengd volk mede, hetzij omdat dit door verboden aanhuwelijking met hen vermengd was, hetzij uit eigene beweging: of wegens den grooten nood die in Egypte heerschte, of uit zekeren eerbied voor dat door God zoo hoog verheven volk, of uit eigen belang, in de hoop mede met dat volk door dien God gezegend te worden, of uit werkelijke genegeheid jegens de Israëlieten, door langdurigen omgang of door mededoogen met hunne onrechtvaardige verdrukking, opgewekt. Deze vermen- ging strekte den Israëlieten tot een valstrik. Van Ramesis (zie H. 1 : 11) trokken zij naar *Sukkoth* (tenten), op enkele uren afstand, om daar, terwijl de scharen uit verschillende oorden des lands zich bijeen voegden, zich tot een karavaan te organiseeren, die in vijf afdelingen optrok (Exod. 13 : 18). Daar zich tijdelijk in tenten legerende, als voorproeve van wat hun te wachten stond, hielden zij maaltijd van koeken, gebakken van het onge- zuurde deeg, dat zij in den haast hadden medege- nomen; daarom „brood der ellende” genoemd (Deut. 16 : 3). Toch was deze onsmakelijke maaltijd het eerste vrijheidsmaal, dat wel een dankmaaltijd mocht wezen. De tijd der inwoning in Egypte wordt, (vs 40), op 430 jaren gesteld. Hierbij hebben wij ook de jaren, door de aartsvaderen in Kanaän doorgebracht, te rekenen, daar deze jaren mede tot die der vreem- delingschap en der verdrukking behooren. Het getal 430 is in tweeën te verdeelen, de eerste 215 jaren zijn te rekenen van Abrahams roeping tot Jacobs vertrek naar Egypte, de laatste van de komst in tot den uitgang uit Egypte [vgl. Gen. 15 : 13, Hand. 6 : 7, Gal. 3 : 17 (waar de tijd van 430 jaren tus- schen de oprichting van het verbond met Abraham en de wetgeving op Sinaï gesteld wordt). Ook uit de geslachtslijst (Exod. 6 : 16 v.v.) is duidelijk, dat er slechts 215 jaren kunnen gerekend worden]. Ge- durende hun verblijf in Sukkoth gaf de HEERE aan Mozes nog andere verordeningen omtrent het te houden pascha, dat telken jare in den nacht van den 14den op den 15den van Abib of Nisan moest ge- vierd worden, ter gedachtenis van de wonderdadige verlossing in dezen merkwaardigen nacht geschied. De voornaamste bepaling hierbij was, dat alleen de Israëlieten als verzoend, verlost en Gode geheiligd bondsvolk het pascha eten mochten. Dit heeft ook op het Avondmaal betrekking. (Zie den vorigen Zondag).

Vragen.

1. Welke was de laatste ontzettende plaag?
2. Welke uitwerking had die op Pharaö en de Egyptenaren?
3. Gingen de Israëlieten *arm* uit Egypte?
4. Op welke wijze trokken zij uit?
5. Waar verzamelden zij zich en hoe groot was hun getal?
6. Wat blijkt uit die uitleiding en uit dit aantal?
7. Hoe lang hebben de Israëlieten in Egypte ge- woond?

8. Wie mochten alleen het pascha eten en waarom?

23 November. *Begin van de reis.*

Exod. 13.

Te leeren Deut. 1 : 33; Ps. 84 : 5.

Terstond na den uittocht uit Egypte, reeds te Sukkoth, gaf de HEERE aan Zijn volk verordeningen, die op de verlossing betrekking hadden en wel aan- gaande *a. de lossing der eerstgeborenen* en *b. het in gedachtenis houden der verlossing.*

Had God de eerstgeborenen in Egypte gedood, ter lossing (vrijmaking) van Israel, als Zijn eerstgeborene (vgl. Exod. 4 : 22), Israel moest zijne eerstgeborene zonen, die mede den dood verdiend hadden, maar door het bloed des lams verzoend waren, niet door den *dood*, welke niet door God werd begeerd (vgl. Gen. 22 : 2, 12, 13), maar *levend, Jehovah heiligen* (van de onreine wereld afzonderen en Hem, den Verbondsgod, toewijden). In plaats van hen echter verkoos de HEERE de *Leviëten* tot Zijn dienst in Zijn heiligdom (Num. 3 : 12, 13), terwijl Hij voor de eerstgeborenen een *losprijs* stelde van vijf sikkelen (f 7.50), welke aan de priesters moest betaald worden (Num. 3 : 47—51). De mannelijke eerstgeborenen van het *reine* vee moesten den HEERE geofferd worden; maar die van het *onreine* vee moesten met een lam gelost (vrijgemaakt) en zoo niet, dan moesten zij gedood worden.

Verder bepaalde de HEERE, dat de Israëlieten, ter gedachtenis aan hunne verlossing, niet alleen telken jare geregeld het pascha moesten vieren en daarbij ongezuurde brooden eten, maar er ook over denken en spreken moesten. Dit drukt Hij (vs. 9 en 16) op figuurlijke wijze uit. De Rabbijnistische Joden (die na de ballingschap leefden) hebben deze bepaling letterlijk opgevat en toegepast. Zij toch binden perkamenten strookjes (tefilin), waarop de voornaamste zaken der wet (o. a. de tien geboden) geschreven zijn, wanneer zij bidden, op hunne han- den en tusschen hunne oogen (vgl. Matth. 23 : 5, waar ze *gedenkeedels* genoemd worden). Maar het „binden op de hand” wijst op het *doen* der wet; het „binden tusschen de oogen” op het *overpeinzen* der wet; terwijl zij er steeds met den mond over *spreken* moesten (vgl. Deut. 6 : 8 en 9; 11 : 13—21; Spr. 3 : 3). Ons ten voorbeeld, niet alleen in be- trekking tot ons zelve, maar ook tot onze kinderen (vgl. Deut. 4 : 9; 6 : 7; 11 : 19; Ps. 78 : 1—8).

Volgens Jozefs opdracht, wiens geloof nu heerlijk werd bevestigd (vgl. Gen. 50 : 25; Hebr. 11 : 22), voerden de Israëlieten zijne beenderen in een kist mede, ondanks den haast, waarmede zij vertrokken (blijk van eerbied en dankbaarheid). Van Sukkoth reisden zij in geregelde orde, *vijf aan vijf* of in vijf afdelingen (die orde is opmerkelijk wegens den grooten haast), door Jehovah geleid, twee dagreizen verder naar het zuidelijk gelegen *Etham*, op den grens van Egypte en de woestijn van (steenachtig) Arabie (woestijn *et Tih*). Indien zij van Rameses in een noordoostelijke richting, door het gebied der Philistijnen, naar Ka-

naän getrokken waren, dan hadden zij in ongeveer *tien* dagen de reis kunnen volbracht hebben, zonder door het water belet te worden. Maar de HEERE leidde hen in een zuidelijke richting, langs de Schelfzee of Roode zee, geheel langs omwegen, *vooreerst*: opdat zij wegens den strijd met de Philistijnen, als bloode en versaagd, niet naar Egypte terug zouden vluchten (vs. 17); *ten andere* opdat zij door de langdurige ontberingen meer gehard; door de veelzijdige ervaringen meer geleerd en door de menigvuldige blijken van Gods almacht, wijsheid, genade en trouw, in de leiding met hen, betoond, meer in hun geloof en in hun moed gesterkt zouden worden: en *einde-lijk*: opdat zij zouden verstaan, dat zij een volk waren, door den HEERE verkoren en wonderdadig verlost en geleid, om geheel aan Zijn dienst geheiligd te zijn.

De HEERE betoonde Zijne *tegenwoordigheid* in hun midden door een *kolom* of *zuil*, die zich *des daags* openbaarde als een *wolk*, waardoor zij van achteren tegen den vijand en van boven tegen de brandende zonnestralen beschut waren; terwijl zij *des nachts* als een *vuurkolom* zich vertoonde, waarbij zij in 't duister elkander zien en den weg vinden konden en tegen de koude verwarmd werden (vgl. Ps. 105 : 39). Die kolom duidde in haar vuurgloed zinnebeeldig de *heilige majesteit* Gods aan, die den zondaar moet verteeren (beeld dus der *wet*); maar die zich voor Zijn volk in de wolken zijner *genade* en *barmhartigheid* hult (beeld van het *Evangelie*). Zij is de afschaduwing van de volle Goddelijke openbaring in *Christus*, die Zijn volk als de Overste Leidsman en Voleinder des geloofs, naar het hemelsch Kanaän leidt. (vgl. 1 Cor. 10 : 1). Zij is voorts het beeld der Goddelijke *bescherming*. Waar het vuur der verzoeking en beproeving dreigt haar te verteeren, daar beschaduwet haar de wolk van Gods genadige tegenwoordigheid; terwijl zij daarentegen als wolkkolom het beeld is der *duisternis*, als vuurkolom het beeld des *lichts* is, waarin de kerk op aarde verkeert. Ging de kolom voor, wanneer de Israëlieten voortreisden, om hun den weg te wijzen, en bleef zij staan, wanneer zij rusten moesten (Exod. 40 : 36—38; Num. 9 : 17—23): zij leert ons, altijd Gods Woord te raadplegen in de leidingen zijner voorzienigheid en slechts te gaan, waar God roept, en te blijven, waar God Zijn tegenwoordigheid openbaart. Wees de kolom aan Israel schijnbaar verkeerde wegen, tegen hunne berekening in; wij moeten daaruit leeren niet onzen weg te gaan, maar den weg door God bepaald, en het vertrouwen, dat Hij als de goede Herder Zijn volk, vaak langs moeielijke omwegen, zeker en veilig tot hunne bestemming leidt (vgl. Ps. 23). En eindelijk: waar de kolom later op den tabernakel nederdaalde, alwaar Jehovah Zijnen heiligen dienst stelde en van Zijn volk eischte, (Exod. 40 : 34; 9 : 15); wij moeten hieruit leeren, dat de HEERE daar zich openbaart, waar Hij in Geest en Waarheid volgens zijn Woord gediend wordt (Exod. 20 : 24; Matth. 18 : 20). Gelijk Israel door de woestijn, zoo leidt de HEERE nog Zijne kerk door zijn Woord en Geest in den geloove voort, totdat zij in

het volle licht van Gods zalige tegenwoordigheid in het hemelsch Kanaän verschenen is (vgl. 2 Cor. 5 : 7; 3 : 18).

Vragen :

1. Wie moesten den HEERE geheiligd worden en waarom?
2. Wie werden in hunne plaats gesteld en tot welk een doel?
3. Wat moest er met de eerstgeborenen van het vee geschieden?
4. Hoe moesten de Israëlieten de gedachtenis van hunne verlossing bewaren?
5. Wat namen zij uit Egypte mede?
6. In welke orde trokken zij uit?
7. Waarheen trokken zij en om welke redenen leidde de HEERE hen langs dien weg?
8. Waardoor openbaarde de HEERE Zijne tegenwoordigheid in hun midden?
9. Waartoe strekte de kolom voor Israel en welke zinnebeeldige beteekenis behoudt zij voor de kerk?
10. Welke leering ontvangen wij hieruit?

30 November. *Tocht door de Roode Zee.*

Exod. 14.

Te leeren Exod. 14 : 22; Ps. 66 : 3.

In letterlijken zin heeft de HEERE door Zijne leiding met Israel bevestigd, wat Hij in geestelijken zin al Zijn volk doet ondervinden (Jes. 55 : 8—9). Waren de Israëlieten eerst zuidelijk, daarna oostelijk gereisd, en hadden zij in een meer noordoostelijke richting moeten voorttrekken, om door de landengte van Suez in de woestijn te komen, de HEERE beval hun, de richting zuidoostelijk te nemen en naar de Roode Zee te trekken tot *Pi-Hachiroth* (mond der spelonken of kuilen), tusschen *Migdol*, ter rechter zijde en *de zee*, ter linker zijde, terwijl noordelijk *Baäl-Zefon* gelegen was. Hier lag een bergengte van ongeveer vijf uren lang en breed, geheel door hooge bergen ingesloten. alwaar de HEERE op den zevenden dag na den uittocht (vgl. vs. 30; Deut. 5 : 15) Zijn volk heenleidde, om hen, daar het vluchten hun belet werd en de weg door de zee was afgesneden, op wonderdadige wijze te verlossen, maar ook om aan Pharaö Zijne gerichten te voltrekken.

Hoe zwaar ook getuchtigd, Pharaö was nog niet vernederd, maar veel eer verhard en in woede tegen den HEERE en Zijn volk ontbrand (vg. Jes. 5 : 3). Dit moet als een oordeel Gods aangemerkt, om hem tot nog zwaarder straffen te bereiden, ter verheerlijking Zijns Naams (vs. 4 vgl. H. 9 ; 16; Rom. 9 : 16, Jes. 26 : 11). Hadden de koning en zijne staatsdienaars, door den HEERE gedwongen, in hun angst Israel late trekken, nauwelijks van den schrik bekomen, besloten zij de diepe vernedering, hun aangedaan, aan dat volk te wreken en het geheel te verdelgen. Misschien door uitgezonden spionnen bericht ontvangen hebbende, dat de Israëlieten aan het dwalen waren, verzamelde hij, om van hunne verdelging zeker te zijn, zijn gansche leger van ruitery

(niet het voetvolk) waarover hij, geheel onder Gods bestier, zelf het opperbevel aanvaardde. [Strijdwaagens, evenals paarden, zeer talrijk in Egypte gevonden (vgl. Deut. 17 : 16; Jer. 31 : 1) hadden twee wielen en waren aan de assen van zeisen of sikkelen voorzien, om den vijand weg te maaien]. De reden, waarom hij niet eerder het besluit tot vervolging nam, stellen wij *vooreerst* hierin, dat het ontzettend oordeel Gods in den nacht der bevrijding zoowel den koning als alle Egyptenaren verbijsterd en verlamd heeft en hen geheel met het beewenen en begraven hunner dooden heeft doen bezig houden; *ten andere* verkeerde Pharaö nog immer in de meening, dat de Israëlieten slechts een verlof van drie dagen hadden begeerd, om een offerfeest in de woestijn te vieren; en eerst nu die tijd verstreken was en hij kwaad vermoeden begon te krijgen, besloot hij, hen niet terug te halen, maar te verdelgen, om geheel van dat lastige en vervloekte volk, met hun God, ontslagen te zijn; *ten derde* (wat de eigenlijke reden is) bestierde de HEERE dit alles zóo, om Zijn volk juist tot die plaats te leiden, waar Hij Zijn wonderwerk tot verlossing en verdelging wilde volvoeren. Hij deed Israel *in schijn* dwalen, om Pharaö werkelijk tot dwaling te brengen en te verdelgen (vgl. Job. 12 : 24; Ps. 107 : 40). Welk een gruwzaam en moorddadig plan Pharaö ook mocht smeden, van welks gunstigen uitslag hij zich verzekerd waande: de Israëlieten hadden niets te vrezen, omdat „zij door een hooge hand waren uitgegaan” (vs. 8b), die hen zeker leiden en bewaren zou (vgl. Ps. 118 : 6, 16; 27 : 1, 2; 60 : 14, enz.). Op het gezicht van de ontzachelijke legermacht van Pharaö werden de Israëlieten met doodelijken angst vervuld. Geen wonder! aan ontvluchten was in die van alle kanten ingesloten plaats niet te denken. En dit zou ook wegens de menigte van vrouwen, kinderen, ouden en zwakken toch niet mogelijk zijn geweest. Wel riepen zij in benauwdheid tot den HEERE; maar in plaats van op Zijn wondervollen, almachtigen bijstand te vertrouwen, zoo krachtig hun gebleken, en aan Zijne leiding zich over te geven, waar Hij hen zoo kennelijk als met eigen hand uit Egypte tot die plaats geleid had, wierpen zij de schuld van dit ontzettend gevaar op Mozes en verklaarden liever in Egypte onder hun slavendienst bezweken te zijn dan hier vermoord te worden. (vs. 10—12) Hoe onbillijk dit verwijt ook was, toch is het verklaarbaar, daar zij werkelijk, naar menschenlijke beschouwing, door Mozes, aan wien zij zich geheel als leidsman hadden overgegeven, als in een moordhol waren gevoerd, waaruit ontkoming ten eenenmale onmogelijk was. Mozes, hoewel zeker innerlijk ontroerd, geeft hun een antwoord, waaruit de grootheid en zekerheid zijns geloofs, de kalmte en verhevenheid zijner ziel blijkt (vs. 13, 14). Welk een verschil tusschen dit antwoord en de ongeloovige vrees (vs. 10) het schandelijk verwijt (vs. 11) en de gruwzame terging (vs. 12) des volks! In Gods Naam beveelt hij hun niet te vluchten (dit zou tot hun zekeren ondergang hebben geleid), maar vast te staan, waar zij stonden en stil Gods won-

dervolle daad tot verlossing te verbeiden. De HEERE zou voor hen strijden met al de krachten der natuur, ter Zijner beschikking gesteld. Hij wordt daarom *Krijgsman* (H. 14 : 3) en *HEERE der heirscharen* genoemd.

Blijkt uit het woord des volks hun schandelijk *ongeloof*, waaraan *wij* ons zoo vaak schuldig maken, na gedurige ervaring van Gods gunst, trouw en macht, Mozes antwoord is een blijk van waarachtig *geloof*, in alle omstandigheden des levens ter onzer betrachtning gesteld (vgl. Jes. 30 : 15; Ps. 27 : 14; 62 : 6). Het geloof openbaart zich in een stil, vast vertrouwen op God, door wiens kracht wij zijn werk uitwerken (vgl. Phil. 2 : 12b, 13) en Zijn bevel in gehoorzaamheid volbrengen. Dit blijkt uit Gods antwoord aan Mozes (vs. 15). Mozes mocht niet blijven bidden: hij moest, in vast vertrouwen op den HEERE, den Israëlieten bevelen voort te trekken, hoewel daar geen weg voor hen lag. [Mozes bidden schijnt niet in woorden, maar in roepen en zuchten bestaan te hebben (vgl. Ps. 38 : 10)]. Het gebed moet door werken van gehoorzaamheid gevolgd worden. Terwijl Mozes den Israëlieten beval voort te trekken en zij dit in geloofsgehoorzaamheid deden, stelde zich de engel Gods, die als *Jehovah* in de kolom zich openbaarde (H. 13 : 21) en als de Zoon Gods moet erkend (vgl. Jes. 63 : 9) van voor het leger daar *achter*, waar ook de kolom zich plaatste, die voor de Israëlieten ten licht strekte en de Egyptenaren in duisternis hulde. Zoo diende de kolom tot een scheidsmuur tusschen de beide legers, welke tot elkander niet konden naderen. Toen dat der Israëlieten van achteren aldus beveiligd was, strekte Mozes op Gods bevel zijn staf uit over de zee, waarop een sterke verzengende oostenwind de wateren der zee kliefde en naar beide zijden opstuwde op de plaats, waarvoor het leger zich bevond, zoodat er een gebaande weg in de zee werd gemaakt door muren van wateren ingesloten, waardoor de Israëlieten in den geloove (vgl. Hebr. 11 : 29), op Gods bevel, veilig heentrokken, totdat zij allen op den tegenovergestelden oever gekomen waren.

Wij hebben hier niet te denken aan een buitengewone *ebbe* (die toch ook door God zou verwekt zijn), maar aan een oogenblikkelijke wonderdaad Gods, die de zee en het zand naar Zijn wil palen stelt (Jer. 5 : 22; Ps. 33 : 7). De *staf* was slechts het geloofswerktuig van Mozes' zijde, de *oostenwind* het middel van Gods zijde, maar het enkel *bevel* Gods de oorzaak, waardoor dit wonder geschiedde.

Terwijl alle Israëlieten door het vuur der kolom voorgelicht in den donkeren nacht, doortrokken, achtervolgden ook de Egyptenaren, misleid door het duistere van den nacht, door de wolkkolom versterkt, het vluchtende leger. Maar toen het leger Israels, zonder één verlies, aan de overzijde gekomen was, en al de Egyptenaren nog in stikdonkere duisternis midden in de zee voortworstelden, deed de HEERE plotseling den vuurgloed der wolkkolom op hen stralen, waardoor zij het vreeselijke van hun toestand inzagen en verschrikt en verbijsterd terugvlieden wilden. Doch, de HEERE deed op wonderdadige

wijze de wielen van de assen afwentelen, zoodat zij niet konden voortgaan. ('t Kan ook zijn, dat zij reeds in den modder zakten, door het opkomend welwater veroorzaakt). Moesten de Egyptenaren verklaren, dat de HEERE voor Israel streed, Hij toonde dit, door andermaal aan Mozes te bevelen zijn staf over de zee te strekken, waardoor de wateren weder haren gewonen loop namen en het gansche leger der Egyptenaren, waartoe hun koning en alle aanzienlijksten en dappersten behoorden, in de diepten der zee deed verzwelgen. Ontzettend tooneel, dat Israel aanschouwde. Ontzachelijk betoon van Gods wrekende gerechtigheid, maar ook volheerlijk blijk van de almacht Zijner genade. De straf blijkt zwaarder, als wij bedenken, dat de Egyptenaren hunne dooden vereerden en hunne lijken als mummiën balsemden. Treffend is het, dat juist het lijk van dezen koning (Thotmes II) niet onder die van de opeenvolgende koningen gevonden is. Diepen indruk maakte deze wonderdaad Gods op het verlost volk Israels, zoodat zij geloofden in den HEERE, hunnen Verbondsgod, wiens macht en trouw, rechtvaardigheid en genade hun zoo treffend gebleken was, en aan Mozes, als knecht, dienaar van Jehovah, met gezag over hen bekleed. Door deze wonderdaad Gods is Israel, als Zijn bondsvolk, uit den dood gered en afgezonderd van alle volken (de Roode zee is het beeld der scheiding tusschen de kerk en de wereld), om Hem alleen te dienen. Deze wondervolle verlossing is voortdurend door de profeten en de dichters herdacht en verheerlijkt. Terstond heeft Mozes in een verheven *gedicht* die wonderdaad Gods bezongen, terwijl Mirjam, de zuster van Aäron en Mozes (profetes genoemd, wegens de verheven geest die uit haar sprak) met de vrouwen, dit lied der verlossing met muziek begeleidde (H. 15 : 1—21). Zie voorts o. a. Ps. 66 : 6; 68 : 23; 77 : 15—21; 78 : 13; 106 : 7—12; 114 : 3—5; 136 : 13—15; Neh. 9 : 11. Die verlossing door de Roode zee, als door den dood, welken Pharaö en zijn volk daarin vonden, is het beeld van de ware geestelijke eeuwige verlossing der kerk door Christus, die zelf in den dood ingegaan zijnde, waarin wij eeuwig moeten verzinken, zijn volk door zijn opstanding uit de macht des Satans en des doods heeft gered. Ook was het water der Roode zee het beeld van het water des doops (vgl. 1 Cor. 10 : 1, 2; ook eenigermate 1 Petr. 3 : 21; zie ter verklaring Rom. 6 : 3, 4). Gelijk Israel in het lied van Mozes die verlossing verheerlijkte, zoo verheerlijkt de triumpherende kerk hierboven eeuwig haar geestelijke verlossing (Openb. 15 : 3), welke ook door ons persoonlijk ervaren en bezongen moet worden (vgl. Ps. 116 : 3—5, 13; 118 : 5).

Vragen.

1. Waar leidde de HEERE Zijn volk heen?
2. Wat meende Pharaö en wat deed hij?
3. Om welke redenen wachtte hij zoo lang?
4. Hoe betoonde hij zich hierin en welk doel had de HEERE er mede?
5. Hoe gedroeg zich het volk Israels in die benauwdheid?

6. Wat zeide Mozes en wat beval de HEERE hem?
7. Hoe verscheen de HEERE tot redding van Zijn volk?
8. Wat geschiedde op Gods bevel door Mozes?
9. Wat deden de Egyptenaren en wat deed de HEERE en wat liet Hij door Mozes doen?
10. Welk een indruk maakte die wonderdaad Gods op Israel?
11. Hoe is zij toen en later verheerlijkt?
12. Waarvan is die verlossing het beeld?

Ingezonden.

Over de bekwaamheid om te onderwijzen.

Het gebeurt dikwijls dat, wanneer aan iemand gevraagd wordt, om op eene Zondagsschool aan kinderen onderwijs te geven uit 's Heeren Woord, een weigerend antwoord wordt gegeven, meestal met de verontschuldiging: „Ik bezit de bekwaamheid niet, om de kinderen ordelijk en oplettend te houden”; of ook: „ik wenschte het wel gaarne te doen, maar de tijd of mijne omstandigheden laten het niet toe.”

Deze tegenwerpingen kunnen in sommige gevallen gegrond zijn; maar de wedervraag is veeltijds niet ongepast: „Hoe weet gij, dat gij geen gaven bezit? Hebt ge het reeds beproefd, niet één, maar tien, twintig of meer keeren? Hebt ge niet, dan na veel ijver en studie, gepaard met vurige gebeden, de hoop opgegeven om ooit bekwaam te worden, om de jeugd te onderwijzen in de eerste beginselen der Waarheid?”

Vele Christenen hebben in dit opzicht verkeerde denkbeelden; zij denken namelijk, dat men bij de eerste les, zulke kennis en ondervinding moet bezitten, als de onderwijzer heeft, die reeds vele jaren door de ondervinding geoefend is. Zeker is het waar, dat de bekwaamheid om te onderwijzen niet in een oogenblik verkregen wordt, maar men zoekt ze ook niet te verkrijgen en te ontwikkelen, en liever wil men zich van alle onderwijs onthouden, dan door volharding en benaerstiging de gaven opwekken die de Heere geveer heeft.

In een werkje, uitgegeven door de Vereniging der Zondagsscholen te Londen, wordt het volgende medegedeeld:

In een dorp in Engeland, werd een vergadering van onderwijzers der Zondagsscholen bijeengeroepen, met het doel, om te bespreken, of men een school voor jonge kinderen zou oprichten.

De leeraar en onderwijzers namen dadelijk het voorstel aan, zij gevoelden het gewicht er van, de moeilijkheden die zich voordeden werden uit den weg geruimd, uitgezonderd die: wie de school besturen zou. Men overwoog deze vraag verscheiden malen. Men noemde nu den een, dan den ander. Maar allen die genoemd werden verontschuldigden zich.

De zaak scheen niet klaar te kunnen komen, en reeds was men op het punt de beraadslagingen voor onbepaalden tijd uit te stellen, toen in een hoek van

het vertrek een man opstond, die men tot hiertoe niet had opgemerkt. Deze man had gedurende de besprekingen, lang bij zichzelf de moeielijkheden overwogen, totdat zijn hart brandende werd. Hij sprak weinig maar krachtig :

„Vrinden,” zeide hij, „liever zal ik beproeven hen te onderwijzen, dan deze kinderen zonder onderwijzer te laten.”

Aller oogen wendden zich naar hem, die zich aan de vergadering aanbod. Het was een groote man met een koperkleurig gelaat en een forsich uiterlijk. Men herkende in hem met verbazing den smid van het dorp.

Deze was schijnbaar wel het minst geschikt de kinderen tot zich te trekken, want hij had eene ruwe stem, norsche manieren en een onaangenaam gelaat. Niemand wilde gelooven dat hij het in ernst meende, maar men bedroog zich.

En hoewel zich een ongelooovigen glimlach op de aangezichten der aanwezigen vertoonde, en de grootste twijfelaars hun twijfelingen kenbaar maakten, ging deze man naar zijn huis, vast besloten zijnde om het te beproeven.

Hij begon met zich eenige maanden lang in het geven van onderwijs aan de kinderen te oefenen, terwijl elkeen dacht, dat hij van zijn voornemen had afgezien. Hij gevoelde de moeielijkheden.

Hij moest een nieuwe taal leeren, namelijk de taal der kinderen. Hij leende van eene dame eenige kinderwerkjes, en van een ander de Bijbelsche geschiedverhalen.

Hiermede ging hij aan het werk ; hij las, overdacht, sloot vervolgens het boek en trachtte de geschiedenissen op zijne wijs op te schrijven, hij legde zich een morgen- en avondtaak op en werkte met moed. Wel stuitte hij dikwijls op moeielijkheden, maar door volharding en gebed slaagde hij eindelijk ; het geheim was gevonden. Hij had geleerd diep te denken en eenvoudig te spreken, hij had geleerd zich bevattelijk uittespreken voor het verstand van een kind.

Nu bleef hem alleen slechts over te beginnen. Als een verstandig en nederig mensch zocht hij niet te pronken met zijne overwinning, maar hij zocht naar een gunstige gelegenheid om de eerste proef te nemen. Deze gelegenheid bleef niet achter.

Op een donkeren achtermiddag der maand November, bleven eenige kinderen voor de deur der smederij staan, en keken met nieuwsgierigheid naar de flikkerende vonken der brandende steenkolen, die op den haard der smederij waren opgehoopt.

Deze kinderen hadden vroeger ook dikwijls voor de smederij gestaan, om zich te vermaken in het gezicht van dit voor hen zoo buitengewoon schouwspel, maar de man had hen dikwijls stuursch bejegend, daarom wisten zij niet of zij nu mochten blijven staan. Maar ditmaal scheen het gelaat van den smid, verlicht door den weerschijn van het vuur, zeer vriendelijk ; de kinderen schepten een weinig moed. Zij kwamen al naderbij, totdat zij eindelijk binnen de deur stonden.

De smid sprak hen aan, niet met een forsche

en ruwe stem, maar vriendelijk en zonder hen te beknorren. Hij werd met oplettendheid aangehoord. Dit was een aanmoediging voor hem. Hij trok een staf gloeiend ijzer uit het vuur, plaatste dien op het aanbeeld, en maakte dit tot onderwerp van zijn eerste les aan zijn nieuwe kleine school, terwijl hij ter zelfder tijd de dorpssmederij tot zijn eerste schoollokaal inrichtte.

Deze man had naderhand een der bloeiendste Zondagsscholen in Engeland, waarop een honderdtal kinderen onderwijs ontvingen, welke niets liever deden dan met hun onderwijzer te spreken en naar hem te hooren.

Een zondagsschoolonderwijzer.

Prediker II : 9.

„Wel, Karel, mijn jongen, gij moest maar besluiten, morgen avond je schuld af te doen, anders weet gij wat je te wachten staat.”

De spreker was een lange, stevige jongen van zestien jaar, wiens gelaat een alles behalve plezierige uitdrukking had. Karel Gerritsen gaf geen antwoord, en na eenige oogenblikken vervolgde de andere :

„Gij krijgt vooreerst van mij een ferm pak slaag — dat spreekt van zelf; en dan zult ge eens zien of ik niet aan je patroon schrijf, en hem vertel, welk een kostelijken jongen deug niet hij al dien tijd in zijnen winkel heeft gehad, en hem raad, wat scherper op zijn thee en suiker acht te geven. Dus bedenk je nog maar eens goed Karel, en breng mij morgenavond de drie gulden.”

„Maar, het is zoo verschrikkelijk, geld weg te nemen,” zeide Karel.

„Niet erger, dunkt mij, dan thee en andere dingen weg te nemen, en dat hebt gij reeds dikwijls genoeg gedaan. Gij komt morgen avond om dezen tijd en brengt het geld mede, of het zal je berouwen.” Zoo sprekende, keerde Jan Lawson zich om, en liet Karel aan zijne eigene gedachten over, die op dit oogenblik juist niet van de aangenaamste waren.

Karel Gerritsen was een wees. Vier jaren geleden had Mason, de eenige kruidenier van het dorpje Minster, hem als loopjongen aangenomen, en daar hij geene vrienden had, was hij bij zijnen patroon geheel in huis gekomen. Karel was een vlugge handige jongen ; hoewel slechts tien jaar oud, kon hij reeds goed lezen en schrijven, toen Mason hem in zijn dienst nam, en in zijne vrije oogenblikken, droeg hij wijselijk zorg niet te vergeten, wat hij geleerd had. Toen Mason zag, dat hij veel van leeren hield, vergunde hij hem de avondschool in het dorp te bezoeken ; en na verloop van tijd werd Karel zoo vlug in het rekenen, en zoo handig in het helpen in den winkel, dat Mason, die oud en doof werd, een anderen loopjongen nam, en Karel gebruikte, om de klanten te helpen en de rekeningen op te schrijven. Een tijdlang ging alles vrij goed, totdat Karel, Jan Lawson leerde kennen, en toen ging

hij, stap voor stap, van kwaad tot erger. Jan was een luie jongen, die een afkeer van werken had, en het grootste gedeelte van zijnen tijd doorbracht met in de kleine herberg te zitten, en kaart of kruis en munt te spelen met iedereen, die maar wilde. Hij had Karel leeren dobbelen, en hem vervolgens overgehaald, thee en suiker aan zijnen patroon te ontvreemden, die Jan dan in plaats van geld aannam, als Karel verloor. Karel was evenwel niet op eens tot die zonde vervallen, maar van lieverlede er toe gekomen. Vooreerst ging hij in zijne vrije uren om met eenen jongen, dien hij wist, dat zijn patroon niet lijden mocht; vervolgens begon hij zijn werk te verzuimen, opdat hij meer met Jan kon zijn, en eindelijk viel hij in den strik van te nemen, wat hem niet toekwam, uit vrees dat zijn makker zijne slechte gewoonten aan zijnen patroon zou vertellen. Terwijl Karel dien avond langzaam naar zijns meesters winkel terugwandelde, dacht hij met verdriet aan de moeielijkheid, waarin hij zich gebracht had. Hij was Jan drie à drie en een halve gulden schuldig, en Jan zeide, dat hij niets dan geld wilde hebben. Karel wist niet wat te doen. Hij had geen enkelen stuiver meer over, hetgeen niets beteckende, zeide Jan, daar zijns meesters geldlade zoo dicht bij de hand was en hij zoo vertrouwd werd. Hoezeer wenschte hij nu, dat hij nimmer in kennis ware gekomen met iemand, die alle gevoel van eerlijkheid scheen verloren te hebben, en hij beefde, als hij dacht, hoe zijne slechte daden hem in de macht van Jan hadden gesteld.

Den volgenden dag was een der ongelukkigste in Karels leven. Uur op uur besloot hij zijnen meester alles te zeggen, en even zoo dikwijls weerhield hij zulks te doen. Hij was te vreesachtig en te trotsch. Te vreesachtig, omdat een waarlijk brave jongen altoos moeds genoeg heeft zijne schuld te bekennen; en te trotsch, — de menschen in het dorp hadden zulk een hoogen dunk van hem, nadat hij van loopjongen een vertrouwde bediende was geworden, — zijn patroon ook had goede gedachten van hem, — hij kon zich niet in hun aller oogen vernederen.

Dien avond, zoodra de winkelluiken gesloten waren, sloop hij heen om Lawson op de afgesproken plaats te ontmoeten.

„Ik heb je een rijksdaalder medegebracht,” zeide hij, „en een pak vijgen, daar ik weet dat gij er veel van houdt; ik durf niet langer blijven,” vervolgde Karel met een bevende stem, „uit vrees dat Mason achterdocht mocht krijgen; hij is den ganschen dag heel vreemd geweest.”

„Niets dan gekheid, mijn jongen, gij dacht den ganschen dag aan hetgeen gij gingt doen en maakte dus je zelf angstig voor niets. Gij waart toch zulk een bloodaard niet, toen ik je voor het eerst leerde kennen.” Karel zuchtte, hij gevoelde er de waarheid van, en zijn geweten zeide hem, wat hem in den laatsten tijd zoo bevreesd had gemaakt. Hoezeer wenschte hij nu, dat hij nimmer de eerste schrede tot het kwaad had gedaan, en dat hij nog zoo denken kon, als hij slechts vier maanden geleden deed.

„Ik moet niet blijven,” zeide hij, „want ik hoorde mijn patroon zeggen, dat hij het dorp eens inging, en ik ben bang hem te ontmoeten.”

„En wat zou dat dan?” vroeg Jan, „gij hebt den tijd toch aan je zelve, als de winkel gesloten is, dan gaat gij naar uw slaapkamer en niemand zal het gewaar worden, dat gij zoolang zijt uitgeweest, en bovenal zal niemand u dan verdenken, als er uit de winkellade iets vermist wordt. Maak u dus niet ongerust, houd u kalm en bedaard en alles zal goed afloopen.”

Zoo sprak de stem der verleiding, en Karel eenmaal gevallen zijnde, gevoelde zich geheel in de macht van den booze.

Hij kon niet meer terug. O! had hij de stem der verleiding wederstaan, en ware hij voor den Heere in de schuld gevallen, dan was er nog hope voor hem geweest. Maar nu? . . . Wat zou hij doen. Het was hem bang om het hart. Had hij nu maar gedacht aan hetgeen de Heere zegt: „Verblijd u, o jongeling! in uwe jeugd, en laat uw hart zich vermaken, en wandel in de wegen uws harten, maar denk dat God over alle deze dingen u zal doen komen in het gericht.”

De weg der zonde is een hellend vlak, die de eerste stap gedaan heeft op dien weg, moet voort, hij kan niet terug; hij gaat al voort en voort, en eindigt met in den afgrond des verderfs neder te storten, tenzij de Heere hem staande houdt, door zijn almachtige genade.

(Slot volgt).

Mededeelingen.

Door velerlei omstandigheden heeft er eenige vertraging plaats gehad in de aflevering van het blad. Wij verzoeken wel eenig geduld van onze lezers; alle beginselen zijn moeielijk en dat ondervindt de redactie ook. Zoo de Heere wil, hopen wij spoedig het blad geregeld per maand uit te geven en dan behoorlijk op tijd te verzenden.

Is dat eenmaal in orde, dan gaat alles weer beter.

Eerlang hopen wij aan de leden te zenden eene recensie van de nieuwe kinderwerkjes, die ons ter beoordeeling worden toegezonden.

Daaruit eene keus te doen is de jaarlijks wederkerende, moeielijke, maar toch aangename bezigheid. Vooral lette men op degelijken inhoud, want het geven van een boekje aan een kind behoort bij het werk van den Zondagsschoolonderwijzer. Elk boekje is een zaadkorrel, uitgeworpen in het huisgezin waartoe het kind behoort. En de zaaier zie wel toe of hij goed zaad in den grooten akker strooit, want de hemelsche Landman slaat hem gade, en ook van het uitstrooien van dat zaad zal eenmaal rekenschap gevraagd worden. De Zondagsschool-onderwijzer of onderwijzeres, is een bloemkweker in dienst van den grooten Hovenier, wiens majesteit en eer in den hemelschen bloemhof zal verhoogd worden.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

IN ROUWE.

Heel de natie is in rouw gedompeld, over het heengaan van onzen geëerbiedigden Koning, Willem III.

„Wie leeft er die den slaap des doods niet eens zal slapen?”

Zoo zong de psalmist, en zoo is het ook onzen Koning gegaan, — zoo zal het ieder onzer eenmaal ten deel zijn.

Daar is reden van rouw. Wij hebben onder de regeering van wijlen Koning Willem III in vrede mogen leven. Onze Koning was bemind bij de vorsten en daarom genoot ons volk de goede gunst van de andere volken.

Daarom hadden wij onzen Koning lief en eerden hem.

Maar ook hadden wij hem lief, omdat hij een Oranjevorst was, een nakomeling van den grooten Zwijger, die met den Heere een verbond had gemaakt om het volk dezès lands te houden bij de „goede leere”.

Wij zijn aan het Oranjehuis alle liefde en eere schuldig, want Oranje was het middel in de hand des Heeren om ons van de vreemde overheerschers te verlossen en de Gereformeerde leer in het hart van het volk te grondvesten.

En ziet, onder de regeering van onzen geëerbiedigden Koning Willem III, mochten wij de vrijheid genieten om den Heere te dienen, Zijn Woord te lezen en op te gaan tot het huis des gebeds. Daarvoor heeft Prins Willem I gestreden en daarvoor goed en bloed geofferd. En dezen zin om ons volk te regeeren naar de vreeze des Heeren, woonde ook in het hart van onzen overleden vorst. Daar stroomde echt Oranjebloed door zijne aderen, en van de gevoelens van Oranjeliefde tot zijn volk, heeft Z. M. in 1878 duidelijk getuigenis gegeven. Dat er omstandigheden zijn dat een Koning niet alle onderdanen van zijn rijk het naar den wensch kan maken, zal zeker ieder toestemmen; maar dat onze Koning zijn volk liefhad is zeker, en dat wisten wij, en daarom klonk ook het:

Leve de Koning!

uit volle borst.

Nu daalde met onzen geëerbiedigden Koning de laatste mannelijke Oranjelid ten grave, en hierin ligt een roepstem tot het volk, om met boete en berouw weder te keeren tot den Heere, welke het verlaten heeft.

Maar ziet! Daar is nog een rijtje uit dien afgehouwen tronk. Onze lieve jeugdige Koningin. Nog een kind; nog onbewust van de groote roeping, waarmee zij door den Heere geroepen is. De Heere spare haar, opdat uit haar ons Vorstenhuis weer mag herbouwd worden.

Zal zij eenmaal haar roeping verstaan, en in de waarneming daarvan getrouw zijn, dan zal er een gedurig gebed voor haar moeten opgaan tot den troon der Genade; dan zal het volk haar moeten dragen op de vleugelen des gebeds en der liefde, of het den Heere behagen moge haar tot een rijken zegen te stellen.

Ieder zij doordrongen van den eisch des Heeren naar 1 Tim. 2 : 1 en 2, om voor het Vorstelijk huis te bidden.

Ook de Zondagsschoolonderwijzer vindt thans geereede gelegenheid om met de leerlingen voor de jeugdige Koningin te bidden. Er is voor de kinderen iets aantrekkelijks in; want de Koningin is van hunne leeftijd ongeveer. Een kind even als zij, vermaakhebbende in spel en vroolijkheid.

Zullen zij zulk eene Koningin niet liefhebben, die in jaren tegelijk met hen opgroeit? Voor zulk eene Koningin moeten zij leeren bidden, en hierin moet de onderwijzer hen voorgaan.

De Psalmist heeft gezegd: „Uit den mond der kinderen en der zuigelingen hebt Gij sterkte grondvest, om den vijand en de wraakgierigen te doen ophouden”.

En daar zijn wraakgierigen; en daar zijn vijanden van het Vorstenhuis, daarvan hebben in de laatste dagen, de hier en daar aangeplakte republikeinsche biljetten getuigd.

Daarom geve de Heere, dat de kinderen van ons volk geleerd worden om voor de jeugdige Koningin te bidden, opdat de machten, de listen en de woe-

lingen van wraakgierige vijanden mogen ophouden ;
 en het geheele volk weer het oranjebloed door de
 aderen vlocien, en de Oranjegeest in de harten won-
 nen moge, opdat het hartgrondig mag uitroepen :
 Leve de Koningin !

Dezer dagen heeft iemand, zich S. S. noemende,
 den volke een dienst bewezen, door het oude Volks-
 lied naar de tegenwoordige omstandigheden te wij-
 zigen.

Nu wij, door het sterven van Koning Willem III,
 geen koning meer hebben, omdat er geen manne-
 lijke nakomelingen van ons Vorstenhuis zijn, hebben
 wij te zingen en te spreken van onze Koningin.

Het gewijzigde Volkslied, dat wij in een dagblad
 vonden, luidt als volgt :

Wien 't Neêrlandsch bloed door de aad'ren vloeit,
 Van vreemde smetten vrij,
 Wiens hart voor 't heil van Neêrland gloeit,
 Verheff' de stem als wij.
 Hij stemm' met ons, vereend van zin,
 Aan Oost en Westerstrand,
 In 't lied voor Neêrlands Koningin
 En 't lieve Vaderland !

Bescherm, o God, bewaak den grond,
 Waarop onz' adem gaat,
 De plek waar onze wieg op stond,
 Waar ook ons graf eens staat.
 Wij smeeken 't, Heer, vereend van zin,
 Van Uwe Vaderhand,
 Behoud ons Neêrlands Koningin
 En 't lieve Vaderland !

Verhef nu 't juichend stemgeluid
 Voor onze Koningin !
 Dring voor die jongste Oranjespruit
 Die beê den hemel in :
 Bewaar, o God, Haar dierbaar hoofd
 Voor onheil en voor smart,
 En moog de trouw, door ons beloofd,
 Steeds leven in ons hart.

Kinderversjes.

KERSTLIED.

WIJZE: Gez. 79.

Een handvol stroo, een beestenstal,
 Was U, o Koning van 't heelal !
 Te Bethlehem beschoren.
 Daar stond geen wiegje toebereid
 Voor U, den Heer der heerlijkheid,
 In Davids stad geboren !
 Dank, Heere! voor dien grootsten schat,
 Dat Gij ons zóó hebt liefgehad !

Maar ziet! daar daalden eng'len néer,
 En 't „Vrede op aarde, God zij de eer,
 „In menschen welbehagen!“
 Klonk in de velden lieflijk zacht,
 Om 't hart der herders in dien nacht,
 Te troosten en te schragen!
 Dank, Heere! voor dien vredegroet,
 Ook voor ons kinderhart zoo goed!

Wij smeeken U! verbreid Uw Woord
 In Oost en West, in Zuid en Noord,
 Door kloeke zendingen;
 Och, schenk aan heiden, slaaf en jood
 En ook aan ons, in nood en dood,
 Des kruises zegeningen.
 Dan zullen we op volmaakte wijs,
 U danken in het Paradijs!

KONING JEZUS.

(WIJZE: Ps. 134).

Van zee tot zee, van oord tot oord,
 Moet Jezus heerschen, Jezus' Woord
 Zal, als een scherp tweesnijdend zwaard,
 Zijn' loop volbrengen op deez' aard'.

Aan 't Lam op Golgotha geslacht,
 Zij onze hulde toegebracht !
 Zijn' trouw ontgloeie hart en mond
 Op elken nieuwen morgenstond.

Des Heeren vrienden, wijd en zijd,
 Aanbidden Hem in vindenstijd,
 En kindertonen smelten saam
 Ter eere van Zijn grooten naam.

Waar Jezus woont, daar zegent Hij,
 En die gevangen is wordt vrij!
 Vermoelden rusten op zijn staf
 En Hij droogt alle tranen af.

Hij, die op Christus vast betrouwt,
 Heeft op geen lossen grond gebouwd,
 Daar de Overwinnaar van den dood,
 Hem leiden zal in 's Vaders schoot.

Dat elk dan *Koning Jezus eer'*
 Als Zaligmaker, God en Heer!
 Komt, vallen wij den Zoon te voet,
 Die ons gekocht heeft met zijn bloed.

P. v. E.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1890.

7 December. *Zacharias.*

Luc. 1 : 1-25.

Te leeren: Mal. 4 : 5, 6; Ps. 24 : 4.

Door den evangelist Lucas heeft de Heilige Geest
 de hoogst belangrijke gebeurtenissen doen mededee-

len, welke wij niet, of minder volledig in de drie andere evangeliën vinden. Daar Lucas (Coll. 4 : 14), evenals Paulus, door wiens toedoen hij tot het geloof schijnt gebracht en wiens volgeling hij blijkt geweest te zijn (vgl. 16 : 10; 2 Tim. 4 : 11), den Heere Jezus niet naar het vleesch schijnt gekend te hebben, achtte hij het noodig, op zijn nauwkeurig onderzoek te wijzen, als waarborg voor de waarheid van zijn evangelie (vs. 1—3). Er blijken meer verhalen, aangaande het leven van den Heere Jezus bestaan te hebben (is dit niet verklaarbaar?), die onder de bestiering des Heiligen Geestes niet voor de kerk bewaard zijn. De bestaande moeten als waarachtig, als voldoende en als gezaghebbend erkend. Het nauwkeurig onderzoek van Lucas sluit de leiding van den H. Geest niet uit. Het Evangelie met de Handelingen der Apostelen, mede door Lucas beschreven, is opgedragen aan *Theophilus* (vriend van God), welke naam of werkelijk aan een christen van dien tijd behoorde, of (zooals sommigen willen) door Lucas aan ieder lezer van zijne geschriften is gegeven. Het doel van dit schrijven is, om zekerheid te geven aangaande de dingen, waarvan Theophilus reeds onderwezen was. Dit opschrift vermaant ons tot nauwkeurig onderzoek der waarheid, die, door den H. Geest geopenbaard, ons zoo vroegtijdig mogelijk moet onderwezen worden (vgl. Deut. 11 : 19; Ps. 78 : 5; 119 : 9; Eph. 6 : 5; 2 Tim. 3 : 15). Het onderwijs in de jeugd ontvangen, moet later tot nader onderzoek leiden, onder gebed om den Heiligen Geest (vgl. 2 Tim. 3 : 14—17).

Maleachi, als de laatste profeet des O. V., had aangekondigd, wat hier door Lucas wordt verhaald. (Mal. 3 : 1; 4 : 5, 6). Na vier eeuwen van duisternis begon het morgenlicht van den grooten dag der verlossing te gloren, waarnaar veertig eeuwen door de kerk was verlangd. Toen de drievoudige ambten in de kerk waren verloren (de profetie had vier eeuwen lang gezweven; het priesterschap bestond nog slechts in zinledigen vorm, waarvan het wezen niet meer verstaan werd; en het koningschap was reeds lang verdwenen, daar Israel onder Romeinsche heerschappij zuchtte), toen dus de kerk als weggezonden scheen, betoonde Jehovah zich de waarachtige en getrouwe Verbondsgod te zijn, die Zijne beloften op Zijnen tijd, door de wondermacht Zijner genade, heerlijk bevestigt.

Gelijk ieder aanzienlijk vorst zijne komst door een heraut bekend maakt, die zijn weg voor hem uit baant, zoo is de komst van den Koning der koningen, den Zoon Davids, in het vleesch door een *heraut* aangekondigd en bereid (vgl. vs. 17; Jesaja 40 : 3; Mal. 3 : 1; 4 : 5). Deze heraut was *Johannes*, wiens geboorte zes maanden vóór die van zijn Vorst plaats had. De aankondiging van die geboorte wordt hier verhaald. Zij geschiedde onder de regeering van *Herodes*, die „koning van Juda” genoemd wordt, hoewel hij niet meer was dan stehouder van den keizer van Rome *Augustus*, die over Judéa en geheel Palestina als een wingewest regeerde (Judea was kort geleden een provincie van het Romeinsche

rijk geworden). Deze Herodes, zoon van Antipater, was *Idumaeër* (Edomiet) van afkomst, maar gehuwd met *Marianne* eene kleindochter van Johannes Hyrcanus, uit het geslacht der Macabeeën. Door list en kuiperij had hij de koningskroon van den Romeinschen keizer weten te verkrijgen en met geweld Jeruzalem overmeesterd, waar hij nu als een tyran over de Joden regeerde, die hij op allerlei wijze uitmergelde. Van zijne wreedheid, betoond in het vermoorden van zijn bloedverwanten, ja van zijn eigen vrouw en kinderen, geeft ook de kindermoord te Bethlehem getuigenis. Om de gunst des verdrukten volks te winnen, liet hij, behalve grootsche gebouwen, waaronder schouwburgen, den tempel te Jeruzalem zeer prachtig opbouwen (vgl. Joh. 2 : 20; Marc. 13 : 1). Daarom verwierf hij den bijnaam van „den Grooten,” dien hij allermint verdiende.

Zacharias en Elisabeth, de ouders van Johannes, stamden beiden van Aäron af. Zoo mogelijk huwden de stamverwante Israelieten met elkander, om vermenging der geslachten te voorkomen (vgl. Num. 36 : 6—10). Zij worden beschreven als „rechtvaardig voor God, wandelende in al de geboden en rechten des HEEREN onberispelijk” (vgl. Job 1 : 1; Gen. 6 : 9). Dit was geen farizeesche eigengerechtigheid, maar een werkelijke rechtvaardigheid, die voor God geldt, welke niet voortkomt uit de werken der wet, maar uit het geloof in Christus, die, hoewel nog niet tot gerechtigheid geopenbaard, toch als zoodanig onder het O. V. reeds werd gekend (vgl. Rom. 4 : 20—25; 4 : 3). Deze rechtvaardigheid betoonden zij door „onberispelijk” voor de menschen te wandelen in al de geboden (de zedelijke) en rechten (de ceremonieele voorschriften) des Heeren (vgl. Jac. 2 : 17, 18).

Zacharias was een gewoon priester, uit het geslacht van Abia, die volgens dagorde zijn ambt in den tempel verrichtte. David had de priesters in 24 klassen verdeeld (zestien uit het geslacht van Eleazar en acht uit het geslacht van Ithamar), welke op hunne beurt in den tempel gedurende eene week moesten dienen, door het lot daartoe aangewezen. Abia was de achtste in deze klassen (1 Chron. 24). Tot het brengen van het dagelijksch reukoffer werden drie priesters vereischt [de een moest het gouden altaar (in het heilige geplaatst) reinigen; de tweede moest het offer bereiden en aanbrenge; de derde moest het aansteken]. Drie maal daags werd het reukoffer gebracht, (Exod. 30 : 1—10; Ps. 55 : 18) hetwelk het gebed uitdrukte, dat, door het volk opgezonden, door den priester Gode werd opgedragen (vgl. Ps. 141 : 2; Openb. 8 : 3, 4). Die dagelijksche gebeden op bepaalde uren moeten ook nog niet in vorm, maar in waarheid, opgezonden (vgl. Dan. 6 : 11; Hand. 10 : 9) en zijn, uit een oprecht hart voortkomende, als reukwerk alleen aangenaam door den Hoogepriester en Voorspraak Jezus Christus (Ps. 51 : 19; 1 Petr. 2 : 5).

Terwijl Zacharias, blijkbaar alleen, bezig was het reukoffer te bereiden en aan te steken, onderwijl het volk in het voorhof biddende geschaard stond, verscheen hem een Engel des Heeren, staande aan de

rechterzijde van het reukaltaar. Waarschijnlijk waren gedurende de vier eeuwen, sinds de Engel des Verbonds door Maleachi was aangekondigd (Mal. 3 : 1); geen Engelen verschenen. Nu de Engel ter voorbereiding (Mal. 3 : 1) aan Johannes zou verschijnen, verscheen een werkelijke Engel uit den Hemel in het heiligdom op aarde, om diens komst aan den vader bekend te maken. Maakten de Engelenverschijningen diepen indruk, ja verwekten zij zelfs vrees voor den dood (Richt. 6 : 22, 23; 13 : 22), begrijpelijk is de vrees van Zacharias, bij zulke plotselinge, sinds lang ongekende hemelsche verschijning. Maar de Engel zeide tot hem: „Vrees niet, Zacharias! want uw gebed is verhoord en uw vrouw Elisabeth zal een zoon baren en gij zult zijnen naam heeten Johannes.” Over die geboorte zou niet alleen hijzelf, maar zouden velen zich verblijden. Want hij zou, als den Heere toegewijd en door den Heiligen Geest bezield, door zijne krachtige prediking in den geest van Elia, velen tot bekeering brengen en alzoo den weg voor den Heere bereiden, die na hem komende, een weltoegerust volk vinden zou. — De Engelen als liefelijke hemelboden (Hebr. 1 : 14), behoeven geen vrees te verwekken, welke zij ook terstond ontnemen (Richt. 6 ; 23; Luc. 1 : 30). — Zacharias en Elisabeth hadden blijkbaar langen tijd tevergeefs om een kind (liefst een zoon) gebeden; nu verklaarde de Engel dat hun gebed was verhoord. De volvoering van Gods raad wordt als vrucht van de verhooring des gebeds voorgesteld. Als God Zijn raad volvoeren wil, doet Hij er ook om bidden. Een gebed, dat niet tot volvoering van Gods raad strekt, wordt niet verhoord (vgl. o. a. Gen. 25 : 21; Dan. 9 : 2, 3, 23; Ezech. 36 : 37; 1 Joh. 5 : 14). — Het kind moest volgens 's Heeren bevel (vgl. vs. 31) *Johannes* genaamd worden, welke naam beteekent *Jehovah is genadig*. Die naam drukt de beteekenis van zijn roeping uit. Door de prediking der wet moest hij de schuld en vloekwaardigheid des volks openbaren: maar ook hun, die om genade zouden smeeken, op de genade wijzen, die nu door Jezus Christus in de volheid des tijds was aangebracht (vgl. Joh. 1 : 15—17). Zonder kennis der wet is ook geen kennis van het evangelie der genade mogelijk. Slechts de door de wet veroordeelde smeekt om genade en gevoelt behoefte aan den Middelaar (vgl. Gal. 3 : 24; Rom. 10 : 4). — De blijdschap over Johannes' geboorte werd niet alleen door het wondervolle en verrassende dier geboorte opgewekt, maar meer door de gewichtige beteekenis, aan zijne geboorte verbonden. — Hij zou „groot zijn voor den HEERE”, d. i. *waarlijk* groot, èn in het oog des HEEREN, èn als vóór Hem uitgaande, die zich als zijn HEERE en zijn God in het vleesch zich openbaart (vgl. Matth. 11 : 11; ook zijn eigene verklaring: Joh. 1 : 26, 27; 3:30). De ware grootheid bestaat in het besef van eigen nietigheid en het roemen in de grootheid van Gods genade (2 Cor. 10 : 17, 18; 12 : 9, 10). — Johannes' grootheid was vrucht van den Heiligen Geest, die van zijne geboorte af in hem werkte. Zijn natuurlijke geboorte viel dus

samen met zijn wedergeboorte uit den Heiligen Geest, zonder welke geen zaligheid mogelijk is (vgl. Joh. 3 : 5). Kinderen, die niet door den Heiligen Geest zijn wedergeboren, kunnen niet zalig worden. Men kan wedergeboren zijn, zonder nog daarvan bewust te zijn en tot geloof en bekeering te zijn gekomen. [Voorbeelden van zulke wedergeborenen zijn o. a. Samuel (1 Sam. 1 : 26; 2 : 18), Abia (1 Kon. 14 : 13); Timotheus (2 Tim. 3 : 15)]. — Johannes zou van zijn geboorte af een Nazireër Gods zijn (d. i. iemand, die van de wereld *afgezonderd* en Gode gewijd is) en door den Heiligen Geest was stonde aan tot zijne roeping bekwaam gemaakt zijn. Men kan van zijn geboorte af een Nazireër zijn, gelijk *Simson* (Richt. 13 : 7) en *Samuel* [in dit geval moesten ook de moeders tot aan de geboorte van het kind zich als Nazireërs gedragen] (1 Sam. 1 : 11), of de Nazireërgelofte, op zekeren leeftijd voor zijn gansche leven, gelijk Jonadab (Jer. 35) of voor zekeren tijd, tot een Gode gewijd doel (Num. 6; Hand. 21 : 23, 24) afleggen. De Nazireërgeloften bestonden in het *niet scheren*, in het *niet aanraken van al wat onrein is*, dus ook een doode, en in het *zich onthouden van wijn en sterken drank*. Niet alle die geloften schijnen door alle Nazireërs gedaan en toegepast te zijn (vgl. Richt. 13 : 4, 5; 16 : 5, 6). Zie verder daarover Num. 6. — De *roeping* van Johannes was om als een tweede Elia (Mal. 4 : 3; Matth. 11 : 14), de wet met kracht te verkondigen en te handhaven, en daardoor het volk tot bekeering te leiden en voor de komst van Hem voor te bereiden, die, als het einde der wet, genade en vergeving aanbrengen zou (vgl. Luc. 3 : 3; Matth. 3 : 11; Joh. 1 : 16, 27, 29). Niet Johannes, maar de H. Geest, die door hem sprak, zou tot bekeering brengen. — Johannes is het beeld van Elia, niet slechts wat betreft den inhoud en de kracht zijner prediking, maar ook de manier van zijn optreden, als een boetgezant. (Marc. 1 : 6; 2 Kon. 1 : 8).

Zacharias twijfelende (vs. 18) aan de waarheid dezer Godsspraak en aan de mogelijkheid van hare vervulling (vgl. Gen. 17 : 17) begeerde een teeken ter verzekering. Hoewel begrijpelijk, was deze twijfel, als blijk van ongelooft, zondig; waarom ook het teeken, dat hij ontving in een *straf* bestond, (hij werd stom tot op den dag der vervulling der profetie). Een teeken mag wel gevraagd tot verzekering, om de zwakheid des geloofs te sterken (Exod. 4 : 1—8; Richt. 6 : 36—40; Jes. 7 : 11), maar wordt het uit ongelooft begeerd, dan wordt het als een straf gegeven of geweigerd (Matth. 16 : 1—4). Toch diende dit teeken tevens om de zaak te bedekken en de grootheid van het kind aan te toonen. Deze gebeurtenis strekt tot waarschuwing in het begeeren van teekenen en tot vermaning, God op zijn woord te gelooven, dat Hij door teekenen zelf heeft bevestigd en nog wil bevestigen. (vgl. Heb. 2 : 3, 4). Aan de teekenen des verbonds, de sacramenten, moeten wij genoeg hebben. Door dit teeken toonde de engel de verhevenheid van zijn persoon en het gezag waarmede hij optrad. Hij dient zich aan als *Gabriël*, die voor God staat en met deze

zending door God belast is. De naam Gabriël beteekent *sterkte Gods*, welke ter waarborg strekt, ter bevestiging van zijn woord (vgl. vs. 37, Rom. 4 : 21). De Engelen hebben nooit hun naam genoemd (vgl. Gen. 32 : 29; Jos. 5 : 14, 15; Richt, 13 : 17, 18). Of dezen naam werkelijk dien Engel toebehoort, dan of hij dien zich symbolisch geeft, weten wij niet. Zeker wijst hij zich zelf aan als denzelfden Engel, die aan Daniël de komst van den Messias aankondigt, welke profetie nu staat bevestigd te worden (vgl. Dan. 9 : 21 en verv.). Van de *rangen* der Engelen is ons weinig bekend : Slechts twee aanzienlijke Engelen worden met name genoemd, nl. *Gabriël* en *Michaël* (Dan. 10 : 13, Judas vs. 1, Openb. 12 : 7). Gabriël zegt „voor God (d. i. voor Gods aangezicht) te staan”, waarmee hij zich als hoogsten dienaar en gezant Gods aandient (vgl. Ps. 103 : 20; Dan. 7 : 10; Openb. 5 : 11). — Diepen indruk maakte de stomheid van den priester op het volk dat uit zijn geheele houding afleidde, dat hij een gezicht gezien had. Ook kon hij den zegen niet uitspreken, wat voor hem een groote straf was en het volk moest teleurstellen. Maar ook werd daardoor als 't ware getoond, dat de ware Priester zou komen, die den waren zegen op Zijn volk leggen zou. — Zacharias' ongelooft kon Gods belofte niet te niet doen (vgl. Rom. 3 : 3), die op Zijn tijd werd bevestigd. Na zijne weektaak volbracht te hebben (vgl. 1 Chron. 9 : 25), ging hij waarschijnlijk naar Hebron (vgl. vs. 39), en mocht kort daarna het beschamend voorrecht smaken, dat zijne vrouw Elisabeth in haar hoogen ouderdom bevrucht werd. Vijf maanden lang hield Elisabeth zich verborgen, om zich zelve zorgvuldig tegen alle besmetting te bewaren (vgl. vs. 15) en zich aan heilige overdenkingen over te geven vanwege den wondervollen weg, dien de HEERE in Zijn genade met haar wilde houden, door haar op dien hoogen leeftijd zulk een kind te geven, waardoor ook de smaad van kinderloosheid wierd weggenomen (vgl. Gen. 30 : 23; 1 Sam. 1 : 6, (daartegenover : Ps. 127 : 3; 113 : 9).

Vragen.

1. Wat blijkt en wat leeren wij uit de voorrede van Lucas' Evangelie?
2. Hoe was de toestand in Israël in die dagen en hoe lang had zij reeds geduurd?
3. Als hoedanig en wanneer werd Johannes gezonden?
4. Wie regeerde over Judea en welk een man was hij?
5. Wie en hoedanige menschen waren de ouders van Johannes?
6. Wat verstaan wij onder „de beurt zijner dagorde?”
7. Wie verscheen aan Zacharias, welken indruk maakte die verschijning op hem en uit welke oorzaak?
8. Wat maakte de Engel hem bekend?
9. Hoe hebben wij de verhooring des gebeds van Zacharias te verstaan?
10. Waarom moest het kind *Johannes* heeten en

welke beteekenis heeft zijn naam en optreden ook voor ons?

11. In welken zin werd Johannes *groot* genoemd?
12. Welke geboorte viel met die natuurlijke geboorte samen en wat leert ons dit?
13. Hoedanig een man zou Johannes zijn en welke welke gelofte moe-t hij houden?
14. Wiens beeld zou hij uitdrukken en in welke opzichten?
15. Hoe ontving Zacharias de belofte?
16. Welk teeken ter bevestiging ontving hij; hoe hebben wij dit te beschouwen en wat leert ons dit?
17. Als hoedanig maakt zich de Engel bekend en waartoe alzoo?
18. Welken indruk maakte het verschijnen van Zacharias op het volk?
19. Hoe gedroeg zich Elisabeth en waarom?

14 December. *Maria*.

Luc. 1 : 26—56.

te leeren : Jes. 11 : 1, 2. Ps. 113 : 4.

Zes maanden waren noodig voor Johannes, om voor den Messias den weg te bereiden, *Dezelfde* engel werd gezonden, ter verzekering van de waarheid dezer aankondiging, gelijk de andere reeds in bevestiging was. Ook werd aan dien zoo voornamen engel de voornaamste aller tijdingen opgedragen. *Nazareth* was een klein, veracht stadje, in het in geestelijke duisternis verzonken Galilea gelegen (Jes. 8 : 23; 9 : 1); daar wilde de Zoon Gods naar het vleesch in armoede en verachting geboren worden, om al onze ellende, onzen smaad en onze vervloeking op zich te laden (vgl. Jes. 53 : 2—4; Matth. 4 : 23). *Galilea* was het noordelijke, *Samaria* het middelste, *Judea* het zuidelijke en *Perea* het overjordaansche deel van Palestina ten tijde der Romeinsche overheersching. Daar het aan Syrië grensde, waren hare bewoners langzamerhand tot afgoderij vervoerd en in duisternis verzonken. (Vandaar Galilea der Heidenen genaamd). Maar juist daar wilde het Licht der wereld opgaan (vgl. Jes. 9 : 1; Matth. 4 : 16), ten bewijze, dat Hij niet in verlichte, maar in duistere harten wil schijnen (Joh. 3 : 18; 9 : 39).

Maria of Mirjam [*bitterheid*, volg. and. *verhevene*.] beide beteekenissen kunnen geheel op Maria toegepast (vgl. vs. 28; 2 : 35) was een arme, bij menschen vergetene, maar reine en bij God gekende *maagd*, tot moeder van den Zoon Gods naar het vleesch verkoren (vgl. Jes 7 : 14). Zij moest *ondertrouwd* zijn met *Jozef*, een armen timmerman uit Davids geslacht, opdat 1°. zij en haar kind bescherming zouden hebben, 2°. Jozef, tot wegneming der vermeende schande, als vader bekend zou zijn en 3°. zij aanspraak op hun afkomst van David hebben zouden. Of ook Maria uit David sproot, wordt sterk betwijfeld. Maar daar 1°. gewoonlijk niet de geslachtsregisters der vrouwen werden geboekt, 2°. dat geslachtsregister bij Mattheus geheel verschilt van dat bij Lucas en dus het eerste aan Jozef, het laatste aan Maria dient toegekend [Let op de uitdrukking: „naar men

meende" (Luc. 3 : 23)], en 3°. de geslachten bijna altijd met elkander zich verbonden, behoeft daar geen twijfel te bestaan. Maar daar de vader alleen in rechten kon optreden, was het noodig dat ook Jozef, als vermeende vader, uit Davids geslacht was.

De groetenis des Engels: vs. 28. Het „wees gegroet!” van den engel was meer dan een menselijke groetenis: zij drukt de verzoenende betrekking van God tot den mensch uit, welke in Maria werd verwezenlijkt. Daarom mag geen mensch Maria met dit woord begroeten, gelijk de Roomsche kerk door haar „*Ave Maria*” (wees gegroet!) doet, omdat dit een verheffing door den mensch van den mensch is, aan wien God genade bewijst. — Maria wordt als *begenadijde* aangesproken, welke genade bij God gevonden heeft (vs. 30). Hoezeer Maria met deze aanspraak door God verheven wordt, toch wordt hierdoor haar zondig en schuldig bestaan, gelijk van alle menschen, aangetoond. [Genade onderstelt schuld en strafwaardigheid (vgl. Rom. 4 : 4)]. Maria is niet zondeloos, niet onbevlekt ontvangen (gelijk de Roomsche kerk leert), want dan zou ook haar moeder zondeloos moeten geweest zijn; en zoo wordt de erfzonde weggedacht, die juist door den Middelaar uit Maria is aangenomen, welke het geheele menschengeslacht vertegenwoordigt (vgl. 2 Cor. 5 : 21; Hebr. 2 : 11; Gal. 4 : 4).

„*De HEERE is met u.*” Ook deze uitdrukking is geen *zegenwensch*, maar een bepaalde verklaring van Godswege, dat Hij als Verbondsgod met Maria en in haar met Zijn gansche Kerk in verzoende betrekking treedt. Niet Zijn *bijstand*, maar Zijn gemeenschap, Zijne vereeniging met haar, drukt de HEERE hiermede uit. De HEERE, als de *Zoon Gods*, treedt hier in Immanuel als Middelaar op, die God en mensch in Zijn persoon verzoent en vereenigt (vgl. Jes. 7 : 14) „*Gij zijt gezegend onder de vrouwen.*” Maria ontvangt den waren zegen, aan Eva toegezegd, en door haar en alle moeders in Israel tevergeefs verwacht. Zij is de ware Eva, de moeder des levens, die met het zaad der belofte alle zegen in zich sluit, en in wie dus de bondsbelofte, aan Abraham gedaan, wordt bevestigd (Gen. 12 : 3).

Maria werd zeer ontroerd, niet zoozeer door de *verschijning*, als wel door het *woord* des engels. Zij toont een nederige, ernstige maagd te zijn, die zulk een hooge eerbewijzing zich gansch onwaardig acht en daarom, nog niet wetende, waartoe die hooge gezant juist tot haar komt, ernstig de beteekenis en de bedoeling daarvan overdenkt (vgl. H. 2 : 19).

De boodschap des engels (vs. 30—33). Vs. 30. Op de meest vriendelijke wijze bemoedigt de engel de ontroerde maagd en verzekert haar nogmaals: „genade bij God gevonden te hebben.” Heerlijke verzekering van Godswege, ons allen noodig, welken wij allen moeten begeeren (Luc. 18 : 13^b). Zoo God in Zijn genade met ons is, behoeven wij voor niets te vreezen (vgl. Jes. 43 : 1, 2, 5; Luc. 12 : 33; Rom. 8 : 31). Vs. 31. „En zie” „let op het groote wonder van genade!” „gij (reine, eenvoudige maagd) zult bevrucht worden (met het zoolang

beloofde zaad) en een *zoon* baren [die zijn zal wat Eva te vergeefs in Kaïn verwachtte (vgl. Gen. 4 : 1)] en gij zult zijn naam heeten *Jezus*. Hij, die geboren zou worden, zou dus een *mensch* zijn, met een *menschelijken naam* in het geslachtsregister der menschen ingeschreven (vgl. Hebr. 2 : 11), om Zijne uitverkorene menschen met Zijnen nieuwen Naam voor eeuwig in het geslachtsregister des Hemels in te schrijven (vgl. Openb. 3 : 12) Maar ook drukt die naam, door Hemzelve aangenomen en vóór Zijne ontvangenis reeds aan Zijne menselijke natuur gegeven (vgl. Matth. 1 : 21; niet Maria, maar Jozef mocht dien naam aan het kind geven), de eigenlijke *beteekenis* van Zijn persoon en het *doel* van Zijn komst uit: *Jezus* = *Josua* (Hebr.) beteekent *Verlosser, Zaligmaker*, omdat Hij Zijn volk (door den Vader Hem gegeven) verlossen, zalig maken zou van hunne zonden. Ligt de mensch door de zonden van God gescheiden, in eeuwige ellende neêr; Jezus heeft door de zonden te dragen en te vernietigen, den mensch met God verzoend, in Zijne gemeenschap teruggeleid, en daardoor de verloren zaligheid hem voor eeuwig weergegeven. Gelijk Josua Israel van de aardsche vijanden verlost en in het aardsche Kanaän heeft binnengeleid, zoo verlost de Heere Jezus Zijn volk van Zijne geestelijke vijanden en voert hen in het hemelsch Kanaän, in de eeuwige ruste (vgl. Hebr. 4 : 8—10).

Ook Josua, de Hoogepriester (Zach. 3), is zoowel wat zijn naam, als wat zijn ambt betreft, het voorbeeld van den Heere Jezus.

Vs. 32, 33, „Deze, dat kind des menschen, zal groot zijn”. Hij is waarlijk groot, verhoogd boven alle schepselen (vgl. Ps. 8 : 5, 6; Hebr. 1 : 4; 2 : 7—9; Phil. 2 : 9) Hij is groot, uit kracht van Zijn *persoon* als *God* (Rom. 9 : 5 e. a. p.) en van Zijn *ambt*, waardoor Hij boven alle profeten, priesters en koningen verheven staat (vgl. Ps. 45 : 8). — „Hij zal de *Zoon des Allerhoogsten* genaamd worden.” Hij is niet *genaamd*, als slechts er *voor gehouden*, maar in *werkelijkheid* de *eeuwige Zoon des Allerhoogsten* Gods, de *tweede persoon* in het drieëenig Wezen, God uit God, door den Vader van eeuwigheid gegeneerd (vgl. Ps. 2 : 7; Hebr. 1 : 5), het volmaakte *beeld* Gods (Hebr. 1 : 3; Coll. 1 : 15), de *eigen, eengeboren Zoon* Gods (Joh. 1 : 14; Rom. 8 : 32), die vóór iets als God bestaat (Spr. 8 : 22—25; Joh. 1 : 1; Coll. 1 : 17) en ook in Zijn menschwording tot in eeuwigheid blijft bestaan (Joh. 1 : 14).

Aan dien hoogverheven Persoon zou het *koninklijk ambt* tot in eeuwigheid opgelegd worden. Als de ware Zoon van David naar het vleesch (vgl. Rom. 1 : 3), de meerdere Salomo, zou Hij van God den Heere, als Zijn Vader, naar Zijne Godheid, den troon (d. i. de heerschappij) van David ontvangen, waarop Hij krachtens natuurlijke afstamming recht had, om over het huis Jacobs, d. i. de ware kerk, koning tot in eeuwigheid te zijn. Zoo zou de profetie, gelijk ook de verwachting van David en de kerk des O. V. bevestigd worden. (Vgl. 2 Sam. 7 : 12—16; Ps. 89 : 27—30; 34—38; 2 Chron. 22 : 9, 10. Jes. 9 : 5, 6

Jer. 23 : 5). Zijn koninkrijk, als niet van deze wereld (Joh. 18 : 36) en hier gedurig bestreden en verstoord, is een eeuwig koninkrijk, dat, als alle koninkrijken zullen vernietigd zijn, in eeuwige heerlijkheid zal geopenbaard worden (vgl. Dan. 7 : 14; 2 : 44). Het heeft, als geestelijk, zijn zetel in de harten der uitverkorenen, waarover Hij met Zijn Woord en Geest regeert (vgl. Luc. 17 : 21) en wordt in de kerk geopenbaard, die Hem als Koning moet dienen en eens met Hem aan de rechterhand des Vaders, waar Hij in de verheerlijkte menselijke natuur gezeten is, zal verheerlijkt worden (Ps. 110 : 1, Eph. 1 : 20; Openb. 3 : 21).

Maria kon die wondervolle hemelboodschap niet begrijpen. Zij twijfelde niet aan de waarheid er van, hoe onmogelijk en onbegrijpelijk ook, maar begeerde alleen de wijze te weten, waarop zij bevestigd zou worden. Deze lichtte de engel haar nader toe (vs. 35). Door den Heiligen Geest, als de Kracht van den Allerhoogsten, (beide uitdrukkingen beteekenen hetzelfde) zou in Maria dat heilig zaad verwekt worden, waarmee de Zoon van God zich in de éénheid van Zijn Persoon zou vereenigen. Zoo kon door de heilige ontvangenis van den H. Geest, uit de onreine maagd, de zondeloze natuur van den Heere Jezus geboren worden. Dit wonder der menschwording van Gods Zoon blijft eene voor ons onverklaarbare verborgenheid (1 Tim. 3 : 16). Gelijk op natuurlijke wijze in Maria, zoo ook moet op geestelijke wijze in ons de H. Geest werken, om de heilige gestalte van Christus, bij de wedergeboorte in ons voort te brengen (Joh. 3 : 5; Gal. 4 : 19). — Tot verzekering van zijn woord, wijst de engel op de wonderdadige zwangerschap van Elisabeth, hare nicht of bloedverwant (zij, of Maria was misschien van vaders zijde uit Aäron's, maar van moeders zijde uit Davids geslacht). En waar zulks voor God niet onmogelijk was, evenmin ook Maria's wonderdadige ontvangenis. Juist in dit alvermogen Gods, om te doen, wat den mensch onmogelijk is, is de beteekenis en de mogelijkheid van het wonder gelegen (vgl. Luc. 18 : 27; Rom. 4 : 21).

Op deze zoo stellige verklaring geeft Maria zich geheel aan de wondervolle beschikking Gods over (vs. 38). Zij gelooft, zonder eenigen twijfel, en betoont dit geloof in volkomen overgave aan den Heere. (Vgl. Rom. 4 : 19—21). Marias geloof strekt ons ten voorbeeld in de lijdelijke overgave van onszelven aan den Heere, in het verlangen en vertrouwen dat de Heere „naar Zijn Woord” met ons doen zal. (Vgl. Ps. 119 : 49, 50; 2 Sam. 15 : 26).

Om het door den Engel gegeven bewijs te zien, tot verzegeling van haar geloof (vgl. Luc. 2 : 12, 16), reisde Maria terstond naar Elisabeth, die op verren afstand in het gebergte van Juda, denkelijk te Hebron (zie vorigen Zondag) woonde. God wil, dat wij de waarheid Zijns woords aan de door Hem gestelde bewijzen zullen beproeven, niet uit twijfelzucht, maar tot verzekering (vgl. Mal. 3 : 10). Ook om met Elisabeth, die in dergelijke omstandigheden verkeerde, over die wondervolle ontmoeting

en toezegging te spreken, ging Maria tot haar. Gods volk moet niet uit hooghartigheid, maar ter onderlinge stichting en tot verheerlijking Gods, de dagelijksche ervaringen gemeenschappelijk bespreken. Op het hooren van Maria's stem sprong het kindeken van vreugde op in Elisabeth's buik. Dit is niet toe te schrijven aan de ontroering der moeder, maar aan een onverklaarbare, verborgen werking van den Heiligen Geest, waarmee het kind vervuld was. Die Geest werkte ook op Elisabeth en deed haar alles verstaan, wat Maria had ondervonden, voor deze iets medegedeeld had. Die verborgen aantrekkende werking des Geestes wordt ook nog ervaren (vgl. Joh. 18 : 37a, 1 Joh. 4 : 6; 5 : 6b). Elisabeth noemt Maria „de moeder haars Heeren”, omdat Jehovah werkelijk in het vleesch zich in Maria had geopenbaard (vgl. Ps. 110 : 1). Maria is niet de „moeder Gods”; maar de moeder van den mensch Jezus, in Wien God in het vleesch is verschenen. Hoe nederig betoont Elisabeth zich bij de ontmoeting van hare zooveel jongere nicht, alleen uit gevoel harer onwaardigheid, dat God zich tot haar wendt; Gods kinderen tot voorbeeld (vgl. 2 Sam. 7 : 18; Luc. 5 : 8; 7 : 6). Door den Heiligen Geest mocht zij Maria de verzekering geven, dat haar geloof zou bevestigd worden (vgl. 1 Joh. 5 : 6b). Het geloof maakt zalig, door de vervulling der beloften, in het geloof omhelsd (Joh. 20 : 29; 1 Petr. 1 : 8, 9).

Dezelfde Geest deed ook Maria in hooge zielsverrukking het heil bezingen, haar onwaardige dienstmaagd Gods beschoren. Alleen aan God, haren Zaligmaker, geeft zij de eere dat Hij haar, in onderscheiding van alle menschenkinderen, verkoren heeft, om door haar zijn verbond, met eede aan de vaderen gedaan, te bevestigen. Deze verheven lofzang, door den H. Geest op de lippen eener zwakke maagd gelegd, heeft veel overeenkomst met die van Hanna (1 Sam. 2 : 1—10) en strekt tot diepe beschaming en veroordeeling van alle hoogmoedigen, tot vertroosting aller nedergebogenen en is een modelzang voor de kerk. — Drie maanden bleef Maria bij Elisabeth, wier harten onafscheidelijk aan elkander gebonden waren, totdat de tijd der geboorte van Johannes aanstaande was.

Vragen :

1. Door wien, aan wie en waar werd de aankondiging van Jezus' geboorte gebracht?
2. Waarom werd aan dien engel die taak opgedragen?
3. Hoe was het Joodsche land verdeeld; waar lag Nazareth, waarom werd Jezus daar geboren en welke profetie werd hierdoor vervuld?
4. Hoedanig eene was Maria, en welke profetie werd bevestigd?
5. Met wien was zij ondertrouwd en waartoe strekte zulks?
6. Uit welk geslacht stamden Jozef en Maria af?
7. Hoe begroette de Engel Maria en wat blijkt daaruit?
8. Wat beteekenen de woorden der groetenis?

9. Hoe ontving Maria haar en wat blijkt daaruit?
10. Welke boodschap bracht de Engel haar?
11. Wat beteekent de naam van *Jezus* en hoe is die beteekenis te verklaren?
12. Wat getuigt de Engel van den persoon en het ambt van den Heere Jezus?
13. Hoe hebben wij Maria's vraag, vs. 34, te verstaan?
14. Wat was het antwoord van den Engel en hoe moet dit verklaard worden?
15. Welk bewijs en welke waarborg geeft de Engel dat zijn woord zal bevestigd worden?
16. Waarin betoonde Maria haar geloof?
17. Waarheen reisde Maria en waartoe?
18. Welke wondervolle ervaring had Elisabeth bij de ontmoeting van Maria en wat riep zij uit?
19. Welken lofzang hief Maria aan en waarvan getuigt deze?
20. Hoe lang bleef Maria bij Elisabeth?

21 December. *Geboorte van Johannes.*

Luc. 1 : 57—80.

Te leeren : Luc. 1 : 76. P. 97 : 7.

Na negen maanden, op den gezetten tijd, werd de belofte aan Zacharias vervuld, als blijkt van de waarheid van het woord Gods (vs. 20e). Grootte blijdschap verwekte de geboorte van dit kind onder de bekenden, de vrienden en de bloedverwanten van het hoogbejaarde echtpaar, dat door God op zoo wonderdadige wijze met een mannelijk kind werd gezegend (vgl. vs. 14). Dit kind „nam hun smaadheid weg” en zou wel eens, naar veler meening, de Messias kunnen zijn. Die gemeenschappelijke blijdschap strekt ter navolging (vgl. Rom. 12 : 15; 1 Cor. 12 : 26). Volgens Goddelijke inzetting (Gen. 17 : 12) werd het kind op den achtsten dag besneden, waardoor het als kind des verbonds verzegeld werd. Als zoodanig ontving het ook zijn naam, waarmede het persoonlijk in het verbond gezet werd. Die naamgeving bij de besnijdenis geschiedde alleen naar het Goddelijk voorbeeld, niet naar Goddelijke instelling (vgl. Gen. 17 : 5). Gaf gewoonlijk de *vader* aan den zoon den naam; wellicht wegens de stomheid des vaders, noemden de nabestaanden het kind naar zijn vader, *Zacharias*, of volgens latere gewoonte, (vgl. vs. 61), of wegens eerbied voor den ouden vader. Elisabeth, gehoorzaam aan Gods bevel, eischte dat hij *Johannes* zou heeten. Daar er niemand in zijn geslacht dien naam droeg, wilde men eerst den vader raadplegen, die kenneleijk niet alleen stom, maar ook doof was, daar men hem door teekenen Zijn verlangen duidelijk maakte. Op een tafeltje, met *was* bestreken, grifte hij met een schrijfstift : „Johannes is zijn naam”. Dit wekte groote verwondering, waaruit blijkt, dat in strijd met de oorspronkelijke beteekenis der naamgeving, familienamen aan de kinderen werden gegeven. De naam moet het wezen van den persoon uitdrukken en werd gegeven of volgens Goddelijke openbaring (vgl. Gen. 17 : 19), of om allerlei omstandigheden en verwachtingen bij de geboorte uit te drukken (vgl. Gen. 25 : 25, 26,

29 : 32—35; 30 : 5—24 en a. pl.) (Zie over den naam Johannes vs. 13 de verkl.). Niet terstond na de vervulling der goddelijke belofte, maar terstond na de volbrenging van Gods bevel, mocht Zacharias weder spreken (vgl. vs. 20). Wel niet *om*, maar toch *op* de gehoorzaamheid des geloofs, wordt de straf wegens het ongeloof opgeheven. Zacharias gebruikte zijn teruggeschonken spraakvermogen niet om te morren of te klagen over de straf, maar alleen om zijn God te loven en te verheerlijken voor de wondervolle bevestiging zijner beloften. Alleen tot verheerlijking Gods is het spraakvermogen den mensch geschonken, dat juist tot een tegenovergesteld doel wordt gebruikt (vgl. Jac. 3 : 6—10). God te loven, vooral na ontvangen blijken van zijn gunst, op geestelijk en stoffelijk gebied, is de roeping van ieder christen. Voor Zacharias was het terugkrijgen van zijn spraakvermogen het bewijs, dat zijn zonde was vergeven (vgl. Jes. 6 : 7); daarom was zijn loflied een danklied voor persoonlijke verzoening en verlossing. Een omgekeerd voorbeeld hiervan vinden wij in David (2 Sam. 12 : 14, 22, 23). Het opheffen der straf is een bewijs voor de verzoening der zonde. Niet om de eerste, maar om de tweede weldaad moet God worden gedankt (vgl. Hos. 14 : 3). Ook onze lippen moeten, in geestelijken zin, eerst door den HEERE tot zijn lof ontsloten worden (vgl. Ps. 51 : 17; Jes. 6 : 7). Die wondervolle teruggave van het spraakvermogen aan Zacharias, gelijk de wondervolle geboorte van het kind en wat daarbij plaats had, vervulden de harten met vrees en verbazing en was het onderwerp van aller gesprek, terwijl er allerlei verwachtingen omtrent het kindeken door werden opgewekt. Elke wondervolle gebeurtenis wekt angstige vrees voor de toekomst in het hart der goddeloozen, maar eerbiedige vreeze en blijde verwachting in het hart van Gods kinderen. De vraag : „wat zal toch dit kindeken wezen?” moeten alle ouders omtrent hunne kinderen doen, die zij bij alle onzekerheid in Gods hand moeten overgeven. — Het spreken over de daden Gods is onzer aller roeping (vgl. Ps. 77 : 12, 13). „De hand des HEEREN was met het kind”, tot zijne bescherming, opvoeding en bestiering. Dit moge van ons allen, bijzonder van de kinderen gezegd worden!

Zacharias werd op buitengewone wijze door den Heiligen Geest beziel, om te profeteeren, d. i. in verheven taal de verborgenheden van Gods raad te openbaren. In een verheven profetischen lofzang bezingt Zacharias de verlossing, die de HEERE, krachtens Zijn verbond, onder eede met Abraham opgericht, door den Messias nu, in de volheid des tijds, Zijnen volke aanbracht, dat verlost zijnde van de vijanden, Hem in heiligheid en gerechtigheid al de dagen zijns levens uit dankbaarheid dienen zou (vs. 69—76). Daarop spreekt hij zijn kind aan, dat slechts beteekenis heeft als Wegbereider voor den Messias, dien hij in Zijn ware wezen en het heerlijk doel Zijner komst beschrijft. — Slechts een paar aantekeningen willen wij op dien lofzang maken. De verlossing, hier bezongen, moet in de eerste plaats als

de ware, geestelijke, eeuwige verlossing aangemerkt (vgl. Ps. 98 : 1—3). — Door *hoorn* (vs. 69) wordt bedoeld de sterkte en macht ter behoudenis, zooals de Christus die zou betoonen; waarom hij een „hoorn der zaligheid” genoemd wordt (vgl. 1 Sam. 2 : 10; Ps. 89 : 25; Ps. 132 : 17). Gelijk aan de hoornen des altaars, zoo mag de christen zich aan Christus vasthouden ter zijner behoudenis. — Door „huis Davids” verstaan wij het *geslacht* Davids, dat gansch vervallen, nu door den Messias in zijn ware grootheid en heerschappij als een „hoorn” voor eeuwig wordt „opgericht”. (vgl. Jes. 11 : 1). *Doel* van de verlossing is, om in den weg der heiligmaking ter eere Gods te wandelen (vgl. Hebr. 9 : 14; Tit. 2 : 14; 1 Petr. 2 : 9; 1 Cor. 6 : 20 en a. pl.).

Zacharias stelt zijn kind voor als een *profeet*, die niet zelf vergeving en verlossing kan aanbrengen; maar door prediking den weg voor Hem bereiden zou, die door de innerlijke bewegingen van Gods barmhartigheid als de Opgang uit de hoogte zou verschijnen, om de in duisternis gezeten te verlichten en te verlossen en op den weg des vredes te brengen. Vs. 77. Heeft de zonde de ellende teweeggebracht, daar zij ons van God, als de bron des levens en der zaligheid gescheiden heeft, door de vergeving der zonde krijgen wij de zaligheid voor eeuwig weder (Ps. 32 : 1; Rom. 5 : 7 en 8), als door Jezus aangebracht (vgl. Matth. 1 : 21) — vs. 78: Door de „Opgang uit de hoogte”, hebben wij den *Zone Gods* te verstaan, die van uit den hoogen Hemel, als de *Zonne der gerechtigheid*” (Mal. 4 : 2) is opgegaan, om het licht en het leven in de in duisternis en dood verzonkene wereld en wel bepaald in de harten der uitverkorenen te brengen (vgl. Jes. 9 : 1; 60 : 1, 2). „De weg des vredes” is de weg der verzoening met God door Christus, die den waren vrede schenkt in de harten der zijnen, welke met God verzoend zijn (vgl. Rom. 5 : 1; Eph. 2 : 13—17). De inhoud van vs. 79 geldt niet van Johannes, maar van Christus — „Innerlijke bewegingen der barmhartigheid” worden aan God toegekend, als mensch voorgesteld, wiens ingewanden rommelen en geroerd worden door aandoeningen van genegenheid (vgl. Jes. 63 : 15; Jer. 4 : 19; 31 : 20). Door „schaduw des doods” verstaan wij de donkerheid, waarin de dood ons brengt, gelijk de schaduw duisternis veroorzaakt. — Wij moeten, als in de duisternis en in den dood verzonken, die Opgang uit de hoogte kennen, die het licht en het leven in ons schenkt en door het geloof in Hem de kennis van de vergeving onzer zonden verkrijgen, waardoor vrede en zaligheid onze harten vervult.

Vs. 80. Lichamelijk en geestelijk ontwikkelde het kind Johannes voorspoedig door de werking van den H. Geest. Alleen door de werking van den H. Geest kan onze van natuur verduisterde en verdorven geest waarlijk, in goeden zin, ontwikkeld worden. Een natuurlijke ontwikkeling van onzen geest, hoe gezegend ook, is gevaarlijk.

Johannes verliet spoedig het ouderlijk huis om volgens zijne bestemming, in de woestijn zich af te zonderen en zich tot zijn gewichtige taak voor te

bereiden. Afzondering van de wereld, niet in den zin van monnikenascese of onthouding, is vooral voor jongelieden onmisbaar, om door studie en overpeinzing tot hun taak, vooral op kerkelijk gebied, te worden voorbereid. Ook is niet geregelde, maar gedurige afzondering, tot heilige overdenking en oefening, alleszins gewenscht.

Vragen.

1. Wanneer werd Johannes geboren; wat verwekte die geboorte en waartoe vermaant ons dit?
2. Wat geschiedde bij de besnijdenis en wat blijkt hieruit?
3. Wat deed Zacharias, welken indruk verwekte dit en waarom?
4. Waarnaar werden de kinderen meestal genoemd?
5. Welk wonder had nu plaats en om welke reden?
6. Wat deed Zacharias nu en welke leering moeten wij daaruit trekken?
7. Welke gewaarwordingen en verwachtingen werden door dit alles opgewekt?
8. Wat is de hoofdinhoud van Zacharia's lofzang?
9. Welke verlossing bezingt hij?
10. Wat wordt door *hoorn* der zaligheid verstaan?
11. Wat wordt als *doel* der verlossing genoemd?
12. Waartoe is Johannes verwekt?
13. Hoe hebben wij vs. 77 te verstaan?
14. Wie wordt de *opgang uit de hoogte* genoemd en waarom?
15. Welke toepassing moeten wij van dien lofzang maken?
16. Hoe groeide Johannes op en door welke oorzaak?
17. Waar bracht Johannes zijn jeugd door en wat leert u dit?

Kerstfeest 25 December. *Bethlehem*.

Luc. 2 : 1—20.

Te leeren: Jes. 9 : 5; Ps. 98 : 2.

De *tijd* van 's Heilands geboorte wordt de „*volheid des tijds*” genoemd (Gal. 4 : 4), omdat alles, wat tot voorbereiding van de komst van Gods Zoon in het vleesch noodig was, was tot stand gebracht en de tijd van Zijn komst juist de bepaalde, rechte en bekwame tijd was. De geheele geboortegeschiedenis is de geschiedenis van Gods wondervolle Voorzienigheid bij uitnemendheid, daar alles en een iegelijk, tot zelfs de keizer van Rome, hoewel geheel onbewust, tot volvoering van Gods raad moest medewerken (vgl. Spr. 21 : 1). Alle de bekende volken der wereld waren onderworpen aan den keizer van Rome, *Octavianus Augustus* (de verhevene), die door zijne proconsuls of stadhouders ook over het Joodsche land regeerde, dat als een deel van Syrië werd beschouwd. De wereldheerschappij was dus in handen van één mensch, in wien alle gezag berustte, toen de ware Koning geboren werd, wien „alle macht is ge-

geven in hemel en op aarde" (Matth. 28 : 18). Ook heerschte een algemeene wereldvrede, juist toen de ware Vredevoorst op aarde verscheen (vgl. vs. 14; Ps. 72 : 7). Eveneens was de scepter van Juda geweken, toen uit den afgehouden tronk van Isai het rijze voortsproot, dat als de Silo was aangekondigd (vgl. Gen. 49 : 10; Jes. 11 : 1). Voorts is op te merken, dat juist Augustus de vierde wereldmonarchie had gevestigd, toen het eeuwig koninkrijk werd geopenbaard (vgl. Dan. 2 : 44).

Toen dan de tijd, door God bepaald, was gekomen, deed keizer Augustus onder alle zijne onderdanen een gebod uitgaan, dat de geheele (toen bekende) wereld, onder zijne heerschappij gesteld, moest *beschreven* worden. Onder die beschrijving wordt verstaan, dat alle onderdanen, zoowel de vrouwen en kinderen, als de mannen, hoofden des gezins, in de geslachtsrollen bij name moesten opgeschreven worden, opdat de keizer in de getalsterkte van zijne onderdanen de grootheid zijner macht en de veelheid van zijn inkomen kennen zou, daar hij ze allen schatplichtig wilde maken. Tot nu toe waren de Joden van die schatplichtigheid vrij gebleven; maar ten tijde dat *Cyrenius* of *Quirinus* over Syrië stadhouder was, werd zij opgelegd. De tijdsbepaling in vs. 2 is moeilijk te verklaren; daar volgens algemeen gevoelen, Cyrenius eerst na den dood van Archilais (vgl. Matth. 2 : 22), ongeveer 12 jaren na Jezus' geboorte, stadhouder over Syrië geworden is. De beste uitleggers nemen aan, dat wel onder Herodes te dier tijde de beschrijving geschied is, maar het doel daarvan, nl. het innen der belasting, wegens den tegenstand der Joden, eerst na 12 jaren is kunnen bereikt worden, toen het Joodsche land een wingewest en een deel van Syrië was geworden. Vs. 2 geeft dan een tuschenzin, ter nadere verklaring. Vs. 3. Dat zij een iegelijk naar zijne eigene stad gingen, waaruit hun geslacht afkomstig was, was mede een bijzonder Goddelijke bestiering. Hieruit blijkt dat de Joden zelf de beschrijving verrichten, daar de Romeinen in hunne eigene woonplaatsen beschreven werden. Vs. 4. Jozef, de timmerman, uit Davids geslacht, ging derhalve naar *Bethlehem*, waar Davids geslacht had gewoond (vgl. Ruth 2 : 19; 4 : 21; 1 Sam. 16 : 2). Dit geschiedde naar Gods raad (Micha 5 : 1). Bethlehem, *broodhuis*, moest de geboorteplaats zijn van Hem, die het ware *brood des levens* is. Niet in Jeruzalem, de hoofdstad en oude regeeringszetel, maar in het kleine Bethlehem moest de ware Koning, als Zoon Davids, evenals David, geboren worden, opdat Hij langs den weg van vernedering den koninklijken troon in het hemelsch Sion beklimmen zou (vgl. Phil. 2 : 7—11). — Vs. 5. Maria ging niet mede als vrouw van Jozef, maar als zelf afstammende uit Davids geslacht. Dit vooral was onder Gods bestuur noodzakelijk. Vs. 6. Juist in dien tijd van hun verblijf te Bethlehem waren de dagen vervuld, die tot voorbereiding van 's Heeren komst bepaald waren. Als het jaar van 's Heilands geboorte wordt algemeen gesteld 749 of 750 na de stichting van Rome, of 4004 na de schepping. De datum schijnt

in het voorjaar te moeten geplaatst, daar in den regentijd moeilijk aan een verblijf der herders in de velden kan gedacht worden. Toch kan hieromtrent niets zeker bepaald, aangezien ook wel de wintertijd in Palestina schoone dagen oplevert. De dag van 25 December is door de Kerk als geboortedag gesteld, als door de Heidenen aan de vereering der zon gewijd, omdat Christus, de Zonne der gerechtigheid, uit de hoogte is opgegaan. — Vs. 7. „Zij baarde haren *eerstgeborene zoon*”. Maria was *maagd* en ook toen zij getrouwd was, heeft zij, naar het gevoelen der beste godgeleerden, geen kinderen voortgebracht (vgl. Matth. 13 : 55). Christus is als de eeuwige *Zoon Gods* de *Eerstgeborene* aller creaturen, naar recht in rang en staat boven alles verheven (Coll. 1 : 15); als *volmaakt mensch* is. Hij is de *eerstgeborene*, daar alle menschen als zondaars geboren zijn (vgl. Gen. 5 : 3; Job 14 : 4; Joh. 3 : 6) en staat ook als mensch in rechten boven alle Zijne broederen (vgl. Rom. 8 : 29; Coll. 1 : 18). Hij was de ware *man*, dien Eva verwachtte (vgl. Gen. 4 : 1). — „*En wond hem in doeken*”. Als arm zijnde, had Maria niet de behoorlijke kledingstukken, om haar zuigeling te kleeden; daarom nam zij zeker gescheurde windselen, waarin zij hem inwikkelde. Waarschijnlijk kon hij ook niet naar behooren behandeld worden (vgl. Ezech. 16 : 4). Hij de eeuwige vrije Zoon Gods, die zich met het kleed des lichts en der heerlijkheid kleedt, Hij wil zich door die lompen laten binden, opdat Hij ons gebonden door de windselen der zonde tot de eeuwige vrijheid brengen; als naakten, die met de lompen onzer gerechtigheid ons bedekken, met de kleederen Zijner gerechtigheid en heerlijkheid bekleeden zou. „*En leidde Hem neder in de kribbe*”. Die krib, van hout of steen, tusschen de lastdieren in geplaatst, die daaruit hun voedsel namen, was wel de geringste en ongeschiktste plaats, waar een kind gelegd kon worden. Niet een wieg, niet een bed, niet eenig gemak werd aan het kind gegeven, dat in de diepste vernedering op aarde verscheen (vgl. Jes. 53 : 2). In zulk een krib wil Hij geboren worden, die eeuwig in den schoot des Vaders is, om den Zijnen plaats in den hemel te bereiden. — „*Omdat er voor hen geen plaats was in de herberg*.” Een *herberg* of *caravansera* is in het Oosten een ruimte tusschen vier naakte muren, verdeeld in cellen voor de reizende familiën. Buiten de eigenlijke herberg, ook door een muur omsloten, maar niet door een dak beschut, bevindt zich de stal voor de lastdieren. Daar moest Maria haar kind baren en nederleggen, omdat wegens de veelheid der familiën, die zeker met verachting op die arme, zwangere vrouw nederzagen, geen plaats voor haar in de herberg was. Zoo werd de Zoon Gods, die eeuwige heerlijkheid heeft bij den Vader en door alle Engelen wordt aanbeden, ja voor Wien straks al wat leeft zich buigen moet, reeds bij zijne geboorte aan wreede miskennis en diepe verachting prijs gegeven en werd hem geen plaats gegund op aarde, waar Hij zijn gansche leven vervolgd werd, totdat Hij eindelijk, die zijn leven in de verachtelijke krib begon, dat leven aan het vloekhout des kruises eindigt (vgl. Jes.

53 : 2, 3; Luc. 9 : 58; 18 : 31—33). Doel daarvan is, om Zijn volk dat de eeuwige versmading en vervloeking verdient, in Zijne heerlijkheid, in de eeuwige woningen van het Vaderhuis in te leiden (vgl. 2 Cor. 8 : 9; Matth. 19 : 28). Zoomin als in de herberg, wordt aan den Heere Jezus plaats gegeven in deze wereld, in het natuurlijk zondaarshart, waaraan Hij te vergeefs klopt, om binnen te komen; maar waarvoor ook in den hemel geen plaats is te vinden (vgl. Matth. 22 : 1—9; Openb. 3 : 20; Luc. 13 : 25).

In strijd met het verhaal, wijst de Roomsche kerk als plaats der geboorte een *grot* aan, boven welke een kerk door Helena, de moeder van Constantijn den groote, gebouwd is, die de oudste kerk in het Joodsche land is.

De tijding der geboorte. Vs. 8. Niet aan de grooten en geleerden der aarde, maar aan eenvoudige herders werd de geboorte van den grooten Herdersvorst uit Davids geslacht (vgl. Ezech. 34 : 23) bekend gemaakt (vgl. Matth. 11 : 25; 1 Cor. 1 : 26—29). In de velden Bethlehems, waar ook David de kudde zijns vaders geweid had (vgl. 1 Sam. 16 : 11; Ps. 78 : 70, 71) hielden herders de nachtwacht over hunne kudde, om ze tegen dierlijke en menselijke vijanden te bewaken. (Zie over den tijd onder vs. 6). Vs. 9. In het donker van den nacht omscheen hun plotseling een bovennatuurlijk licht, als uitstraling van de Schechina of heerlijkheid des HEEREN, waarin zich een Engel openbaarde, die hun met groote vrees vervulde. Vs. 10, 11. De Engel bemoedigde deze herders, door hun de heerlijkste aller tijdingen bekend te maken. Verwekte de verschijning van 's Heeren heerlijkheid en van Engelen immer vrees, waartoe wegens de zonde reden was; nu werd die reden geheel weggenomen, daar Hij, die den vloek der zonde en den toorn Gods wilde dragen, ook voor hen geboren was. Niet voor de engelen (vgl. Hebr. 2 : 16), maar voor „u, menschen, kinderen Abrahams, is heden, in de volheid des tijds, geboren het lang beloofde zaad, die als de Verlosser, Zaligmaker, de Christus, van eeuwigheid gezalfd tot Profeet, Priester en Koning, de HEERE, *Jehovah*, in het vleesch is verschenen, in de stad Davids, als bewijs, dat Hij de ware Messias is” (vgl. Jes. 9 : 5, 6). Hier wordt dus het *Evangelie*, de „blijde boodschap” in werkelijkheid verkondigd, die reeds van het paradijs af in belofte en schaduwen was geopenbaard en al den volke, niet alleen aan Israel, maar al Gods volk, over de gansche wereld verspreid, oorzaak tot eeuwige blijdschap geven zou (vgl. Gen. 12 : 3). Vs. 12. Als teeken ter bevestiging van de waarheid dezer tijding, stelde de Engel eenvoudig wat er geschied was. Het beste bewijs voor de waarheid is wel het zichtbaar feit. Vs. 13. Nauwelijks had de Engel, die was vooruitgezonden, als het hoogste eerbetoon, hem boven anderen geschonken, [waarschijnlijk was de Engel *Gabriël* (vgl. H. 1 : 19)] zijn heerlijke zending volbracht, of een ontelbare schare van troongeesten, daalden van den hemel op aarde, om God te verheerlijken van wege Zijn welbehagen in menschen betoond. De Engelen, die in ontelbare menigte den

troon Gods omringen (vgl. Dan. 7 : 10) en zich over het heil van menschen verheugen (vgl. Luc. 15 : 10), dat zij wel niet kunnen bewerken, maar toch mede van Godswege bevorderen (vgl. Ps. 34 : 8; 103 : 20, 21; Hebr. 1 : 14; Luc. 16 : 22), kunnen niet terugblijven, nu dat heil naar Gods raad en belofte wordt aangebracht. Ook verheerlijken zij Hem, dien zij als hun Vorst erkennen (vgl. Jozua 5 : 14; Coll. 1 : 16; Eph. 1 : 21; Hebr. 1 : 4) en die zich nu beneden hen stelt (vgl. Hebr. 2 : 7, 9), Hem in Zijne onbegrijpelijke liefde, in die vernedering betoond, aanbiddende (vgl. Hebr. 1 : 6). Maar bijzonder brengen zij God den Vader hun lof (*vs. 14*). In drie deelen splitst zich der Engelen lofzang. 1 „*Eere zij God*”, die in de hoogste (hemelen) troont en dus reeds vanwege de majesteit en heerlijkheid van Zijn Wezen, maar nu in 't bijzonder vanwege de liefde, de genade, de wijsheid, de waarheid en de trouw in het zenden van Zijn Zoon betoond, die eere waardig is. 2 „*Vrede op aarde*”. Is vanwege den afval van God, door de zonde, de vrede verwoest; in den Immanuël „God (verzoend) met ons,” is de eeuwige vrede teruggebracht (vgl. Eph. 2 : 14, 17; Ps. 72 : 7). Alleen uit de geloofsvereening met Hem ontstaat de vrede in ons hart en onder elkander (vgl. Rom. 5 : 1; Joh. 16 : 27) maar door verwerping van Hem, wordt juist de vijandschap en verdeeldheid onder de menschen grooter (vgl. Luc. 12 : 51—53). 3 „*In de menschen een welbehagen*.” Dat welbehagen, (d. w. z. Gods vrijwillige liefde in vijandige en vloekwaardige menschen), van eeuwigheid in den Zoon van Zijn welbehagen (vgl. Jes. 42 : 1; Matth. 3 : 17) betoond, wordt nu jegens de menschen (nl. de uitverkorenen), in tegenstelling van de engelen geopenbaard (vgl. Joh. 3 : 16; 1 Joh. 4 : 9, 10; 1 Tim. 1 : 15). — De lofzang, in drieën te verdeelen, wordt door sommigen in tweeën gesplitst, die lezen: „Vrede op aarde, (nl.) in menschen van Zijn welbehagen.”

De herders ontroerd en verrukt door wat zij gezien hebben, spoeden zich terstond naar Bethlehem, naar het woord des Engels, en vinden alles, gelijk hun was verkondigd. Hierin strekken zij ons ten voorbeeld, om ons terstond door onderzoek te overtuigen van de waarheid des Evangelies (vgl. Hand. 17 : 11). Zij twijfelden niet, wegens de nederige geboorte, maar geloofden, en deelden in blijdschap aan iedereen al hun wedervaren mede, terwijl zij God verheerlijkten voor de groote genade hun en hun volk beschoren. Hierin moeten alle geloovigen hen navolgen (vgl. Ps. 40 : 10; Rom. 1 : 16). — Vs. 20. Maria dacht in stilte over alles na, dat haar tot bevestiging haars geloofs strekte en de zaligste verwachtingen in hare ziel opwekte. Daarin geeft ook zij ons een voorbeeld (vgl. Hand. 16 : 14; Ps. 1 : 2; 104 : 34).

Vragen.

1. Hoe wordt de tijd van Jezus' geboorte genoemd en waarom?
2. Hoe was de geboorte van den Heere voorbereid en wat blijkt daaruit?

3. Onder wiens regeering had de geboorteplaats en wat is daarbij opmerkelijk?
4. Welk bevel gaf de keizer en wat beteekent dit?
5. Hoe hebben wij vs. 2 te verklaren?
6. Waarheen moesten Jozef en Maria gaan en waarom?
7. Waarom moest ook Maria medegaan?
8. In welk opzicht werd hierdoor Gods raad volbracht?
9. In welk jaar en welken tijd des jaars is de Heere Jezus geboren?
10. In welken tweeërlei zin is de Heere Jezus de *eerstgeboren Zoon*?
11. Hoe werd het kindeken Jezus behandeld en waarom en waartoe alzoo?
12. Waar werd hij nedergelegd, om welke oorzaak en tot welk doel?
13. Welke diepere beteekenis en strekking heeft die oorzaak?
14. Aan wie en door wien werd de geboorte medegedeeld?
15. Wat werd hier verkondigd en hoe is dat te verklaren?
16. Welke teekenen ter bevestiging gaf hun de Engel?
17. Wie verscheen daarna; wat zongen zij; wat betoonen de Engelen daardoor en hoe moet de lofzang verdeeld en verklaard worden?
18. Wat deden de herders, ons ten voorbeeld?
19. Hoe was Maria onder alles gestemd en wat leert zij ons?

28 December. *De tien maagden.*

Matth 25 : 1—13.

Te leeren 2 Cor. 5 : 10; Ps. 25 : 2, 6.

Het is goed en noodig de kinderen op den laatsten rustdag des jaars te wijzen, op de wisselvalligheid, kortstondigheid en onzekerheid van dit leven en hen met het oog op de zekere maar onverwachte komst van Christus ten oordeel, tot zelfbeproeving, waakzaamheid en bereidvaardigheid aan te sporen. Daartoe nu strekt de gelijkenis van de tien maagden. *Gelijkenissen* zijn voorstellingen van gebeurlijke zaken uit het dagelijksch leven, om de geestelijke verborgenheden van het koninkrijk Gods of der hemelen duidelijk te openbaren. Voor wie echter niet die verborgen zaak er door voorgesteld, bij nadere verklaring verstonden, diende de gelijkenis meer tot verbergung dan tot ontdekking der verborgen waarheid (vgl. Matth. 13 : 11, 13). Denk aan de wolkkolom en vuurkolom. Een doek, waarop de voorstellingen geschilderd staan van wat daarachter voorvalt, verbergt juist de werkelijkheid voor het oog, dat niet daarachter kan staren). Door *koninkrijk der hemelen* verstaan wij het koninkrijk van Christus of den Messias, dat hemelsch van oorsprong, inrichting en bestemming, in deze wereld als kerk van Christus is geopenbaard in de evangelische bedeeeling der heilgoederen van het genadeverbond. Nu eens hebben de gelijkenissen meer betrekking op het rijk zelf, dan

weder op den Koning des rijks, vaak ook op de onderdanen en eindelijk op wat in het rijk ondervonden en genoten wordt. Als de ware Profeet en Leeraar spreekt de Heere Jezus, naar toenmalig gebruik, veel door gelijkenissen, om tegenover de valsche voorstellingen van de schriftgeleerden, de geestelijke, hemelsche verborgenheden, op ware aanschouwelijke wijze, in haar waarachtig bestaan, voor te stellen. Meestal geeft Hij de beteekenis en bedoeling der gelijkenis te kennen, gelijk ook van deze, die volgens vs. 13 hierin bestaat, om wakende en bereid te zijn tot zijn onverwachte wederkomst ten oordeel. Maar ook kan dit woord in betrekking gesteld tot onzen dood, waardoor ons eeuwig lot beslist zal zijn (vgl. Hebr. 9 : 27).

Deze gelijkenis is ontleend aan de gewoonte, dat de gezellinnen der bruid (hier tien maagden) uit haar huis den Bruidegom tegemoet gingen met fakkels of lichtende lampen, om hem met eere te ontvangen. De bruidegom stelt den Heere Jezus voor, die zijne bruid, de ware kerk, bij zijne wederkomst voor eeuwig als zijne vrouw, in de hemelsche heerlijkheid binnenleidt (vgl. het Hooglied : Ps. 45; vooral vs. 15, 16; Openb. 19 : 7—9). In deze gelijkenis komt de bruid zelve niet voor, maar hare gezellinnen (vgl. Ps. 45 : 15), van wie hetzelfde geldt als van de bruid. Zij stellen de leden der ware zichtbare kerk voor, de vijf *wijze* vertegenwoordigen, als *ware* leden, de *onzichtbare* kerk, de vijf *dwaze* zijn de *valsche* leden der kerk, die zich als ware voordoen.

Wijs is de ware geloovige, als door den H. Geest onderwezen; *dwaze* is de ongeloovige, hoe wijs hij ook naar de wereld zij (vgl. 1 Cor. 1 : 19, 20, 25—28).

Onder de *lampen* hebben wij de *belijdenis* der ware kerk te verstaan; door *olie* de zaligmakende waarheid, die in de belijdenis zich uitsprekt. Die olie hadden de dwaze maagden alleen in hare *lampen*, waardoor zij worden geteekend, die de waarheid slechts met haren *mond* belijden; terwijl de wijze maagden die olie ook in hare *vaten* hadden; waardoor zij worden aangeduid, die de kennis der waarheid in hun *hart* bezitten. De eersten zijn dus tijd-geloovigen, die uiterlijk alle kenmerken des waren geloofs openbaren; de laatsten zijn *oprecht*-geloovigen, die door den Heiligen Geest wedergeboren en tot het zaligmakend geloof gebracht zijn. Lang kunnen de eersten zich huichelachtig als ware geloovigen voordoen; maar in de ure des oordeels blijkt het, dat zij geen olie in hunne vaten hebben, ten gevolge waarvan hun licht uitdooft. *Allen* werden door het lang vertoeven van den bruidegom sluimerig en vielen in slaap. Sommigen wilden dat de wijze maagden alleen *sluimerden*; de dwaze maagden *sliepen*. Maar zoomin de wijze als de dwaze maagden waren, gelijk behoorde, wakende gebleven. De ware geloovige kan ook een tijdlang in een sluimerenden toestand verkeeren, waardoor het genadelicht als uitgedoofd schijnt en hij in de duisternis verkeert, zoodat hij als op den ongeloovige gelijkt en hij, als zelf van de kracht en het

genot der waarheid beroofd, ook anderen, volgens zijne roeping, niet met het licht der waarheid kan bestralen (vgl. Jes. 59 : 9, 10; Matth. 5 : 16). Maar toch gaat de olie der genade, door den Heiligen Geest in zijn hart uitgestort niet verloren (vgl. 1 Petr. 1:5). De eerste liefde kan verflauwen (vgl. Openb. 2 : 4) en het genadeleven kwijnen, maar *verdwijnen* is wegens de eeuwige liefde en trouw Gods onmogelijk (Joh. 10 : 28. Rom. 8 : 30; Joh. 5 : 24). Te middernacht toen zij niet op zijn komst verdacht waren, kwam de bruidegom, door herauten zijn komst aankondigende, en haar opwekkende, hem te gemoet te gaan. Zoo komt de Heere, als een dief in den nacht, wanneer Hij niet verwacht wordt en de duisternis des ongeloofs niet alleen de wereld overdekt, maar zelfs de kerk heeft overtogen (vgl. Matth. 24 : 44; 1 Thess. 5 : 2; 2 Petr. 3 : 10; Luc. 18 : 8). De ware bedienaars des Woords zijn de herauten, die op Zijn komst wijzen en de gemeente ter bekeering en leven roepen; terwijl straks de Engelen Zijn komst uitroepen zullen (vgl. 1 Thess. 5 : 16; 2 Thess. 1 : 7). Hoe onverhoeds ook, onmiddellijk wekte het geroep van de komst des bruidegoms de wijze maagden uit den slaap, en zij bereidden hare lampen, door hen van olie uit hare vaten te voorzien. De ware geloovigen zijn terstond bij Jezus' komst bereid en hoe doodig, duister, slaperig ook, het ware leven en licht ontwaakt en ontvlamt weer door de genadekracht des H. Geestes. Hierdoor wordt de echtheid des geloofs openbaar (vgl. Matth. 25 : 46; 24 : 13) en worden wij ernstig tot zelfbeproeving en zelfbereiding vermaand (vgl. Openb. 2 : 10; 3 : 2, 3; 2 Petr. 3 : 14). De dwazen begeerden nu de olie van de wijzen, die ze haar niet konden en mochten geven; niet *konden*, omdat zij zelve slechts zooveel ontvangen hadden als haar noodig was, niet *mochten*, omdat zij geen recht hadden, met de ontvangengave naar goedvinden te handelen. Maar de wijzen rieden haar aan, bij de verkoopers de olie te gaan koopen. Gods begenadigde kinderen kunnen wel den weg tot kennis en bezit der waarheid wijzen, maar de genade mededeelen vermogen zij niet. De verkoopers zijn de bedienaars des woords, de uitdeelaars der verborgenheden (vgl. 1 Cor. 4 : 1) die echter ook niet verkoopen of mededeelen, maar alleen de schatten vertoonen en aanbieden, welke God alleen uit vrije genade schenkt (vgl. Jes. 55 : 1; Openb. 22 : 17; Joh. 1 : 16). Terwijl zij nu op raad der wijze maagden waren heengegaan, kwam de bruidegom, door de wijze maagden verwelkomd, die met hem ingingen in de bruiloftszaal, om bruiloft te houden, waarna de deur gesloten werd. Vruchteloos riepen nu de dwaze maagden: „Heere, Heere, doe ons open!” daar zij het ontzettend woord moesten hooren: „Voorwaar zeg ik u, ik ken u niet”. Zij stellen degenen voor, die den tijd der genade hebben verwaarloosd, waaraan de dood een einde maakt. Dan wordt de deur (des hemels) gesloten, voor wie niet door de enge poort van vrije genade gegaan is (vgl. Matth. 7 : 13). In dezen tijd moeten wij aan de deur van Gods genadetroon geklopt hebben (Matth. 7 : 7) en genade

gevonden hebben, om bij den dood door de poort des hemels in te gaan; daar bij den dood ons lot onherroepelijk wordt beslist (vgl. Pred. 11 : 3; Hebr. 9 : 27; Luc. 16 : 23). De deur wordt voor allen gesloten, die buiten Jezus den hemel willen ingaan (vgl. Joh. 10 : 9; 14 : 6). Wel kan nog op het laatst van ons leven genade worden geschonken (vgl. Matth. 20 : 6—9; Luc. 23 : 42, 43); maar die daarop zich verlaat en zijn eigen bekeering willekeurig uitstelt, toont zich vijandig en onverschillig (vgl. Hand. 24 : 25) en kan in den hemel niet zijn, waar slechts ware bekeerden kunnen wonen (vgl. Joh. 3 : 5; 1 Cor. 6 : 9, 10; Openb. 22 : 15), die de zaligheid des hemels hebben begeerd (vgl. Ps. 73 : 24, 25). Daar de dood ons onverhoeds kan treffen (vgl. Gen. 27 : 1; 1 Sam. 20 : 3, Matth. 20 : 44) moeten wij *heden* om genade smeeken en tot bekeering komen (vgl. Ps. 95 : 7, 8; Hebr. 3 : 7; 2 Cor. 6 : 2). Dit geldt zowel kinderen als volwassenen. Daarom moeten wij volgens de vermaning des Heeren (vs. 13), *waken* in het *gebed* tegen alle verzoeking en verleiding door Satan, wereld en eigen vleesch aangedaan, waken over ons lichaam en zijne bewegingen, over onzen geest en zijne werkingen, over ons hart en zijne uitgangen (vgl. 1 Thess. 5 : 6; 1 Petr. 4 : 7; 5 : 8; Luc. 21 : 24—36; Spr. 4 : 23; 2 Thess. 5 : 23). Verder moeten wij de hemelsche dingen zoeken en daarmede bezig zijn (vgl. Phil. 3 : 20; Coll. 3 : 1, 2) en alzoo bereid worden voor Zijn komst, waarnaar wij moeten verlangen en waarom wij moeten bidden, opdat wij eeuwig volmaakt Hem lief hebben en dienen en ongestoord met Hem mogen zijn (vgl. Tit. 2 : 13; 1 Thess. 4 : 17; Openb. 22 : 20).

Vragen.

1. Wat verstaan wij door een gelijkenis?
2. Tot welk verschillend doel gebruikte Jezus haar?
3. Wat hebben wij door „Koninkrijk der hemelen” te verstaan?
4. Aan welke gewoonte is deze gelijkenis ontleend?
5. Wie worden door de vijf wijze en wie door de vijf dwaze maagden voorgesteld?
6. Wat hebben wij te verstaan door de *olie*, wat door de *lampen*; wat door de *vaten* en welke beteekenis heeft deze voorstelling?
7. Hoe gedroegen zich de maagden bij hare verwachting van den bruidegom en wat beteekent dit?
8. Wanneer kwam de bruidegom; wat geeft dit te kennen?
9. Wat vroegen de dwaze maagden, maar welk antwoord gaven haar de wijze, en hoe is dit te verstaan?
10. Wat was het lot van de wijze en wat van de dwaze maagden?
11. Wat beteekent het, dat de deur werd gesloten?
12. Waartoe worden wij door deze gelijkenis vermaand en op welke wijze moeten wij de vermaning betrachten?

Boekbeoordeeling.

De Vereeniging „Capadose” is voor het jaar 1890—91 weer rijkelijk uitgebreid. Vele goede werkjes zijn aan de vorige toegevoegd, zoodat de Zondagsschoolonderwijzer hier eene ruime keus heeft. Boeken van 4 cent af tot 90 cent per stuk toe, in alle daartusschen gelegen prijzen, keurig geïllustreerd, wachten op koopers, om ze met milde hand, als goedgekozen zaadkorrels, onder de jeugd te verspreiden.

De onderwijzers bedenken wel, dat, door het lidmaatschap van Vijf Gulden, de door dit fonds uitgegeven boekwerken, steeds de helft van den prijs kosten. Er is dus ruime keus en lage prijs, en dat is juist voor de Zondagsschool zoo dienstig. Want als de onderwijzer gaat rondzien, met welk mooi boek hij zijne leerlingen verrassen zal, dan ontnoet hij veeltijds, al zeer spoedig de doffe blikken en de vermanende stem van den Penningmeester; en toch moet men met dien onverbiddelijken Penningmeester altijd goede vrienden blijven. Daar helpt niets aan, want spoedig komt hij met u rekenen.

Daarom „goed en goedkoop,” is de leuze van den Zondagsschoolonderwijzer, en dat is ook de leus van „Capadose”.

In 1890 gaf de Vereeniging „Capadose” uit:

1. E. Gerdes, „*Door haat gevallen*, of: Hoe de Montigny voor de goede zaak zijn leven liet.” Met een keurige plaat en omslag in kleurendruk.

2. E. Gerdes, „*De Spaansche Koopman en zijn knecht*,” evenzeer met een plaat en omslag in kleurendruk.

Deze flinke, degelijke boeken gelden 30 cent per stuk, en zijn elk 46 bladzijden groot, en zijn om den historischen inhoud zeer aan te bevelen.

3. A. J. Hoogenbirk, „*De timmerman van Nîmes*.” Een verhaal uit den tijd der Hugenoeten. Met plaat en omslag in kleurendruk.

Dit boekje, keurig en krachtig, heeft 44 bladzijden en kost 20 cent.

Evenals de vorige, waarborgt ook deze schrijver, den uitnemenden inhoud van dit boekje. Het is daarom niet noodig hetzelfde aan te bevelen, want het beveelt zich zelve aan; en iedere jongen die het las heeft het zeker nog eens gelezen, want hij kan er in genieten.

4. Eduard. „*De Martelares van Carthago*.” Met een plaat en omslag in kleurendruk; prijs 15 cent. Wie kent niet de geloofsmoed, en de wonderbare standvastigheid van Perpetua en Felicitas? Het is een van de groote wonderen van genade, om door den Heere getrouw geächt te mogen worden, om ten doode toe voor de eere van Zijnen heerlijken Naam uit te komen.

Dit boekske is uitnemend voor meisjes, en waard om door velen gelezen te worden.

Overigens geeft de catalogus van „Capadose” ruime stof, zoodat ieder het noodige kan opdoen.

Van den uitgever A. Berends te Harderwijk ontvingen wij een achttal nieuwe werkjes, ieder met vier

plaatjes en geïllustreerden omslag. Ze zijn allerlieft en voor kinderen aantrekkelijk, terwijl wij den inhoud met vrijmoedigheid aanbevelen. Elk boekje beslaat 16 bladzijden en is boeiend geschreven. De prijzen zijn 10 cent per stuk en 100 Ex. 6 gulden. Met het oog op de plaatjes zijn deze boekjes zeer laag in prijs en zullen zeker bij vele onderwijzers welkom zijn.

Van denzelfden uitgever zagen wij een viertal boekjes, welke zeer fijn uitgevoerd zijn. Omslag in kleurendruk, een flinke plaat, gezellige en aangename stijl zullen dezen zeker tot de meest gezochte kinderwerkjes maken. De prijs is zeer billijk en niet bezwaarlijk voor den onderwijzer.

Deze boekjes bevatten elk 16 bladzijden en kosten 12½ cent per stuk en bij 100 Ex. 8 gulden. De titels zijn:

Jan de Lapper, van J. C. Luitingh. — *Anthonius. Uit den nood gered. Bedreigd maar veilig*, van Eduard. — *De versmadede erfenis*, van J. C. Luitingh.

Het doet ons genoegen te kunnen melden, dat de uitgever A. Berends het „goede” met het „schoone” weet te vereenigen. Ons oordeel kan niet dan gunstig zijn. Ieder zal wèl doen, door met de uitgaven van dezen uitgever kennis te maken. De uitvoering en de inhoud van de kinderwerkjes, laten met het oog op de matige prijs, niets te wenschen over.

De uitgevers Høveker en Zoon, zijn evenals andere jaren, onuitputtelijk in kinderwerken van allerlei grootte en prijs.

Zeer aan te bevelen zijn:

De wraak van den Italiaan, door P. J. Kloppers, 52 bladzijden voor 25 cent, met plaat en geïllustreerden omslag.

De getrouwe getuige, door A. J. Hoogenbirk, 42 bladzijden voor 20 cent, met plaat en geïllustreerden omslag.

Naar ons oordeel mogen deze werkjes in geen Zondagsschool ontbreken. Ze zien er keurig uit en zijn voor kinderen, duidelijk en krachtig geschreven. De heldere druk verhoogt het doeltreffende van het geheel, terwijl de onderwijzer dadelijk het hart van zijn leerling tot zich trekt, wanneer hij hem zulk een vriendelijk boek in de hand geeft.

Ook *Celestine*, de kleine kunstrijdes, van C. Hoogwerff, is voor kinderen zeer aantrekkelijk; dat boekje doet de treurige gevolgen zien, welke de publieke wereldsche vermakelijkheden met zich brengen, en wijzen de lezers en lezeressen op het gevaar dat er bestaat in den dienst der wereld.

Dit lieve boekje met een plaat en omslag in kleurendruk, en 26 bladzijden groot, kost slechts 15 centen.

In bijzonderheid vragen wij de aandacht voor: *Klein begonnen*, door A. J. Hoogenbirk.

Dit flinke boek met 88 bladzijden, kost 50 cent. Reeds een tweede druk van dit werk ziet het licht. Een uitnemend boek voor grootere jongens; in echte, duidelijke stijl, wekt de schrijver, de sluimerende jongenskrachten op, om ze te wijzen op de energie, op ijver, moed en trouw, die het hart van een

finke jongen moet vervullen; terwijl de schrijver, even als altijd, nu ook hier, den grondtoon legt, dat de ware zegen, gebouwd moet zijn op de vreeze des Heeren.

Deze boeken zijn bij getallen veel minder in prijs en daarom voor de Zondagsschool zeer geschikt.

Ook voor hoogere prijzen en in boeken voor jongelingen is de uitgever zeer ruim voorzien.

Uit de velen wijzen wij slechts op een tweetal, n.l. *In Leiden en Vlaanderen*, door E. Gerdes, 140 bladzijden voor 90 cent, voorzien van platen in kleurendruk.

Dit gunstig bekende werk brengen wij gaarne onder de aandacht der lezers. De derde druk alleen geeft getuigenis van de begeerte waarmede het door velen als verslonden wordt.

Getrouw tot den dood, door Jan Lion Cachet. Een verhaal uit den Camisardenkrijg, na de herroeping van het Edict van Nantes, circa 300 bladzijden, met 20 platen, voor f 1.50.

Dit boek door een vaardige hand geschreven, is in deze dagen juist op zijn plaats. Het geeft een zuiver denkbeeld van den toestand van het volk, de Kerk en de geheele Staat.

Met eenigen aandrang bevelen wij het gaarne aan, en twijfelen niet of het zal een zegen achterlaten, voor onze jongelingschap.

Ook maakten wij kennis met een nieuw stel bloemkaarten van den uitgever H. C. A. Thieme te Nijmegen.

Elke kaart bevat een klein versje, omgeven door rozen, fuchsia's, windekelken, oostindische kers, waterleliën, violen of druiven, en onderaan een bijbeltekst.

De bloemen zijn duidelijk geteekend en frisch gekleurd, waardoor de kaarten een vriendelijk aanzien hebben.

Voor uitdeeling op de Zondagsscholen, als belooningskaarten, voor goed leeren, trouw ter school komen en gehoorzaam zijn, zijn deze kaarten zeer gunstig.

Nu wij over bloemkaarten spreken, wenschen wij den heeren uitgevers met bescheidenheid te wijzen op de keuze van versjes of spreuken; dat is niet van belang ontbloot, want bloemkaarten zijn zaadkorrels, die in veler hart vallen. Omdat het vers of de spreuk, welke op de kaart gedrukt zal worden, niet groot kan zijn, maar zich bepalen moet tot coupletten, puntdichten en korte gezegden, daarom zal er nauwkeurig moeten worden toegezien, wat er op gezet wordt. Daar moet kort en krachtig worden gesproken. Duidelijk en klaar en bovenal „waar”.

Zoo las ik eens op een bloemkaart:

 Mijn lust vinde ik in Uw gebod!
 Zoo richt ik blij mijn oog naar boven,
 Zoo heb ik vrede in U, mijn God!

Zie, dat strijdt eenigszins met de leer van: „Vrede door het bloed des kruises”. Zulke zaadkorrels zijn niet goed. Die kan de gereformeerde onderwijzer niet

gebruiken. Ook bloemkaarten moeten dienen om de waarheid Gods te verbreiden. Dan zijn zij nuttig, en voor de kinderen zeer goed. Maar is het, dat een bloemkaart dienen moet om bedektelijk eene leugen te verbreiden, dan ware het beter zoo die kaart de pers nooit verlaten had.

ADVERTENTIËN.

25 Zondagsschool-Kaartjes,

alle versierd met bloemen in kleurendruk
 en voorzien van

TEKSTEN en BIJSCHRIFTEN,

DOOR

JACOBA MOSSEL.

Prijzen:

1 Stel f 1.25 || 10 Stel f 7.50
 5 „ „ 5.— || 20 „ „ 12.50

Één proefstel der 25 kaarten is op aanvraag bij den Uitgever verkrijgbaar voor f 0.65.

Uitgave van H. C. A. THIEME te Nijmegen.

Kerstliederen.

Twintig Kerstliederen, geïllustreerd, zoo noodig met muziek gedrukt, op zwaar fijn papier.

25 Ex. f 0.40; 50 Ex. f 0.75; 100 Ex. f 1.—;
 250 „ „ 2.25; 500 „ „ 4.—; 1000 „ „ 7.50.

Men kan tot deze prijzen het noodige getal uit de verschillende liederen sorteeren.

Vraagt den Catalogus.

Amsterdam.

Höveker & Zoon.

Bij W. P. STUFFERS te 's Hage verscheen, en bij elken boekhandelaar te ontbieden:

De jeugdige Baling.

Een Verhaal uit den tijd der geloofsvervolging in de 16de eeuw,

DOOR

WIJNANDUS.

Groot pl. m. 176 bladz.; handig octavo formaat, met 2 gekleurde platen en geïllustreerden omslag, Prijs 40 Cent.

25 ex. à 38 cts., 50 ex. à 35 cts. 100 ex. à 32 cts., 200 ex. à 30 cts.

Zeer geschikt voor uitdeeling op Zondagsscholen en Knapen-vereenigingen.

Men vrage s. v. pl. een ex. ter inzage.

Zondagsscholen.

Onderstaande boekjes werden reeds in 23 verschillende Christelijke Dag- en Weekbladen zéér gunstig beoordeeld en aanbevolen!

Bij den Uitgever A. BERENDS te Harderwijk verschenen en worden op aanvraag gaarne ter inzage gezonden of 1 Ex. van elke drie GRATIS ter kennismaking:

- 1°. J. C. Luitingh. Jan de Lapper.
- 2°. Anthonius. Uit nood gered.
- 3°. J. C. Luitingh. De versmade erfenis.
- 4°. Eduard. Bedreigd, maar veilig.

Allen 12½ ct., 25 Ex. f 2.50, 50 Ex. f 4.50, 100 Ex. f 8.— gesorteerd, ook met de 14 andere soorten van denzelfden prijs.

Bovenstaande boekjes zijn allen met fraai geïll. omslag en gekleurde plaat, elke bladzijde met prachtige roode kaders omgeven. (Zie Catalogus.)

KERSTFEEST! Vraag Catalogus!

Ook verscheen nog een serie van 8 lieve boekjes, elk met 4 plaatjes, geschreven door een nu overleden kindervriend.

De titels zijn: **Een Verachte, Geen geluk zonder God. Naar Jezus, De arme Dorpsmid, Van kwaad tot erger, De zoon van den Dronkaard, Eene vertelling van grootvader Willems.**

Per Ex. 10 ct., 25 Ex. f 2.—, 50 Ex. f 3.25, 100 Ex. f 6.—. Ook gesorteerd!

Bij de 100 boekjes in 8 soorten genomen dus slechts 6 cent per stuk!

Alle solide Boekhandelaren nemen bestellingen aan.

UITGAVEN VOOR HET KERSTFEEST

VAN HÖVEKER & ZOON TE AMSTERDAM.

Een zeer belangrijke, goed gesorteerde collectie zeer fraai geïllustreerde boekjes van de beste schrijvers en schrijfsters ziet bij ons het licht ten dienste van Zondagsschoolonderwijzers en onderwijzeressen bij het aanstaande Kerstfeest. Ze zijn geschreven door EDUARD, E. GERDES, A. J. HOOGENBIRK, P. J. KLOPPERS, en G. C. HOOGEWERFF.

De prijzen zijn zoo laag gesteld, dat men nergens goedkoper terecht kan. Ruimer keuze vindt men evenmin ergens anders. De uitvoering der platen en omslagen wordt door geen andere overtroffen.

Een stel van deze boekjes wordt op franco aanvraag franco ter inzage gezonden.

Elk met een omslag en een plaat in fraaie kleurendruk.

A. J. HOOGENBIRK. Klein begonnen; hoe een jongen die wilde, een man werd die kon. Tweede druk f 0.50; 25 Ex. f 11.25; 50 Ex. f 21.—; 100 Ex. f 30.—.

E. GERDES. Door haat gevallen, of: *Hoe De Montigny voor de goede zaak zijn leven liet.* f 0.30; 25 Ex. f 6.—; 50 Ex. f 11.—; 100 Ex. f 20.—.

E. GERDES. De Spaansche koopman en zijn knecht. f 0.30; 25 Ex. f 6.—; 50 Ex. f 11.—; 100 Ex. f 20.—;

P. J. KLOPPERS. De wraak van den Italiaan. f 0.25. 25 Ex. 5.—; 50 Ex. f 9.—; 100 Ex. f 17.—.

A. J. HOOGENBIRK. De timmerman van Nimes, of: *De nachtelijke verrassing.* f 0.20; 25 Ex. f 4.—; 50 Ex. f 7.50; 100 Ex. f 14.—.

A. J. HOOGENBIRK. De getrouwe getnige. Een verhaal uit den dertigjarigen krijg. f 0.20; 25 Ex. f 4.—; 50 Ex. f 7.50; 100 Ex. f 14.—.

G. C. HOOGEWERFF. Celestine, de kleine paardrijdster. f 0.15; 25 Ex. f 3.—; 50 Ex. f 5.50; 100 Ex. f 10.—.

EDUARD. De martelares van Carthago. Een tooneel uit de vervolgingen der eerste Christenen. f 0.15; 25 Ex. f 3.—; 50 Ex. f 5.50; 100 Ex. f 10.—.

Een stel: gezamenlijke waarde f 2.05.

Prijs	1 stel (8 boekjes)	f 1.90.
	5 " (40 ")	" 9.—.
	10 " (80 ")	" 17.—.
	25 " (200 ")	" 36.—.